Alexander McCall Smith

Agenţia de detective nr. 1

Traducere din limba engleză şi note de Viorica Boitor

Alexander McCall Smith s-a născut în Zimbabwe în 1948 şi şi-a făcut studiile în această țară şi în Scoția. Devenit profesor universitar, s-a întors în Africa pentru a ajuta la înființarea unei noi facultăți de drept în cadrul Universității din Botswana. În prezent este profesor de medicină legală la Universitatea din Edinburgh şi membru al mai multor organizații britanice şi internaționale din domeniul bioeticii. Alexander McCall Smith a scris peste cincizeci de cărți, printre care se numără lucrări academice, volume de povestiri şi cărți pentru copii care s-au bucurat de un imens succes. Obține recunoaşterea internațională în 1998, odată cu publicarea romanului Agenția de detective nr. 1, primul dintr-o serie care mai include Lacrimi de girafă (2000), Moralitate pentru fete frumoase (2001), Şcoala de dactilografie Kalahari pentru bărbați (2002), Dulapul plin al vieții (2003) şi în compania doamnelor vesele (2004). Această serie are în centrul ei Agenția de detective nr. 1, prima înființată şi, evident, cea mai bună din Botswana. Patroana agenției, Mma Precious Ramotswe, rezolvă tot felul de cazuri, de la dispariții la poveşti cu vraci, soți infideli, concursuri de frumusețe trucate sau vini imaginare. Precaritatea şi ridicolul cazurilor transformă tema detectivistă în parodie de bună calitate, în linia umorului englezesc de tip P.G. Wodehouse sau Tom Sharpe. Seria captivează de la primele pagini,

antrenând cititorul în noi şi noi aventuri într-un ținut exotic, alături de un personaj comic-bonom.

Această carte este pentru Anne Gordon-Gillies din Scoția şi pentru Joe şi Mimi McKnight din Dallas, Texas

Capitolul unu – Tăticul

Mma Ramotswe avea o agenție de detective în Africa, la poalele dealului Kgale. Avea următoarele active: o dubită albă, două birouri, două scaune, un telefon şi o maşină de scris veche. Apoi, mai era şi un ceainic, în care Mma Ramotswe - singura femeie detectiv particular din Botswana - îşi prepara ceaiul de rooibos. Şi trei căni - una pentru ea, una pentru secretară şi una pentru eventualul client. Ce altceva îi mai trebuie unei agenții de detectivi? Agențiile de detectivi se bazează pe intuiție şi inteligență, calități pe care Mma Ramotswe le avea din plin. Bineînțeles, însă, că nici un inventar n-ar include aşa ceva.

Mai era şi priveliştea, care, din nou, n-ar apărea în nici un inventar. Cum ar putea o bucată de hârtie să descrie scena care i se dezvăluia celui care privea afară, pe uşa lui Mma Ramotswe? în față, un salcâm, copacul cu spini care punctează vastele întinderi ale deşertului Kalahari; spinii albi, mari: un avertisment; frunzele de un verde-măsliniu, prin contrast, atât de delicate. In ramurile sale, pe înserat sau dimineața devreme, pe răcoare, vedeai turacul sau, mai bine zis, îl auzeai. Iar dincolo de salcâm, peste drumul prăfuit, se vedeau acoperişurile oraşului după o perdea de copaci şi de arbuşti spinoşi; la orizont, în licărirea albastră a arşiței, de-a

dreptul neverosimile, se zăreau muşuroaiele termitelor.

Toată lumea îi spunea Mma Ramotswe, deşi, dacă ar fi vrut să fie formali, oamenii i s-ar fi adresat cu Mme Mma Ramotswe. Aşa se obişnuieşte cu persoanele importante, dar ea nu se prezentase niciodată astfel. Aşa se face că întotdeauna se prezenta drept Mma Ramotswe mai curând decât Precious Ramotswe, un nume pe care puţini îl foloseau.

Era un detectiv priceput şi o femeie inimoasă. O femeie inimoasă într-o ţară prietenoasă, am putea spune. Îşi iubea ţara, Botswana, un tărâm al păcii, şi iubea Africa pentru toate încercările prin care-i fusese dat să treacă. Nu mi-e ruşine să spun că sunt o patrioată africană, se mândrea Mma Ramotswe. Iubesc toate făpturile lui Dumnezeu, dar, în special, ştiu să-i iubesc pe oamenii acestor locuri. Ei sunt compatrioţii mei, fraţii şi surorile mele. Este de datoria mea să-i ajut să-şi rezolve enigmele. Asta-i menirea mea.

În momentele de răgaz, când nu erau probleme presante de rezolvat şi când toată lumea părea să doarmă în picioare din cauza căldurii, ea se aşeza sub salcâmul ei. Era un loc destul de prăfos acolo şi, din când în când, găinile veneau şi ciuguleau la picioarele ei, dar îi stimula gândirea. Acolo chibzuia Mma Ramotswe asupra chestiunilor pe care, în viaţa de zi cu zi, le putem trece atât de uşor cu vederea.

Viața înseamnă schimbare, îşi zicea ea. lată-mă, singura femeie detectiv particular din toată Botswana, stând în fața agenției mele. Dar, cu numai câțiva ani în urmă, nu era nici o agenție de detectivi şi, mai înainte, aici nu era nici măcar vreo clădire, ci doar arbori de acacia şi albia râului undeva departe, iar deşertul Kalahari de-acolo era atunci atât de-aproape.

Pe atunci nu exista nici măcar Botswana, ci doar Protectoratul Bechuanaland, iar înainte de asta, Țara lui Khama şi leii cu coama în bătaia vântului uscat. Dar ia uită-te acum la ținutul ăsta: o agenție de detective, chiar aici în Gaborone, cu mine, planturoasa femeie detectiv, care sade afară şi cugetă la cum se schimbă lucrurile odată cu trecerea timpului.

Mma Ramotswe a înființat Agenția de detective nr. 1 cu banii obținuți din vânzarea vitelor moştenite de la tatăl ei. Avusese o cireada mare şi, cum n-avea alți urmaşi, fiecare animal, toate cele o sută optzeci de capete, inclusiv taurii albi de Brahmin ai căror bunici fuseseră crescuți de el însuşi, i-au revenit ei. Vitele au fost duse de la grajduri la Mochudi, unde au aşteptat, în praf, sub supravegherea văcarilor flecari, până a sosit agentul de vânzări.

A obținut pe ele un preț bun, deoarece fusese un an ploios şi crescuse iarbă din belşug. Dacă le-ar fi vândut cu un an înainte, când cea mai mare parte a Africii de sud fusese pustiită de secetă, situația ar fi fost cu

totul alta. Oamenii fuseseră atunci nehotărâţi, trăseseră cu dinţii de vitele lor, fiindcă, fără vite, erai ca şi dezbrăcat; alţii, mai disperaţi, vânduseră, deoarece nu mai plouase de ani de zile şi văzuseră cum animalele se topeau pe picioare. Mma Ramotswe se bucura că boala îl împiedicase pe tatăl ei să ia o hotărâre în acest sens, fiindcă acum preţul urcase şi cei care strânseseră din dinţi îşi vedeau răsplătită tenacitatea.

- Vreau să-ţi deschizi propria afacere, îi spuse el pe patul de moarte. Acum vei obţine o sumă frumuşică pe vite. Vinde-le şi porneşte-ţi propria afacere. De exemplu, o măcelărie. Sau un magazin de băuturi alcoolice. Ce vrei tu.

Îşi luă tatăl de mână. Se uită în ochii bărbatului pe care-l iubea mai mult decât pe oricare altul, tăticul ei, tăticul ei înţelept, ai cărui plămâni se umpluseră cu praf în minele acelea şi care-şi rupsese de la gură şi pusese bani deoparte pentru ca ea să aibă parte de-o viaţă mai bună.

Îi venea greu să vorbească printre lacrimi, dar reuşi să murmure:

- O să deschid o agenţie de detectivi. În Gaborone. O să fie cea mai bună din Botswana. Agenţia nr. 1.

Taică-său făcu o clipă ochii mari şi i se păru că vrea să-i spună ceva.

- Bine, dar... dar...

Se săvârşi, însă, până să mai apuce să spună ceva, iar Mma Ramotswe se aruncă la

pieptul lui şi plânse pentru toată demnitatea, iubirea şi suferința stinse odată cu el.

Un indicator pictat în culori vesele, montat pe Lobatse Road, la marginea oraşului, atrăgea atenția asupra clădirii micuțe pe care o cumpărase: AGENȚIA DE DETECTIVE NR. 1. PENTRU CHESTIUNI ŞI INVESTIGAȚII CONFIDENȚIALE. SATISFACȚIE GARANTATĂ PENTRU PĂRȚILE IMPLICATE. CAPITAL PRIVAT.

Deschiderea agenției a suscitat un interes considerabil. A dat un interviu la Radio Botswana, în care ei i s-a părut că a fost constrânsă într-un mod destul de nepoliticos să-şi prezinte competențele şi a apărut un articol ceva mai favorabil în The Botswana News, care sublinia faptul că este singura agenție de detective din țară. Acest articol a fost decupat, copiat şi pus la vedere pe uşa din față a agenției.

După un început mai greu, a fost surprinsă să constate că-i mare nevoie de serviciile ei. A fost consultată în legătură cu nişte soți dispăruți, solvabilitatea unor potențiali parteneri de afaceri şi suspiciunea de fraudă ce plana asupra unor angajați. Aproape în fiecare dintre aceste cazuri a fost capabilă să ofere clienților cel puțin nişte informații. Când acest lucru n-a fost posibil, a înapoiat suma pretinsă, ceea ce înseamnă că aproape nici o persoană din cele care îi ceruseră ajutorul n-a plecat nesatisfăcută. A descoperit că botswanezilor le face plăcere să pălăvrăgească,

iar simpla menţiune a faptului că-i detectiv particular declanşa o avalanşă de informaţii pe tot felul de teme. Ajunse la concluzia că oamenii se simt flataţi când sunt abordaţi de un detectiv particular şi acest lucru, practic, le dezleagă limbile. Aşa s-a întâmplat cu Happy Bapetsi, una dintre primele ei cliente. Biata Happy! Să-ţi pierzi tatăl, să-l găseşti, iar apoi să-l pierzi din nou...

- Până acum am avut parte de-o viaţă fericită, îi spuse Happy Bapetsi. Chiar foarte fericită. Apoi s-a-ntâmplat chestia asta şi-adio fericire.

Mma Ramotswe îşi privi clienta cum îşi soarbe ceaiul de rooibos. Era convinsă că tot ce vrei să afli despre o persoană stă scris pe faţa ei. Nu că ar fi crezut că forma capului are vreo importanţă, deşi erau destui care încă se agăţau de ideea asta; era mai mult o chestiune ce ţine de cercetarea atentă a liniilor feţei şi a aspectului general. Şi, bineînţeles, ochii sunt foarte importanţi. Ochii îţi permit să vezi înlăuntrul unei persoane, să pătrunzi în esenţa ei. De aceea oamenii care au ceva de ascuns poartă ochelari de soare în casă. Pe-aceştia trebuie să-i urmăreşti cu atenţie.

Cât despre Happy Bapetsi, se vedea de la o poştă că-i inteligentă. În afară de ridurile de expresie, faţa ei avea puţine cute, ceea ce însemna că nu prea avusese parte de necazuri la viaţa ei. Deci avea probleme cu un bărbat, concluziona Mma Ramotswe. A apărut un

bărbat şi a stricat totul, s-a purtat urât cu ea şi i-a distrus fericirea.

- Haideți să vă zic câte ceva despre mine pentru început, spuse Happy Bapetsi. Mă trag din Maun, ştiți, din amonte, de pe Okavango. Mama avea un mic magazin, iar eu locuiam cu ea în casa din spate. Aveam găini multe şi eram fericite. Mama mi-a povestit că tăticu' a plecat de-acasă demult, pe când eram încă în faşă.

Plecase să muncească în Bulawayo şi nu se mai întorsese niciodată. Cineva - un alt motswana care stătea acolo - ne-a scris să ne anunțe că nu-i foarte sigur, dar crede că tăticu' a murit. Ne-a povestit că într-o zi a fost în vizită la cineva, la Spitalul Mpilo şi, mergând pe un coridor, a văzut nişte brancardieri care transportau trupul unei persoane ce semăna izbitor cu tăticu'. Dar nu era foarte sigur. Aşa că ne-am zis că-i probabil mort. Mama nu l-a jelit foarte tare, fiindcă nu prea l-a iubit şi, fireşte, eu nici nu mi-l aminteam, aşa că mi-a fost totuna. Am făcut şcoala în Maun, o şcoală patronată de nişte misionari catolici. Unul dintre ei a descoperit că sunt bună la aritmetică şi m-a ajutat să-mi îmbunătățesc performanțele. Spunea că n-a mai întâlnit nici o fetiță care să facă adunări atât de bine. Chiar că era ciudat. Mă uitam la un şir de cifre şi-l rețineam. Apoi, fără să-mi dau seama, le adunam în minte. Totul venea de la sine, fără să-mi dau prea multă osteneală. M-am descurcat admirabil la toate

examenele, apoi m-am dus la Gaborone şi am învăţat meseria de contabil. Mi-a fost foarte uşor. Mă uitam la o foaie plină de cifre şi înţelegeam imediat despre ce-i vorba. Mai mult decât atât, a doua zi, la nevoie, îmi aminteam exact fiecare cifră şi le puteam rescrie fără greşeală. Am obţinut un post la bancă şi am primit promovare după promovare. Acum sunt şefa asistenţilor-contabili şi nu cred că mai pot avansa, deoarece toţi bărbaţii se tem că i-aş face să pară nişte proşti pe lângă mine. Dar asta nu mă deranjează. Sunt foarte bine plătită şi îmi termin toată treaba pe la trei după-amiaza, câteodată chiar mai devreme. După aceea mă duc la cumpărături. Am o căsuţă frumoasă, cu patru camere, şi sunt foarte fericită. Îmi închipui c-am făcut treabă bună obţinând toate acestea până la vârsta de treizeci şi opt de ani. Mma Ramotswe zâmbi.

- Povestea asta-i foarte interesantă. Şi ai dreptate, ai făcut treabă bună.

- Sunt foarte norocoasă, replică Happy Bapetsi. Apoi, însă, a intervenit chestia asta. Tăticu' s-a-ntors acasă.

Mma Ramotswe respiră adânc. Nu se aştep-tase la asta; crezuse că-i vorba despre un iubit. Tăticii erau altă mâncare de peşte.

- A bătut pur şi simplu la uşă, continuă Happy Bapetsi. Era o după-amiază de sâmbătă şi mă odihneam când l-am auzit. M-am sculat, m-am dus la uşă şi am văzut un bărbat ca la vreo şaizeci de ani, cu pălăria în mână. Mi-a spus că-i tăticul meu, c-a locuit

mult timp în Bulawayo, dar că acum s-a întors în Botswana şi-a venit să mă vadă. Vă imaginați ce şocată am fost. A trebuit să mă aşez, altfel cred că leşinam. Între timp, a început să-mi povestească. Mi-a spus cum o chema pe mama şi i-a spus numele corect, şi că-i pare rău că n-a ținut legătura cu mine. Apoi m-a întrebat dacă nu poate să doarmă într-una din camerele de oaspeți, fiindcă n-are unde să se ducă. Fireşte că l-am primit. Pe undeva, eram foarte încântată să-mi văd tatăl şi credeam qă va fi minunat să recuperăm toți anii în care n-am fost împreună şi să locuiască la mine, mai ales că biata mama s-a prăpădit. Deci i-am făcut patul într-una din camere, i-am gătit o masă copioasă, friptură cu cartofi, pe care a mâncat-o foarte repede. Apoi a mai cerut o porție. Asta se întâmpla acum vreo trei luni. De-atunci încoace locuieşte în camera aia, iar eu am grijă de el. Îi pregătesc micul-dejun, îi gătesc prânzul pe care i-l las în bucătărie, apoi seara îi pregătesc cina. Îi cumpăr în fiecare zi câte o sticlă de bere şi, de asemenea, i-am cumpărat haine noi şi o pereche de pantofi ca lumea. Iar el nu face altceva decât să stea cât e ziulica de lungă pe fotoliul de pe verandă şi să-mi dea ordine.

- Sunt mulți bărbați de soiul ăsta pe lume, o întrerupse Mma Ramotswe.

Happy Bapetsi încuviință din cap.

- Chiar aşa. N-a spălat un singur blid de când a venit şi am cam obosit să deretic după el. Mai şi cheltuieşte o groază de bani pe

vitamine şi biltong[1]. Nu că mi-ar displăcea chestia asta, dar ştiţi, ar mai fi ceva. Nu cred că-i cu adevărat tăticul meu. N-am nici o dovadă, dar cred că bărbatul ăsta-i un impostor şi-a auzit de familia noastră de la adevăratul meu tată înainte să moară, iar acum se dă drept el. Cred că era în căutarea unui loc unde să se retragă la bătrâneţe, iar acum e fericit că şi-a găsit un loc a-ntâia.

Mma Ramotswe se trezi uitându-se cu uimire la Happy Bapetsi. Nu încăpea nici o îndoială că-i spune adevărul; ceea ce o uluia era obrăznicia, obrăznicia sfruntată şi neruşinarea bărbaţilor. Cum îndrăzneşte individul ăsta să vină şi să profite de-aşa o femeie săritoare şi fericită? Ce tertip, ce escrocherie! Furt pe faţă!

- Mă puteţi ajuta ? o întrebă Happy Bapetsi. Puteţi afla dacă omul ăsta-i într-adevăr tăticul meu? Dacă-i el, atunci o să-i fiu fiică îndatoritoare şi o să-i suport toanele. Dar dacă nu-i el, atunci aş prefera să plece altundeva.

Mma Ramotswe nu ezită nici o secundă.

- Voi afla, se angaja ea. S-ar putea să-mi ia o zi-două, dar o să aflu!

Fireşte, era mai uşor de zis decât de făcut. In zilele noastre se poate face un test de paternitate, dar se îndoia că individul ăsta o să fie de acord cu aşa ceva. Nu, o să încerce ceva mai subtil, ceva care va demonstra fără nici un dubiu dacă-i tăticul ei sau nu. Îi veni o

---

[1] Carne sărată uscată, aliment sud-african tradiţional

idee. Da! Povestea asta are ceva biblic în ea. Oare ce-ar fi făcut Solomon? se întrebă ea.

Mma Ramotswe împrumută o uniformă de infirmieră de la prietena ei, sora Gogwe. Era cam strâmtă, mai ales în jurul brațelor, fiindcă sora Gogwe, deşi generos proporționată, era cu o idee mai suplă decât Mma Ramotswe. Dar, de îndată ce şi-o trase pe ea şi-şi prinse ceasul infirmierei la decolteu, deveni imaginea perfectă a unei surori medicale de la Spitalul Princess Marina. M-am deghizat bine, îşi spuse ea, şi-şi făcu socoteala s-o mai folosească şi altă dată, în viitor.

În timp ce-şi conducea dubita albă spre locuința lui Happy Bapetsi, medita asupra modului cum îi împovărează pe oameni tradiția africană de a întreține rudele. Îşi aminti de un polițist, un sergent pe care-l cunoştea şi care avea în întreținere un unchi, două mătuşi şi un văr de-al doilea. Conform străvechii morale setswana, nu puteai întoarce spatele unei rude aflate la ananghie şi lucrul acesta era de lăudat. Dar asta mai însemna şi că paraziții şi şarlatanii o duceau cu mult mai bine decât oriunde în altă parte. Ei sunt cei care distrug sistemul, gândi ea. Ei sunt cei care fac de ruşine obiceiurile strămoşeşti.

Când se apropie de casă, apăsă pe accelerator. La urma urmei, era într-o misiune de salvare şi, dacă tăticul stătea pe verandă în fotoliul lui, o s-o vadă sosind într-un nor de praf Tăticul era acolo, bine'nțeles, se lăfăia la soarele dimineții şi se îndreptă în fotoliu când

văzu dubita albă spulberând praful din fața porții. Mma Ramotswe opri motorul, coborî din mașină și alergă spre casă.

- Dumela Rra, îl salută ea în grabă. Sunteți tăticul lui Happy Bapetsi?

Tăticul se ridică în picioare.

- Da, răspunse el mândru. Eu sunt tăticul. Mma Ramotswe respiră adânc, de parcă i se tăiase răsuflarea.

- Îmi pare rău să vă anunț, dar s-a produs un accident. O mașină a dat peste Happy și acum e la spital în stare critică. Chiar acum o operează.

Tăticul lăsă să-i scape un geamăt.

- Văleeeu, fiica meaaa! Micuța mea Happy! Iată un actor bun, își zise Mma Ramotswe în sinea ei, numai dacă... Nu, prefera să aibă încredere în instinctul lui Happy Bapetsi. O fată ar trebui să-și recunoască tăticul, chiar dacă nu l-a mai văzut de când era bebelușă.

- Da, continuă ea. E foarte trist. Este într-o stare foarte, foarte gravă. Și au nevoie de foarte mult sânge ca să i-l înlocuiască pe cel pierdut.

Tăticul se încruntă.

- Trebuie să-i dea sângele ăla. Mult sânge.

Plătesc.

- Nu-i vorba de bani, replică Mma Ramotswe. Sângele e pe gratis. N-avem grupa care ne trebuie. Trebuie să-i doneze sânge cineva din familie și nu vă mai are decât pe dumneavoastră. Trebuie să-i donați sânge.

Tăticul se așeză greoi pe scaun.

- Sunt bătrân, zise el.

Mma Ramotswe avu sentimentul că o să reuşească. Da, bărbatul acesta e un impostor.

- Tocmai de-asta vă şi rugăm, replică Mma Ramotswe. Ea are nevoie de atât de mult sânge, încât vor trebui să ia cam jumătate din sângele dumneavoastră. Ceea ce-i foarte periculos. S-ar putea chiar să muriți.

Tăticul rămase cu gura căscată.

- Să mor?

- Da, îi confirmă Mma Ramotswe. Dar sunteți tatăl ei şi suntem convinşi că veți face gestul ăsta pentru fiica dumneavoastră. Haideți să mergem acum, altfel va fi prea târziu. Doctorul Moghile ne-aşteaptă.

Tăticul deschise gura să zică ceva, apoi o închise.

- Haideți, insistă Mma Ramotswe, aplecându-se şi apucându-l de încheietura mâinii. Vă ajut eu până la maşină.

Tăticul se sculă în picioare, apoi încercă să se aşeze din nou. Mma Ramotswe îl smuci de braț.

- Nu, strigă el. Nu vreau.

- Trebuie, îi zise ferm Mma Ramotswe. Haideți.

Tăticul clătină din cap.

- Nu, spuse el cu voce pierită. Nu vin. Ştii, nu sunt tăticul ei adevărat. E-o greşeală la mijloc.

Mma Ramotswe îi dădu drumul. Apoi, cu brațele încrucişate, se proțăpi în fața lui şi i se adresă fără ocolişuri.

- Deci nu sunteți tăticul! înțeleg! înțeleg! Atunci ce căutați în fotoliul ei? Cu ce drept vă ospătați din mâncarea ei? Ați auzit de Codul Penal al Botswanei şi de prevederile lui în legătură cu oamenii ca dumneavoastră? Răspundeți!

Tăticul se uită în pământ şi clătină din cap.

- Ei bine, îl soma Mma Ramotswe, intrați în casă şi strângeți-vă lucrurile. Aveți cinci minute. Apoi vă conduc la stație şi vă urc într-un autobuz. Unde locuiți, de fapt?

- În Lobatse, îi răspunse tăticul. Dar nu-mi place acolo.

- Ei bine, îl dojeni Mma Ramotswe, poate dacă ați face ceva în loc să stați cu fundul într-un fotoliu, o să vă placă mai mult. Sunt o grămadă de pepeni care de-abia aşteaptă să fie cultivați. Ce ziceți de asta?

Tăticul îi aruncă o privire disperată.

- Înăuntru, îi ordonă. N-au mai rămas decât patru minute.

Când Happy Bapetsi se întoarse acasă, tăticu' plecase, iar camera lui era goală. Pe masa din bucătărie, găsi un mesaj de la Mma Ramotswe, pe care-l citi şi care-i readuse zâmbetul pe buze.

Până la urmă nu era tăticul tău. Am aflat dintr-o sursă sigură. Mi-a spus chiar el.

Poate că într-o zi o să-l găseşti pe tăticul tău adevărat. Poate că nu. Dar, între timp, poți să fii din nou fericită.

Capitolul doi - Cu mulți ani în urmă

Nu uităm nimic, cugetă Mma Ramotswe. Or fi mici capetele noastre, dar sunt tot atât de pline de amintiri cum e cerul, câteodată, plin de roiuri de albine, mii şi mii de amintiri, despre mirosuri, locuri, lucruri mărunte care ni s-au întâmplat şi care ne revin în memorie pe neaşteptate, ca să ne reamintească cine suntem. Cine sunt eu? Sunt Precious Ramotswe, cetățeană a Botswanei, fiica lui Obed Ramotswe, care a murit pentru că a fost miner şi n-a mai putut să respire. Viața lui n-a fost consemnată nicăieri; cine-ar sta să consemneze viețile oamenilor de rând?

Eu sunt Obed Ramotswe şi m-am născut în 1930, lângă Mahalapye. Mahalapye este situat la jumătatea distanței dintre Gaborone şi Francistown, pe drumul acela care pare nesfârşit. Bineînțeles, pe atunci era un drum colburos, iar linia de cale ferată era cu mult mai importantă. Şinele coborau de la Bulawayo, intrau în Botswana la Plumtree, apoi se îndreptau spre sud, pe lângă graniță, până la Mafikeng, de partea cealaltă.

Copil fiind, priveam cum trag trenurile pe linia moartă. Pufăiau nori de aburi, iar noi ne luam la întrecere, care dintre noi are curajul să se apropie mai mult de locomotivă. Fochiştii strigau la noi, iar şeful de gară scotea țignale, dar nu reuşeau niciodată să scape de noi. Ne ascundeam după tufişuri şi cutii şi

țâşneam afară să cerşim monede la ferestrele închise ale trenului. Vedeam cum se uită pe fereastră albii, ca nişte stafii, şi uneori ne aruncau câte un penny rho-desian - monede mari de aramă cu o gaură în mijloc - sau, dacă aveam noroc, o monedă micuță de argint căreia îi ziceam zornăitor şi cu care puteam cumpăra o cutiuță cu sirop.

Mahalapye era un sătuc întins, cu colibe înălțate din cărămizi maro din nămol uscat la soare şi câteva clădiri cu acoperiş de tablă. Acestea aparțineau guvernului sau căilor ferate şi, pentru noi, reprezentau un lux intangibil. Mai era şi o şcoală condusă de un bătrân preot anglican şi o femeie albă cu jumătate de față desfigurată oribil de-o arsură provocată de soare. Lucru neobişnuit, amândoi vorbeau limba setswana, dar îşi țineau lecțiile în engleză şi insistau, amenințându-ne altminteri cu bătaia, să vorbim în limba maternă doar în afara şcolii, pe terenul de joacă.

De partea cealaltă a drumului începea câmpia care se întindea până în deşertul Kalahari. Era pământ necultivat, împânzit cu arbuşti spinoşi pipernicițí, pe crengile cărora se odihneau păsările-rinocer şi se ascundeau molopes[2] cu penajul lor impresionant spre coadă. Părea o lume nesfârşită şi cred că asta deosebea Africa de restul lumii în vremurile acelea atât de diferite. Nu se mai termina.

---

[2] Pasărea văduvă

Cineva ar fi putut să meargă necontenit pe jos sau călare fără să ajungă vreodată undeva.

Acum am şaizeci de ani şi nu cred că Dumnezeu doreşte să mai trăiesc mult. Poate voi mai apuca doi-trei ani de viață, dar nu cred; am fost la doctorul Moffat de la Spitalul Olandez Reformat din Mochudi, care mi-a ascultat cu atenție pieptul, Şi-a dat seama că am fost miner doar ascultându-mi-l, a clătinat din cap şi mi-a spus că minele pot schilodi un om în multe feluri. Cum vorbea el aşa, mi-am amintit de un cântec pe care-l cântau minerii din Sotho şi care suna astfel: „Mina îi mănâncă pe oameni. Chiar şi după ce-ai plecat, mina tot te mai mănâncă". Ştiam cu toții că ăsta-i adevărul. Putea să te omoare un bolovan care se prăvălea sau puteai fi răpus peste mulți ani, când munca în mină nu mai era decât o amintire sau un vis urât care îți bântuia nopțile. Mina se întoarce să-şi ia obolul, iar acum venea după mine. Aşa că nu m-au surprins spusele doctorului Moffat.

Unora le vine greu să primească asemenea veşti. Îşi închipuie că trebuie să trăiască veşnic, deci plâng şi se văicăresc când îşi dau seama că le-a bătut ceasul. Eu nu sunt aşa şi n-am plâns când doctorul mi-a dat vestea funestă. Singurul lucru care mă întristează este că, murind, o să las Africa în urma mea. Iubesc Africa, ea îmi e şi mamă, şi tată. Când voi muri, o să-mi lipsească mirosul Africii, pentru că se spune că, acolo unde ajungi,

oriunde ar fi asta, nu există nici miros, nici gust.

Nu spun c-aş fi un om curajos, pentru că nu sunt, dar nici nu pun la suflet veştile pe care le-am primit. Mă uit în urmă, la cei şaizeci de ani pe care i-am trăit, şi mă gândesc la tot ce-am văzut şi cum am pornit în viață de la zero şi cum am ajuns să am aproape două sute de vite. Şi am şi o fiică bună, devotată, care are grijă de mine şi îmi dă să beau ceai în timp ce stau aici, la soare, şi mă uit la dealurile din zare. Când priveşti dealurile astea de la distanță, par albastre; aşa cum sunt toate, în țara asta, la poalele cerului. Suntem departe de mare, între noi şi coastă se întind Angola şi Namibia, dar, cu toate acestea, deasupra şi în jurul nostru, avem acest ocean albastru, nemărginit. Nu-i pe lumea asta marinar care să se simtă mai singur decât un om în mijlocul pământului nostru, înconjurat de nenumărați kilometri de albastru.

N-am văzut niciodată marea, deşi un bărbat cu care am lucrat în mină m-a invitat odată acasă la el, în Ținutul Zuluşilor. Mi-a povestit că acolo sunt dealuri verzi până aproape de Oceanul Indian şi că, de la uşa lui, se vedeau, în depărtare, vapoarele. Spunea că femeile din satul lui fac cea mai bună bere din țară şi că bărbații pot să stea la soare ani în şir fără să facă nimic în afară de copii şi băut bere. Mai spunea că, dacă veneam cu el, mă putea ajuta şă-mi găsesc o soție şi că tatăl fetei ar fi putut

trece peste faptul că nu eram zulu dacă-i dădeam destui bani pentru fată.

Dar ce-mi trebuie mie să mă duc în Ținutul Zuluşilor? De ce mi-aş dori altceva decât să trăiesc în Botswana şi să mă-nsor cu o fată tswana? I-am răspuns că-i mulțumesc pentru propunere, dar că fiecare om poartă în inimă o hartă a patriei sale şi că inima nu te lasă niciodată să uiți de harta asta. I-am spus că noi în Botswana n-avem dealuri verzi ca la el acasă, nici mare, dar avem Kalahari şi pământ cât vezi cu ochii. I-am mai spus că un om născut într-un ținut secetos, deşi tânjeşte după ploaie, nici prea multă nu-şi doreşte, şi că nu-i pasă dacă soarele dogoreşte din ce în ce mai tare. Aşa că nu m-am dus cu el în Ținutul Zuluşilor şi n-am văzut marea niciodată, dar niciodată. Dar nicicând n-am fost nefericit din cauza asta.

lată-mă, deci, aici, apropiindu-mă de sfârşitul vieții, gândindu-mă la tot ce-a fost. Totuşi, nu trece zi fără să mă gândesc la Dumnezeu şi la ce înseamnă să mori. Nu sunt speriat, pentru că nu mi-e frică de durere, iar durerea pe care o simt acum e una suportabilă. Mi-au dat nişte pastile -unele albe, mari - şi mi-au spus să le iau dacă durerea din piept devine prea mare. Totuşi, pastilele astea îmi dau o stare de somnolență, iar eu prefer să fiu treaz. Aşa că mă gândesc la Dumnezeu şi mă întreb ce-o să-mi spună când mă voi înfățişa dinaintea Lui.

Unii cred că Dumnezeu e alb, idee pe care le-au băgat-o în cap misionarii cu ani în urmă şi care a înțepenit acolo, în mintea lor. Dar eu nu cred una ca asta, deoarece nu-i nici o diferență între albi şi negri; suntem cu toții la fel; suntem oameni şi-atât. Iar Dumnezeu a fost aici dintotdeauna, dinaintea misionarilor. Pe atunci îi spuneam altfel şi nu trăia acolo, în țara evreilor, ci aici, în Africa, în pietre, în văzduh şi în toate locurile unde ştiam că-i place. Când un om moare, pleacă în altă parte, iar Dumnezeu e şi El acolo, dar nu poți ajunge prea aproape de El. La ce i-ar trebui Lui aşa ceva?

Noi aici, în Botswana, avem o legendă despre doi copii, frate şi soră, care sunt ridicați la ceruri de-o volbură şi acolo află că raiul e plin de vaci albe, frumoase. Uite-aşa mi-ar plăcea să fie şi sper că e adevărat. Sper că, atunci când o să mor, o să ajung într-un loc unde să fiu înconjurat de vite din acestea, cu răsuflarea dulce. Dacă asta mă aşteaptă, atunci sunt fericit să pornesc într-acolo mâine sau chiar acum, în acest moment. Totuşi, aş vrea să-mi iau rămas-bun de la Precious şi s-o țin de mână atunci când o să plec. Aş fi fericit să mor în asemenea condiții.

Îmi iubesc țara şi sunt mândru că sunt mots-wana. Nici o altă țară africană nu poate ține capul sus asemenea nouă. N-avem deținuți politici şi nici n-am avut vreodată. Avem democrație. Am fost foarte atenți. Banca Botswanei e plină de bani, mulțumită

diamantelor noastre. Nu datorăm nimănui nimic.

Dar n-a fost întotdeauna aşa. Până să ne construim țara, eram nevoiți să mergem să muncim în Africa de Sud. Lucram în mină, la fel ca oamenii din Lesotho, Mozambic, Malawi şi toate celelalte țări. Minele îi absorbeau pe bărbații în putere, iar acasă rămâneau bătrânii şi copiii. Săpam după aur şi diamante şi-i îmbogățeam pe albi. Ei îşi construiau case imense cu ziduri înalte şi-şi cumpărau maşini, iar noi săpam sub ei şi aduceam la suprafață piatra cu care-şi construiau ei totul.

Am început să lucrez în mină la vârsta de optsprezece ani. Pe atunci eram Protectoratul Bechuanaland, iar țara era condusă de britanici, ca să ne ferească de buri (sau cel puțin aşa susțineau ei). Era un înalt comisar în Mafikeng, dincolo de granița cu Africa de Sud, care venea şi stătea de vorbă cu căpeteniile noastre. Le spunea: „Fă aşa, fă pe dincolo", iar căpeteniile se supuneau fiindcă ştiau că altfel ar fi fost înlăturate de la putere. Dar unii dintre ei erau deştepți şi atunci când britanicii le spuneau „Fă asta!", ei răspundeau „Desigur, domnule, aşa voi face", în schimb, când plecau britanicii, făceau altceva sau doar se prefăceau că le execută ordinele, în concluzie, ani îndelungați nu s-a întâmplat nimic. Era un sistem de guvernământ bun, deoarece sunt mulți la număr cei cărora nu le place schimbarea. Asta-i problema guvernelor de azi. Tot timpul vor să facă ceva; sunt

totdeauna ocupate să născocească lucrurile pe care să le facă mai apoi. Or, oamenii nu vor asta. Vor să fie lăsați în pace, să-şi vadă de vitele lor.

Pe atunci noi plecaserăm deja din Mahalapye, ne mutaserăm în Mochudi, unde locuiau rudele maică-mii. Mi-a plăcut Mochudi şi aş fi fost fericit să stau acolo, dar tata mi-a spus că ar trebui să plec să muncesc în mină, fiindcă pământurile lui nu erau îndeajuns de mănoase ca să mă poată întreține şi pe mine cu o nevastă. N-aveam multe vite şi cultivam de-ale gurii doar cât să ne ajungă să trecem cu bine peste anul respectiv. În concluzie, când camionul de recrutări pentru lucrul la mină a venit de dincolo de graniță, m-am dus să-mi încerc norocul, iar ei m-au cântărit, mi-au ascultat plămânii şi m-au pus să urc şi să cobor în fugă o scară, timp de zece minute. După aceea, un bărbat mi-a spus că voi fi un miner bun, apoi m-au pus să-mi scriu numele pe o bucată de hârtie. Au vrut să afle şi numele căpeteniei mele şi dacă am intrat vreodată în vizorul poliției. Asta a fost tot.

A doua zi am plecat cu camionul. Tata îmi cumpărase un cufăr de la magazinul indian. N-aveam decât o singură pereche de pantofi, dar aveam o cămaşă şi pantaloni de schimb. Doar cu atâta am plecat şi, în plus, cu nişte biltong pregătit de mama. Mi-am pus cufărul în camion, iar familiile care veniseră să-şi ia rămas-bun s-au pus pe cântat. Femeile

plângeau şi noi le făceam semne de bun rămas. Tinerii încearcă mereu să nu plângă şi să nu pară trişti, dar ştiam că inimile ne erau sfâşiate de durere.

Ne-a luat douăsprezece ore să ajungem la Johannesburg, fiindcă drumurile erau proaste pe atunci şi camionul şi-ar fi putut rupe osia dacă mergea prea repede. Am călătorit prin Trans-vaalul de Vest, prin arşiță, înghesuiți pe platforma camionului ca vitele. Din oră în oră, şoferul oprea şi venea în spate să ne dea ploştile cu apă pe care le umpleau în fiecare oraş prin care treceam. Aveai voie să bei din ploscă doar câteva secunde şi, în timpul ăsta, trebuia să bei cât mai multă apă cu putință. Oamenii care erau la al doilea sau al treilea contract ştiau deja cum va fi şi-şi luaseră sticle de apă pe care le împărțeau cu ceilalți dacă se ajungea la situații disperate. Eram cu toții batswana, iar un om nu putea să lase un frate motswana să sufere.

Printre tineri se aflau şi bărbați mai copți, care ne-au spus că acum, c-am semnat contractul cu minele, nu mai suntem copii. Ne-au spus că-n Johannesburg vom vedea lucruri despre care nici nu ne-am fi putut închipui că există şi că de acum înainte viața noastră nu va fi decât un şir de întâmplări nefericite dacă suntem slabi sau proşti sau dacă nu muncim din greu. Ne-au mai spus că vom vedea multă cruzime şi răutate, dar, dacă vom sta în preajma compatrioților noştri batswana şi vom asculta de cei mai în vârstă,

vom supraviețui. Am crezut că, probabil, exagerează. Mi-am adus aminte cum ne povesteau băieții mai mari despre inițierea ce ne aşteaptă în şcoală şi cum ne avertizau în legătură cu ceea ce urmează să ni se-ntâmple. Ne spuneau toate astea ca să ne sperie, iar realitatea era cu totul alta. Dar aceşti bărbați nu ne-au spus decât adevărul. Tot ceea ce neau povestit ei s-a adeverit, ba a fost chiar mai dur în realitate.

În Johannesburg am avut două săptămâni de pregătiri. Eram cu toții bine făcuți şi puternici, dar nimeni nu putea fi trimis în subteran până nu devenea încă şi mai puternic. Aşa că ne băgau într-o încăpere plină cu aburi şi, timp de patru ore pe zi, ne puneau să sărim sus-jos de pe bănci. Testul sa dovedit prea greu pentru unii, care leşinau şi trebuiau puşi pe picioare, dar eu am supraviețuit cumva şi am ajuns la stagiul următor al pregătirii. Ni s-a spus cum vom fi coborâți în mină şi ce anume se aşteaptă de la noi. Ni s-a făcut protecția muncii, ni s-a povestit cum ar putea să se prăbuşească şi să ne strivească rocile dacă suntem neatenți. Au adus un olog, l-au suit pe o masă şi l-au pus să ne povestească ce i s-a întâmplat.

Ne-au învățat funagalo, limba folosită în subteran pentru comunicarea de ordine. E-o limbă ciudată. Zuluşii râd când o aud, pentru că multe cuvinte sunt din limba lor, dar nu-i limba zulu. E o limbă potrivită pentru a spune oamenilor ce să facă. Are multe cuvinte pentru

împinge, ia, sapă, cară, încarcă, dar nici un cuvânt care să însemne dragoste sau fericire sau care să descrie trilul de dimineață al păsărilor.

Apoi ne-au dus la puțuri şi ne-au arătat ce să facem. Ne-au pus în cuşti, sub nişte roți imense, si am coborât la fel de repede ca uliii după pradă. In subteran erau trenuri - trenulețe - în care am urcat şi ne-au dus la capătul unor tuneluri lungi, întunecoase, pline de piatră verde şi praf. Timp de şapte ore pe zi, treaba mea era să încarc rocile după ce erau aruncate în aer. Eram din ce în ce mai puternic, dar întotdeauna în jur nu era decât praf, praf şi iar praf.

Unele mine erau mai periculoase decât altele, toți ştiam care anume. Într-o mină sigură rareori se-ntâmplă să vezi tărgi în subteran. Pe de altă parte, într-una periculoasă vezi multe tărgi pe care sunt cărați bărbați ce urlă de durere sau, şi mai rău, care nu scot nici un sunet de sub păturile roşii, grele. Ştiam cu toții că singura şansă de supraviețuire este să faci parte dintr-o echipă în care toți membrii au ceea ce se numeşte simțul rocii. Toții minerii buni erau înzestrați cu simțul ăsta. Trebuiau să ştie ce face roca, dacă urmează să se prăbuşească şi când e nevoie de noi piloni de susținere. Dacă un miner sau doi din echipă n-aveau simțul ăsta, nu mai conta cât de buni erau ceilalți. Roca se prăbuşea deopotrivă peste minerii buni şi cei nepricepuți.

Şi mai era un lucru care-ţi împuţina şansele de supravieţuire, şi anume soiul de miner alb cu care nimereai în echipă. Minerii albi erau şefii de echipă, dar mulţi aveau foarte puţine de făcut. Dacă o echipă era bună, atunci ajutorul lui ştia exact ce şi cum să facă. Minerul alb doar se prefăcea că dă ordine, dar ştia că, în realitate, ajutorul lui e cel care duce totul la îndeplinire. Un miner alb nerod - şi erau mulţi din aceştia - îşi istovea echipa peste măsură. Ţipa şi îşi lovea oamenii din subordine dacă i se părea că nu muncesc îndeajuns de repede şi ăsta putea fi un lucru foarte periculos. Totuşi, când roca se prăvălea, minerul alb nu era niciodată de faţă, ci la capătul tunelului, împreună cu ceilalţi mineri albi, aşteptându-ne să raportăm terminarea lucrului.

Nu era ceva neobişnuit ca un miner alb să-şi bată oamenii dacă-l apucau năbădăile. N-aveau voie s-o facă, dar şefii de tură închideau ochii de fiecare dată şi nu luau nici o măsură. Indiferent cât de nemeritate erau loviturile, niciodată n-aveam voie să ripostăm. Dacă loveai un miner alb, erai terminat. Poliţia minieră te aştepta la capătul puţului şi puteai să petreci un an sau doi după gratii.

Ne ţineau despărţiţi pentru că aşa era regula. Swazişii erau repartizaţi cu toţii într-un lot, zuluşii într-altul, iar malawienii în altul şi aşa mai departe. Fiecare era laolaltă cu conaţionalii lui şi trebuia să asculte de ajutorul şefului de echipă. Dacă cineva nu i se

supunea, iar acesta raporta că respectivul îi creează probleme, îl trimiteau acasă sau puneau poliția să-l bată până-i băgau mințile-n cap.

Cu toții ne temeam de zuluşi, deşi mă împrietenisem cu tipul acela care era un zulu cumsecade. Zuluşii îşi închipuiau că sunt mai buni decât noi toți şi câteodată ne făceau fătălăi. Dacă izbucnea un scandal, mai totdeauna era de vină un zulu sau un basotho, dar niciodată un mots-wana. Nu ne plăcea să ne luăm la harță. Odată, într-o sâmbătă seară, un motswana beat s-a aventurat din greşeală într-o pensiune zulu. L-au bătut cu un gârbaci din piele de rinocer şi l-au lăsat leşinat în mijlocul drumului, să-l calce maşinile. Din fericire, o dubită a poliției l-a văzut la timp şi l-a salvat, altfel ar fi murit călcat. Şi toate astea numai pentru că a greşit pensiunea. Am lucrat ani de-a rândul în minele astea şi am economisit toți banii câştigați. Ceilalți bărbați îi aruncau pe femei, pe băutură şi haine elegante. Eu nu mi-am cumpărat nimic, nici măcar un gramofon. Am trimis toți banii acasă prin Banca Standard, iar apoi mi-am cumpărat cu ei vite. In fiecare an cumpăram câteva vaci şi le dădeam vărului meu, să aibă grijă de ele. Acestea au fătat viței şi, încet-încet, cireada mea a sporit.

Probabil că aş fi continuat să lucrez la mină dacă nu eram martorul unei întâmplări groaznice, care a avut loc în al cincisprezecelea an al şederii mele acolo. Pe atunci aveam o slujbă

mai bună, aceea de ajutor de artificier. N-aveam voie să folosim explozibilul, treaba asta o făceau numai albii, dar îmi revenea sarcina de-a căra explozibilul unui artificier şi de a-l ajuta cu fitilurile. Era o slujbă bună şi-mi plăcea bărbatul pentru care lucram.

Intr-o zi şi-a uitat într-un tunel cutia de tablă în care-şi ținea sandviciurile şi m-a rugat pe mine să i-o aduc. Aşa că m-am dus spre tunelul în care lucraserăm mai devreme, să-i caut cutia. Tunelul era luminat pe toată lungimea lui de becuri prinse de tavan, aşa că drumul era destul de sigur. Dar tot trebuia să fii atent, fiindcă din loc în loc erau galerii mari, săpate în stâncă prin explozie. Acestea puteau fi adânci de şaizeci de metri şi se deschideau dintr-o margine de tunel pentru a coborî spre un alt nivel al minei, ca nişte cariere de piatră subterane. Din când în când, oamenii cădeau în aceste galerii şi de fiecare dată era vina lor. Nu se uitau pe unde calcă sau mergeau printr-un tunel neluminat, cu bateriile de la lămpaş pe terminate. Câteodată unii pur şi simplu călcau în gol fără nici un motiv sau erau nefericiți şi nu mai voiau să trăiască. N-ai cum să ştii; inima oamenilor se umple de tristețe când sunt departe de casă.

Am dat colțul în tunelul ăsta şi m-am trezit într-o cameră rotundă. La capătul acesteia era o galerie, cu un semn care anunța „pericol". La marginea ei se aflau patru bărbați care-l țineau pe un al cincilea de mâini şi de picioare. Când am dat colțul, l-au ridicat şi l-

au aruncat cu capul înainte, în întuneric. Victima a țipat în limba xhosa şi i-am auzit vorbele. A spus ceva despre un copil, dar n-am prins chiar totul, pentru că nu ştiu xhosa foarte bine. Apoi a amuțit.

Am rămas împietrit. Bărbații nu mă văzuseră încă, dar unul s-a întors şi a strigat ceva în zuluşă. Pe urmă au început să alerge spre mine. Am făcut stânga-mprejur şi am luat-o la fugă prin tunel. Ştiam că, dacă puneau mâna pe mine, voi împărtăşi soarta victimei lor. Nu era o cursă pe care să-mi pot permite s-o pierd.

Deşi am scăpat cu bine, ştiam că indivizii ăia mă văzuseră şi că vor încerca să mă ucidă. Fusesem martor la crima lor şi i-aş fi putut denunța. Ştiam, aşadar, că nu mai am ce să caut la mină. I-am spus totul artificierului. Era un bărbat cumsecade şi m-a ascultat cu atenție când i-am spus că va trebui să plec. Nu i-aş fi putut vorbi în felul acesta nici unui alt alb, dar el m-a înțeles. Cu toate astea, a încercat să mă convingă să mă duc la poliție.

- Spune-le ce ai văzut, mi-a spus el în afrikaans. Spune-le. Sunt în măsură să pună mâna pe zuluşii ăia şi să-i spânzure.

- Nu ştiu exact cine sunt oamenii ăştia. Or să pună ei mâna pe mine mai întâi. Vreau să mă-ntorc acasă.

S-a uitat la mine şi a dat din cap a încuviințare. Apoi m-a luat de mână şi mi-a strâns-o. Era prima oară în viața mea când mi se-

ntâmpla aşa ceva. Aşa că, pentru prima oară în viața mea, i-am spus frate unui alb.

- Du-te acasă la nevasta ta, mi-a spus el. Dacă un bărbat lipseşte prea mult de-acasă, nevasta o ia razna. Crede-mă. Du-te acasă şi fă-i copii.

Aşa se face că am plecat de la mină în mare taină, ca un hoț, şi m-am întors în Botswana în 1960. N-am cuvinte să spun cât de bucuros am fost când am trecut granița înapoi în Botswana şi am lăsat în urmă Africa de Sud pentru totdeauna. Acolo am simțit că fiecare zi ar putea fi ultima din viața mea. Pericolul şi mâhnirea planau asupra Johannesburg-ului ca un nor, acolo nu puteam fi niciodată fericit. Altfel stăteau lucrurile în Botswana. Aici nu erau polițişti cu câini; nici totsis înarmați cu cuțite, stând la pândă să te jefuiască; nici nu te trezeai în fiecare dimineață în şuierul sirenelor care te chemau în adâncul fierbinte al pământului. Nu erau mulțimi fistichii de oameni, din diferite colțuri ale lumii, care să tânjească după căminul lor, fiecare dorindu-şi să fie în altă parte. Părăsisem o închisoare - cea mai mare închisoare a jelaniei de pe fața pământului.

Când m-am întors acasă şi am coborât din autobuz la Mochudi şi am dat cu ochii de kopje[3] şi de locuința căpeteniei şi de capre, pur şi simplu am plâns. Un om s-a apropiat de mine - un om pe care nu-l cunoşteam -, şi-a

[3] Colină în zona subdeşertică din sudul Africii.

pus mâna pe umărul meu şi m-a întrebat dacă tocmai mă întorsesem de la mină. I-am răspuns afirmativ, iar el doar a dat din cap şi şi-a ținut mâna pe umărul meu până am terminat de plâns. După aceea mi-a zâmbit şi a plecat. O văzuse pe soția mea apropiindu-se şi n-a vrut să ne strice clipa revederii.

Mă însurasem cu ea în urmă cu trei ani, dar am stat împreună foarte puțin după ce ne-am luat. Mă întorceam de la Johannesburg o dată pe an, pentru o lună, şi doar atât era timpul petrecut împreună. La ultima vizită rămăsese gravidă, iar fetița mea s-a născut în timp ce eu eram încă plecat. Acum urma să dau prima dată ochii cu ea, soția mea o adusese la stația de autobuz. Parcă o văd şi acum stând acolo cu copilul în brațe, copilul care era mai important pentru mine decât tot aurul extras din minele din Johannesburg. Era prima născută, singura mea copiliță, Precious Ramotswe.

Precious semăna cu mama ei, care era o femeie corpolentă, de soi bun. Se juca în curtea din fața casei şi râdea când o luam în brațe. Aveam o vacă, dădea lapte bun şi am păstrat-o special pentru Precious. De asemenea, îi dădeam şi mult sirop şi mânca în fiecare zi ouă. Soția mea o ungea cu vaselină şi o masa până strălucea. I se dusese vestea de cel mai frumos copil din Bechuanaland şi femeile veneau de la mare distanță s-o vadă şi s-o țină în brațe.

Apoi soția mea, mama lui Precious, a murit. Pe atunci locuiam la periferia lui Mochudi, iar ea mergea deseori în vizită la o mătuşă care stătea dincolo de calea ferată din apropierea drumului spre Francistown. Îi ducea de mâncare, deoarece mătuşa era prea bătrână ca să se poată îngriji singură, iar singurul ei fiu era bolnav de sufuba şi nu se putea deplasa prea departe.

Nu ştiu cum s-a întâmplat. Unii au presupus că se-apropia o furtună, fulgera, iar ea s-o fi grăbit să-şi caute un adăpost şi n-a fost atentă. Oricum, se afla pe şine când a venit trenul dinspre Bulawayo şi a lovit-o. Mecanicul de locomotivă spunea că-i pare rău, dar n-a observat-o, ceea ce, probabil, era adevărat.

Verişoara mea a venit să aibă grijă de Precious. Îi cosea haine, o ducea la şcoală şi gătea pentru noi. Eram un bărbat trist şi mă gândeam: „Acum nu mai ai nimic pe lumea asta, în afară de Precious şi de vite". Îndurerat, m-am dus în grajd, să văd ce mai fac vacile mele şi să-i plătesc pe văcari. Aveam deja mai multe vite şi chiar mă gândisem să-mi cumpăr o măcelărie. Dar am decis să aştept s-o las pe Precious să cumpere un magazin la moartea mea. În plus, praful din mine îmi îmbolnăvise plămânii şi nu puteam să merg repede sau să ridic greutăți.

Într-o zi, mă-ntorceam de la grajduri şi ajunsesem la drumul principal care leagă Francistown de Gaborone. Era o zi fierbinte şi

mă aşezasem sub un copac, la marginea drumului, aşteptând autobuzul care urma să treacă pe acolo mai târziu. Din cauza căldurii am adormit şi m-a trezit zgomotul unui automobil care trăgea pe dreapta.

Era o maşină mare, americană, cred, cu un bărbat pe bancheta din spate. Şoferul s-a apropiat de mine şi mi-a vorbit în setswana, deşi maşina avea plăcuța de înmatriculare din Africa de Sud. Şoferul mi-a spus că i-a crăpat radiatorul şi m-a întrebat unde ar putea găsi nişte apă. S-a nimerit ca pe drumul care duce spre grajdurile mele să fie o cisternă de adăpat vitele, aşa că m-am dus cu şoferul şi am umplut o canistră cu apă.

Când ne-am întors să punem apa în radiator, bărbatul de pe bancheta din spate a ieşit din maşină şi s-a uitat la mine. Mi-a zâmbit ca să-mi arate că-mi este recunoscător pentru ajutorul oferit, iar eu i-am întors zâmbetul. Apoi mi-am dat seama că-l cunosc. Era unul dintre oamenii care conduceau minele din Johannesburg - unul dintre oamenii domnului Oppenheimer.

M-am apropiat de el şi m-am prezentat. I-am spus că mă cheamă Ramotswe, că am muncit în minele lui şi că-mi părea rău că, din pricina unor împrejurări independente de voința mea, a trebuit să plec înainte de vreme.

Bărbatul a râs şi mi-a răspuns c-a fost foarte bine că am lucrat, totuşi, atât de mulți ani. Mi-a spus că mă duce la Mochudi.

Aşa că m-am întors acasă cu maşina, iar bărbatul acela impozant a intrat în casa mea. A văzut-o pe Precious şi mi-a spus că e un copil grozav. Apoi, după ce a băut nişte ceai, s-a uitat la ceas şi mi-a spus:

- Trebuie să plec. Trebuie să mă întorc la Johannesburg.

I-am zis că soția lui va fi foarte supărată dacă nu se întoarce la timp la cina pe care i-a gătit-o special, iar el mi-a răspuns că probabil aşa va fi.

L-am condus la maşină. Bărbatul din subordinea domnului Oppenheimer a scos din buzunar un portofel. Mi-am ferit privirea când l-a deschis; nu doream să-mi dea bani, dar el a insistat. Mi-a spus că fusesem unul dintre muncitorii domnului Oppenheimer, iar domnului Oppenheimer îi plăcea să se-ngrijească de oamenii lui. Apoi mi-a dat două sute de rând[4], cu care i-am spus c-o să-mi cumpăr un taur, fiindcă tocmai îmi murise unul.

S-a bucurat să audă asta. I-am urat să meargă cu bine, iar el mi-a răspuns să rămân cu bine. Ne-am despărțit şi nu l-am mai văzut niciodată pe prietenul meu, deşi va fi întotdeauna aici, în inima mea.

[4] Moneda naţională a Africii de Sud

Capitolul trei - Lecţii despre băieţi şi capre

Obed Ramotswe şi-a instalat verişoara într-o cameră din spatele căsuței pe care o construise la marginea satului după ce se întorsese de la mină. Inițial, intenționase să facă din ea o debara în care să-şi țină cuferele de tinichea, păturile de rezervă şi stocul de ulei folosit la gătit, dar pentru astea putea găsi spațiu şi în altă parte. Camera proaspăt zugrăvită şi mobilată cu un pat şi o servantă era gata să-şi primească stăpâna. Din punctul de vedere al verişoarei, era luxul întruchipat ; după plecarea soțului ei, în urmă cu şase ani, se reîntorsese să locuiască cu mama şi bunica şi fusese nevoită să doarmă într-o cameră care avea doar trei pereți, dintre care unul nici măcar n-ajungea până la acoperiş. Rudele ei, oameni cu idei învechite, care credeau că o femeie părăsită de bărbat aproape că îşi merita întotdeauna soarta, o trataseră cu un dispreț tacit. Se văzuseră siliți s-o primească, fireşte, dar i-au deschis uşa mai curând mânați de datorie decât de iubire.

Bărbatul ei o părăsise pentru că nu putea face copii, o soartă pe care, aproape inevitabil, o împărtăşeau toate femeile sterpe. Îşi cheltuise puținii bani pe care-i avea mergând pe la vraci, iar unul îi promisese că va rămâne însărcinată la numai câteva luni de la începerea tratamentului. I-a prescris diverse ierburi şi pulbere din coji de copaci şi, când

acestea n-au avut nici un efect, a trecut la farmece. Poțiunile pe care i le-a administrat au îmbolnăvit-o, iar una dintre ele aproape că a ucis-o, fapt puțin surprinzător, dat fiind conținutul ei, dar de sterilă, a rămas tot sterilă şi ştia că soțul ei începe să-şi piardă răbdarea. La scurt timp după ce a părăsit-o, i-a scris din Lobatse, mândru nevoie mare, că noua lui nevastă e gravidă. Apoi, după un an şi jumătate, primi o scrisoare scurtă cu fotografia copilului. Nu i-a trimis nici un ban şi asta a fost ultima oară când a mai auzit de el.

Iar acum, cu Precious în brațe, în propria ei cameră cu pereți solizi, văruiți, era pe deplin fericită. O lăsa pe Precious, acum în vârstă de patru anişori, să doarmă în pat cu ea şi noaptea stătea trează ore în şir să asculte respirația fetiței. O mângâia, îşi trecea degetele peste mânuța ei şi se minuna de perfecțiunea trupului ei. Când Precious dormea în după-amiezile fierbinți, se aşeza lângă ea, să împletească şi să coasă jachetele şi ciorăpei în culori pastel şi să alunge muştele de pe copilul adormit.

Obed era şi el mulțumit. În fiecare săptămână îi dădea verişoarei bani să cumpere de-ale gurii şi, în fiecare lună, ceva în plus pentru ea însăşi. Drămuia banii cu grijă şi mai totdeauna îi rămâneau câțiva în plus, cu care-i cumpăra câte ceva lui Precious. Ea nu i-a dat niciodată ocazia să-i facă vreun reproş sau să considere c-a greşit cu ceva în

creşterea fiicei lui. Totul era perfect. Verişoara dorea ca Precious să fie deşteaptă. Ea avusese parte de puțină educație, dar se chi-nuise să-nvețe să citească şi perseverase în viață, iar acum simțea bătând vântul schimbării. Se înființase un partid în care se puteau înscrie şi femeile, deşi unii bărbați bombăneau şi spuneau că ele or să le aducă numai necazuri. Femeile începeau să discute între ele despre soarta hărăzită lor. Nimeni nu-i provoca pe bărbați fățiş, dar faptul că acum femeile discutau între ele a dus la şoapte şi schimburi de priviri cu subînțeles, începuse să se gândească la propria ei viață; la căsătoria ei timpurie cu un bărbat pe care de-abia îl cunoştea, la ruşinea pe care a avut-o de îndurat fiind stearpă. Şi-a amintit de anii când a locuit într-o cameră cu numai trei pereți şi la sarcinile pe care le avea de îndeplinit, fără nici o răsplată, într-o bună zi, probabil că femeile îşi vor putea face auzit glasul şi vor putea arăta toate aceste nedreptăți. Dar, pentru asta, trebuiau să ştie să citească.

Începuse prin a o învăța pe Precious să numere. Numărau capre şi vite. Numărau băieții care se jucau în praf. Numărau copacii, dându-le porecle: încovoiatul, desfrunzitul, ascunzătoarea de viermi mopani[5], de păsări-ocolitul. Apoi o întreba:

---

[5] Mopani sau mopane este o omidă comestibilă din Botswana, Zimbabwe şi Africa de Sud, bogată în proteine

- Dacă tăiem copacul care arată ca un moşneag, atunci câți copaci mai rămân?

O punea pe Precious să-i amintească diverse lucruri - numele membrilor familiei, numele vitelor pe care le avea bunicul ei, numele căpeteniilor. Câteodată se aşezau în fața magazinului din apropiere, o mică băcănie care vindea cu amănuntul, şi aşteptau ca o maşină sau un camion să-şi facă drum printre hârtoape. Atunci, verişoara îi citea numărul plăcuței de înmatriculare şi, în ziua următoare, ba chiar şi peste două zile, Precious trebuia să şi-l amintească. De asemenea, jucau o variantă a jocului lui Kim[6] în care verişoara punea pe o tavă împletită diferite obiecte, după care o acoperea cu o pătură şi lua un obiect de pe ea.

- Ce am luat?

- Un sâmbure de marula[7] uscat, zgrunțuros şi molfăit.

- Şi mai ce?

- Nimic.

Copila asta care privea totul cu ochii ei mari, solemni, nu greşea niciodată. Şi, încet-încet, fără ca cineva să-şi propună în mod special

[6] Erou al romanului eponim al scriitorului englez Rudyard Kipling. Fiul orfan al unui soldat din armata colonială britanică staţionată în India, Kim devine agent secret după ce în copilărie îi fusese dezvoltat simţul de observaţie prin jocul cu tava şi obiectele lipsă de pe aceasta

[7] Arbore african (Sclerocarrya birrea) ale cărui fructe sunt folosite la producerea băuturii spirtoase amarula

treaba asta, în mintea fetiței prinseră a se dezvolta curiozitatea şi spiritul de observație.

Până la vârsta de şase ani, când a mers la şcoală, Precious învățase deja alfabetul, ştia să numere până la două sute şi era în stare să recite în întregime primul Capitol din Cartea Facerii tradus în setswana. In plus, învățase şi câteva cuvinte englezeşti şi putea recita toate cele patru versuri ale unei poezioare englezeşti despre vapoare şi mare. Învățătoarea a fost impresionată de cunoştințele ei şi a felicitat-o pe verişoară pentru realizările ei. Practic, asta a fost prima laudă pe care a primit-o vreodată pentru toate serviciile ei de-o viață; Obed îi mulțumise adesea, cu generozitate, dar nu-i trecuse prin cap s-o laude, pentru că, din punctul lui de vedere, ea doar îşi făcea datoria de femeie şi nu era nimic neobişnuit în asta.

„Noi suntem primele care au arat pământul când l-a creat Modise (Dumnezeu)", spunea un vechi poem în setswana. „Noi gătim. Noi avem grijă de bărbați când sunt copilaşi, când sunt tineri şi când sunt bătrâni, pe cale să se săvârşească. Noi suntem întotdeauna prezente la datorie. Dar nu suntem decât femei şi nimeni nu ne vede."

Lecții despre băieți Mma Ramotswe cugeta: Dumnezeu ne-a adus pe pământ. Pe atunci, la începuturi, eram cu toții africani, fiindcă omul se trage din Kenya, aşa cum au demonstrat doctorul Leakey şi tăticul lui. Deci, dacă stai să te gândeşti bine, cu toții suntem frați şi surori. Cu toate astea, oriunde te uiți, nu vezi

decât lupte, lupte şi iar lupte. Oamenii bogați îi omoară pe oamenii săraci şi oamenii săraci îi omoară pe oamenii bogați. Peste tot în lume, cu excepția Botswanei. Iar asta numai mulțumită lui sir Seretse Khama, care a fost un om bun şi a creat Botswana şi a transformat-o într-un tărâm bun. Ea încă-l mai plângea uneori, când şi-l amintea ajuns în stadiul terminal, înconjurat de toți doctorii ăia deştepți de la Londra, care au comunicat guvernului:

- Ne pare rău, dar nu-l putem vindeca pe preşedintele vostru.

Fireşte, problema este că oamenii nu par să înțeleagă diferența dintre bine şi rău. Trebuie să li se amintească în mod constant, deoarece, dacă-i laşi de capul lor, nu-şi dau osteneala şi pace. Pur şi simplu află ce-ar fi cel mai bine pentru ei, apoi numesc treaba aia binele. Aşa gândesc cei mai mulți oameni.

Precious Ramotswe învățase despre bine şi rău la şcoala de duminică. Verişoară o dusese acolo de la vârsta de şase ani, apoi a mers, fără excepție, în fiecare duminică, până a împlinit unsprezece ani. De-ajuns ca să învețe să distingă binele de rău, deşi fusese şocată şi rămăsese aşa, când venea vorba despre alte aspecte ale religiei. Nu-i venea să creadă că lisus a mers pe apă - aşa ceva nu e cu putință - şi n-a crezut nici povestea cu hrănirea celor cinci mii de oameni, o chestie la fel de imposibilă. Astea erau minciuni, era sigură de asta, iar cea mai mare dintre minciuni era

aceea că Iisus n-a avut un tătic pe lumea asta. Nu-i adevărat, pentru că şi copiii mici ştiu că-i nevoie de un tată ca să faci un copil, iar regula e valabilă şi pentru vite, şi pentru găini, şi pentru oameni în egală măsură. Cât despre diferența dintre bine şi rău, asta era altă mâncare de peşte şi nu i-a fost greu să înțeleagă că-i greşit să minți, să furi şi să ucizi.

Dacă cineva ar avea nevoie de-o îndrumare, nimeni n-ar fi mai potrivit să i-o dea decât Mma Mothibi, care a condus şcoala de duminică din Mochudi timp de peste doisprezece ani. Era o doamnă scundă, aproape rotundă, care vorbea cu o voce deosebit de gravă. I-a învățat pe copii cântece religioase în setswana şi-n engleză şi, deoarece au deprins arta cântatului de la ea, toți copiii din cor cântau cu o octavă mai jos decât restul lumii, de parcă ar fi fost broaşte.

După terminarea slujbei, copiii, îmbrăcați în hainele lor de duminică, stăteau în băncile din partea din spate a bisericii şi o ascultau pe Mma Mothibi. Le citea din Biblie, îi punea să repete, iar şi iar, cele zece porunci şi le povestea parabole dintr-o cărticică albastră despre care afirma c-o primise de la Londra şi nu mai era alta la fel în toată țara.

- Acestea sunt regulile de bună purtare, zicea ea. Băieții trebuie să se scoale întotdeauna devreme şi să-şi spună rugăciunile. Apoi, trebuie să-şi curețe pantofii şi să-şi ajute mamele să pregătească micul dejun, dacă au mic dejun. Unii oameni n-au

mic dejun pentru că sunt săraci. Apoi, trebuie să meargă la şcoală şi să facă tot ce spune învăţătoarea. Astfel vor învăţa să fie buni creştini, deştepţi, şi vor merge în Rai când Dumnezeu îi va chema la El. Cât despre fete, regulile sunt aceleaşi, dar mai trebuie să fie şi atente cu băieţii şi să fie pregătite să le reamintească că sunt creştini. Pentru că unii băieţi nu înţeleg treaba asta...

Da, gândi Precious Ramotswe. Unii băieţi nu înţeleg treaba asta. Până şi acolo, la şcoala de duminică, exista un astfel de băiat, Josiah, un băieţel neruşinat, la cei numai nouă ani ai lui. Insista să stea aşezat lângă Precious la şcoala de duminică, chiar şi atunci când ea încerca să-l evite. Se uita întotdeauna la ea şi-i zâmbea încurajator, deşi ea era cu doi ani mai mare decât el. De asemenea, încerca să-şi lipească piciorul de-al ei, ceea ce o enerva şi-o făcea să se foiască pe scaun şi să se tragă mai încolo.

Dar cel mai grav era că-şi desfăcea nasturii de la pantaloni şi-i arăta chestia aia pe care o au toţi băieţii şi se aştepta ca ea să i-o privească. Ura comportamentul lui şi aşa ceva n-ar fi trebuit să se întâmple într-o şcoală de duminică. În plus, ce mare scofală? Toţi băieţii aveau chestia aia., în cele din urmă, i-a povestit situaţia lui Mma Mothibi, iar profesoara a ascultat-o cu seriozitate.

- Băieţii, bărbaţii, i-a spus aceasta. Toţi sunt o apă şi-un pământ. Îşi închipuie că chestia

aia a lor este ceva special şi sunt mândri de ea nevoie mare. Habar n-au cât e de caraghioasă.

O sfătui pe Precious să-i atragă atenția când o să se mai întâmple treaba asta. Nu trebuia decât să ridice puțin mâna, iar Mma Mothibi avea s-o vadă. Acesta va fi semnalul.

Treaba s-a repetat săptămâna următoare. În timp ce Mma Mothibi era în spatele clasei, uitân-du-se la nişte cărți de rugăciuni pe care copiii le deschiseseră, Josiah s-a descheiat la pantaloni şi i-a şoptit lui Precious să arunce o privire. Fără să-şi dezlipească ochii de pe carte, ea şi-a ridicat uşor mâna stângă. Bineînțeles, el n-a observat, dar Mma Mothibi a văzut-o. S-a strecurat în spatele băiatului, şi-a ridicat Biblia şi l-a pocnit cu ea în cap. S-a auzit un zgomot răsunător, care i-a speriat pe copii.

Josiah s-a încovoiat sub impactul loviturii. Mma Mothibi a trecut în fața lui şi i-a arătat cu degetul prohabul descheiat. După aceea, l-a mai pocnit încă o dată cu Biblia, de data asta şi mai tare.

Aceea a fost ultima dată când Josiah a mai supărat-o pe Precious Ramotswe sau pe oricare altă fată. Cât despre Precious, ea a învățat o lecție importantă despre cum trebuie să te porți cu bărbații. A ținut minte lecția aceasta ani de zile şi ea s-a dovedit a-i fi foarte utilă mai târziu, ca de altfel toate învățăturile de la şcoala de duminică.

Plecarea verişoarei Verişoara a avut grijă de Precious până la vârsta de opt ani. Ar fi putut

rămâne cu ea pe termen nelimitat - ceea ce lui Obed i-ar fi convenit de minune, fiindcă verişoara se-ngrijea de casă, nu se plângea niciodată şi nici nu-i cerea bani. Dar, când a sosit vremea, el a recunoscut că-i în joc mândria ei şi că ea s-ar putea mărita din nou în ciuda primului eşec. În concluzie, şi-a dat bucuros consimțământul când aceasta l-a anunțat că un bărbat, care-i făcea curte de câtva timp, a cerut-o în căsătorie şi ea a acceptat.

- Aş putea s-o iau pe Precious cu mine, se oferi ea. O iubesc ca şi cum ar fi propriul meu copil. Totuşi, ai rămâne singur...

- Da, mai sunt şi eu la mijloc. M-ai lua şi pe mine cu tine?

Verişoara râse:

- Viitorul meu soț e om bogat, dar cred că nu vrea să se-nsoare decât cu o singură persoană.

Deoarece Obed era cea mai apropiată rudă a verişoarei, organizarea nunții a căzut în sarcina lui. S-a achitat bucuros de datorie, fiindcă-i era recunoscător pentru tot ce făcuse ea pentru el. A sacrificat două vite şi a cumpărat suficientă bere, cât pentru două sute de oameni. Apoi, cu verişoara la braț, a intrat în biserică şi a dat ochii cu viitorul ei soț şi rudele şi prietenii lui, şi cu oamenii din sat, poftiți şi nepoftiți, care aşteptau şi se zgâiau.

După nuntă, s-au întors acasă, unde nişte prelate de canava fuseseră agățate de salcâmii spi-noşi sub care erau aşezate scaune luate cu

împrumut. Bătrânii şedeau în timp ce tinerii se plimbau de colo-colo, vorbeau între ei şi trăgeau în piept aerul înmiresmat de aroma cantităților uriaşe de carne care se frigeau la focurile aprinse în aer liber. După aceea au mâncat, iar Obed a ținut un toast în cinstea însurățeilor, şi proaspătul mire a replicat că-i este recunoscător lui Obed că a avut atât de bine grijă de femeia lui.

Mirele deținea două autobuze, ceea ce însemna că-i bogat. Unul din acestea. Expresul Special de Molepolole, împodobit în cinstea evenimentului cu pânză bleu, fusese pus la dispoziția invitaților. Cu celălalt au plecat mirii, cu bărbatul la volan şi cu mireasa în scaunul din spatele şoferului. În uralele bărbaților şi vaietele femeilor, autobuzul a pornit pe drumul spre fericire. S-au aşezat la căsuța lor din chirpici construită de fratele mirelui, la cincisprezece kilometri sud de Gaborone. Avea acoperiş roşu şi pereți albi şi, în fața, o grădină în stil tradițional, străjuită de ziduri. In spate era o micuță baracă unde locuiau servitorii şi o privată din tablă galvanizată. Verişoara avea o bucătărie dotată cu un nou set strălucitor de cratițe şi două oale. Mai avea şi un frigider sud-african nou-nouț, încăpător, alimentat cu parafină, care torcea plăcut toată ziua şi păstra totul rece ca gheața. Soțul ei venea în fiecare seară cu încasările de pe cursele autobuzelor din ziua respectivă, şi ea îl ajuta să numere banii. S-a dovedit a fi o bună contabilă şi, în curând, a

preluat această parte a afacerii cu un succes evident.

Îşi făcea soțul fericit şi din alte puncte de vedere. În copilărie, acesta fusese muşcat de un şacal şi avea cicatrice pe față în porțiunea unde un medic începător de la Spitalul Misionar Scoțian din Molepolole îi cususe rănile fără îndemânarea cuvenită. Nici o femeie nu-i mai spusese vreodată că-i atrăgător şi nici nu mai spera să mai audă vreodată aşa ceva, fiind obişnuit, mai curând, cu involuntarele grimase de milă. Cu toate astea, verişoara îl asigura că-i cel mai atrăgător bărbat pe care l-a întâlnit vreodată şi, pe deasupra, şi cel mai viril. Nu încerca să-l măgulească, îi spunea adevărul, aşa cum îl vedea ea, iar lui i se umplea inima de bucuria care însoțeşte orice compliment care merge la țintă.

„Ştiu că ți-e dor de mine", îi scrise verişoara lui Precious. „Dar ştiu că vrei să fiu fericită. Iar acum sunt foarte fericită. Am un soț iubitor, care-mi cumpără haine frumoase şi mă fericeşte în fiecare zi. Într-o zi o să vii să locuieşti cu noi, iar atunci vom număra din nou copacii şi vom cânta imnuri împreună, cum făceam odinioară. Acum trebuie să ai grijă de tatăl tău; eşti destul de mare pentru asta şi, în plus, e un om cumsecade, îmi doresc să fii fericită şi pentru asta mă rog în fiecare seară. Doamne, Dumnezeul meu, ai grijă de Precious Ramotswe. Veghează asupra ei în seara asta şi de-a pururi. Amin."

Când era micuță, lui Precious Ramotswe îi plăcea să deseneze, activitate pe care verişoara i-a încurajat-o de la cea mai fragedă vârstă. La împlinirea vârstei de zece ani, primise cadou un bloc de desen şi o cutie de creioane colorate şi, la puțin timp după aceea, talentul ei ieşise la iveală. Obed Ramotswe era foarte mândru de cum se pricepe ea să umple paginile goale ale blocului ei de desen cu scene din viața de zi cu zi a orăşelului Mochudi. Iată o schiță cu iazul din fața spitalului- putea fi recunoscut fiecare detaliu - şi iată un desen înfățişând-o pe sora-şefă, care se uită la un măgar. Iar pe pagina următoare era desenat magazinul universal care avea în față nişte chestii care-ar fi putut trece drept saci cu porumb sau, poate, oameni aşezați pe jos - nu se distingeau clar, dar erau nişte schițe reuşite şi, deja, îşi prinsese câteva pe peretele din sufragerie, acolo sus, aproape de tavan, unde se odihneau muştele.

Profesorii aflaseră de talentul ei şi-i spuseră că într-o bună zi ar putea ajunge o artistă cunoscută, iar desenele ei ar putea apărea pe coperta Calendarului Botswanei. Vorbele lor au încurajat-o şi desena schițe după schițe. Capre, vite, dealuri, dovleci, case; ochiul artistului plastic era realmente răsfățat de bogăția temelor oferite de Mochudi şi nu exista pericolul să rămână fără subiecte.

Şcoala ei a auzit de un concurs de arte plastice pentru copii. Muzeul din Gaborone rugase fiecare şcoală din țară să trimită câte

un desen al unuia dintre elevi, cu tema „Viața de azi din Botswana". Bineînțeles, n-au existat dubii în privința copilului participant la concurs. Precious fu rugată să deseneze ceva special, să nu se grăbească, după care lucrarea îi va fi trimisă la Gaborone din partea şcolii din Mochudi.

Făcu desenul într-o sâmbătă, ieşise devreme cu caietul de desen şi se reîntoarse acasă câteva ore mai târziu, să finiseze detaliile. I se părea un desen reuşit, iar învățătoarea fu entuziasmată lunea următoare, când i-l arătă.

- Desenul acesta îi va aduce premiul oraşului Mochudi, spuse ea. Vom fi cu toții atât de mândri. Desenul fu pus cu grijă între două foi de carton ondulat şi trimis în plic recomandat pe adresa muzeului. Urmă apoi o tăcere de cinci săptămâni, timp în care toată lumea uită de concurs. Şi-au amintit, însă, când directorul a primit o scrisoare pe care i-a citit-o radios lui Precious.

- Ai câştigat locul întâi, spuse el. Trebuie să mergi la Gaborone cu învățătoarea ta, cu mine şi cu tatăl tău, să ridici premiul de la Ministerul Educației, în cadrul unei ceremonii.

Vestea a copleşit-o şi a plâns de bucurie, dar în curând s-a oprit şi i s-a dat voie să plece de la şcoală mai devreme, să-i povestească totul tatălui ei.

Au plecat cu camioneta directorului şi au ajuns mult prea devreme pentru festivitate, aşa că au petrecut câteva ore în curtea muzeului, aşteptând să se deschidă uşile. Dar,

în cele din urmă, acestea s-au deschis, iar lumea a început să se reverse înăuntru, profesori, ziarişti, membri marcanți ai parlamentului. Apoi a sosit şi ministrul în limuzina lui neagră, iar oamenii au pus jos paharele cu suc de portocale şi şi-au înghițit ultima îmbucătură de sandvici.

Precious şi-a văzut desenul expus la loc de cinste, cu o etichetă prinsă sub el. S-a apropiat cu învățătoarea să se uite la el şi a tresărit de plăcere când şi-a văzut numele tipărit cu grijă sub desen: PRECIOUS RAMOTSWE (10) (ŞCOALA PRIMARĂ DIN MOCHUDI). Iar sub numele ei era scris titlul dat de muzeu lucrării: Vaci lângă baraj.

Înlemni şi se posomori brusc. Nu se poate una ca asta! Ea desenase capre, iar ei crezuseră că sunt vaci! O să primească un premiu nemeritat pentru un desen cu vaci.

- Ce s-a-ntâmplat ? o întrebă tatăl ei. Ar trebui să fii fericită. De ce eşti aşa tristă?

N-a putut să-i spună nimic. Era pe cale să devină o infractoare, autoarea unei fraude. Nu putea accepta un premiu pentru un desen cu vaci când nu-l merita.

Dar acum lângă ea se afla ministrul şi se pregătea să-şi țină discursul. Se uită la el, iar el îi zâmbi cu căldură.

- Eşti o adevărată artistă, o lăudă el. Mochudi trebuie să fie tare mândru de tine.

Se uită în pământ. Va trebui să mărturisească.

- N-am desenat vaci, spuse ea. Am desenat capre. Nu puteți să-mi dați un premiu pentru o greşeală.

Ministrul se încruntă, apoi se uită la etichetă. După care se întoarse spre ea şi-i spuse:

- Ei sunt cei care au greşit. Şi mie mi se pare că sunt capre. Nu cred că-s vaci.

Îşi drese glasul, iar directorul muzeului ceru să se facă linişte.

- Acest minunat desen cu capre, spuse ministrul, dovedeşte cât de talentați sunt tinerii țării noastre. Această tânără domnişoară va ajunge într-o bună zi o cetățeancă de nădejde şi, probabil, o artistă renumită. Merită din plin premiul pe care i-l înmânez acum.

Precious luă cadoul frumos împachetat, apoi îi simți mâna pe umăr şi-l auzi şoptindu-i:

- Eşti cel mai cinstit copil pe care l-am întâlnit vreodată. Bravo!

Pe urmă ceremonia luă sfârşit şi un pic mai încolo porniră cu toții spre Mochudi în camioneta rablagită a directorului - o eroină ce se întorcea acasă cu premiul ei.

Capitolul patru - Viata în casa verisoarei şi a soţului ei

La vârsta de şaisprezece ani, Mma Ramotswe termină şcoala. („Cea mai bună fată din această şcoală", decretă directorul. „Una dintre cele mai bune fete din Botswana.") Tatăl ei dorise ca ea să-şi continue studiile, să-şi ia Certificatul Şcolar Cambridge şi chiar să meargă mai departe de atât, dar Mma Ramotswe se plictisise de Mochudi. Se plictisise şi de serviciul de la magazinul universal, unde făcea inventarul în fiecare sâmbătă şi petrecea ore întregi bifând articolele de pe listele cu colțurile îndoite. Voia să plece undeva. Voia să-şi înceapă viața.

- Poți să te duci la verişoara mea, îi propuse tatăl ei. E altfel decât aici. Cred c-o să constați că se-ntâmplă multe lucruri în casa aia.

Nu i-a fost uşor să spună asta. Şi-ar fi dorit ca ea să rămână, să aibă grijă de el, dar ştia c-ar fi fost un gest egoist să se aştepte ca viața ei să se învârtă doar în jurul existenței lui. Ea îşi dorea libertatea; dorea să simtă că face ceva cu viața ei. Şi, fireşte, în adâncul sufletului său, luă în calcul şi ideea căsătoriei. Ştia că în curând se vor găsi bărbați care să vrea s-o ia de nevastă. Bineînțeles, nu i-ar interzice să se mărite. Dar dacă bărbatul care o să vrea să se însoare cu ea o să fie violent, bețiv sau afemeiat? Oricând se poate întâmpla aşa ceva; erau destui bărbați de felul ăsta care

aşteptau să le pice în plasă o fată drăguță, căreia să-i distrugă viața. Bărbații ăştia sunt ca lipitorile; sug toată bunătatea din inima femeii până când aceasta se usucă şi-i seacă toată iubirea. Iar treaba asta poate lua foarte mult timp, fiindcă ştia el că femeile au rezerve uriaşe de bunătate.

Dacă un bărbat din ăsta ar cere-o de nevastă pe Precious, ce-ar putea face el ca tată? Ar putea s-o prevină asupra riscurilor ce-o pândesc, dar cine ascultă de sfaturile legate de persoana pe care o iubeşte? Se lămurise nu o dată, în trecut, că dragostea e oarbă la cele mai evidente defecte. Se poate întâmpla să iubeşti un criminal şi pur şi simplu să nu-l crezi în stare să strivească o căpuşă, darămite să ucidă un om. N-ar avea nici un sens să încerce s-o convingă de contrariul părerii ei.

În casa verişoarei va fi la fel de în siguranță ca oriunde în altă parte, chiar dacă asta n-o va putea apăra de bărbați. Verişoara, cel puțin, va putea s-o supravegheze, iar soțul ei ar putea să-i gonească pe bărbații cei mai nepotriviți. Acum era un om înstărit, avea mai mult de cinci autobuze şi îşi va putea exercita autoritatea pe care o dobândesc oamenii bogați. Va putea să-i țină la distanță pe unii tinerei.

Verişoara fu încântată s-o primească pe Precious în casa ei. Aranja o cameră special pentru ea; agățând în cinstea ei perdele noi dintr-un material plin, de culoare galbenă, pe care-l cumpărase de la bazarul OK din

Johannesburg. Apoi, îi umplu un scrin cu haine şi puse pe el o fotografie înrămată a papei. Podeaua era acoperită cu o rogojină cu un model simplu. Era o cameră luminoasă şi confortabilă.

Precious se adapta rapid la noul ei stil de viață. I se dădu o slujbă la biroul companiei de autobuze, unde înregistra facturi şi verifica foile de parcurs ale şoferilor. Muncea cu spor şi repede, iar soțul verişoarei observă că făcea treabă mai bună decât cei doi funcționari mai vârstnici la un loc. Aceştia stăteau la mesele lor şi bârfeau toată ziua, din când în când mutau facturile de colo-colo pe birou şi în răstimpuri se ridicau să pună apă la fiert pentru ceai.

Lui Precious nu i-a fost greu, cu memoria ei remarcabilă, să-şi amintească cunoştințele dobândite şi să le adapteze impecabil noilor cerințe. De asemenea, era dornică să facă sugestii şi nu trecea săptămână fără să vină cu idei noi legate de buna funcționare a biroului.

- Munceşti prea mult, îi spuse unul din funcționari, încerci să ne iei slujbele.

Precious se uită la ei uimită. Muncise totdeauna cât de mult putuse, indiferent de slujbă, şi pur şi simplu nu pricepea cum de nu sunt cu toții la fel ca ea. Cum puteau să stea la birou şi să se holbeze în gol, în loc să adune cifre sau să verifice încasările şoferilor?

Începu să-i verifice ea, fără să fie rugată şi, deşi de obicei totul părea în regulă, din când

în când descoperea mici discrepanțe. Acestea proveneau din restul care nu era dat corect, îi explică verişoara. Se mai întâmpla, când autobuzul era aglomerat şi, atâta timp cât nu erau diferențe prea mari, pur şi simplu ignorau chestiunea asta. Dar Precious descoperi mai mult decât atât. Găsi o diferență de ceva mai mult de două mii de puia în facturile de combustibil şi-i aduse la cunoştință totul soțului verişoarei.

- Eşti sigură? o întrebă el. Cum au putut să dispară două mii de puia ?

- Furt? sugeră Precious.

Soțul verişoarei clătină din cap. Se considera un angajator model - un fel de tătuc, doar asta îşi doreau oamenii, nu-i aşa? Nu-i venea să creadă că vreunul dintre angajați l-ar înşela. Cum ar putea, când el e-atât de bun cu ei şi face atâtea pentru ei?

Precious îi arătă cum fuseseră sustraşi banii şi modul în care fuseseră deturnați din contul corect într-altul, după care, în cele din urmă, se făcuseră nevăzuți. Doar unul din cei doi funcționari avea acces la conturile astea, deci el trebuie să fi fost vinovatul; altă explicație nu exista. Nu asistă la confruntarea ce-a urmat, dar auzi totul din camera alăturată. Funcționarul fu indignat la culme, răcnindu-şi nevinovăția din toți rărunchii. Se lăsă un moment de tăcere, apoi se auzi o uşă trântită.

Acesta a fost primul ei caz. Astfel şi-a început cariera Mma Ramotswe.

Sosirea lui Note Mokoti Lucra de patru ani la birourile companiei de autobuze. Verişoara şi soțul acesteia se obişnuiseră cu ea şi începuseră s-o numească fiica lor. N-o deranja, erau rudele ei şi le iubea. O iubea pe verişoara, chiar dacă aceasta încă o mai considera copil şi-o certa în public. II iubea pe soțul verişoarei, cel cu figura tristă şi plină de cicatrice, şi cu mâinile lui mari, neîndemânatice. Iubea casa verişoarei şi camera cu draperiile galbene în care stătea. Avea o viață minunată, pe care singură şi-o clădise.

In fiecare weekend se ducea la Mochudi cu unul dintre autobuzele soțului verişoarei şi-şi vizita tatăl. El o aştepta în fața casei, aşezat pe un scăunel, iar ea se ploconea în fața lui în stilul tradițional şi bătea din palme de bucurie.

Apoi mâncau împreună la umbra verandei pe care o ridicase el într-o parte a casei. Ea îi povestea despre săptămâna de lucru de la birou şi el îi cerea detalii, întrebând-o despre tot felul de nume pe care, în mintea lui, le combinase în genealogii complicate. Toată lumea se înrudea, într-un fel sau altul, cu toată lumea. Nu exista persoană care să nu poată fi plasată fie şi-n cele mai îndepărtate unghere ale familiei.

La fel se întâmpla şi cu vitele. Acestea îşi aveau propriile lor familii şi, după ce termina ea de povestit, el se apuca să-i vorbească despre noutățile de la grajduri. Chiar dacă

ajungea rar pe acolo, primea rapoarte în fiecare săptămână şi era capabil să conducă afacerea prin intermediul văcarilor. Avea ochiul format în materie de vite, un talent înnăscut de a detecta în viței calitățile care vor înflori la maturitate. Putea spune dintr-o singură privire dacă un vițel care părea pricăjit şi, în concluzie, era ieftin, putea fi adus pe calea cea bună şi îngrăşat. Se baza pe instinct, cumpăra astfel de animale şi le transforma în vite care dădeau lapte bun (dacă ploaia ținea cu el). Spunea că oamenii sunt ca vitele. Cele slabe şi amărâte au stăpâni slabi şi amărâți. Cele neastâmpărate, care rătăcesc fără rost, au stăpâni fără nici un țel în viață. Iar oamenii necinstiți, susținea el, au vite necinstite - care fură hrana altor vite şi care vor încerca să se vâre în cirezile altora.

Obed Ramotswe era un judecător sever - al oamenilor şi al animalelor -, iar Precious se întreba în sinea ei: ce-o să spună când o să afle de Note Mokoti?

Îl cunoscuse pe Note Mokoti în autobuz, pe când se-ntorcea acasă din Mochudi. El venea de la Francistown şi era aşezat în față, cu trompeta pe scaunul de alături. Era imposibil să nu-ți sară în ochi, îmbrăcat în cămaşa aia roşie şi pantalonii de bumbac dungați; nici obrajii proeminenți şi sprâncenele lui arcuite nu erau de trecut cu vederea. Pe chipul lui se putea citi mândria, era chipul unui om obişnuit să fie privit şi admirat. Precious îşi plecă privirea imediat. Nu voia ca el să-şi dea

seama că se uită la el, chiar dacă nu se putea abține să nu-l privească pe furiș. Cine era bărbatul acesta? Un muzician, dacă avea cutia instrumentului alături; să fie oare o persoană inteligentă de la universitate?

Autobuzul făcu escală la Gaborone înainte de a porni spre sud pe drumul spre Lobatse. Ea rămase pe scaunul ei şi-l văzu ridicându-se. Se sculă, îşi netezi cutele pantalonilor, după care se întoarse şi privi în spatele autobuzului. Precious simți că inima îi e gata să-i sară din piept; se uitase la ea; nu, nu la ea, ci afară, pe fereastra din spate.

Dintr-odată, fără să se gândească prea mult, se ridică şi ea şi-şi luă geanta din plasa de bagaje. Se pregăti să coboare, nu pentru că ar fi avut vreo treabă în Gaborone, ci pentru că voia să vadă ce avea să facă el. El coborâse deja, aşa că-i aruncă în grabă câteva cuvinte şoferului, unul dintre oamenii sbțului verişoarei'. Ajunsă în mulțime, la lumina târzie a după-amiezii, în miasma de praf şi călători înfierbântați, se uită în jur şi-l zări nu departe, îşi cumpărase un porumb copt de la un vânzător ambulant, iar acum îl mânca, ronțăind boabele rând după rând. Simți din nou senzația aceea de leşin şi încremeni, de parcă era o străină care nu ştia sigur încotro trebuie s-o apuce.

El se uita la ea, iar ea plecă tulburată privirea. Oare observase că-l urmăreşte? Probabil. Îşi înălță capul şi aruncă iute o privire în direcția lui, iar el îi zâmbi de data

asta, ridicând din sprâncene. Apoi aruncă cotorul porumbului, ridică cutia trompetei şi păşi spre ea. Ea înghețase, incapabilă să facă vreo mişcare, hipnotizată ca prada înlemnită în fața şarpelui.

- Te-am văzut în autobuz, spuse el. Mi s-a părut că te ştiu de undeva, dar m-am înşelat.

Ea lăsă privirea în pământ.

- Eu nu te-am mai văzut niciodată, îngăimă ea. Niciodată.

El zâmbi. Nu era înspăimântător, gândi ea, şi i se mai topi din stânjeneală.

- Te întâlneşti cu mai toți oamenii din țara asta măcar o dată sau de două ori, remarcă el. Pe-aici nu sunt deloc străini.

Ea dădu din cap a încuviințare.

- Aşa-i.

Se lăsă tăcerea. Apoi, el arătă spre cutia de la picioarele lui.

- Asta-i o trompetă. Sunt muzician.

Ea se uită la cutie. Avea un abțibild cu un om care cânta la chitară.

- Îți place muzica? o întrebă el. Jazz? Quella?

Îşi ridică privirea şi văzu că el încă-i zâmbea.

- Da, îmi place muzica.

- Cânt într-o formație, zise el. Cântăm în barul Hotelului President. Ai putea să vii să ne asculți. Acum acolo mă duc.

Au mers pe jos până la bar, care era la numai zece minute distanță de stația de autobuz. El îi cumpără ceva de băut şi o aşeză la o masă în spate, o masă cu un singur

scaun, pentru a-i descuraja pe alții. Apoi cântă, iar ea îl ascultă, cucerită de ritmul lin, lunecos, şi mândră că-l cunoaşte pe bărbatul acesta şi că este invitata lui. Băutura era ciudată, amară, nu-i plăcea gustul alcoolului, dar într-un bar e un lucru normal să bei, în plus, se temea că ar putea să pară nelalocul ei sau prea tânără şi că lumea o s-o ia la ochi.

Ceva mai târziu, când formația luă pauză, el veni şi se aşeză lângă ea, cu fruntea lucindu-i de efortul de-a fi cântat.

- Azi nu cânt bine, se plânse el. Am unele zile mai bune, altele mai proaste.

- Mie mi s-a părut c-ai fost foarte bun. Ai cântat bine.

- N-aş prea crede. Pot să cânt şi mai bine. Sunt zile în care trompeta pur şi simplu îmi vorbeşte. Atunci nu depun nici un efort.

Ea observă că lumea se uită la ei şi că două-trei femei o studiază cu ochi critic. Voiau să fie în locul ei, e clar. Voiau să fie alături de Note.

După ce termină reprezentația, o conduse la ultimul autobuz şi-i făcu semn cu mâna în timp ce autobuzul se îndepărta. Ea îi răspunse la salut, apoi închise ochii. Acum avea un iubit, un cântăreț de Jazz, şi urma să-l reîntâlnească, la cererea lui, vinerea viitoare, când vor cânta în Clubul Gaborone, la o braaivleis[8]. Membrii formației vin întotdeauna cu iubitele lor, iar ea va întâlni o mulțime de

---

[8] Braaivleis sau braai („picnic" în limba afrikaans) este un obicei tradiţional în Africa de Sud

oameni interesanți acolo, oameni de calitate, pe care nu i-ar întâlni în mod normal.

În locul acela a cerut-o Note Mokoti de nevastă pe Precious Ramotswe, iar ea a acceptat, într-o manieră ciudată, fără să zică nimic. Asta s-a întâmplat după ce formația a terminat de cântat, iar ei doi stăteau în întuneric, departe de gălăgia băutorilor de la bar. El spuse:

- Vreau să mă-nsor în curând şi vreau să mă-nsor cu tine. Eşti o fată drăguță, care va fi o nevastă bună.

Precious nu răspunse, pentru că nu prea ştia ce să spună, iar el văzu în tăcerea ei consimțământul la propunerea lui.

- O să stau de vorbă cu tatăl tău pe tema asta, o anunță Note. Sper că nu-i un bărbat de modă veche, care să-mi ceară, în schimb, o mulțime de vite.

Era, dar ea nu-i mărturisi acest lucru. Încă nu-şi dăduse acordul, o fulgeră un gând, iar acum probabil era prea târziu. Apoi, Note spuse:

- Acum, c-o să fii nevasta mea, trebuie să te-nvăț la ce-s bune nevestele.

Ea nu-i răspunse. Aşa e viața, presupuse ea. Aşa sunt bărbații, exact cum o preveniseră prietenele de la şcoală, cel puțin cei care sunt uşuratici, fireşte.

O luă în brațe şi-o întinse pe spate în iarba moaie. Erau în umbră şi nu era nimeni în apropiere, se auzea doar zarva făcută de băutori, care vorbeau tare şi râdeau. El îi luă

mâna şi şi-o puse pe burtă. O lăsă acolo, neştiind prea bine ce să facă. Apoi începu s-o sărute pe gât, pe obraji, pe buze şi ea nu mai auzi decât bătăile repezi ale inimii şi respirația ei întretăiată.

- Fetele trebuie să-nvețe chestiile astea. Pe tine te-a învățat cineva? vru el să ştie.

Ea clătină din cap. Nu le învățase, iar acum era prea târziu. N-o să ştie ce să facă.

- Mă bucur, zise el. Am ştiut de la-nceput că eşti virgină, ceea ce-i un lucru foarte bun pentru un bărbat. Dar acum lucrurile au să se schimbe. Chiar acum. În seara asta.

A durut-o. L-a rugat să se oprească, dar el îi dădu capul pe spate şi-o plesni peste față. Dar imediat o sărută acolo unde o lovise şi-i spuse că n-a vrut să facă asta. În tot acest timp se împingea în ea şi-o zgâria pe spate cu unghiile. Apoi o întoarse şi o scărmănă din nou, şi o lovi cu cureaua pe spinare.

Ea se ridică de jos şi-şi strânse hainele şifonate. Spre deosebire de el, era îngrijorată că cineva ar putea da peste ei.

Se îmbrăcă şi, în timp ce-şi punea bluza, începu să plângă încetişor, fiindcă îşi amintise de tatăl ei, pe care avea să-l întâlnească a doua zi pe verandă şi care avea să-i povestească noutățile despre vite fără să-şi imagineze vreodată ce i s-a întâmplat ei în seara aceea.

Trei săptămâni mai târziu. Note Mokoti îi făcu, de unul singur, o vizită tatălui ei şi-i ceru mâna lui Precious. Obed îi răspunse c-o

să stea de vorbă cu fiica sa, ceea ce a şi făcut când ea a venit să-l vadă din nou. Stătea pe scăunelul lui, uitându-se direct în ochii ei, şi-i spuse că n-o s-o oblige niciodată să se mărite cu cineva pe care nu şi-l doreşte. Zilele acelea au apus de mult. Şi nici nu trebuie neapărat să se mărite; în ziua de azi, o femeie poate trăi pe picioarele ei - există din ce în ce mai multe femei emancipate.

Atunci era momentul să fi spus „nu", şi acesta era răspunsul pe care dorea să-l audă tatăl ei. Dar ea n-a vrut să spună asta. Întâlnirile cu Note Mokoti erau viața ei. Voia să-i fie soție. Nu era un om bun, îşi dădea seama, dar ea l-ar fi putut aduce pe calea cea bună. Şi, în plus, mai erau şi momentele acelea întunecate, de contact fizic.

acele plăceri pe care i le fura el şi de care era dependentă şi ea. Îi plăcea. Îi era ruşine şi să se gândească, dar îi plăcea ce-i făcea, umilința, patima. Voia să fie cu el, se voia posedată de el. Era ca o băutură amară pe care nu poți s-o laşi din mână. Şi, bineînțeles, simțea că-i însărcinată. Era prea devreme ca să fie vizibil, dar ea simțea că bebeluşul lui Note Mokoti e înlăuntrul ei, o pasăre mititică, fluturând din aripioare în adâncul ei.

S-au căsătorit într-o sâmbătă după-amiază, la ora trei, în biserica din Mochudi, cu vitele anume adăpostite sub copacii de-afară, pentru că era spre sfârşitul lui octombrie şi arşița era insuportabilă. Era un an secetos, în sezonul ploios nu căzuseră suficiente precipitații. Totul

era pârjolit şi ofilit; iarba era puțină, iar vitele erau numai pielea şi osul. Erau vremuri de restrişte.

I-a cununat preotul Bisericii Reformate, gâfâind în sutana lui neagră şi ştergându-şi fruntea cu o batistă roşie, mare. Le spuse:

- Vă căsătoriți azi în fața lui Dumnezeu. Aveți o datorie față de Dumnezeu. Dumnezeu are grijă de noi şi ne păzeşte în lumea asta crudă. Dumnezeu îşi iubeşte copiii, dar nu trebuie să uităm că şi noi avem o datorie față de El. Voi, tinerilor, înțelegeți ce vreau să spun? Note zâmbi şi răspunse:

- Eu înțeleg.

Apoi preotul se întoarse spre Precious şi o întrebă:

- Tu înțelegi, fiica mea ?

Ea îl privi pe preot în ochi - era prietenul tatălui ei. Ştia că tatăl ei îi vorbise despre căsătoria asta şi despre cât de nefericit îl făcea, dar preotul îi spusese că nu poate interveni. Acum vorbea pe un ton blând şi-i strânse uşurel mâna în timp ce o punea în mâna lui Note. Chiar atunci copilul se mişcă în pântecele ei, iar ea tresări pentru că lovitura fu atât de neaşteptată şi de fermă.

După două zile petrecute în Mochudi, în casa unui văr de-al lui Note, şi-au împachetat lucrurile, le-au pus pe platforma unui camion şi au plecat la Gaborone. Note găsise o locuință - două camere şi o bucătărie în casa cuiva, în apropiere de Tlokweng. Două camere reprezentau un lux; una era dormitorul lor,

mobilat cu un pat dublu şi un şifonier vechi; cealaltă era şi sufragerie, şi cameră de zi, cu o masă, două scaune şi o servantă. Perdelele galbene din camera ei de la verişoară fură atârnate aici şi confereau încăperii un aer vesel şi luminos.

Aici îşi ținea şi Note trompeta şi colecția de casete. Repeta câte douăzeci de minute, apoi, în timp ce-şi odihnea buza, asculta o casetă şi încerca să prindă ritmul la chitară. Ştia totul despre muzica sud-africană - de unde provenea, cine ce cânta, cine cânta la ce instrument alături de cine. Avusese ocazia să-i asculte pe marii maeştri; Hugh Masekela la trompetă, Douar Brand la pian, Spokes Machobane solist vocal; îi ascultase la Johannesburg şi le cunoştea toate înregistrările.

Ea îl privea cum îşi scoate trompeta din cutie şi-i potriveşte muştiucul. II privea cum duce trompeta la buze şi apoi, brusc, din bucata aceea de metal lipită de gura lui, țâşneşte sunetul ca un cuțit victorios, strălucitor, care străpunge aerul. Micuța cameră reverbera, iar muştele tresăreau din toropeală şi începeau să zumzăie în cercuri, de parcă erau purtate de vârtejul notelor muzicale.

II însoțea prin baruri, iar el se purta frumos cu ea, dar, în acelaşi timp, era atras de cercul lui de prieteni şi ea simțea că nu doreşte cu adevărat s-o ştie acolo. Prietenii lui n-aveau în cap nimic în afară de muzică, vorbeau la

nesfârşit despre muzică, muzică şi iar muzică; dar cât de mult se poate vorbi, oare, despre muzică? Nici ei n-o voiau acolo, remarcă ea, aşa că, la un moment dat, încetă să mai meargă prin baruri şi rămase acasă.

El se întorcea târziu şi mirosea a bere. Era un miros acru, ca de lapte rânced, şi ea îşi întorcea capul când el o împingea în pat şi smulgea hainele de pe ea.

- Ai băut multă bere. Ai avut o seară bună. El se uită la ea cu o privire tulbure.

- Beau dacă aşa am chef. Eşti una din femeile alea care stau acasă şi se plâng ? De-asta mi-eşti tu?

- Nu, nu sunt aşa. Am remarcat doar c-ai avut parte de-o seară bună.

Dar indignarea lui nu fu domolită şi strigă la ea:

- Mă faci să te lovesc, femeie. Mă scoți din minți.

Ea țipă şi se zbătu, încercă să-l împingă, dar el era prea puternic.

- Să nu-i faci rău copilului.

- Copil?! Ce-mi spui mie de copil? Nu-i al meu. Nu sunt tatăl nici unui copil.

O atingeau alte mâini de bărbat, de data asta acoperite de mănuşi chirurgicale, care le făceau să pară palide şi neterminate, ca mâinile unui alb.

- Simți vreo durere aici? Nu? Dar aici? Ea clătină din cap.

- Cred că micuțul e bine. Dar aici, unde-s urmele astea? Te doare doar în exterior sau şi mai adânc?

- Doar în exterior.

- Înțeleg. O să ai nevoie de câteva copci, de aici până aici, pentru că tăietura e adâncă. O să te dau cu un spray să nu simți durerea, însă ar fi bine să nu te uiți cât timp te cos. Unii zic că bărbații nu ştiu să coasă, dar noi, doctorii, ne pricepem.

Închise ochii şi auzi un sâsâit. Simți spray-ul rece pe piele, apoi doar o amorțeală în timp ce doctorul îşi făcu de lucru cu rana ei.

- Soțul tău ți-a făcut asta, nu-i aşa ?

Ea deschise ochii. Doctorul terminase cu sutu-ratul şi-i dădu ceva infirmierei. Acum se uita la ea în timp ce-şi scotea mănuşile.

- De câte ori s-a mai întâmplat asta? Ai pe cineva care să aibă grijă de tine?

- Nu ştiu. Nu ştiu.

- Presupun că te vei întoarce la el.

Deschise gura să răspundă, dar el o întrerupse.

- Fireşte. Aceeaşi poveste. Femeia se întoarce pentru o nouă rundă. Doctorul oftă. Probabil o să ne mai întâlnim. Sper că nu, totuşi. Ai grijă de tine.

A doua zi se întoarse cu o eşarfă înfăşurată în jurul feței, să-i ascundă vânătăile şi tăieturile. O dureau brațele şi stomacul, iar rana cusută o ințepa violent. Îi dăduseră nişte pastile de la spital şi ea luă una chiar înainte

de plecarea autobuzului. Asta i-a mai alinat durerea şi mai înghiți una în timpul călătoriei.

Găsi uşa deschisă. Intră, cu inima bătându-i să-i sară din piept, şi văzu ce se întâmplase. Camera era goală, nu mai rămăsese decât mobila, îşi luase casetele şi noul lor cufăr metalic, plus perdelele galbene. Iar în dormitor sfâşiase salteaua cu un cuțit şi umplutura ei era împrăştiată peste tot, ca într-o colibă de stână unde se tundeau oile.

Se aşeză pe pat într-o stare de prostrație şi acolo o găsi o vecină care venise s-o anunțe c-o să caute pe cineva care s-o ducă înapoi la Mochudi, la tatăl ei, Obed.

Timp de paisprezece ani a rămas acolo, lângă tatăl ei, să aibă grijă de el. Acesta muri la scurt timp după ce ea îşi aniversa împlinirea vârstei de treizeci şi patru de ani. A fost momentul în care Precious Ramotswe, acum orfană, veterană a unui mariaj de coşmar şi mamă timp de cinci zile minunate, deveni prima femeie detectiv particular din Botswana.

Capitolul cinci - Ce-ti trebuie ca să înfiinţezi O agenţie de detectivi

Mma Ramotswe ştia că nu-i va fi uşor să înfiinţeze o agenție de detectivi. Lumea greşea de fiecare dată când îşi închipuia că-i uşor să începi o afacere, iar apoi descoperea că sunt tot felul de probleme nebănuite şi cerințe neprevăzute. Auzise de oameni care inițiaseră o afacere ce rezistase doar patru-cinci săptămâni, până când rămăseseră sau fără bani, sau fără mărfuri, sau fără amândouă. Întotdeauna-i mai greu decât crezi că va fi.

Se duse la avocatul din Pilane care-i aranja-se preluarea moştenirii lăsate de tatăl ei. El organizase vânzarea vitelor şi obținuse un preț bun.

- Am o grămadă de bani pentru dumnea-voastră, spuse el. Cireada tatălui dumitale s-a tot înmulțit de-a lungul anilor.

Ea luă cecul şi bucata de hârtie ce i-a fost înmânată. Era mai mult decât îşi imaginase vreodată. Dar iată-i, sunt banii plătibili lui Precious Ramotswe dacă se prezintă la Banca Barclays din Botswana.

- Puteți cumpăra o casă cu banii aceştia, o sfătui avocatul. Şi-o afacere.

- O să-mi cumpăr şi una, şi alta. Avocatul ciuli urechile.

- Ce fel de afacere ? Un magazin ? Ştiți, v-aş putea da câteva sfaturi.

- O agenție de detective. Avocatul rămase înmărmurit.

- Aşa ceva nu-i de vânzare. Nu mai există alta.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare.

- Ştiu. Va trebui să-ncep de la zero. Avocatul tresări şi spuse:

- E uşor să pierzi bani cu o afacere. Mai ales când nu ştii nimic despre treaba de care te-apuci. O fixă cu privirea: Mai ales atunci. Şi-oricum, pot fi femeile detective? Chiar credeți că e cu putință aşa ceva?

- De ce nu? răspunse Mma Ramotswe. Auzise că oamenilor nu le plac avocații, iar acum credea că înțelege de ce stau lucrurile aşa. Bărbatul ăsta e-atât de sigur pe el, atât de convins de ceea ce spune. Ce-i pasă lui ce face ea? Sunt banii ei, viitorul ei. Şi cum îndrăzneşte el să vorbească aşa despre femei, când nici măcar nu ştie că are fermoarul pe jumătate deschis? Oare să-i spună?

- Femeile sunt cele care ştiu ce se-ntâmplă pe lumea asta, şopti ea. Ele au ochi să vadă. N-ați auzit de Agatha Christie?

Avocatul o privi surprins.

- Agatha Christie? Fireşte c-am auzit de ea. Da, este adevărat. O femeie vede lucrurile mai profund decât un bărbat. Asta se ştie.

- Deci, continuă Mma Ramotswe, când oamenii vor vedea un indicator pe care scrie Agenția de detective nr. 1, ce vor gândi? îşi vor închipui că acele doamne ştiu ce se petrece. Ele sunt acelea care-i vor ajuta.

Avocatul îşi mângâie bărbia.

- Poate.

- Da, repetă Mma Ramotswe. Poate. Apoi adăugă: Fermoarul dumneavoastră, Rra. Nu cred c-aţi observat...

Mai întâi a găsit casa, situată pe o bucată de pământ de la colţul lui Zebra Drive. Era scumpă şi a hotărât să facă o ipotecă pe o parte din ea, ca să-şi permită să cumpere încă o clădire pentru birouri. Asta a fost un pic mai greu, dar, în final, a găsit o clădire mică lângă dealul Kgale, la marginea oraşului, unde putea aranja ceva. Era locul potrivit, deoarece pe-acolo trecea lume multă în fiecare zi şi-avea să-i vadă firma. Va fi aproape la fel de eficient ca o reclamă tipărită în ziarele Daily News sau Botswana Guardian. În curând toată lumea va auzi de ea.

Clădirea pe care a cumpărat-o fusese iniţial un magazin universal, transformat în curăţătorie chimică şi apoi în magazin de băuturi alcoolice. Rămăsese părăsită de mai bine de un an şi fusese ocupată de boschetari. Aceştia făcuseră focul înăuntru şi fiecare cameră avea o parte de perete cu tencuiala înnegrită şi arsă. În cele din urmă, proprietarul se reîntorsese de la Francistown, alungase boschetarii şi scosese la vânzare clădirea dărăpănată. Mai fuseseră unul-doi potenţiali cumpărători, dar pe aceştia îi nemulţumise starea proastă a clădirii, apoi preţul de vânzare scăzuse rău de tot. Când Mma Ramotswe i-a oferit bani gheaţă,

proprietarul a acceptat imediat oferta şi actele au fost întocmite rapid. Erau multe de făcut. Au chemat un zidar să refacă tencuiala şi să repare acoperişul de tablă şi, din nou, banii lichizi au făcut minuni, iar treaba a fost terminată într-o săptămână. Apoi, Mma Ramotswe s-a ocupat de zugrăveală şi a vopsit exteriorul în ocru şi interiorul în alb. A cumpărat perdele galbene noi pentru ferestre şi, într-un neobişnuit moment de extravaganță, un set de două birouri şi două scaune noi. Prietenul ei, domnul J.L.B. Matekoni, proprietarul servi-ce-ului Tlokweng Road Speedy Motors i-a adus o maşină de scris veche, de care el, unul, nu mai avea nevoie şi care funcționa foarte bine, iar cu asta biroul era gata de inaugurare, de îndată ce făcea rost de o secretară.

Asta a fost partea cea mai uşoară. Un simplu telefon la Colegiul de Stenodactilografie şi Corespondență Comercială din Botswana i-a oferit soluția. Aveau persoana potrivită. Mma Makutsi era văduva unui profesor şi tocmai absolvise colegiul cu media 9,70. E persoana ideală, erau convinşi de asta.

Mma Ramotswe o plăcu pe dată. Era o femeie slabă, cu fața prelungă şi părul împletit în codițe frecate cu cantități impresionante de henna. Purta ochelari ovali, cu rame de plastic mari, şi avea un zâmbet împietrit, dar, după toate probabilitățile, sincer.

Au inaugurat agenția într-o luni, Mma Ramotswe şedea la biroul ei, iar Mma Makutsi

şedea la al ei, în fața maşinii de scris. Se uită la Mma Ramotswe şi-i zâmbi încă şi mai larg.

- Sunt gata de lucru, anunță ea. Sunt pregătită să-ncep.

- Hmm, replică Mma Ramotswe. E încă devreme. De-abia am deschis. Va trebui să aşteptăm să pice un client.

În adâncul sufletului, ştia că nu va fi nici un client. Totul a fost o greşeală uriaşă. Nimeni n-are nevoie de un detectiv particular şi, cu siguranță, nimeni n-o să aibă nevoie de ea. La urma urmei, cine-i ea? Nu-i decât Precious Ramotswe din Mochudi. N-a fost niciodată la Londra sau te miri unde se duceau detectivii să învețe ce trebuie să facă un detectiv particular. N-a fost nici măcar până la Johannesburg. Dacă intră cineva şi-i zice: „Desigur, cunoşti Johannesburg-ul", ar trebui să mintă sau să tacă din gură.

Mma Makutsi se uită la ea, apoi îşi plecă privirea spre tastele maşinii de scris. Deschise un sertar, îi fixă fundul cu privirea, apoi îl închise la loc. Chiar atunci intră o găină din curte şi ciuguli ceva de pe jos.

- Afară! strigă Mma Makutsi. Găinile n-au voie aici!

La ora zece, Mma Makutsi se ridică de la birou şi se duse în chicineta din spate să pună de un ceai. Fusese rugată să facă ceai de rooibos, preferatul lui Mma Ramotswe şi, după puțin timp, se întoarse cu două ceşti. Avea o capsulă de lapte condensat în geantă, o scoase şi turnă câte puțin în fiecare ceaşcă. Apoi

băură ceaiul, uitându-se între timp la un băiețel de pe cealaltă parte a drumului, care azvârlea cu pietre într-un câine numai piele şi os.

La unsprezece mai băură o ceaşcă de ceai, iar la douăsprezece Mma Ramotswe se ridică de la birou şi anunță că se duce la magazinele de mai încolo să-şi cumpere nişte parfum. Mma Makutsi urma să rămână pe loc, să răspundă la telefon şi să-i primească pe clienții care ar putea apărea. Mma Ramotswe spuse asta zâmbind. Bineînțeles, nu vor avea nici un client şi va da faliment până la sfârşitul lunii. Oare înțelegea Mma Makutsi ce serviciu de doi bani îşi găsise? O femeie cu media 9,70 merita mai mult de-atât, Mma Ramotswe stătea la tejgheaua unui magazin, uitându-se la o sticluță de parfum, când Mma Makutsi năvăli pe uşă.

- Mma Ramotswe, gâfâi ea. O clientă. Avem o clientă la birou. Un caz important. Un bărbat dispărut. Vino repede. N-avem nici un minut de pierdut.

Nevestele bărbaților dispăruți sunt toate la fel, reflectă Mma Ramotswe. La început sunt neliniştite şi-şi închipuie tot ce-i mai rău. Apoi, le cuprinde îndoiala şi se întreabă dacă nu cumva au fugit cu o altă femeie (de obicei aşa se-ntâm-plă) şi, în final, se înfurie rău de tot. În faza mâniei, cele mai multe dintre ele nici nu-l mai vor înapoi, chiar dacă este găsit. Vor doar să li se ofere prilejul să țipe la el.

Mma Malatsi e în faza a doua, observă ea. Începuse să-l bănuiască că-i dus undeva să se distreze în timp ce ea stă acasă şi, fireşte, ideea asta începuse s-o roadă. Poate are ceva datorii de plătit, deşi arată de parcă ar avea ceva bani.

- Poate ar trebui să-mi mai spuneți câte ceva despre soțul dumneavoastră, propuse ea în timp ce Mma Malatsi sorbea din ceaiul aromat de rooibos pe care Mma Makutsi îl preparase special pentru ea.

- Îl cheamă Peter Malatsi, începu Mma Malatsi. Are patruzeci de ani şi are... avea... are un magazin de mobilă. E o afacere rentabilă, câştiga bine din ea. N-a fugit de vreun creditor.

Mma Ramotswe încuviință din cap.

- Trebuie să fie un alt motiv, zise ea, apoi, prudentă, continuă: Ştiți cum sunt bărbații, Mma. O altă femeie? Credeți că...

Mma Malatsi clătină din cap cu putere.

- Nu cred, o contrazise ea. Poate acum un an ar fi fost posibil, dar între timp s-a convertit la creştinism şi s-a legat de o biserică ai cărei enoriaşi cântă tot timpul îmbrăcați în alb.

Mma Ramotswe luă notițe. Biserică. Cântări. A înțeles greşit mesajul Domnului? L-a vrăjit vreo enoriaşă?

- Cine sunt oamenii ăştia ? întrebă ea. Poate ştiu ceva.

Mma Malatsi ridică din umeri.

- Nu sunt sigură, răspunse ea părând uşor enervată. De fapt, habar n-am. M-a invitat să-l

însoțesc de două-trei ori, dar am refuzat. Aşa că se ducea de unul singur în fiecare duminică. De fapt, a şi dispărut într-o duminică. Am crezut c-a plecat la o întrunire.

Mma Ramotswe se uită în tavan. Nu va fi un caz aşa de complicat. Peter Malatsi se dusese la o întrunire, asta-i limpede. Tot ce trebuie să facă este să afle de ce biserică aparține şi o să-i şi ia urma. Vechea poveste; era convinsă că la mijloc e o creştină ceva mai tinerică.

Până la sfârşitul zilei următoare, Mma Ramotswe întocmise o listă cu cinci grupări creştine care corespundeau descrierii primite de ea. În următoarele două zile dădu de conducătorii a trei dintre ele şi se convinse că n-a auzit nimeni de Peter Malatsi. Doi dintre cei trei preoți încercară s-o convertească; al treilea se mulțumi să-i ceară o contribuție şi primi o bancnotă de cinci puia. Când a dat peste conducătorul celei de-a patra grupări, reverendul Shadreck Mapeli, ştiu c-a ajuns la capătul căutărilor. Când aduse vorba de Malatsi, reverendul tresări şi privi pe furiş peste umăr.

- Eşti de la poliție? întrebă el. Eşti polițist?

- Polițistă, îl corectă ea.

- Of, exclamă el trist. Valeu!

- Vreau să spun că nu sunt polițistă, îl linişti ea repede. Sunt detectiv particular.

Reverendul păru să se mai calmeze.

- Cine te-a trimis?

- Mma Malatsi.

- Ooo, făcu reverendul. Nouă ne-a spus că nu-i însurat.

- Ei bine, este, spuse Mma Ramotswe. Şi nevasta se-ntreabă pe unde umblă.

- A murit, zise reverendul. S-a dus la Domnul. Mma Ramotswe simţi că-i spune adevărul şi că a rezolvat cazul. Acum nu mai trebuia să afle decât circumstanţele morţii bărbatului.

- Trebuie să-mi spuneţi totul, pleda ea. N-o să menţionez numele dumneavoastră nimănui dacă nu doriţi acest lucru. Povestiţi-mi doar ce s-a întâmplat.

Porniră spre râu cu dubita albă a lui Mma Ramotswe. Era sezonul ploios şi fuseseră câteva furtuni care făcuseră drumeagul aproape impracticabil. Totuşi, în cele din urmă, ajunseră pe malul râului şi parcă sub un copac.

- Aici oficiem botezurile, explică reverendul, arătând spre un loc cu apă lină în albia umflată a râului. Aici am stat eu, iar pe acolo au intrat în apă păcătoşii.

- Câţi păcătoşi au fost? se interesă Mma Ramotswe.

- În total şase, inclusiv Peter. Au intrat în apă împreună în timp ce eu mă pregăteam să-i urmez cu dascălii.

- Da? îl încuraja Mma Ramotswe. Şi apoi ce 8-a-ntâmplat ?

- Păcătoşii stăteau în apă până aici. Reverendul arătă spre jumătatea superioară a pieptului său. M-am întors spre turmă să-i

dau semnalul, să-nceapă să cânte, iar când m-am uitat din nou spre apă, am observat că-i ceva în neregulă. În apă nu mai erau decât cinci păcătoşi.

- Dispăruse unul?

- Da, confirmă reverendul tremurând uşor în timp ce vorbea. Dumnezeu îl luase pe unul dintre ei la sânul Lui.

Mma Ramotswe se uită la apă. Nu era un râu foarte mare, cea mai mare parte a anului se reducea la câteva băltoace. Totuşi, într-un sezon ploios abundent, cum fusese anul acela, se putea transforma într-un torent. Un om care nu ştie să înoate ar putea fi uşor măturat de ape, reflectă ea, totuşi, dacă s-ar întâmpla asta, trupul i-ar fi găsit, cu siguranță, în aval. O mulțime de oameni se duc la râu dintr-un motiv sau altul şi ar fi trebuit să observe prezența unui cadavru. Ar fî chemat poliția. S-ar fi scris în ziare despre un cadavru neidentificat, găsit în râul Notwane; ziarele vânează astfel de ştiri. N-ar fi ratat o asemenea ocazie.

Rămase o clipă pe gânduri. Ar mai putea fi o explicație, iar ideea o făcu să tremure. Dar înainte de-a porni pe pista asta, trebuie să afle de ce păstrase reverendul tăcerea asupra întâmplării.

- De ce n-ați anunțat poliția? întrebă ea, încercând să nu pară prea acuzatoare. De ce?

Reverendul se uită în pământ, ceea ce, din experiența ei, însemna că-i pare tare rău.

Neruşinaţii fără strop de conştiinţă privesc sfidător în sus.

- Ştiu c-ar fi trebuit să le spun. Dumnezeu o să mă pedepsească. Dar m-am temut c-or să mă învinuiască pe mine pentru accidentul bietului Peter şi c-or să mă târască prin tribunale. Ar fi putut să mă oblige să plătesc daune, iar asta ar fi falimentat biserica şi ar fi pus capăt lucrării Domnului. Făcu o pauză. Acum înţelegi de ce-am preferat să păstrez tăcerea şi am sfătuit toată turma să nu scoată un cuvânt?

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator şi-şi puse mâna cu un gest blajin pe braţul reverendului.

- Nu cred c-aţi făcut un lucru rău, îl linişti ea. Sunt sigură că Dumnezeu a dorit să vă continuaţi lucrarea şi că nu-i mânios. N-a fost vina dumneavoastră.

Reverendul îşi înălţă privirea şi zâmbi.

- Grăit-ai frumos, fiica mea. Mulţumesc.

În după-amiaza aceea, Mma Ramotswe îl rugă pe vecinul ei să-i împrumute unul dintre câinii lui. Avea o haită de cinci şi ea-i ura pe toţi, pentru că lătrau întruna. Câinii ăştia lătrau dimineaţa, de parcă ar fi fost cocoşi, şi seara, când răsărea luna pe cer. Lătrau la ciori, lătrau la păsări-le-fantomă, lătrau la trecători, iar câteodată lătrau pur şi simplu pentru că le era prea cald.

- Am nevoie de un câine, să mă ajute la un caz, îi explică ea. O să-l aduc înapoi viu şi nevătămat.

Vecinul fu flatat s-audă această rugăminte.

- Ți-l dau pe câinele ăsta, spuse el. E cel mai mare dintre ei şi are un miros foarte fin. Va fi un câine polițist foarte priceput.

Mma Ramotsvsre luă câinele cu precauție. Era un dulău auriu, mare, cu un miros ciudat, pătrunzător, în seara aceea, imediat după apusul soarelui, îl urcă în spatele dubitei şi îl legă cu o bucată de sfoară de un mâner. Apoi porni pe cărarea care ducea la râu, măturând cu farurile umbrele salcâmilor spinoşi şi ale muşuroaielor de furnici. Lucru ciudat, se bucura de compania câinelui, aşa neplăcut cum era.

Acum, ajunsă în fața ochiului de apă din mijlocul râului, luă un băț gros din dubită şi-l înfipse în pământul afânat din apropierea apei. Apoi luă câinele, îl conduse spre râu şi-l legă bine de țăruş. Scoase dintr-o sacoşă adusă special un os mare şi-l puse sub nasul câinelui auriu. Animalul mârâi de plăcere, după care se puse pe ros osul.

Mma Ramotswe rămase în aşteptare la câțiva metri mai încolo, cu o pătură înfăşurată în jurul picioarelor ca s-o protejeze de țânțari şi cu puşca de vânătoare pe genunchi. Ştia că o să aibă de aşteptat mult şi spera să n-adoarmă între timp. Fireşte, dacă s-ar fi întâmplat asta, câinele ar fi trezit-o la timpul potrivit.

Trecură două ore. Țânțarii afurisiți nu-i dădeau pace şi pielea o mânca îngrozitor, dar era în timpul serviciului şi nu se plângea

niciodată când venea vorba de muncă. Apoi, dintr-odată, auzi câinele mârâind. Scrută întunericul cu privirea. De-abia distingea silueta câinelui, dar izbuti să observe că acesta ciulise urechile spre apă. Câinele mârâi din nou şi latră; apoi tăcu. Mma Ramotswe aruncă pătura de pe genunchi şi apucă lanterna puternică pe care o aşezase lângă ea. Încă puțin, socoti ea.

Dinspre apă veni un zgomot şi Mma Ramotswe ştiu că atunci e momentul să aprindă lanterna. La lumina lanternei zări, aproape de mal, un crocodil mare, cu capul întors spre câinele ce se trăgea speriat înapoi.

Pe crocodil nu îl deranja lumina, crezând, probabil, că-s razele lunii. Ochii lui erau ațintiți asupra câinelui şi se țâra încetişor spre pradă. Mma Ramotswe ridică puşca pe umăr şi încadra perfect capul crocodilului în cătare. Apăsă pe trăgaci.

Când glonțul lovi crocodilul, acesta sări, de fapt, făcu o tumbă şi ateriza pe spate, jumătate în apă, jumătate pe mal. Se zvârcoli câteva clipe, apoi încremeni. Fusese o lovitură bine plasată.

Când lăsă puşca în jos, Mma Ramotswe observă că tremură toată. Tăticul ei o învățase să tragă cu arma şi făcuse treabă bună, dar nu-i plăcea să împuşte animale, mai ales crocodili. Aducea ghinion, dar trebuia să-şi facă datoria. În plus, ce căuta acolo? Creaturile astea n-au ce să caute în râul Notwane; trebuie să fi rătăcit pe pământ kilometri întregi sau să fi

înotat în apele umflate tocmai din albia fluviului Limpopo. Bietul crocodil - ajunsese la capătul aventurii.

Luă un cuțit şi spintecă burta animalului. Pielea era moale şi în curând ajunse la stomac şi-i văzu conținutul. Erau pietricele pe care crocodilii le folosesc pentru digestie şi câteva bucăți de peşte împuțit. Dar nu asta o interesa pe ea, ci brățările şi inelele nedigerate, plus ceasul găsit în stomac. Erau coclite, şi una sau două purtau urmele dinților, dar ieşeau în evidență printre resturile din stomac, fiecare dintre ele constituind o dovadă a meniului sinistru al crocodilului.

- Sunt ale soțului dumneavoastră ? o întrebă pe Mma Malatsi, înmânându-i ceasul de mână pe care-l scosese din stomacul crocodilului.

Mma Malatsi luă ceasul şi se uită la el. Mma Ramotswe se strâmbă; ura momentele astea când n-avea altă cale decât să fie purtătoarea unor veşti proaste.

Dar Mma Malatsi fu extrem de calmă.

- Ei bine, acum măcar ştiu că-i cu Dumnezeu. Şi asta-i mult mai bine decât să-l ştiu în brațele altei femei, nu-i aşa?

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare.

- Cred că da, răspunse ea.

- Ai fost măritată, Mma? întrebă Mma Malatsi. Ştii ce-nseamnă să fii căsătorită cu un bărbat?

Mma Ramotswe se uită pe fereastră. Afară era un salcâm țepos, dar dincolo de el nu se vedea decât dealul bolovănos.

- Am avut şi eu un soț, răspunse ea. Odată am avut şi eu un soț. Cânta la trompetă. M-a făcut nefericită şi acum mă bucur că nu-l mai am. Făcu o pauză: Scuzați-mă, n-am vrut să fiu nepoliticoasă. V-ați pierdut soțul şi probabil sunteți foarte necăjită.

- Un pic, confirmă Mma Malatsi. Dar am o mulțime de lucruri pe cap.

Capitolul şase - Băiatul

Băiatul avea unsprezece ani, dar era mărunțel pentru vârsta lui. Încercaseră totul ca să-l facă să crească, dar el nu părea să se grăbească, iar acum, când îl vedeai, ziceai că are numai opt sau nouă ani, în nici un caz unsprezece. Nu că l-ar fi deranjat vreun pic; tatăl lui îi spusese: „Şi eu am fost mititel. Acum sunt un bărbat înalt. Uită-te la mine. O să ajungi ca mine. Doar să ai răbdare". Totuşi, în sinea lor, părinții se temeau că ceva-i în neregulă; că are probleme la coloana vertebrală, poate îi este contorsionată şi asta-l împiedică să crească. Când nici nu împlinise patru anişori, căzuse dintr-un copac - se urcase după ouăle păsărilor - şi rămăsese câteva minute nemişcat, fără suflare. Bunica traversase țipând câmpul cu pepeni, îl ridicase şi-l adusese în casă, cu un ou storcit în mânuță. Îşi revenise - sau cel puțin aşa au crezut atunci -, dar li se părea că are mersul altfel decât înainte. Îl duseseră la dispensar, unde o soră medicală se uitase la ochii lui şi în gură şi-l declarase sănătos.

- Băieții cad mai tot timpul. Şi mai niciodată nu-şi rup nimic.

Sora îşi puse mâinile pe umerii copilului şi-i răsuci toracele.

- Vedeți, n-are nimic. Nimic. Dacă şi-ar fi rupt ceva, ar fi țipat.

Dar peste ani şi ani, când văzură că rămâne pirpiriu, mama îşi aminti de căzătură şi se învinui c-a avut încredere în sora aceea care nu ştia să facă decât analize de detectare a viermilor intestinali.

Băiatul era, de felul lui, mai curios decât alți copii. Îi plăcea să caute pietre în pământul roşiatic şi să le lustruiască cu scuipat. Găsise unele foarte frumoase - unele albastru-închis, altele cu nuanțe de roşu-arămiu, cum e cerul la asfințit, îşi ținea pietrele în colibă, la capătul saltelei pe care dormea, şi învăța să socotească cu ele. Ceilalți băieți învățau să socotească numărând vite, dar băiatului acestuia nu-i plăceau vitele, un alt lucru ciudat.

Curiozitatea îl împingea să bată savana în lung şi-n lat, în expediții cu scopuri numai de el ştiute, iar părinții se obişnuiseră cu absențele lui îndelungate. Nu i se putea întâmpla nimic, doar dacă nu avea ghinionul să calce pe o viperă pufăi-toare sau pe o cobră. Dar asta nu se întâmpla niciodată şi reapărea din senin în ocolul vitelor sau la capre, strângând în mână vreo ciudățenie pe care o găsise - o pană de vultur, o cochilie uscată, craniul albit al unui şarpe.

Acum băiatul era din nou plecat, mergea pe una dintre cărările care duceau la savana prăfuită. Descoperise ceva care-l interesa foarte mult -excrementele proaspete ale unui şarpe - şi mergea pe cărare în speranța că va vedea animalul cu pricina. Ştia despre ce-i

vorba, deoarece erau amestecate cu bucăți de blană, iar asta nu putea proveni decât de la un şarpe. Ştia după culoare că era blana unui şoarece de stâncă, or aceştia erau hrana preferată a şerpilor mari. Dacă găsea şarpele, putea să-l omoare cu o piatră, să-l jupoaie şi să ducă acasă pielea, să facă două curele frumoase pentru el şi pentru tatăl lui.

Dar se întuneca şi trebuia să se lase păgubaş. N-ar vedea şarpele nicicum într-o noapte fără lună. O să iasă de pe cărare şi o s-o taie peste savană, spre drumul noroios care o să-l ducă, peste albia secată a râului, înapoi în sat.

Găsi cu uşurință drumul şi se aşeză, un moment, pe marginea lui, sa-şi afunde degetele de la picioare în nisipul alb, fin. Îi era foame şi ştia că vor avea şi carne la terciul din seara aceea, fiindcă o văzuse pe bunica preparând tocana, întotdeauna îi dădea o porție mai mare - aproape mai mult decât tatei -, iar asta le înfuria pe cele două surori ale lui.

- Şi nouă ne place carnea. Nouă, fetelor, ne place carnea.

Dar bunica nu se lăsa impresionată.

Se ridică şi porni la drum. De-acum se întunecase de-a binelea, iar copacii şi tufişurile îi apăreau ca nişte siluete fără formă, care se între-pătrundeau. Undeva țipă o pasăre - o pasăre prădătoare de noapte -, iar insectele mişunau în tot locul. Simți o înțepătură pe brațul drept şi-şi trase o palmă. Un țânțar.

Dintr-odată, în coroana unui copac din față, zări o fâşie de lumină galbenă. Lumina strălucea şi scădea în intensitate, iar băiatul se întoarse. Din spatele lui venea un camion. Nu putea fi un automobil, pentru că nisipul era mult prea afânat pentru un automobil.

Rămase pe marginea drumului şi aşteptă. Aproape că era în bătaia farurilor; era o camionetă, un camion de tractare cu luminile din față săltând sus-jos odată cu denivelările drumului. Acum era în bătaia farurilor şi-şi duse mâna streaşină la frunte, să-şi ferească ochii.

- Bună seara, tinere, veni salutul tradițional din cabina camionetei.

Zâmbi şi răspunse la salut. Distinse siluetele a doi bărbați în cabină - unul tânăr la volan şi altul mai în vârstă alături. Îşi dădu seama că sunt străini, deşi nu le distingea fețele. Omul vorbea setswana cu un accent ciudat. Nu vorbea ca oamenii din partea locului. Avea o voce ciudată, care suia la sfârşitul fiecărui cuvânt.

- Vânezi animale sălbatice? Vrei să prinzi un leopard în întunericul ăsta?

Clătină din cap.

- Nu, doar merg spre casă.

- Nu de alta, dar un leopard te-ar prinde el pe tine până să-l prinzi tu pe el.

Râse.

- Aveți dreptate, Rra! N-aş vrea să-ntâlnesc un leopard în seara asta.

- Atunci te ducem noi acasă. E departe?

- Nu, nu-i departe. Uite-acolo, în direcția aia.

Şoferul deschise uşa şi coborî din maşina cu motorul pornit, să-i facă loc băiatului să se strecoare pe bancheta din spate. Apoi intră în cabină, închise uşa şi acționa schimbătorul de viteze. Băiatul îşi trase picioarele - era un animal pe podea şi-i atinsese nasul moale şi umed -, probabil un câine sau o capră.

Se uită pe furiş la bărbatul din stânga, cel mai în vârstă. Ar fi fost nepoliticos să-l privească țintă şi era greu să vezi clar în întuneric. Dar observă ce-i în neregulă cu buza omului şi-i văzu şi ochii. Îşi plecă privirea. Un băiat n-ar trebui să se holbeze la un bătrân în felul acesta. Dar de ce-or fi venit oamenii ăştia aici? Ce caută?

- Uitați. Acolo-i casa tatălui meu. Vedeți? Acolo, luminile alea.

- Da, le vedem.

- De-aici pot să merg pe jos. Dacă opriți maşina, pot s-o iau pe jos. E o cărare.

- Nu oprim. Trebuie să faci ceva pentru noi. Ne poți ajuta cu ceva.

- Dar trebuie să mă-ntorc. Mă aşteaptă.

- Întotdeauna cineva aşteaptă pe altcineva, întotdeauna.

Dintr-odată îl cuprinse frica. Se întoarse să se uite la şofer. Tânărul îi zâmbi.

- Nu te speria. Stai liniştit. În seara asta mergi altundeva.

- Unde mă duceți, Rra? De ce nu mă lăsați Mă merg acasă?

Bătrânul se întoarse şi-l atinse pe băiat pe umăr.

- N-o să fii vătămat. O să mergi acasă altă dată. Vor şti că eşti bine. Vezi tu, noi suntem oameni cumsecade. Cumsecade. Ascultă, o să-ți spun o istorioară cât timp călătorim. Asta o să te-nveselească şi-o să te facă să taci.

Erau odată nişte văcari care aveau grijă de vitele unchiului lor bogat. Era putred de bogat! Avea mai multe vite decât oricine din regiunea aia a Botswanei, iar vitele lui erau mari, uite-aşa de mari.

Într-o bună zi, văcarii ăştia văzură un vițel care s-a alăturat cirezii. Era un vițel ciudat, cu pete de diferite culori, cum nu mai văzuseră niciodată. Şi, ura!, mult s-au mai bucurat de apariția acestui vițel.

Şi mai avea o ciudățenie vițelul ăsta. Cânta un cântec de cireada pe care băieții îl auzeau de fiecare dată când se apropiau de el. Nu distingeau cuvintele, dar era ceva legat de problemele vitelor.

Băieții îl iubeau pe vițel şi, pentru că îl iubeau aşa de mult, nu văzură că unele dintre vite se îndepărtează de cireada. Nu observară acest lucru decât atunci când două vaci se pierdură pentru totdeauna.

Atunci veni unchiul lor. Se apropie de ei, un zdrahon înalt, înalt, cu o bâtă în mână. Țipă la ei şi-l lovi pe vițel cu bâta, spunând că viții ciudați poartă ghinion.

Aşa că vițelul muri, dar, până să moară, le şopti ceva băieților, iar, de data asta, ei

izbutiră să-i audă spusele. Era un mesaj special, iar când băieții îi povestiră unchiului ce le-a spus vițelul, el căzu în genunchi şi se vaită amarnic.

Vițelul era fratele lui, înțelegi, care fusese mâncat de un leu cu mult timp în urmă şi se întorsese. Acum bărbatul îşi omorâse fratele şi n-a mai fost fericit câte zile a mai avut de trăit. A fost trist. Foarte trist.

Băiatul privi fața bărbatului în timp ce-i spunea povestea. Dacă până atunci încă nu ştiuse ce se-ntâmplă în jurul lui, acum îşi dădu seama. Ştia ce-l aşteaptă.

- Pune mâna pe el! Apucă-l de brațe! O să mă facă să ies de pe drum dacă nu-l ții.

- Încerc. Se zbate ca un drac.

- Ține-l. Opresc camionul.

Capitolul şapte - Mma Makutsi se ocupă de corespondenţă

Succesul primului caz îi dădu curaj lui Mma Ramotswe. Comandase şi primise manualul detectivului particular şi-l citise din scoarță-n scoarță, făcându-şi notițe din belşug. Considera că n-a făcut nici o greşeală în acel prim caz. Aflase adevărul printr-un simplu proces de enumerare a variantelor posibile şi verificarea acestora. Nu se ostenise prea tare. Orice persoană ordonată s-ar fi descurcat la fel de bine. Apoi, avusese intuiția aceea cu crocodilul şi urmase pista respectivă. Exact cum scria la carte: „Nu vă ignorați intuiția. Intuiția e o formă alternativă de cunoaştere". Lui Mma Ramotswe îi plăcuse ideea şi i-o aduse la cunoştință lui Mma Makutsi. Secretara o ascultă atentă, apoi bătu propoziția la maşină şi i-o înmâna lui Mma Ramotswe. Mma Makutsi era o companie plăcută şi bătea foarte bine la maşină. Bătuse după dictare un raport legat de cazul Malatsi şi nota de plată a lui Mma Malatsi. Totuşi, în rest, nu mai fusese cu-adevărat nevoie de ajutorul ei, iar Mma Ramotswe se întreba dacă volumul de muncă justifica prezența unei secretare.

Şi totuşi, trebuia să aibă una. Ce agenție de detectivi nu avea secretară ? Ar fi de râsul lumii fără secretară, iar clienții - dacă urmau

să mai fie şi alții, deşi se îndoia de-acest lucru - n-ar lua-o în serios.

Mma Makutsi era cea care, fireşte, deschidea corespondența. In primele trei zile nu primiseră nimic. În a patra zi, sosi un catalog cu oferte comerciale şi o notificare de plată a impozitului pe proprietate, iar în a cincea zi o scrisoare adresată fostului proprietar.

Apoi, la începutul celei de-a doua săptămâni, deschise un plic alb plin de urme lăsate de nişte degete murdare şi-i citi scrisoarea lui Mma Ramotswe.

Dragă Mma Ramotswe, Am citit în ziar despre dumneavoastră şi despre deschiderea acestei mari agenții acolo, în oraş. Sunt foarte mândru că avem o persoană ca dumneavoastră în Botswana.

Sunt învățător la o mică şcoală din satul Katsana, situat la patruzeci şi cinci de kilometri de Gaborone, aproape de locul unde m-am născut. Cu mulți ani în urmă, am urmat colegiul pedagogic şi l-am absolvit cu dublă specializare. Soția mea şi cu mine avem două fiice şi un fiu de unsprezece ani. Băiatul a dispărut de curând şi n-a mai fost văzut de două luni.

Am fost la poliție. S-a pornit o anchetă şi s-au pus întrebări tuturor. Nimeni nu ştia nimic despre fiul nostru. Mi-am luat liber de la şcoală şi am cercetat terenul din jurul satului. În apropiere avem nişte kopjes pline de bolovani şi grote. Am intrat în fiecare grotă şi

am căutat în fiecare crăpătură. Nici urmă de el.

Băiatului îi plăcea să colinde, pentru că era foarte interesat de natură. Colecționa pietre şi diverse alte lucruri. Ştia multe despre savană şi nu s-ar fi băgat în bucluc din prostie. În zona noastră nu sunt leo-parzi şi suntem prea departe de Kalahari pentru ca leii să ajungă până aici.

M-am dus peste tot, am strigat şi am tot strigat, dar n-am primit nici un răspuns de la fiul meu. M-am uitat în fântânile tuturor fermierilor, m-am dus în satele din apropiere şi i-am rugat pe toți să-şi verifice apa. Tot n-am dat de el.

Cum se poate ca un băiat să dispară fără urmă de pe fața pământului? Dacă n-aş fi creştin, aş zice că un spirit malefic l-a ridicat în văzduh şi l-a luat cu el în altă parte. Dar ştiu că aşa ceva nu-i cu putință. Nu sunt un om bogat. Nu-mi permit să angajez un detectiv particular, dar, te rog, Mma, în numele lui lisus Hristos, să-mi dai o mână de ajutor. Te rog, când o fi să faci cercetări în legătură cu alte cazuri şi să stai de vorbă cu oameni bine informați, te implor, întreabă-i dacă au auzit ceva despre un băiat pe care-l cheamă Thobiso, în vârstă de unsprezece ani şi patru luni, fiul învățătorului din satul Katsana. Te rog, întreabă-i şi, dacă afli ceva, orice, te rog, trimite-i vorbă subsemnatului, mie, învățătorului.

În numele lui Dumnezeu, Ernest Molai Pakotati, licențiat în pedagogie.

Mma Makutsi termină de citit şi se uită la Mma Ramotswe. Preț de câteva clipe nici una nu spuse nimic. Apoi Mma Ramotswe rupse tăcerea.

- Ştii ceva despre treaba asta? întrebă ea. Ai auzit ceva despre un băiat dispărut?

Mma Makutsi se încruntă.

- Cred că da. Parcă am citit în ziar câte ceva despre căutarea unui băiat. Mi se pare c-au presupus c-a fugit de acasă dintr-un motiv sau altul.

Mma Ramotswe se ridică de la birou şi luă scrisoarea de la secretară. O apucă de parcă ar fi fost o probă prezentată la tribunal - delicat, nu cumva să deterioreze dovada. I se păru că scrisoarea - deşi doar o bucată de hârtie, atât de uşoară în sine - e încărcată de durere.

- Mă îndoiesc că pot face mare lucru, spuse ea încetişor. Bineînțeles, pot să fiu atentă la ce se-ntâmplă în jur. Pot să-l asigur pe bietul tată de asta, dar ce altceva pot să fac? El e cel care cunoaşte împrejurimile Katsanei. El îi cunoaşte pe oamenii de acolo. Nu prea pot să fac mare lucru pentru el.

Mma Makutsi păru uşurată.

- Nu, întări ea. Nu-l putem ajuta pe bietul om.

Mma Ramotswe dictă o scrisoare, iar Mma Makutsi o bătu la maşină cu grijă. Apoi fu băgată într-un plic pe care se lipi un timbru şi

fu introdusă în noua mapă roşie de corespondenţă pe care Mma Ramotswe o cumpărase de la Librăria Botswana. Era a doua scrisoare expediată de la Agenţia de detective nr. 1, prima fusese nota de plată de două sute cincizeci de puia trimisă lui Mma Malatsi - pe-a cărei parte de sus Mma Makutsi scrisese la maşină: „Soţul decedat -rezolvarea misterului morţii sale".

În seara aceea, în casa ei de pe Zebra Drive, Mma Ramotswe îşi făcu la cină tocăniţă şi dovleac. Adora să stea în bucătărie, să amestece mâncarea, să se gândească la evenimentele din ziua respectivă şi să soarbă din cana de ceai de rooibos pe care o ţinea, în echilibru, pe marginea aragazului, în afară de sosirea scrisorii, se mai întâmplaseră şi alte lucruri în ziua aceea. Se prezentase un bărbat cu o cerere de recuperare a unei datorii şi ea acceptase, mai de milă, mai în silă, să-l ajute. Nu era tocmai sigură că acesta-i genul de lucruri de care trebuie să se ocupe un detectiv particular - în manual nu scria nimic legat de treaba asta -, dar omul stăruise şi îi venise greu să-l refuze. Apoi, mai venise şi o femeie care avea o problemă cu soţul ei.

- Vine acasă mirosind a parfum, se plânse ea, şi tot numai zâmbet. De ce-ar veni un bărbat acasă mirosind a parfum şi zâmbind?

- Poate se întâlneşte cu o altă femeie, sugeră Mma Ramotswe.

Femeie se uitase la ea oripilată.

- Credeți că ar fî în stare de-aşa ceva ? Soțul meu?

Chibzuiseră problema şi rămăsese hotărât ca femeia să-l ia la întrebări pe soț.

- Ar mai putea fi o explicație, încercase Mma Ramotswe s-o încurajeze.

- Adică?

- Păi...

- În ziua de azi, mulți bărbați se dau cu parfum, sugerase Mma Makutsi. Au impresia că-i face să miroasă bine. Ştiți cum put unii bărbați.

Clienta se întorsese şi se holbase la Mma Makutsi.

- Soțul meu nu pute, spusese ea. E un bărbat foarte curat.

Mma Ramotswe îi aruncase lui Mma Makutsi o privire de avertisment. Trebuia să aibă cu ea o discuție, s-o lămurească să stea deoparte când vin clienții la ea.

Dar indiferent ce se mai întâmplase în ziua aceea, gândurile ei se îndreptau spre scrisoarea învățătorului şi povestea băiețelului dispărut. Cum trebuie să se fî zbuciumat bietul om - şi mama aşijderea. Nu pomenise nimic de mamă, dar trebuie să fi existat una, o mamă sau o bunică. Ce gânduri negre trebuie să le fî trecut prin cap odată cu trecerea orelor fără nici un semn de viață din partea băiatului. În tot timpul ăsta el putea fî în pericol, blocat, poate, în puțul unei mine; prea răguşit ca să mai poată striga când echipele de salvare răscoleau împrejurimile. Sau probabil

fusese răpit, smuls în toiul nopții. Ce Inimă câinoasă i-ar fi putut face aşa ceva unui copil inocent? Cum putea rămâne cineva indiferent la țipetele băiatului şi la rugămințile lui de-a fi dus acasă? Gândul că lucrurile astea se pot întâmpla chiar aici, în Botswana, îi dădea fiori.

Începu să se întrebe dacă şi-a ales cariera potrivită. Gândul că le poate fi de ajutor oamenilor să-şi rezolve problemele era încurajator, dar, câteodată, aceste probleme erau de-a dreptul cutremurătoare. Cazul Malatsi fusese ciudat. Se aşteptase ca Mma Malatsi să fie înnebunită de durere când îi va arăta dovada că soțul îi fusese mâncat de crocodil, dar ea nu păruse deloc afectată. Ce spusese? „Am o mulțime de lucruri pe cap." Ce remarcă extraordinară, lipsită de sensibilitate, din partea cuiva care tocmai şi-a pierdut soțul. Oare el chiar n-a însemnat nimic pentru ea?

Mma Ramotswe făcu o pauză, cu lingura cufundată în tocana pusă la fiert. Când oamenii sunt atât de nesimțitori, Mma Christie se aşteaptă ca cititorii ei să fie suspicioşi. Oare ce-ar fi crezut Mma Christie când ar fi văzut reacția nepăsătoare a lui Mma Malatsi, indiferența ei totală? Şi-ar fi zis: „Femeia asta şi-a ucis soțul! De-asta nu simte nimic la vestea morții lui. A ştiut tot timpul că-i mort!"

Dar cum rămâne cu crocodilul, botezul şi ceilalți păcătoşi? Nu, trebuie să fie, totuşi, nevinovată. Poate i-a dorit moartea, iar

rugăciunile i-au fost împlinite de crocodil. Oare asta te face ucigaş în ochii Domnului? Dumnezeu ar şti, vedeți voi, dacă cineva doreşte moartea cuiva, pentru că nu poți avea secrete față de Dumnezeu. Toată lumea ştie asta.

Îşi curmă firul gândurilor. Era timpul să scoată dovleacul din oală şi să-l mănânce. La urma urmei, acesta-i răspunsul la toate marile probleme ale vieții. Ai putea să te gândeşti şi să te tot gândeşti şi să nu ajungi nicăieri, dar dovleacul tot trebuie să-l mănânci. Asta te aduce cu picioarele pe pământ, îți dă motive să continui. Dovleacul.

Capitolul opt - O discuţie cu domnul J.L.B. Matekoni

Registrele contabile nu arătau bine. La sfârşitul primei luni de activitate, Agenţia de detective nr. 1 lucra, clar, în pierdere. Avuseseră trei clienţi plătitori şi doi care au venit pentru un sfat, l-au primit, apoi au refuzat să plătească. Mma Malatsi achitase factura de două sute cincizeci de puia; Happy Bapetsi plătise două sute de puia pentru că-i dăduse în vileag tatăl cel fals, iar un comerciant local plătise o sută de puia ca să afle cine-i folosea telefonul, fără acordul lui, pentru convorbiri interurbane cu Francistown. Adunate, sumele ajungeau la cinci sute cincizeci de puia; dar salariul lui Mma Makutsi era de cinci sute optzeci de puia pe lună. Asta însemna că pierduse treizeci de puia, fără să mai ţină cont de celelalte cheltuieli, cum ar fi costul benzinei pentru dubita albă, plus lumina.

Fireşte, o afacere are nevoie de timp ca să înflorească - Mma Ramotswe ştia asta - dar oare cât ar putea rezista cineva în pierdere? Avea o anumită rezervă de bani rămasă din averea tatălui ei, dar nu putea să trăiască la nesfârşit de pe urma ei. Ar fi trebuit să-l asculte pe tatăl ei; el dorise ca ea să cumpere o măcelărie, o afacere sigură. Care era expresia? O investiţie profitabilă, asta era. Dar ce era palpitant în asta?

Se gândi la domnul J.L.B. Matekoni, proprietarul service-ului Tlokweng Road Speedy Motors. Uite, asta-i o afacere în mod clar profitabilă. Nu duce deloc lipsă de clienți, toată lumea ştia ce mecanic bun e. Asta-i diferența dintre ei doi, cugetă ea; el ştie ce face, iar ea nu.

Mma Ramotswe îl cunoştea pe domnul J.L.B. Matekoni de ani de zile. Era de fel din Mochudi, iar unchiul său fusese un prieten apropiat al tatălui ei. Domnul J.L.B. Matekoni avea patruzeci şi cinci de ani - era cu zece ani mai în vârstă decât Mma Ramotswe, dar se simțea de-un leat cu ea şi adesea, când făcea o observație asupra lumii, începea cu: „Pentru oamenii de vârsta noastră..."

Era un om cumsecade şi ea se întreba de ce nu se însurase niciodată. Nu era atrăgător, dar avea un chip prietenos şi liniştitor. Ar fi fost genul de soț pe care orice femeie şi l-ar fi dorit în casă. Ar fi făcut mici reparații, ar fi stat noaptea acasă şi probabil chiar ar fi dat o mână de ajutor la treburile gospodăreşti - un lucru pe care puțini bărbați ar fi visat să-l facă.

Dar nu se însurase şi locuia singur într-o casă mare, lângă vechiul aerodrom. Îl zărea uneori, când trecea cu maşina, pe verandă - pe domnul J.L.B. Matekoni singur-singurel; stătea pe un scaun şi se uita la copacii din grădină. Oare la ce se gândea un bărbat ca el? Oare stătea acolo şi chibzuia cât de bine ar fi dacă ar avea o nevastă şi copii care să alerge

în grădină sau stătea acolo şi se gândea la garaj şi la maşinile pe care le reparase? Era greu de spus.

Ii plăcea să-l viziteze la atelierul auto şi să stea de vorbă cu el în birouaşul lui unsuros, în fața munților de avize de expediție şi comenzi pentru piese de schimb. Ii plăcea să se uite la calendarele de pe perete, cu fotografiile nepretențioase, în genul agreat de bărbați. Ii plăcea să bea ceai dintr-o ceaşcă mânjită pe dinafară cu amprente unsuroase, în timp ce ucenicii lui ridicau maşinile pe cricuri şi bocăneau şi ciocăneau pe dedesubt.

Şi domnului J.L.B. Matekoni îi plăceau aceste vizite. Vorbeau despre Mochudi, politică sau doar schimbau impresii despre ziua respectivă. Îi spunea cine are probleme cu maşina şi ce-i în neregulă cu ea, cine cumpărase benzină în ziua respectivă şi încotro se îndrepta.

În ziua aceea însă, discutară despre finanțe, despre dificultățile ce țin de conducerea unei afaceri.

- Plata salariilor e cea mai costisitoare, zise domnul J.L.B. Matekoni. Îi vezi pe băieții ăia doi de sub maşină? Habar n-ai cât de mult mă costă. Salariile, impozitele, asigurarea în caz că le cade maşina-n cap. Se adună toate. La sfârşitul zilei nu am decât un profit de dona puia. Niciodată cu cine ştie ce mai mult.

- Dar cel puțin nu eşti în pierdere, remarcă Mma Ramotswe. În prima lună de afaceri am

pierdut treizeci de puia. Şi sunt sigură că va fi şi mai rău.

Domnul J.L.B. Matekoni oftă.

- Personalul costă, o preveni el. Secretara aia a ta, cea cu ochelari mari. Acolo se duc banii tăi.

Mma Ramotswe încuviință din cap.

- Ştiu. Dar e nevoie de o secretară într-un birou. Dacă n-aş avea secretară, ar trebui să stau legată de birou toată ziua. N-aş mai putea veni aici să stăm de vorbă. N-aş mai putea face cumpărături.

Domnul J.L.B. Matekoni se întinse după cana lui.

- Atunci trebuie să faci rost de clienți mai buni, spuse el. Ai nevoie de câteva cazuri importante. Să lucrezi pentru oameni bogați.

- Oameni bogați ?

- Da. Cineva ca... ca domnul Patel, de exemplu.

- De ce-ar avea nevoie el de-un detectiv particular?

- Şi oamenii bogați au probleme, răspunse domnul J.L.B. Matekoni. Nu se ştie niciodată.

Căzură pe gânduri, urmărindu-i pe cei doi tineri mecanici cum scot o roată de la maşina la care lucrau.

- Ce tâmpiți, remarcă domnul J.L.B. Matekoni. Nu era nevoie să faqă asta.

- Mă gândeam, mărturisi Mma Ramotswe. Am primit o scrisoare zilele astea. M-a întristat şi mă întreb dacă sunt făcută pentru meseria asta.

Îi povesti de scrisoarea despre băiețelul dispărut şi despre neputința ei de a-l ajuta pe tată.

- N-am putut să fac nimic pentru el, spuse ea. Nu pot să fac minuni. Dar mi-a părut rău de el. Credea că fiul lui s-a prăpădit în savană sau că a fost atacat de vreun animal. Cum o putea un tată să rabde aşa ceva?

Domnul J.L.B. Matekoni fornăi.

- Am văzut un articol în ziare, o anunță. Am citit despre operațiunile de căutare. Şi am ştiut de la bun început că-i pierdere de timp.

- De ce? întrebă Mma Ramotswe.

O clipă, domnul J.L.B. Matekoni rămase tăcut. Mma Ramotswe se uită la el şi dincolo de el, la salcâmul spinos de afară. Micuțele frunze gri-verzui, ca firele de iarbă, se strânseseră una într-alta să se apere de căldură; iar dincolo de ele, cerul pustiu, de un albastru atât de pal, aproape alb; şi mirosul de praf - Fiindcă băiatul ăla-i mort, răspunse domnul J.L.B. Matekoni, trasând cu degetul o formă imaginară în aer. Nu l-a luat nici un animal, cel puțin nu un animal obişnuit. Poate un santawana sau un thokolosi[9]. Asta, da.

Mma Ramotswe rămase tăcută. Şi-l imagină pe tată - tatăl băiatului mort şi, vreme de-o fracțiune de secundă, îi veni în minte după-amiaza aceea îngrozitoare de la Mochudi, la spital, când o soră medicală venise la ea, îndreptându-şi uniforma, şi ea remarcase că

[9] Creaturi fantastice, diabolice, din folclorul sud-african

sora plângea. Să pierzi un copil în felul acesta poate însemna sfârşitul universului cuiva. Nu-ți mai revii pe deplin niciodată. Stelele se sting. Luna dispare. Păsările amuțesc.

- De ce spui că-i mort ? întrebă ea. E posibil să se fi rătăcit şi-apoi...

Domnul J.L.B. Matekoni clătină din cap.

- Nu, o contrazise el. Băiatul a fost răpit pentru vrăjitorie. E mort acum.

Ea îşi puse cana goală pe masă. Afară, în atelier, o şurubelniță în cruce fu scăpată şi căzu cu un zgomot puternic, zăngănitor.

Ii aruncă o privire prietenului ei. Acesta era un subiect pe care nu-l aducea nimeni în discuție. Era genul de subiect care înspăimânta şi cea mai neînfricată inimă. Era tabu.

- Cum poți fi atât de sigur ? Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi.

- Ei, hai, Mma Ramotswe. Ştii la fel de bine ca şi mine ce se petrece. Nu ne place să vorbim despre asta, nu-i aşa? E lucrul de care africanii Be ruşinează cel mai tare. Ştim că se întâmplă, dar ne prefacem că lucrurile nu stau aşa. Dar ştim foarte bine ce se-ntâmplă cu copiii care dispar. Ştim.

Se uită în ochii lui. Bineînțeles că-i spune adevărul, e un bărbat sincer şi bun. Şi, probabil, are dreptate - oricât am fi de înclinați să ne agățăm de alte supoziții inocente despre ce i s-ar fi putut întâmpla unui băiețel dispărut, cea mai plauzibilă ipoteză este aceea oferită de domnul J.L.B. Matekoni. Băiatul

fusese răpit de un vraci ți omorât pentru leacuri. Chiar aici, în Botswana, la sfârşitul secolului XX, sub drapelul acela mândru, în mijlocul a tot ceea ce face din Botswana o țară modernă, se întâmplase lucrul acesta îngrozitor, inima aceea neagră bătuse ca o tobă. Băiețelul fusese ucis pentru că o persoană influentă l-a năimit pe vraci să-i facă nişte leacuri întăritoare.

Îşi plecă ochii.

- Probabil ai dreptate, spuse ea. Bietul băiat...

- Bineînțeles că am dreptate, întări domnul J.L.B. Matekoni. Şi de ce crezi că amărâtul acela a trebuit să ți se adreseze ție ? Fiindcă poliția n-o să mişte un deget să afle cum şi unde s-a-ntâmplat. Pentru că-s speriați. Toți, până la ultimul. Sunt la fel de speriați ca şi mine şi ca băieții ăia de dincolo, de sub maşină. Îngroziți, Mma Ramotswe. Ne temem pentru viețile noastre. Absolut toți - poate chiar şi tu.

În seara aceea, Mma Ramotswe se băgă în pat la ora zece, cu o jumătate de oră mai târziu decât de obicei. Câteodată îi plăcea să stea întinsă în pat, cu veioza aprinsă, să citească o revistă. Acum era obosită, iar revista îi tot aluneca din mână, sfidând încercările ei de a rămâne trează.

Stinse veioza şi-şi spuse rugăciunile în şoaptă, deşi nu era nimeni în casă care s-o audă. Întotdeauna se ruga pentru sufletul tatălui ei, Obed, pentru Botswana şi pentru

ploaia care făcea recolta bogată şi îngraşă vacile, şi pentru bebeluşul ei, acum aflat în siguranță în brațele lui Iisus. Spre dimineață se trezi înspăimântată, cu inima bătându-i neregulat şi cu gura uscată. Se ridică în capul oaselor şi se întinse după întrerupător, dar când încercă să aprindă veioza, nu se întâmplă nimic. Dădu cearşaful la o parte - pe vremea aceea călduroasă nu avea nevoie de pătură - şi se dădu jos din pat.

Nu se aprinse nici lumina de pe coridor, nici cea din bucătărie, unde luna desena umbre şi forme pe podea. Se uită afară pe fereastră, scrutând întunericul. Nu era nici o lumină; o pană de curent, pesemne.

Deschise uşa din spate şi ieşi în curte în picioarele goale. Tot oraşul era cufundat în întuneric, iar copacii păreau nişte forme obscure, nedefinite, pâlcuri de negreală.

- Mma Ramotswe!

Rămase locului simțind că încremeneşte de groază. În curte era cineva care o urmărea. Cineva îi şoptise numele.

Deschise gura să vorbească, dar nu-i ieşi nici un sunet. Şi, oricum, ar fi fost periculos să spună ceva. Aşa că se retrase încet, pas cu pas, spre uşa bucătăriei. De îndată ce ajunse înăuntru, trânti uşa şi o încuie. De cum întoarse cheia în broască, curentul reveni şi bucătăria fu inundată de lumină. Frigiderul începu să toarcă; o luminiță intermitentă de la cuptorul cu microunde o anunță: 3 :04, 3 :04.

Capitolul nouă - Iubitul

În toată țara erau trei case cu totul excepționale, iar Mma Ramotswe simțea o oarecare satisfacție la gândul că fusese invitată la două dintre ele. Cea mai faimoasă dintre acestea era Mokolodi, o clădire imensă, asemănătoare cu un castel, situată în mijlocul savanei, la sud de Gaborone. Casa asta, cu porți ornamentate cu păsări-rinocer din fier, era, probabil, cea mai mare din țară şi, în mod clar, era mai impresionantă decât Casa Phakadi, din nord, amplasată prea aproape de bazinul colector ca să fie pe gustul lui Mma Ramotswe. Avea totuşi avantajele ei, de vreme ce bazinul colector atrăgea o mare varietate de păsări, iar de pe veranda Casei Phakadi puteai urmări pâlcurile de flamingi ce aterizau în apa verde-mâloasă. Dar nu puteai sta pe verandă dacă vântul bătea în sensul greşit, ceea ce se întâmpla destul de des.

Despre a treia casă doar puteai bănui că e grandioasă, de vreme ce puțini fuseseră invitați să-i treacă pragul. Întregul Gaborone trebuia să se bazeze doar pe ceea ce se putea vedea de afară- adică nu prea mult, fiindcă era înconjurată de un zid alb înalt - sau pe povestirile celor care fuseseră chemați în casă din diverse motive. Acestea, fără excepție, lăudau opulența interiorului.

- Ca Palatul Buckingham, povestea o femeie care fusese chemată pentru aranjamentele

florale cu ocazia unei reuniuni familiale. Doar că-i ceva mai bine. Cred că regina locuieşte un pic mai modest decât oamenii de acolo.

Oamenii în cauză erau familia domnului Paliwalar Sundigar Patel, proprietarul a opt magazine - cinci din Gaborone şi trei din Francistown -, al unui hotel din Orapa şi al unei case de modă bărbătească din Lobatse. Era, fără îndoială, unul dintre cei mai bogați oameni din țară, dacă nu cumva chiar cel mai bogat. Dar în Botswana asta nu însemna nimic, deoarece nici un ban nu fusese investit în vite şi era bine ştiut că banii neinvestiți în vite erau ca şi aruncați pe fereastră.

Domnul Paliwalar Patel venise în Botswana în 1967, la vârsta de douăzeci şi cinci de ani. Pe atunci nu avea prea mulți bani, dar tatăl său, comerciant într-o zonă îndepărtată din Ținutul Zuluşilor, îi împrumutase bani să-şi cumpere primul magazin în Mall-ul African, care se dovedise a fi un mare succes. Domnul Patel cumpăra marfă mai pe nimic de la negustorii falimentari şi apoi o vindea cu un profit minim. Comerțul înflorise şi după primul magazin a urmat altul, apoi altul, toate conduse după aceeaşi filosofie negustorească. În jurul vârstei de cincizeci de ani, oprise extinderea imperiului său comercial şi se concentrase asupra educației şi perfecționării cunoştințelor familiei sale.

Avea patru copii - un fiu, Wallace, două fiice gemene, Sandri şi Pali, şi mezina, Nandira. Wallace fusese trimis la o şcoală de elită, cu

internat, în Zimbabwe, pentru a fi crescut ca un gentleman, aşa cum dorea domnul Patel. Acolo învăță să joace cricket şi să fie nemilos. Apoi, după o donație generoasă a domului Patel, fusese primit la o şcoală de stomatologie, după care se întoarse în Durban, unde-şi deschise un cabinet particular specializat în stomatologie estetică. La un moment dat îşi scurtase numele - „pentru a păstra aparențele" - şi devenise domnul Wallace Pate BDS[10] (Natal).

Domnul Patel protestă când află despre această schimbare de nume.

- Pot să ştiu şi eu cum ai devenit domnul Wallace Pate BDS (Natal)? De ce? Te pomeneşti că ți-o fi ruşine? Ai cumva impresia că eu sunt doar domnul Paliwalar Patel BA (Ratat) sau ceva de genul ăsta?

Fiul încercă să-şi îmbuneze tatăl.

- Numele scurte sunt mai uşor de reținut, tată. Pate, Patel - aceeaşi mâncare de peşte. De ce să am o literă în plus la sfârşit ? Concizia e la modă. Trebuie să fim în pas cu moda. Totul s-a modernizat, până şi numele.

Gemenele nu aveau asemenea fumuri. Fuseseră trimise amândouă în Natal, să-şi găsească soți, sarcină de care se achitaseră întocmai cum îşi dorise tatăl lor. Ambii gineri fuseseră băgați în afacere şi se dovediră a fi

[10] BDS, diplomă de studii universitare de trei ani în chirurgie buco-maxilo-facială

pricepuți la cifre şi înțelegători în ceea ce priveşte importanța marjei minime de profit.

Apoi, mai era Nandira, care la data aceea avea şaisprezece ani şi era elevă la şcoala Maru-a-Pula din Gaborone, cea mai bună şi cea mai costisitoare şcoală din țară. Învăța bine, tot timpul venea acasă cu rezultate strălucite şi se aştepta de Ia ea să fie o partidă bună când va sosi timpul -probabil pe la douăzeci de ani, în opinia domnului Patel, vârsta optimă pentru măritiş.

Întreaga familie, inclusiv ginerii, bunicii şi câțiva veri îndepărtați, locuiau la casa Patel, lângă vechiul Club al Armatei Botswaneze. Pe vremuri, aici fuseseră mai multe case în stil colonial, cu verande mari şi plase de țânțari, dar domnul Patel le dărâmase şi-şi construise din temelie noua casă. De fapt, erau mai multe case legate una de alta, toate formând complexul familial Patel.

- Nouă, indienilor, ne place să locuim într-un complex, îi explicase domnul Patel arhitectului. Ne place să ştim ce se întâmplă în familie, înțelegeți?

Arhitectul, căruia i se dăduse mână liberă, proiectase o casă în care strecurase toate capriciile arhitecturale care, de-a lungul anilor, îi fuseseră refuzate de clienții mai pretențioşi, dar mai puțin înstăriți. Spre marea sa mirare, domnul Patel acceptase totul, iar clădirea astfel construită era foarte pe gustul său. Fusese mobilată în ceea ce am putea numi rococo de Delhi, cu mobilierul şi

draperiile încărcate de bizbrizuri aurii, iar pe pereți fură agățate tablouri costisitoare, ce înfățișau sfinți hinduși și capre sălbatice ale căror ochi te urmăreau oriunde te aflai în încăpere.

Când gemenele se măritaseră, în cadrul unei ceremonii somptuoase ținute la Durban, la care fuseseră invitate peste o mie cinci sute de persoane, fiecăreia i se alocase propria aripă, casa fiind considerabil extinsă în acest scop. Ginerii primiră fiecare câte un Mercedes Benz roșu, cu inițialele lor gravate pe portiera șoferului. Asta a însemnat și o extindere a garajului Patel, având în vedere faptul că acum urma să găzduiască patru Mercedesuri: pe cel al domnului Patel, al doamnei Patel (condus de șofer) și pe cele două ale ginerilor.

Un văr în vârstă îl abordase la nuntă, în Durban, și-i spusese:

- Omule, noi, indienii, trebuie să fim prudenți. N-ar trebui să faci paradă de-averea ta te miri unde. Știi, africanilor nu le place chestia asta și, când ți-o fi lumea mai dragă, o să te trezești că te lasă fără ea. Uită-te la ce s-a-n-tâmplat în Uganda. Ascultă ce turuie mințile alea înfierbântate din Zimbabwe. Imaginează-ți ce ne-ar face zulușii dacă li s-ar oferi ocazia. Trebuie să fim discreți.

Domnul Patel clătinase din cap: - Nimic din ceea ce-mi spui nu-i valabil pentru Botswana. Acolo nu ne paște nici o primejdie, pe cuvânt. Sunt oameni cumpătați. Ar trebui să-i vezi, cu

toate diamantele alea ale lor. Diamantele aduc stabilitate, crede-mă.

Vărul nu păru dispus să-i ia în seamă spusele.

- Aşa-i Africa, înțelegi? continuă el. Totul merge bine, chiar foarte bine într-o zi, iar a doua zi te trezeşti cu beregata tăiată. Ai grijă!

Domnul Patel puse oarecum la suflet avertismentul primit şi supraînălță zidul care-i înconjura casa, astfel încât oamenii să nu se poată uita pe fereastră la luxul dinăuntru. Şi dacă au continuat să se plimbe prin oraş în maşinile lor mari, ei bine, erau multe maşini de felul acesta şi nu vedea nici un motiv pentru care ar fi tocmai ei luați la ochi în mod special.

Mma Ramotswe fu încântată când primi un telefon de la domnul Patel, care o invita să-i facă O vizită acasă într-una din serile următoare. Se Înțeleseră să se întâlnească în chiar seara aceea. Iar ea se duse mai întâi acasă să se schimbe într-o rochie mai pretențioasă înainte de-a se prezenta la poarta reşedinței Patel. Înainte să plece, îl sună pe domnul J.L.B. Matekoni.

- Spuneai c-ar trebui să fac rost de un client bogat, îi spuse ea. Acum am unul. E vorba de domnul Patel.

Domnul J.L.B. Matekoni răsuflă adânc.

- E un om foarte bogat, spuse el. Are patru Mercedes Benz-uri. Patru. Trei dintre ele sunt OK, dar unul are probleme la transmisie. O

problemă de racord, una urâtă de tot, am petrecut zile întregi încercând s-o repar...

La casa Patel nu împingi poarta şi intri cu una, OU două; nici nu poţi să parchezi în faţă şi-apoi lă claxonezi, aşa cum face toată lumea cu celelalte case. La casa Patel apeşi o sonerie montată în zid şi o voce piţigăiată îţi răspunde dintr-o boxă de deasupra capului.

- Da, aici e reşedinţa Patel. Ce doriţi?

- Sunt Mma Ramotswe, răspunse ea.

Detectiv...

Dinspre boxă răsună o voce hârâită:

- Detectiv? Ce fel de detectiv?

Era pe cale să răspundă când se auzi un declic şi poarta începu să se deschidă. Mma Ramotswe îşi lăsase dubita albă după colţ, să păstreze aparenţele, aşa că o luă pe jos spre complex. Înăuntru se trezi într-o curte care fusese transformată cu ajutorul umbrarelor într-un loc cu vegetaţie luxuriantă. In capătul curţii se afla intrarea pro-priu-zisă în casă, o uşă mare, flancată de coloane albe, înalte, şi ghivece cu flori. Domnul Patel apăru în uşa deschisă şi-i făcu semn cu bastonul. Fireşte, îl mai văzuse pe domnul Patel şi înainte şi ştia că are o proteză ortopedică, dar nu-l mai văzuse niciodată atât de aproape şi nu se aşteptase să fie atât de scund. Mma Ramotswe nu era înaltă - fusese binecuvântată mai curând cu o circumferinţă generoasă decât cu o statură înaltă-, dar domnul Patel se uită la ea de jos când îi strânse mâna şi o invită înăuntru.

- Ai mai fost la mine în casă vreodată? se interesă el, deşi ştia foarte bine că nu mai fusese. Ai mai fost la vreo petrecere de-a mea?

Şi întrebarea asta era cusută cu ață albă. Domnul Patel nu dădea niciodată petreceri şi ea se întrebă ce rost are să pretindă că ar da.

- Nu, răspunse ea simplu. Nu m-ați invitat niciodată.

- Of, Doamne, spuse el, chicotind. Mare greşeală am făcut.

O conduse prin hol, o încăpere lungă, cu podeaua lucioasă, placată în marmură albă şi neagră. Erau multe lucruri de alamă în camera aceasta - alămuri scumpe, lustruite - şi toate astea creau senzația generală de strălucire.

- O să mergem în biroul meu, spuse el. E camera mea personală, în care nu are voie să intre nimeni din familie. Ştiu că nu au voie să mă deranjeze acolo nici dacă e casa-n flăcări.

Biroul era o încăpere largă, dominată de o masă mare, pe care erau trei telefoane şi un set de birou scump. Mma Ramotswe examina setul, care consta în mai multe rafturi de sticlă pentru stilouri, rafturile fiind susținute de colți de elefanți miniaturali, sculptați în fildeş.

- Ia loc, te rog, o invită domnul Patel, arătând ipre un fotoliu alb din piele. Mie-mi ia mai mult sa mă aşez, fiindcă sunt olog. Iată, vezi ? Sunt tot timpul în căutarea altui picior mai bun. Ăsta-i italian şi m-a costat o

grămadă de bani, dar cred că sunt altele şi mai bune. Poate în America.

Mma Ramotswe se cufundă în fotoliu şi se uită la gazda ei.

- O să trec direct la subiect, o anunță domnul Patel. N-are nici un sens să ne învârtim în jurul cozii şi să batem câmpii, nu-i aşa? Aşa-i.

Făcu o pauză, aşteptând ca ea să-i dea dreptate. Ea încuviință uşor din cap.

- Sunt familist, Mma Ramotswe, începu el. Am o familie fericită, ai cărei membri locuiesc cu toții în casa asta, cu excepția fiului meu, care-i dentist în Durban. Poate ai auzit de el. Mai nou îl cheamă Pate.

- Am auzit de el, răspunse Mma Ramotswe. Oamenii vorbesc cu respect despre el, chiar şi aici.

Domnul Patel străluci de plăcere.

- Doamne Dumnezeule, asta-i o veste extrem de bună. Dar ceilalți copii ai mei sunt la fel de importanți pentru mine. Nu fac nici o diferență între ei. Toți sunt la fel. Egalitate deplină.

- Foarte înțelept din partea dumneavoastră, îl aprobă Mma Ramotswe. Favorizarea unuia dintre ei ar duce automat la râcă.

- Asta aşa-i. Bine zis, fu de acord domnul Patel. Copiii observă când părinții îi dau două bomboane unuia şi numai una celuilalt. Şi ei ştiu să numere.

Mma Ramotswe încuviință din cap, întrebându-se unde vrea să ajungă.

- Să revenim, zise domnul Patel. Fetele mai mari, gemenele, sunt măritate cu băieți foarte buni şi locuiesc sub acoperişul meu. Asta-i minunat. Aşa că rămâne doar un singur copil, micuța mea Nandira. Are şaisprezece ani şi-i elevă la Maru-a-Pula. Învață bine, dar...

Făcu o pauză, uitându-se la Mma Ramotswe cu ochii mijiți.

- Ştii cum sunt adolescenții, nu-i aşa ? Ştii cum stau lucrurile cu ei în zilele noastre, Mma Ramotswe dădu din umeri.

- Adesea dau mare bătaie de cap părinților. Am văzut mulți părinți vărsând lacrimi amare din pricina progeniturilor lor adolescentine.

Domnul Patel ridică brusc bastonul şi îşi izbi piciorul artificial ca pentru a-şi întări spusele. In : mod surprinzător, acesta sună a gol şi a tinichea.

- De-asta sunt îngrijorat, spuse el pe un ton vehement. Asta se-ntâmplă. Şi nu voi permite una ca asta. Nu în familia mea.

- Ce anume ? întrebă Mma Ramotswe. Adolescenți ?

- Băieți, răspunse domnul Patel acru. Nandira mea se-ntâlneşte în secret cu un băiat. Neagă, dar ştiu că-i vorba de un băiat. Şi este un lucru nepermis, indiferent ce spun prin oraş oamenii ăştia cu vederi moderne. Un lucru nepermis în familia mea, în casa asta.

În timp ce vorbea domnul Patel, uşa biroului, pe care o închiseseră când intraseră, se deschise, iar în cameră îşi făcu apariția o femeie. Era o localnică: o salută politicos pe

Mma Ramotswe în limba setswana înainte de a-i oferi o tavă pe care erau aşezate pahare cu mai multe feluri de sucuri de fructe. Mma Ramotswe alese un pahar cu suc de guave şi-i mulțumi servitoarei. Domnul Patel se servi cu suc de portocale, apoi, nerăbdător, îi făcu semn cu bastonul femeii, să iasă din cameră. Aşteptă s-o vadă dispărând înainte de-a continua discuția:

- Am vorbit cu ea pe tema asta, zise el, am fost foarte clar. I-am spus că nu-mi pasă ce fac alți copii - asta-i treaba părinților lor, nu a mea. Dar i-am spus foarte clar că nu are voie să se plimbe prin oraş cu băieții sau să se-ntâlnească cu cineva după ore. Şi cu asta basta.

Se bătu uşurel cu bastonul peste proteza plantară, apoi aşteptă reacția lui Mma Ramotswe.

Ea îşi drese glasul.

- Şi vreți să fac ceva în legătură cu treaba asta? întrebă pe un ton scăzut. De asta m-ați chemat aici astă seară?

Domnul Patel încuviință din cap.

- Exact. Vreau să afli al cui e băiatul ăsta, apoi o să stau de vorbă cu el.

Mma Ramotswe se uită fix la domnul Patel. Oare omul ăsta are habar, se întrebă ea, cum se comportă tinerii în zilele noastre, mai ales cei de la o şcoală ca Maru-a-Pula, unde învață atâția elevi străini, printre care chiar şi copii de la ambasada americană ? Auzise de tați indieni care încercau să aranjeze căsătorii, dar

până acum nu mai întâlnise nici unul. Şi iată-l acum pe domnul Patel, care presupunea c-o să fie de acord cu el, că o să-i împărtăşească punctul de vedere.

- N-ar fi mai bine să discutați cu ea ? întrebă ea blând. Dacă o întrebați cine-i tânărul, s-ar putea să vă spună.

Domnul Patel se întinse după baston şi-şi ciocăni piciorul de tablă.

- Nici gând, exclamă el cu asprime, pe un ton tăios. Nici gând! O întreb deja de trei săptămâni, poate chiar de patru. Şi nu-mi răspunde. Tace cu neruşinare.

Mma Ramotswe îşi studie vârful picioarelor, conştientă de privirea întrebătoare cu care o scruta domnul Patel. Unul dintre principiile vieții ei profesionale era acela de a nu refuza niciodată un client decât dacă i se cere să comită o infracțiune. Regula asta părea să funcționeze bine; învățase deja că ideea pe care şi-o formase în legătură cu o cerere de ajutor, în legătură cu ceea ce-i drept sau greşit din punct de vedere moral, se schimbase când luase cunoştință de alți factori implicați. La fel ar putea fi şi cu domnul Patel; dar, chiar dacă nu era aşa, avea ea suficiente motive să-l refuze ? Cine era ea să judece un tată indian neliniştit, când ştia foarte puține lucruri despre cum îşi rânduiesc aceşti oameni viața? Avea, instinctiv, oarece simpatie pentru fată, fireşte; ce soartă îngrozitoare pe capul ei, să aibă aşa un tată, care să o țină într-o cuşcă aurită. Tăticul ei nu-i pusese nici o piedică;

avusese deplină încredere în ea, iar ea, în schimb, nu-i ascunsese nimic - poate doar cu excepția adevărului despre Note.

Îşi ridică privirea. Domnul Patel o urmărea cu ochii lui negri, bătând cu vârful bastonului aproape imperceptibil în podea.

- O să aflu ce mi-ați cerut, se hotărî ea. Deşi trebuie să recunosc că nu-mi place să fac aşa ceva. Nu-mi place ideea de a urmări un copil.

- Dar copiii trebuie să fie urmăriți, decretă domnul Patel. Dacă părinții nu-şi urmăresc copiii, unde ajungem? Spune-mi!

- Vine o vreme când trebuie să-şi vadă de viața lor, zise Mma Ramotswe. Trebuie să-i lăsăm să-şi urmeze propriul drum.

- Prostii! țipă domnul Patel. Aiureli modeme. Tatăl meu m-a bătut când aveam douăzeci şi doi de ani. Da, m-a bătut pentru că făcusem o greşeală la magazin. Şi mi-am meritat chelfăneala. Fără aiurelile astea moderne.

Mma Ramotswe se ridică în picioare.

- Eu sunt o femeie modernă, spuse ea. Probabil avem vederi diferite. Dar n-are nici o importanță. Mi-am dat acordul să fac ce-mi cereți. Acum tot ce mai trebuie să faceți este să-mi arătați o fotografie a fetei, să ştiu pe cine trebuie să urmăresc.

Domnul Patel se ridică cu greu, îndreptându-şi piciorul de tinichea cu mâinile.

- Nu-i nevoie de fotografie, zise el, pot să ți-o arăt chiar pe fată, să te uiți bine la ea.

Mma Ramotswe îşi ridică mâinile într-un gest de protest.

- Dar atunci fata va şti cine sunt, îl contrazise ea. Trebuie să acționez neobservată.

- Aha! se dumeri domnul Patel. Foarte bună idee. Voi, detectivii, sunteți oameni foarte deştepți.

- Femeile, îl corectă Mma Ramotswe. Domnul Patel se uită la ea pieziş, dar nu comentă. N-avea timp pentru idei moderne.

În timp ce ieşea din casă, Mma Ramotswe îşi zise: Are patru copii, eu n-am nici unul. Omul ăsta nu-i un tată bun, pentru că-şi iubeşte copiii prea mult - vrea să-i stăpânească. Trebuie să-i laşi liberi. Liberi.

Şi îşi aminti de momentul în care singură, nici măcar sprijinită de Note, care găsise o scuză, condusese pe ultimul drum trupul micuț al copilului născut prematur, atât de fragil, atât de uşor. Se uitase spre cer şi voise să-i spună ceva lui Dumnezeu, dar nu putuse să scoată nici un cuvânt, nimic, din cauza hohotelor de plâns.

Mma Ramotswe se gândea că acesta va fi un caz destul de uşor. Să urmăreşti pe cineva ar putea fi întotdeauna o chestie dificilă, fiindcă trebuie lă fii tot timpul la curent cu mişcările persoanei în cauză. Asta poate să însemne lungi perioade de aşteptare în fața casei şi biroului respectivului, fără să faci nimic altceva decât să urmăreşti dacă apare cineva. Nandira va fi la şcoală cea mai mare parte a zilei, bineînțeles, iar asta însemna că Mma Ramotswe îşi poate vedea de alte treburi până la ora trei, când se terminau OUrsurile. Atunci

trebuia să înceapă s-o urmărească, să vadă unde se duce.

Pe urmă, lui Mma Ramotswe îi veni ideea că urmărirea unui copil ar putea fi problematică. Una e să urmăreşti pe cineva care conduce o maşină - nu trebuie să faci nimic altceva decât lă-l urmăreşti cu dubita albă. Dar dacă persoana urmărită e pe bicicletă - aşa cum se întâmplă cu Oel mai mulți copii când se întorc de la şcoală -, atunci ar fi de-a dreptul ciudat dacă dubita albă ar fi văzută târându-se pe drum. Dacă ar merge BCasă pe jos, fireşte, ar putea şi ea însăşi să se țină la o distanță rezonabilă în spatele ei. Ar putea chiar să împrumute unul dintre câinii ăia galbeni, îngrozitori, ai vecinului şi să se prefacă cum că-l plimbă.

A doua zi după întrevederea cu domnul Patel, Mma Ramotswe trase dubita albă în parcarea şcolii cu puțin înainte ca soneria să anunțe sfârşitul orelor. Copiii începură să iasă, grupuri-gru-puri, dar Nandira nu se arătă până la trei şi douăzeci. Ieşi pe uşă cu ghiozdanul într-o mână şl o carte în cealaltă. Era singură, iar Mma Ramotswe putu s-o privească bine din cabina dubitei. Era frumuşică, o tânără domnişoară, una dintre tinerele de şaisprezece ani despre care poți zice că au nouăsprezece sau chiar douăzeci.

Porni pe alee şi se opri puțin să vorbească cu o altă fată, care aştepta sub un copac să vină părinții s-o ia. Discutară câteva minute, apoi Nandira se îndreptă spre poarta şcolii.

Mma Ramotswe aşteptă câteva momente, după care ieşi din dubită. De îndată ce Nandira porni la drum, o urmări la pas domol. În jur mai erau şi alte persoane, aşa că nu ieşea deloc în evidență. Într-o după-amiază târzie de iarnă era chiar plăcut să faci o plimbare pe jos; peste aproximativ o lună, ar fi fost prea cald şi atunci ar fi părut dubios.

Urmări fata, care la un moment dat dădu colțul. Îi era deja clar că Nandira nu se duce direct acasă, de vreme ce casa Patel era în direcția opusă. Nici nu mergea în oraş, ceea ce însemna că se duce să se întâlnească cu cineva, undeva, într-o casă. Inima i se umplu de satisfacție. Tot ce trebuie să facă e să descopere în care casă, apoi va fi o joacă de copil să afle numele proprietarului şi al băiatului. Probabil va putea să meargă la domnul Patel chiar în seara aceea, să-i dezvăluie identitatea acestuia din urmă. Asta o să-l impresioneze şi vor fi nişte bani câştigați foarte uşor.

Nandira mai dădu un colț. Mma Ramotswe nu o urmă imediat. Ar risca să devină excesiv de încrezătoare în sine, urmărind un copil nevinovat, şi se văzu nevoită să-şi amintească regulile filajului. Manualul pe care se baza. Principiile detectivului particular de Clovis Andersen, lublinia că nu trebuie să-ți înghesui subiectul. „Păstrează distanța", scria domnul Andersen, chiar dacă asta înseamnă să pierzi din ochi subiectul din când în când. Poți să-i dai de urmă ttva mai târziu. Iar câteva minute

fără contact vizual sunt mai bune decât o confruntare supărătoare".

Mma Ramotswe se gândi că a sosit momentul lă dea colțul. Şi asta şi făcu, aşteptându-se să o vadă pe Nandira la câteva sute de metri mai încolo, dar când se uită, văzu că drumul e pustiu- se instalase lipsa de contact vizual. Se întoarse şi se uită în celălalt sens. În depărtare lari o maşină ieşind de pe aleea unei case, dar nimic mai mult.

Mma Ramotswe fu uimită. Era un drum lăturalnic şi nu erau mai mult de trei case pe fiecare parte - cel puțin în direcția pe care o urmase Nandira. Dar casele astea aveau fiecare porți şi alei şi, având în vedere faptul că n-o scăpase din ochi mai mult de aproximativ un minut, nu ar fi avut timp să dispară într-una din aceste case. Mma Ramotswe ar fi văzut-o pe o alee sau tocmai Intrând pe uşa uneia dintre ele.

Dacă a intrat într-una din aceste case, reflectă Mma Ramotswe, atunci trebuie să fi fost una din primele două, fiindcă în mod clar nu ar fi avut timp să ajungă la casele de mai departe. Deci, probabil, situația nu-i chiar atât de albastră cum crezuse; tot ce trebuie să facă e să verifice prima easă din dreapta şi prima casă din stânga drumului.

stătu nemişcată un moment, apoi se hotărî. Se întoarse cât de repede putu la dubita albă şi conduse pe traseul urmat de Nandira. Apoi, parcă dubita în fața casei din dreapta şi merse pe jos pe alee, spre uşa principală.

Când bătu la uşă, din casă se auzi lătratul furios al unui câine. Mma Ramotswe bătu din nou şi, iată, se auzi şi glasul cuiva potolind câinele : „Linişte, Bison, linişte, da, ştiu!" Apoi se deschise uşa şi se trezi față în față cu o femeie. Mma Ramotswe îşi dădu seama imediat că nu era o motswana. Probabil era din vestul Africii, o ghaneză, judecând după ten şi rochie. Ghanezii erau preferații lui Mma Ramotswe, aveau un simț al umorului deosebit şi erau mai totdeauna binedispuşi.

- Bună, Mma, o aborda Mma Ramotswe. Scu-zați-mă că vă deranjez. Îl caut pe Sipho.

Femeia se încruntă.

- Sipho? Aici nu stă nici un Sipho. Mma Ramotswe clătină din cap.

- Eram sigură că asta-i casa. Vedeți, sunt profesoară la liceu şi trebuie să transmit un mesaj unuia dintre cei patru băieți din clasă. Credeam că locuieşte aici.

Femeia zâmbi.

- Am două fete, zise ea, dar nici un băiat. N-ați putea să-mi faceți rost de unul?

- Vai de mine, exclamă Mma Ramotswe pă-rând necăjită. Să fie oare casa de vizavi?

Femeia clătină din cap.

- Acolo stă o familie ugandeză. Au un băiat, dar cred că n-are decât şase-şapte ani.

Mma Ramotswe îşi ceru scuze şi se întoarse la dubită. O pierduse pe Nandira în prima du-pă-amiază şi se întreba dacă nu cumva fata o păcălise. Oare îşi dăduse seama că-i urmărită? Puțin probabil. Pur şi simplu

avusese ghinion. Mâine va fi mai prudentă. O să-l ignore pe Clovis Andersen şi-o să țină mai aproape de subiect.

La ora opt seara primi un telefon de la domnul Patel.

- Ai ceva să-mi raportezi ? vru el să ştie. Ceva noutăți?

Mma Ramotswe îi răspunse că, din nefericire, nu reuşise să afle unde s-a dus Nandira după ore, dar spera să aibă mai mult noroc în ziua următoare.

- Asta nu-i bine, zise domnul Patel. Asta nu-i deloc bine. Cel puțin, am eu niscai noutăți. S-a întors acasă la trei ore după ce s-au terminat cursurile - la trei ore - şi mi-a spus că a fost la o prietenă. Am întrebat-o: „Care prietenă?" şi mi-a răspuns că n-o cunosc. Pe ea. Apoi soția a găsit un bilețel pe masă, un bilețel pe care Nandira trebuie să-l fi rătăcit şi pe care scria: „Ne vedem mâine, Jack". Cine-i Jack ăsta? Cine-i individul ăsta? E ăsta un nume de fată?

- Nu, răspunse Mma Ramotswe. Sună a nume bărbătesc.

- Poftim! exclamă domnul Patel de parcă ar fi. găsit soluția unei probleme greu de rezolvat. Ăsta trebuie să fie băiatul, îmi închipui. Pe el trebuie să-l găsim. Jack şi mai cum? Unde locuieşte? Chestii de-astea - la ele trebuie să-mi găseşti un răspuns.

Mma Ramotswe îşi făcu un ceai de rooibos şi se duse la culcare devreme. Fusese o zi oribilă din mai multe puncte de vedere, iar telefonul

croncănitor al domnului Patel doar îi pusese capac. Aşa că se întinse în pat cu ceaiul de rooibos pe noptieră şi citi ziarul până ce genele i se lipiră ostenite şi adormi.

În după-amiaza următoare ajunse cu întârziere în parcarea de la şcoală. Începu să se întrebe dacă nu cumva a pierdut-o din nou pe Nandira, când o văzu pe fată ieşind din clădirea şcolii, însoțită de o altă fată. Mma Ramotswe le urmări cum străbat curtea şcolii şi se opresc la poartă. Păreau adâncite în conversație, în modul acela exclusiv adolescentin al fetelor de vârsta lor, iar Mma Ramotswe era sigură că ar afla răspunsurile la multe întrebări dacă ar putea să audă ce vorbesc. Fetele discută despre prietenii lor cu nonşalanță, pe un ton conspirativ, şi era sigură că ăsta-i subiectul conversației dintre Nandira şi prietena ei.

Dintr-odată, o maşină albastră trase pe dreapta lângă cele două fete. Mma Ramotswe îngheță şi privi cum şoferul se apleacă peste scaunul pasagerului şi deschide uşa din față. Nandira urcă în maşină, iar prietena ei se aşeză în spate. Mma Ramotswe porni motorul dubitei albe şi ieşi din parcarea şcolii în timp ce maşina albastră se îndepărta de şcoală. O urmări de la o distanță apreciabilă, dar era gata să reducă distanța în orice moment dacă se ivea pericolul s-o piardă din ochi. N-o să repete greşeala de ieri, s-o vadă pe Nandira dispărând în ceață.

Maşina albastră nu se grăbea, iar Mma Ramotswe nu fu nevoită să facă eforturi prea mari să țină pasul cu ea. Trecură prin fața Hotelului Sun şi apoi o apucară spre sensul giratoriu de la stadion. De acolo o cotiră spre oraş şi trecură de spital şi de Catedrala Anglicană, spre mall. Magazine, îşi zise în sinea ei Mma Ramotswe. Se duc oare la cumpărături? Văzuse adolescenți care se întâlneau după şcoală în locuri precum Casa Cărții Botswana. „O ardeau împreună", parcă aşa ziceau. Se lălăiau pe acolo, vorbeau şi spuneau bancuri şi făceau orice, numai cumpărături nu. Probabil că Nandira mergea B-o ardă împreună cu Jack.

Maşina albastră rula încetişor în parcarea de lângă Hotel President. Mma Ramotswe parcă cu câteva maşini mai încolo şi le urmări pe cele două fete cum ies din maşină, însoțite de o femeie mai în vârstă, probabil mama celeilalte fete. Îi spuse ceva fiică-sii, care dădu din cap, apoi se despărți de ele şi porni spre magazinul de feronerie.

Nandira şi prietena ei trecură de treptele Hotelului President, apoi se îndreptară agale către poştă. Mma Ramotswe le urmări într-o doară, oprindu-se să se uite la o tarabă cu bluze imprimate cu model african, pe care le vindea o femeie în scuar.

- Cumpărați una, Mma, o invită femeia. Sunt bluze foarte bune. Nu iese culoarea. Uitați-vă la asta pe care o port eu. A fost spălată de zece

ori şi, iată, e la fel de frumoasă ca la început. Priviți!

Mma Ramotswe se uită la bluza femeii - culorile erau, clar, la fel de vii. Trase cu ochiul la cele două fete. Se uitau la vitrina unui magazin de pantofi, nu se grăbeau deloc să o ia în vreo direcție anume.

- Nu ai mărimea mea, remarcă Mma Ramotswe. Eu am nevoie de o bluză foarte mare.

Vânzătoarea verifică taraba, apoi se uită din nou la Mma Ramotswe.

- Aveți dreptate, aprobă ea. Sunteți prea solidă pentru bluzele astea. Mult prea solidă.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Dar bluzele sunt frumoase, Mma, şi sper să le vinzi unei femei subțiri şi frumuşele.

Plecă de lângă tarabă. Fetele terminaseră cu magazinul de pantofi şi se îndreptau agale spre Casa Cărții. Mma Ramotswe avusese dreptate. Aveau de gând s-o ardă pe acolo.

Nu era multă lume în Casa Cărții Botswana. Trei-patru oameni răsfoiau nişte reviste la standul cu periodice şi vreo doi-trei se uitau la cărți. Vânzătorii se sprijineau de tejghele şi bârfeau domol. Până şi muştele păreau letargice.

Mma Ramotswe observă că cele două fete erau în colțul îndepărtat al magazinului, uitându-se la standul cărților în setswana. Ce făceau acolo? Nandira studia, probabil, setswana la şcoală, dar era puțin probabil să cumpere cărți pentru şcoală sau vreunul din

comentariile biblice care dominau standul. Nu, era limpede că aşteaptă pe cineva.

Mma Ramotswe se îndreptă hotărâtă spre standul african şi alese o carte. Era intitulată Şerpii din Africa de Sud şi era bogat ilustrată. Se uită la fotografia unui şarpe maro, scurt, şi se întrebă dacă văzuse vreodată aşa ceva. Vărul ei fusese muşcat de un şarpe asemănător în urmă cu mulți ani, când erau copii, şi nu pățise nimic. Oare ăsta să fi fost şarpele ? Se uită la textul de Bub fotografie şi-l citi. Ar fî putut fi acelaşi şarpe, pentru că era descris ca fiind neveninos şi neagresiv. Totuşi, îl atacase pe vărul ei; sau vărul fusese cel care atacase şarpele? Băieții mai fac lucruri din astea. Aruncă cu pietre în ei şi nu sunt în stare să-i lase în pace. Totuşi, nu era sigură că Putoke făcuse aşa ceva; totul se-ntâm-•plase cu mult timp în urmă şi nu-şi mai aducea aminte.

Se uită spre fete. Erau încă acolo, vorbeau din nou şi una din ele râdea. Ceva legat de băieți, îşi zise Mma Ramotswe. Ei bine, n-au decât să râdă; îşi vor da seama în curând că nu-i de glumă cu bărbații. Peste câțiva ani vor fi lacrimi, nu râsete, cugetă ea sumbru.

Se întoarse la răsfoitul Şerpilor din Africa de Sud. Uite un şarpe feroce. Iată-l. Ce cap are! Vai! Şi ochii ăia malefici! Mma Ramotswe se cutremură şi citi: „Fotografia de mai sus reprezintă un mascul adult de mamba negru, măsurând 1,87 metri. După cum reiese din harta cu aria lui de răspândire, şarpele se

găseşte în toată regiunea, deşi preferă spațiul deschis al veld-ului[11]. Se deosebeşte de mamba verde atât în privința ariei de răspândire, cât şi în privința habitatului şi a toxicității veninului. Acest şarpe este unul dintre cei mai periculoşi din Africa, fiind întrecut din acest punct de vedere doar de vipera gaboneză, un şarpe rar, de pădure, care se găseşte şi în unele regiuni de est din Zimbabwe.

Relatările despre atacurile şerpilor mamba negri sunt adesea exagerate, iar poveştile despre şerpii care atacă oamenii aflați în galop şi-i întrec sunt de-a dreptul neautentice. Mamba poate prinde viteze considerabile pe distanțe scurte, dar nu se poate lua la întrecere cu un cal. Nici poveştile despre decesul survenit practic instantaneu nu sunt neapărat adevărate, deşi reacția la venin este accelerată dacă victima intră în panică, ceea ce se şi întâmplă cel mai adesea când îşi dă seama că a fost muşcat de un mamba. Într-un caz autentificat, un bărbat în vârstă de douăzeci şi şase de ani, aflat într-o condiție fizică excelentă, a fost muşcat de un mamba de glezna dreaptă după ce călcase din greşeală pe şarpe, în savană. Victima nu a avut antidot la îndemână, dar probabil a reuşit să dreneze o parte din venin prin tăieturi adânci în zona muşcăturii (acțiune nerecomandată de

[11] Podiş înalt acoperit cu vegetaţie sărăcăcioasă, specific reliefului din Africa de Sud

specialişti). Apoi a mers pe jos aproximativ şase kilometri prin savană, să caute ajutor, şi a fost internat într-un spital după două ore. I-a fost administrat antidotul, iar victima a supravieţuit nevătămată. Dacă ar fi fost vorba de o viperă pufăitoare, fireşte, piciorul s-ar fi necrozat considerabil în intervalul acela de timp şi, probabil, chiar şi-ar fi pierdut piciorul..."

Mma Ramotswe făcu o pauză. Un picior. Individul va trebui să-şi pună un picior artificial. Domnul Patel. Nandira. Brusc, îşi ridică privirea.

Cartea cu şerpi o absorbise atât de mult încât nu fusese atentă la fete, iar acum... unde erau? Plecaseră!

Împinse Şerpii din Africa de Sud înapoi pe raft şi ieşi în grabă în scuar. Era mai aglomerat acum, de vreme ce multă lume îşi făcea cumpărăturile în a doua parte a după-amiezii, când arşiţa era mai blândă. Se uită în jur. Erau nişte adolescenţi mai încolo, dar erau băieţi. Nu, era şi o fată. Oare Nandira să fie? Nu. Se uită în direcţia cealaltă. Un bărbat îşi parca bicicleta sub un copac şi observă că bicicleta avea montată o antenă de maşină. Ce ciudat.

Porni spre Hotelul President. Poate că fetele s-au întors, pur şi simplu, la maşină, să se întâlnească cu mama, ceea ce ar fi minunat. Dar când ajunse în parcare, văzu maşina albastră plecând doar cu mama la bord. Deci fetele erau încă pe aproape, undeva în scuar.

Mma Ramotswe urcă treptele Hotelului President şi scrută scuarul. Îşi muta privirea sistematic - cum recomanda Clovis Andersen - , uitându-se la fiecare grup de persoane, examinând fiecare pâlc de cumpărători din fața fiecărei vitrine. Nici urmă de fete. O zări pe femeia cu taraba de bluze. Avea un fel de pachețel în mână şi scotea din el ceea ce părea a fi un vierme mopani.

- Viermi mopani ? o întrebă Mma Ramotswe. Femeia se întoarse şi se uită la ea.

- Da.

Îi întinse punga lui Mma Ramotswe, care luă un vierme uscat şi îl băgă în gură. Era o delicatesă căreia pur şi simplu nu-i putea rezista.

- De aici vezi tot ce se-ntâmplă în scuar, spuse ea în timp ce înghițea viermele.

Femeia râse.

- Da, nu-mi scapă nimic. Absolut nimic.

- Ai văzut cumva două fete ieşind din Casa Cărții? o întrebă Mma Ramotswe. O indiancă şi o africană. Indianca era cam atât de înaltă, Vânzătoarea luă un alt vierme din pungă şi-l băgă în gură.

- Le-am văzut, îi răspunse. S-au dus la cinematograf. Apoi au plecat de-acolo, dar n-am observat încotro au luat-o.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Ar trebui să te faci detectiv, o lăudă ea.

- Ca dumneavoastră, spuse femeia simplu. Asta o uimi pe Mma Ramotswe. Era destul de bine cunoscută, dar nu se aşteptase ca o

vânzătoare ambulantă să ştie cine este. Se căută în geantă şi scoase o bancnotă de zece puia, pe care o puse în mâna femeii.

- Mulțumesc, îi spuse. Asta-i onorariul tău. Sper să mă mai ajuți şi altă dată.

Femeia păru încântată.

- Pot să-ți spun tot ce doreşti. Eu sunt ochii acestui loc. Azi-dimineață, de exemplu, vrei să ştii cine vorbea cu cine chiar acolo ? Ştii ? Ai rămâne mască dacă ți-aş spune.

- Altă dată, o întrerupse Mma Ramotswe. Păstrăm legătura.

Acum n-avea nici un sens să mai încerce să afle unde se dusese Nandira, ci să urmeze pontul pe care tocmai îl primise. Aşa că se duse la cinematograf şi întrebă la ce oră va fi spectacolul din seara aceea, pentru că ajunsese la concluzia că acelaşi lucru îl vor fi făcut şi fetele. Apoi se întoarse la dubita albă şi se duse acasă să-şi prepare o cină frugală şi să se pregătească de o ieşire la cinema. Ştia ce film va rula, nu era tocmai genul ei, dar nu mai fusese la cinematograf de mai bine de un an de zile şi ideea de a merge din nou o încânta.

Domnul Patel o sună înainte de plecare.

- Fiică-mea mi-a spus că se duce la o prietenă să-şi facă temele, o anunță el iritat. Mă minte din nou.

- Da, confirmă Mma Ramotswe. Mi-e teamă că da. Dar ştiu unde se duce şi voi fi acolo, stați liniştit.

- Se duce să se-ntâlnească cu Jack ăsta? țipă domul Patel. Aşa-i?

- Probabil, zise Mma Ramotswe. Dar n-are nici un sens să vă necăjiți. Vă raportez totul mâine.

- Dimineață devreme, te rog, îi porunci domnul Patel. Mă trezesc întotdeauna la şase fix.

Când Mma Ramotswe ajunse în sală, era lume puțină. Îşi alese un loc în spate, în penultimul rând. În felul acesta avea o privire de ansamblu asupra singurei uşi pe care se intra în sală. Chiar dacă Nandira şi Jack intrau după ce se stingeau luminile, tot ar fi putut să-i vadă.

Între timp, Mma Ramotswe îi recunoscu pe câțiva dintre spectatori. Măcelarul ei sosi la scurt timp după ea, iar el şi soția o salutară amical. Apoi mai veni unul dintre profesorii de la şcoală şi femeia care ținea orele de gimnastică aerobică de la Hotelul President. În fine, sosi şi episcopul catolic; era de unul singur şi mânca zgomotos floricele în primul rând.

Nandira sosi cu cinci minute înainte de începerea filmului. Era singură şi rămase un moment în uşă, uitându-se în jur. Mma Ranaotswe îi simți privirea ațintită asupra ei şi se uită repede în pământ, de parcă ar fi căutat ceva pe jos. După două-trei clipe, îşi ridică privirea şi observă că fata încă se uită la ea. Mma Ramotswe se uită, din nou, la podea, văzu un bilet aruncat şi se aplecă să-l ridice.

Nandira străbătu hotărâtă sala către rândul lui Mma Ramotswe şi se opri în dreptul scaunului de lângă ea.

- Bună seara, Mma, o aborda ea politicoasă.

Scaunul acesta e ocupat?

Mma Ramotswe o privi surprinsă.

- Nu stă nimeni aici, îi răspunse. E cât se poate de liber.

Nandira luă loc.

- De-abia aştept să-nceapă filmul, spuse ea amabilă. De mult îmi doream să-l văd.

- Foarte bine, replică Mma Ramotswe. E plăcut să vezi un film pe care ți-ai dorit să-l vezi dintotdeauna.

Tăcură. Fata se uita la ea, iar Mma Ramotswe nu se simțea deloc în apele ei. Oare ce-ar fi făcut Clovis Andersen într-o situație asemănătoare? Era sigură că citise ceva în legătură cu asta, dar nu-şi mai amintea ce anume. Asta-i una dintre situațiile acelea când subiectul e cel care te prinde-n ambuscadă în loc să fie invers.

- V-am văzut în după-amiaza aceasta, spuse Nandira. V-am văzut la Maru-a-Pula.

- Aha, da, replică Mma EiEimotswe. Aşteptam pe cineva.

- Apoi v-am văzut în Casa Cărții, continuă Nandira. Răsfoiati o carte.

- Aşa e, zise Mma Ramotswe. Mă gândeam să cumpăr o carte.

- Apoi ați întrebat-o pe Mma Bapitse despre mine, şopti Nandira. Vânzătoarea. Mi-a spus că v-ați interesat de mine.

Mma Ramotswe își propuse ca pe viitor să fie atentă cu această Mma Bapitse.

- De ce mă urmăriți ? o întrebă Nandira, întorcându-se în scaun ca să se uite direct la Mma Ramotswe.

Mma Ramotswe își făcu un calcul rapid. N-avea nici un sens să nege, în plus, putea să profite de situația asta stânjenitoare. Îi povesti Nandirei despre îngrijorarea tatălui ei și cum acesta o angajase.

- Vrea să afle dacă te-ntâlnești cu băieți, spuse ea. E îngrijorat în privința ta.

Nandira păru mulțumită.

- Ei bine, dacă-i îngrijorat, el e singurul vinovat că ies în continuare cu băieții.

- E adevărat? întrebă Mma Ramotswe. Ieși cu mulți băieți?

Nandira ezită. Apoi spuse încetișor:

- Nu, nu tocmai.

- Atunci cine-i acest Jack ? vru să afle Mma Ramotswe.

Câteva clipe, Nandira păru că n-are de gând să-i răspundă. Iată un alt adult care încearcă să se bage în viața ei. Totuși, Mma Ramotswe avea un fel de-a fi care îi inspira încredere. Mai știi, i-ar putea fi de ajutor. Poate...

- Jack nu există, mărturisi ea cu voce slabă. L-am inventat.

- De ce?

Nandira ridică din umeri.

- Voiam ca ei - familia mea - să creadă că am un prieten, povesti ea. Voiam să creadă că ies cu cineva pe care l-am ales eu, nu cu cineva

care cred ei că ar fi potrivit pentru mine. Făcu o pauză. Înțelegeți?

Mma Ramotswe chibzui puțin. Ii părea rău de biata fată închisă în colivia de aur şi îşi imagină că cineva în situația ei ar pretinde că are un prieten.

- Da, spuse ea, punând o mână pe brațul Nandirei. Înțeleg.

Fata se juca nervoasă cu brățara ceasului.

- O să-i spuneți? întrebă ea.

- Am de ales? replică Mma Ramotswe. Doar n-o să-i spun că te-am văzut cu un băiat pe care-l cheamă Jack, când el nici măcar nu există.

Nandira oftă.

- Presupun că mi-am făcut-o cu mâna mea. A fost un joc prostesc. Făcu o pauză: Dar dacă-şi dă seama că s-a-ngrijorat degeaba, credeți că o să-mi acorde mai multă libertate? Credeți că e posibil să mă lase să-mi trăiesc viața fără să fie nevoie să-i dau socoteală pentru fiecare clipită?

- Aş putea-ncerca să-l conving, promise Mma Ramotswe. Nu ştiu dacă o să mă asculte, dar aş putea încerca.

- Vă rog, o imploră Nandira. Vă rog, faceți o încercare.

Se uitară la film împreună şi le plăcu amândurora. Apoi Mma Ramotswe o conduse pe Nandira acasă cu dubita albă, într-o tăcere tihnită. O lăsă în fața porții din zidul înalt. Fata urmări cum se îndepărtează dubita, apoi apăsă butonul soneriei.

- Casa Patel. Ce doriți?

- Libertate, şopti ea ca pentru sine, apoi, cu glas tare, spuse: Eu sunt, papa. Am ajuns.

Mma Ramotswe îl sună pe domnul Patel disde-dimineață, aşa cum îi promisese. Îl lămuri c-ar fi mai bine să-i facă o vizită decât să-i explice totul la telefon.

- Ai veşti proaste pentru mine, zise el ridicând tonul. O să-mi spui ceva rău de tot. Dumnezeule! Despre ce-i vorba?

Mma Ramotswe îl asigură că veştile nu-s proaste. Cu toate astea, o jumătate de oră mai târziu, când fu introdusă în biroul lui, îl găsi stând ca pe ace.

- Sunt foarte îngrijorat, exclamă el. Nu poți să înțelegi grijile unui tată. Sunt total diferite de ale unei mame. Tații au motive speciale de îngrijorare.

Mma Ramotswe îi zâmbi încurajator.

- Am veşti bune, îl anunță. Nu există un iubit.

- Atunci, cum rămâne cu bilețelul? întrebă el. Cu Jack ăsta ? Să fie totul doar în închipuirea mea?

- Da, răspunse Mma Ramotswe simplu. Da, aşa este.

Domnul Patel era consternat. Ridică bastonul şi izbi cu el de câteva ori în piciorul artificial.

Apoi deschise gura să vorbească, dar nu scoase nici un cuvânt.

- Vedeți dumneavoastră, începu Mma Ramotswe, Nandira şi-a inventat o viață socială.

A inventat un iubit doar ca să obțină un pic de...

libertate. Cel mai bun lucru pe care-l puteți face este să n-o luați în seamă. Lăsați-o să-şi vadă de viața ei. Nu-i mai cereți socoteală de fiecare dată când întârzie acasă. Nu există nici un iubit şi s-ar putea să nu aibă unul mult timp de acum încolo.

Domnul Patel îşi sprijini bastonul de podea.

Apoi închise ochii şi medita adânc.

- De ce-aş face asta? întrebă el, după un timp. De ce aş ceda în fața acestor idei moderne?

Mma Ramotsvie avea răspunsul pregătit.

- Deoarece, altfel, iubitul imaginar ar putea deveni unul real. De-aceea!

Mma Ramotswe privi lupta lui lăuntrică, dacă să accepte sau nu sfatul pe care i-l dăduse. Pe urmă, fără veste, bărbatul se ridică în picioare, se clătină puțin până îşi recapătă echilibrul şi se întoarse s-o privească în ochi.

- Eşti o femeie inteligentă, spuse el. O să-ți urmez sfatul. Am s-o las să-şi vadă de viața ei şi sunt sigur că în doi-trei ani o să fie de acord să mă lase să-i aran... s-o ajut să-şi găsească un soț potrivit.

- Nu-i total exclus, spuse Mma Ramotswe, răsuflând uşurată.

- Da, se bucură domnul Patel. Şi asta numai mulțumită ție.

Mma Ramotswe se gândea adesea la Nandira când trecea cu dubita prin fața reşedinței Patel, înconjurate de zidul alb, înalt. Acum, că ştia cum arată, se aştepta s-o mai vadă din când în când, dar asta avea să se întâmple abia peste un an, când, în timp ce-şi bea cafeaua pe terasa de la Hotel President, simți că o bate cineva pe umăr. Se întoarse pe scaun şi iat-o pe Nandira împreună cu un tânăr. Tânărul pare de vreo optsprezece ani, îşi zise ea în sinea ei, şi are o figură plăcută, sinceră.

- Mma Ramotswe, spuse Nandira prietenoasă. Mi-am închipuit eu că dumneavoastră sunteți.

Mma Ramotswe dădu mâna cu Nandira. Tânărul îi zâmbi.

- El e prietenul meu, îl prezentă Nandira. Nu cred că l-ați cunoscut.

Tânărul făcu un pas înainte cu mâna întinsă.

- Jack, spuse el.

Capitolul zece - Mma Ramotswe se gândeşte la glie

În timp ce merge cu dubita albă spre Francistown înainte de revărsatul zorilor, Mma Ramotswe înainta cu dubita albă pe drumurile adormite ale oraşului Gaborone, pe lângă Berăriile Kalahari, pe lângă Staţia de Cercetare a Solurilor Secetoase, apoi pe drumul ce ducea spre nord. Un om ţâşni din tufişuri spre marginea drumului, făcându-i semn, dar ea nu avu chef să oprească în întuneric, pentru că nu poţi şti niciodată ce fel de om face autostopul la o oră atât de matinală. El fu înghiţit din nou de întuneric şi, în oglinda retrovizoare, îl văzu dezumflat de dezamăgire. Apoi, imediat după intersecţia cu drumul spre Mochudi, soarele răsări deasupra câmpiilor întinse care se întindeau către valea fluviului Limpopo. Dintr-odată se afla acolo, zâmbea deasupra Africii, alunecând ca o minge roşu-aurie, ridicându-se puţin câte puţin, plutind uşurel deasupra liniei orizontului, pentru a împrăştia , ultimele urme ale cetii de dimineaţă.

Salcâmii spinoşi se conturau clar în lumina pătrunzătoare a dimineţii. Erau păsări şi pe ramurile lor, şi în văzduh - pupeze, turaci şi nişte păsărele micuţe, cărora nu le ştia numele. Ici-colo se iţeau vite lângă gardurile ce străjuiau drumul, kilometru după kilometru. Îşi ridicau capetele şi te urmăreau

cu privirea sau mergeau încetişor, în buiestru, păscând smocurile de iarbă uscată ce se agățau tenace de pământul tare ca piatra.

Era un ținut secetos. La mică distanță, spre vest, începea deşertul Kalahari, un ținut gal-ben-roşiatic, care se întindea pe o distanță inimaginabilă către pustiurile arse de soare ale Namibiei. Dacă ar intra cu dubita albă pe una dintre potecile care se desprindeau din drumul principal, nu ar putea să conducă, probabil, decât cincizeci sau şaizeci de kilometri înainte ca roțile să i se afunde în nisip şi să se învârtă neputincioase. Vegetația ar deveni încetul cu încetul tot mai sărăcăcioasă, proprie deşertului. Arbuştii spinoşi ar fi din ce în ce mai rari, făcând loc unor creste subțiri de pământ printre care şi-ar croi loc şi s-ar înălța aidoma unor creneluri nisipul omniprezent. Ar întâlni petice de pământ ars de secetă şi stânci gri, răzlețe, şi nici urmă de activitate umană. Traiul într-un ținut secetos, maroniu şi pietros, era crucea pe care trebuiau s-o ducă batswana şi de aceea erau precauți şi foarte atenți cu gestionarea agriculturii.

Dacă te aventurai acolo, departe, în Kalahari, noaptea se putea întâmpla să auzi leii. Asta pentru că în peisajul sălbatic încă sălăşluiau lei şi îşi făceau cunoscută prezența în întuneric prin răgete şi mârâituri. În tinerețe fusese o dată acolo, împreună cu un prieten, în vizită la nişte grajduri îndepărtate. Erau atât de departe în Kalahari pe cât puteau

supraviețui vitele şi fusese copleşită de singurătatea apăsătoare a unui ținut fără oameni. Asta era adevărata Botswana, chintesența țării ei.

Era anotimpul ploios, iar pământul era înverzit. Ploaia îl transforma cu repeziciune, iar acum totul era acoperit cu smocuri de iarbă nouă, margarete africane, vrejuri de pepene de Tsama şi lujeri de aloe cu flori roşii şi galbene.

Noaptea făcuseră un foc chiar în fața colibelor rudimentare care le serveau drept adăpost la grajduri, dar lumina focului părea atât de minusculă sub imensa boltă senină, plină de stele. Se ghemuise lângă prietenul ei, care-i spusese că n-are de ce să se teamă, pentru că leii, ca de altfel şi creaturile supranaturale cum ar fi tokolosh-ii, se feresc de foc.

Se trezise în creierii dimineții, iar focul se micşorase. Zărea tăciunii aprinşi printre crengile din care erau împletiți pereții colibei. Undeva, departe, se auzeau răgete, dar nu-i fu frică şi ieşi din colibă, sub cupola cerului, şi trase în plămâni aerul curat şi uscat. Apoi îşi zise: nu sunt decât o persoană neînsemnată din Africa, dar am şi eu, ca toată lumea, un loc unde mă pot aşeza pe pământul acesta şi-l pot numi al meu. Aşteptă să-i mai vină vreun alt gând, dar nu-i veni, aşa că se retrase în colibă, la căldura păturilor şi a saltelei.

Acum, pe când înainta cu dubita albă pe drumul nesfârşit, îşi zise că într-o bună zi s-ar

putea întoarce în Kalahari, pe meleagurile acelea pustii, cu acele întinderi de iarbă pârjolită care-ți sfâşie inima necontenit.

Capitolul unsprezece - Marea culpă automobilistică

Trecuseră trei zile de la reuşita rezolvare a cazului Patel. Mma Ramotswe înaintase o factură de două mii de puia, plus cheltuieli, care îi fusese plătită imediat. Treaba asta o uimi până peste poate. Nu-i venea să creadă că i s-a plătit aşa o sumă fără nici o împotrivire, iar rapiditatea şi aparenta bucurie cu care s-a achitat de datorie domnul Patel îi provoca un sentiment de vinovăție în legătură cu suma piperată pe care i-o pretinsese.

E ciudat cum unii oameni au un foarte dezvoltat sentiment al culpabilității, îşi zise ea, în timp ce alții nu-l au deloc. Unii se dau de ceasul morții pentru scăpări sau greşeli minore, iar alții se simt bine mersi după ce comit acte grosolane de trădare sau necinste. Mma Pekwane face parte din prima categorie, îşi spuse ea, iar Note Mokoti din a doua.

Mma Pekwane păruse neliniştită când intrase în biroul Agenției de detective nr. 1. Mma Ramotswe îi oferise o cană de ceai tare de rooibos, aşa cum făcea întotdeauna cu clienții neliniştiți, şi aşteptase să-şi revină. E îngrijorată din cauza unui bărbat, bănui ea; avea toate simptomele. Oare despre ce-o fi vorba ? Se purtase urât cu ea, evident, dar în ce fel?

- Mi-e teamă că soțul meu a făcut un lucru îngrozitor, spuse în cele din urmă Mma Pekwane. Mi-e tare ruşine.

Mma Ramotswe dădu din cap înțelegătoare. E clar, se purtase urât cu ea.

- Bărbații fac lucruri îngrozitoare, zise ea. Toate nevestele îşi fac griji în legătură cu soții lor. Nu sunteți un caz izolat.

Mma Pekwane suspină.

- Dar soțul meu a făcut un lucru îngrozitor, repetă ea. Un lucru teribil de îngrozitor.

Mma Ramotswe înlemni. Dacă Rra Pekwane a omorât pe cineva, va trebui să-i spună foarte clar că trebuie să se adreseze poliției. Nici prin gând nu-i trecea să ajute pe cineva să muşama-lizeze o crimă.

- Despre ce lucru îngrozitor e vorba ? se interesă ea.

Mma Pekwane îşi coborî vocea.

- A furat o maşină.

Mma Ramotswe se linişti. Furturile de maşini erau un fenomen frecvent, aproape că treceau neobservate; probabil că multe femei se plimbau prin oraş cu maşinile de furat ale soților lor. Mma Ramotswe, fireşte, n-ar fi făcut aşa ceva şi se pare că nici Mma Pekwane.

- V-a spus el că-i furată ? întrebă ea. Sunteți sigură ?

Mma Pekwane clătină din cap.

- Mi-a spus că i-a dat-o un bărbat. Mi-a spus că bărbatul ăsta avea două Mercedes Benz-uri şi nu-i trebuia decât unul.

Mma Ramotswe râse.

- Bărbații ăştia îşi închipuie că pot să ne prostească de la obraz? exclamă ea. Ce cred ei, că noi suntem nişte proaste?

- Cred că da, replică Mma Pekwane. Mma Ramotswe ridică creionul şi trase câteva linii în carnețelul ei. Privind mai apoi mâzgă-litura, observă că desenase o maşină. Se uită la Mma Pekwane.

- Şi vreți să vă sfătuiesc ce să faceți ? o în-trebă. Asta doriți?

Mma Pekwane o privi gânditoare.

- Nu, răspunse ea. Nu vreau asta. Am hotă-rât deja ce vreau să fac.

- Şi-anume ?

- Vreau să înapoiez maşina. Vreau să-i fie returnată adevăratului proprietar.

Mma Ramotswe se îndreptă în scaun.

- Atunci, vreți să vă adresați poliției ? Vreți să vă denunțați soțul?

- Nu. Nu vreau asta. Vreau doar ca maşina să ajungă înapoi la proprietar fără ca poliția să afle ceva. Vreau ca Dumnezeu să ştie că maşina a ajuns unde-i e locul de drept.

Mma Ramotswe se uită uimită la clientă. Era, trebuie să recunoască, o dorință perfect rezonabilă. Dacă maşina ajunge la proprietar, atunci conştiința lui Mma Pekwane e împăcată şi ar rămâne şi alături de soțul ei. La o cercetare mai amănunțită, lui Mma Ramotswe i se păru o metodă foarte bună de rezolvare a unei situații delicate.

- Dar de ce-ați venit la mine? vru să afle Mma Ramotswe. Cum vă pot ajuta?

Mma Pekwane răspunse fără ezitare.

- Vreau să aflați cine-i proprietarul maşinii, explică ea. Apoi, vreau s-o furați de la soțul meu şi s-o înapoiați proprietarului de drept. Asta vreau de la dumneavoastră.

In seara aceea, ceva mai târziu, în timp ce mergea cu dubita albă spre casă, Mma Ramotswe se gândi că n-ar fi trebuit să accepte s-o ajute pe Mma Pekwane; dar îşi dăduse consimțământul, iar acum era vârâtă în afacere. Totuşi, nu va fi o treabă simplă - doar dacă, bineînțeles, s-ar adresa poliției, ceea ce, evident, nu ar putea face. Poate că Rra Pekwane merita să fie denunțat, dar clienta îi ceruse să nu se-ntâmple asta, iar prima datorie o avea față de client. Va trebui să găsească o altă cale.

În seara aceea, după ce mancă pui şi dovleac la cină, Mma Ramotswe îl sună pe domnul J.L.B. Matekoni.

- De unde vin Mecedes Benz-urile furate ? se interesă Mma Ramotswe.

- De peste graniță, îi răspunse domnul J.L.B. Matekoni. Le fură din Africa de Sud, le aduc aici, le revopsesc, şterg numărul motorului, apoi le vând ieftin sau le trimit în Zambia. Apropo, ştiu cine se ocupă cu aşa ceva. Ştim cu toții.

- N-am nevoie să aflu asta, îl întrerupse Mma Ramotswe. Ce-aş vrea să ştiu este cum

le mai identifici după ce s-au întâmplat toate astea.

Domnul J.L.B. Matekoni făcu o pauză.

- Trebuie să ştii unde să te uiţi, sosi răspunsul. De obicei, mai e un număr de identificare undeva - pe şasiu - sau sub capotă. Cineva priceput îl găseşte imediat.

- Tu te pricepi, zise Mma Ramotswe. Poţi să mă ajuţi?

Domnul J.L.B. Matekoni oftă. Nu-i plăceau maşinile furate. Prefera să nu aibă nimic de-a face cu ele, dar rugămintea venise din partea lui Mma Ramotswe, aşa că nu putea răspunde decât într-un singur fel.

- Spune-mi unde şi când, replică el.

Pătrunseră în grădina familiei Pekwane în seara următoare, prin complicitatea lui Mma Pekwane, care îi promisese că o să aibă grijă ca la ora stabilită câinii să fie în casă, iar soţul ei să fie ocupat cu mâncatul unei cine speciale. Aşa că nimic nu-l putea împiedica pe domnul J.L.B. Matekoni să se strecoare sub Mercedesul parcat în curte şi sa cotrobăiască cu lanterna în caroserie. Mma Ramotswe se oferi să se bage şi ea sub maşină, dar domnul J.L.B. Matekoni se îndoi că ar încăpea, aşa că o refuză. Zece minute mai târziu, avea o serie scrisă pe o bucată de hârtie şi cei doi se strecurară afară din curtea familiei Pekwane spre dubita albă, parcată mai încolo.

- Eşti sigur că asta-i tot ce ne trebuie? întrebă Mma Ramotswe. E de-ajuns să găsim proprietarul ?

- Da, confirmă domnul J.L.B. Matekoni, e de-ajuns.

Îl lăsă în fața porții lui, iar la despărțire el îi făcu semn cu mâna în întuneric. Ea ştia că se va putea revanşa în fața lui în curând.

În weekendul acela, Mma Ramotswe trecu granița spre Mafikeng în dubita ei albă şi se duse direct la Cafeneaua Căilor Ferate. Cumpără ziarul Johannesburg Star şi se aşeză la o masă, lângă fereastră, să citească ştirile. Erau numai veşti proaste, aşa că împături ziarul şi îl puse pe marginea mesei, după care îşi petrecu timpul uitându-se la ceilalți consumatori.

- Mma Ramotswe!

Îşi ridică privirea. Iată-l, acelaşi Billy Pilani, mai în vârstă acum, fireşte, dar în rest acelaşi. Parcă-l şi vedea la şcoala guvernamentală din Mochudi, stând în banca lui visător.

Îi făcu cinste cu o ceaşcă de cafea şi o gogoaşă şi-i explică ce vrea de la el.

- Vreau să afli a cui e maşina asta, spuse ea, întinzându-i bucata de hârtie cu numărul de serie scris de mâna domnului J.L.B. Matekoni. După ce afli, vreau să-i spui proprietarului sau companiei de asigurări, sau cui crezi, că pot veni la Gaborone să-şi ridice maşina dintr-un loc prestabilit. Tot ce trebuie să facă este să aducă plăcuțe de înmatriculare sud-africane inscripționate cu numărul original. Apoi pot să plece cu maşina acasă.

Billy Pilani rămase uimit.

- Aşa, pur şi simplu ? întrebă el. Fără nici o plată?
- Fără nimic, răspunse Mma Ramotswe. E doar o chestiune de returnare a maşinii proprietarului de drept. Atâta tot. Crezi în chestia asta, nu-i aşa, Billy?
- Bine'nțeles, răspunse pe dată Billy Pilani.
Bine'nțeles.
- Şi, Billy, vreau să uiți că eşti polițist până isprăvim cu treaba asta. N-o să faci nici o arestare.
- Nici măcar una mică? întrebă Billy dezamăgit.
- Nici măcar.
Billy Pilani o sună a doua zi.
- Am extras detaliile de pe lista noastră de vehicule furate, spuse el. Am vorbit cu compania de asigurări, care plătise deja polița. Aşa că vor fi foarte fericiți să recupereze maşina. Vor trimite pe unul dintre oamenii lor peste graniță, s-o ridice.
- Perfect, zise Mma Ramotswe. Să vină cu numerele de înmatriculare la Mall-ul African din Gaborone la ora şapte dimineața, marțea viitoare.
Totul fu pus la punct şi, marți dimineață, la ora cinci, Mma Ramotswe se strecură în curtea familiei Pekwane şi găsi, conform înțelegerii, cheile Mercedesului sub fereastra dormitorului, acolo unde le aruncase Mma Pekwane cu o seară înainte. Mma Pekwane o asigurase că soțul ei doarme buştean şi că nu

se scoală niciodată înainte ca Radio Botswana să transmită sunetul tălăngilor la ora şase.

N-o auzi când a pornit maşina şi a ieşit din curte. De fapt, de-abia pe la ora opt a observat că i-a fost furat Mercedesul.

- Cheamă poliția, țipă Mma Pekwane. Repede, cheamă poliția.

Observă că soțul ei ezită.

- Poate mai târziu, spuse el. Între timp, mă duc s-o caut eu.

Se uită în ochii lui şi, o clipă, i se păru că-i stânjenit. E vinovat, îşi spuse ea. Am avut dreptate. Bine'nțeles că nu se poate duce la poliție să le spună că maşina lui furată a fost furată.

Se întâlni cu Mma Ramotswe ceva mai târziu şi-i mulțumi.

- M-ați făcut să mă simt mult mai bine, mărturisi ea. Acum voi putea dormi liniştită noaptea, fără să mă simt vinovată pentru soțul meu.

- Mă bucur să aud asta, zise Mma Ramotswe. Şi poate că şi-a învățat lecția. O lecție foarte interesantă.

- Şi-anume? se interesă Mma Pekwana.

- Că fulgerul loveşte întotdeauna de două ori în acelaşi loc, răspunse Mma Ramotswe. Chiar dacă unii susțin contrariul.

Capitolul doisprezece - Casa lui Mma Ramotswe din Zebra Drive

Casa fusese construită în 1968, când oraşul se extindea încet-încet dincolo de magazine şi de clădirile guvernului. Era pe colț, ceea ce uneori reprezenta un dezavantaj, fiindcă oamenii care zăboveau câteodată acolo, la umbra salcâmilor țepoşi, scuipau în grădina ei sau îi aruncau gunoaie peste gard. La început, când i-a văzut făcând asta, a țipat la ei de la fereastră sau a zăngănit un capac de coş de gunoi la ei, dar indivizii ăştia erau neruşinați şi-i râdeau în nas, aşa că s-a dat bătută, iar tânărul care avea grijă de grădina ei o dată la trei zile strângea şi gunoiul şi-l punea deoparte. Acesta era singurul dezavantaj al casei. În rest, Mma Ramotswe era grozav de mândră de ea şi se gândea în fiecare zi cât de norocoasă este că a cumpărat-o chiar înainte ca prețurile caselor să crească atât de mult încât nici un om cinstit să nu-şi mai poată permite cumpărarea uneia.

Curtea era mare, avea aproape două treimi de acru şi era plină de copaci şi tufişuri. Copacii nu erau deosebiți - cei mai mulți erau salcâmi spi-noşi -, dar dădeau o umbră plăcută şi nu se uscau nici dacă nu cădea ploaia. Apoi, mai erau şi florile de bougainvillea de culoare roşu-închis, care fuseseră plantate cu entuziasm de fostul proprietar şi care, cu timpul, acaparaseră

aproape toată grădina. Mma Ramotswe a trebuit să le mai rărească pentru a face loc arbuştilor de papaya şi dovlecilor ei.

În fața casei avea o verandă, locul ei favorit, unde-i plăcea să şadă diminețile când răsărea soarele sau serile, până să-şi facă apariția țânțarii. O extinsese adăugându-i un acoperiş de pânză susținut de nişte țăruşi nefinisați. Acesta filtra razele soarelui şi permitea plantelor să se dezvolte în lumina verde pe care o crea. Acolo avea ghivece cu bergenia şi ferigi pe care le uda zilnic şi care-i ofereau un petic de verdeață în contrast cu pământul maroniu.

În spatele verandei era camera de zi, încăperea cea mai mare, ale cărei ferestre dădeau spre ceea ce odinioară fusese o pajişte. Aici era un şemineu, prea mare pentru această odaie, dar un motiv de mândrie pentru Mma Ramotswe. Pe şemineu îşi pusese porțelanul ei special, ceşcuța Elisabeta II şi placa comemorativă cu portretul lui sir Seretse Khama, preşedinte, Kgosi al poporului bangwato, om de stat. Îi zâmbea din placa comemorativă şi era ca şi cum i-ar fi dat binecuvântarea, ca şi cum ar fi cunoscut-o. La fel •ra şi cu regina, pentru că şi dumneaei iubea Botswana şi era înțelegătoare.

Totuşi, la loc de cinste era fotografia care îl înfățişa pe tăticul ei, făcută chiar înainte de a saizecea aniversare. Purta costumul pe care şi-l cumpărase din Bulawayo când fusese acolo în vizită la un văr. Zâmbea, deşi ea ştia

că la data aceea deja avea dureri mari. Mma Ramotswe era o femeie cu picioarele pe pământ, bine ancorată în prezent, dar îşi îngăduia şi ea o fantezie, aceea de a-l vedea pe tăticul ei intrând pe uşă, salutând-o zâmbitor şi spunându-i: „Precious, fata mea, ai reuşit în viață! Sunt mândru de tine!" Şi îşi mai imagina că-l plimbă cu dubita albă prin Gaborone, arătându-i cât se dezvoltase oraşul, şi zâmbea gândindu-se la mândria pe care ar fi simțit-o el. Dar nu-şi permitea să fantazeze prea des, pentru că de fiecare dată izbucnea în plâns cu gândul la trecut şi la toată dragostea din sufletul ei.

Bucătăria era veselă. Podeaua de ciment, lăcuită şi vopsită cu vopsea specială roşie, era întreținută de menajera lui Mma Ramotswe, Rose, care lucra pentru ea de cinci ani. Rose avea, de la bărbați diferiți, patru copii care locuiau la Tlokweng împreună cu mama ei. Avea slujba de la Mma Ramotswe şi mai croşeta pentru o cooperativă, iar banii astfel câştigați erau folosiți pentru creşterea copiilor. Cel mai mare dintre băieți era de-acum tâmplar şi o mai ajuta pe maică-sa cu ceva bani, dar micuții aveau nevoie în permanență de pantofi şi pantaloni noi, iar unul dintre ei era astmatic şi avea nevoie de un inhalator. Şi totuşi, Rose încă mai avea putere să cânte. Aşa ştia Mma Ramotswe că a sosit de dimineață, fiindcă auzea crâmpeie din cântecele ce răzbăteau dinspre bucătărie.

Capitolul treisprezece - De ce nu te măriți cu mine?

Fericirea ? Mma Ramotswe era destul de fericită. Cu propria ei agenție de detective şi cu casa din Zebra Drive, era mai înstărită decât majoritatea populației şi era conştientă de asta. Era conştientă şi de schimbările pe care acestea le adulaseră în viața ei. Când fusese măritată cu Note Mokoti, simțise o nefericire adâncă, copleşitoare, oare se ținea de ea ca un câine negru. Acum nu mai avea senzația asta.

Dacă l-ar fi ascultat pe tatăl ei şi pe soțul verişoarei, nu s-ar fi măritat cu Note şi n-ar mai fî trecut prin anii aceia de nefericire. Dar s-a măritat pentru că era încăpățânată ca orice tânăr de douăzeci de ani, orbit de dragoste. Lumea e plină de tineri de douăzeci de ani, chibzui ea, şi toți sunt orbi.

Obed Ramotswe nu-l agrease niciodată pe Note ți-i spusese asta verde în față. Dar ea plânsese ți-i spusese că el e alesul ei şi o va face fericită.

- Nu-i adevărat, replicase Obed. Bărbatul ăsta o să te lovească. O să se folosească de tine în fel şi chip. Se gândeşte numai la el şi la nevoile lui. Îmi dau seama de asta, pentru că am lucrat în mină şi acolo vezi tot felul de oameni. Am mai întâlnit genul ăsta de om.

Ea a clătinat din cap şi a ieşit din cameră ca o furtună, iar Obed a strigat-o cu o voce slabă,

îndurerată. În urechi încă îi răsuna vocea lui. O durea sufletul. Îl făcuse să sufere pe omul care a iubit-o mai mult ca oricine, un om bun şi de încredere care voise doar s-o protejeze. Of, de-ar putea da timpul înapoi... De te-ai putea întoarce în timp şi-ai putea evita greşelile, luând alte hotărâri.

- Dacă am putea da timpul înapoi, spuse domnul J.L.B. Matekoni, turnând ceai în cana lui Mma Ramotswe. Şi eu m-am gândit la chestia asta. Dacă ne-am putea întoarce ştiind ceea ce ştim acum... Dădu din cap minunându-se: Doamne Dumnezeule! Mi-aş trăi viața cu totul altfel!

Mma Ramotswe luă o gură de ceai. Şedea în biroul din Tlokweng Road Speedy Motors, sub calendarul-reclamă la piese de schimb al domnului J.L.B. Matekoni, omorându-şi timpul cu prietenul ei, aşa cum făcea, de obicei, când era linişte la agenție. Era inevitabil; câteodată oamenii nu doreau să afle adevărata față a lucrurilor. Nu dispăruse nimeni, nimeni nu-şi înşela nevasta, nimeni nu delapida. În astfel de vremuri, un detectiv particular îşi poate agăța foarte bine pe uşă plăcuța pe care scrie „închis" şi se poate apuca de cultivat pepeni. Nu că ea ar avea I vreo intenție să se apuce de-aşa ceva; o cană de (ceai băută în linişte urnaată de un raid la cum-I paraturi în Mall-ul African era o metodă la fel de bună de a petrece după-amiaza. Apoi, ar putea merge la Casa Cărții, să vadă ce reviste interesante au mai sosit. Îi plăceau revistele. Adora : mirosul

lor şi fotografiile în culori vii. Îi plăceau revistele de decorațiuni interioare care îi dez-î văluiau cum trăiesc oamenii din țări îndepărtate. Aveau atâtea lucruri minunate în casele lor. Picturi, perdele bogate, munți de pernițe de catifea pe care tare bine s-ar mai fi aşezat o persoană corpolentă, lumini ingenioase în cele mai ciudate unghiuri...

Domnului J.L.B. Matekoni se vedea că-i place subiectul acesta.

- Am făcut sute de greşeli în viață, mărturisi el şi se încruntă la amintirea lor. Sute.

Ea îl privi. Avusese impresia că i-a mers destul de bine în viață. Îşi făcuse ucenicia ca mecanic auto, pusese bani deoparte, apoi îşi cumpărase propriul atelier auto. Îşi construise o casă, se însurase (din nefericire, soția îi murise) şi devenise preşedintele filialei locale a Partidului Democratic din Botswana. Făcuse cunoştință cu câțiva miniştri şi fusese invitat la una dintre petrecerile anuale ținute în aer liber la sediul guvernului. Totul părea roz-bombon.

- Nu mi-e prea clar ce greşeli ai făcut, spuse ea. Spre deosebire de mine.

Domnul J.L.B. Matekoni fu surprins.

- Nu te văd făcând greşeli, spuse el. Eşti mult prea deşteaptă pentru asta. Tu cântăreşti toate variantele, abia apoi o alegi pe cea bună. De fiecare dată.

Mma Ramotswe pufăi.

- M-am măritat cu Note, replică ea simplu. Domnul J.L.B. Matekoni căzu pe gânduri.

- Da, aia a fost o greşeală enormă. Tăcură un moment. Apoi el se ridică în picioare. Era un bărbat înalt şi trebuia să fie atent să nu se lovească la cap când stătea în poziție de drepți. Acum, cum stătea acolo cu calendarul pe peretele din spatele lui şi cu hârtia de prins muşte atârnând din tavan, îşi drese glasul şi vorbi:

- Aş vrea să te măriți cu mine. Asta n-ar fi o greşeală.

Mma Ramotswe îşi ascunse mirarea. Nu tresări, nu scăpă cana din mâini, nici nu căscă gura a uimire. In schimb, zâmbi şi se uită fix la prietenul ei.

- Eşti un bărbat bun şi cumsecade, îi răspunse ea. Eşti ca tăticul meu... oarecum. Dar nu mă mai pot mărita din nou. Niciodată. Sunt fericită aşa cum sunt. Am agenția de detective, am casa mea. Am o viață împlinită.

Domnul J.L.B. Matekoni se aşeză la loc. Era mâhnit şi Mma Ramotswe întinse mâna să-l atingă. El se feri de ea instinctiv, aşa cum se fereşte omul ars de foc.

- Îmi pare rău, zise ea. Vreau să ştii că, de-ar fi să mă mai mărit vreodată, ceea ce n-o să se întâmple, aş alege un bărbat ca tine. Te-aş alege chiar pe tine. Sunt sigură de asta.

Domnul J.L.B. Matekoni îi luă cana şi-i mai turnă ceai. Rămase tăcut - nu fiindcă era furios sau supărat, ci pentru că declarația de dragoste îl storsese de vlagă şi, deocamdată, nu mai avea cuvinte.

Capitolul paisprezece – Arătosul

La început, Alice Busang nu era foarte încrezătoare dacă-i bine să ceară ajutorul lui Mma Ramotswe, dar se calmă de-ndată ce zări silueta degajată, supraponderală din spatele biroului. E ca şi cum aş vorbi cu un doctor sau un preot, îşi zise ea; la doctor şi la biserică nimic din ce ai de spus nu poate şoca.

- Îl bănuiesc pe soțul meu că-şi face de cap cu femeile, mărturisi ea.

Mma Ramotswe dădu aprobator din cap. Ştia din proprie experiență că toți bărbații îşi fac de cap. Singurii care erau cuminți erau preoții şi directorii de şcoli.

- L-ai prins asupra faptului? o întrebă ea. Alice Busang clătină din cap.

- Sunt cu ochii pe el tot timpul, dar nu l-am văzut cu o altă femeie. Cred că-i prea viclean.

Mma Ramotswe îşi notă asta pe o bucată de hârtie.

- Umblă prin baruri, nu-i aşa?

- Da.

- Acolo le întâlnesc. Agață femeile astea care bat cârciumile aşteptând să apară soții altor femei. Oraşul e plin de ele.

Se uită la Alice şi între ele apăru o punte. Toate femeile din Botswana sunt victime ale infidelității bărbaților. Practic, nu există bărbat în ziua de azi care să se aşeze la casa lui, să aibă grijă de copii; bărbații ăştia par a fi de domeniul trecutului.

- Vreți să-l urmăresc? Vreți să aflu dacă agață femei? întrebă ea.

Alice Busang aprobă din cap.

- Da, răspunse ea. Vreau dovada. Doar pentru mine. Vreau să ştiu cu ce fel de bărbat m-am măritat.

Mma Ramotswe fu prea ocupată ca să se ocupe de cazul Busang în săptămâna respectivă. Dar miercurea următoare îşi parcă dubita albă în fața birourilor din clădirea Diamond Sorting, unde lucra Kremlin Busang. Avea pe genunchi o fotografie de-a lui, dată de Alice Busang, şi se uita la ea. E un bărbat bine, cu umerii lați şi zâmbetul larg. O privire era de-ajuns ca să-ți dai seama că este un tip afemeiat şi se întrebă de ce se măritase Alice Busang cu el dacă îşi dorea un bărbat fidel. Speranța, bat-o vina, speranța naivă că va fi altfel decât ceilalți. Ei bine, se vedea de la o poştă că nu-i cazul lui.

Porni în urmărirea lui, târându-se cu dubita albă după rabla lui albastră până la barul Go Go Handsome Man[12] ceva mai jos de autogara. Apoi, în timp ce el intra în bar, ea mai întârzie un pic în dubită, îşi rujă buzele şi se dădu cu fond de ten. Peste câteva minute va intra şi îşi va începe munca propriu-zisă.

Barul Go Go Handsome Man nu era aglomerat. Erau doar două-trei femei, pe care le etichetă drept femei uşoare. Se uitară la ea,

[12] „Dă-i bătaie, arătosule" (engl.).

dar le ignoră şi se aşeză la bar, la distanță de câteva scaune de Kremlin Busang.

Îşi cumpără o bere şi se uită în jur, ca şi cum ar fi fost pentru prima oară acolo.

- N-ai mai fost pe aici, surioară, remarcă Kremlin Busang. E un bar curățel.

Ea îl privi în ochi.

- Nu intru în baruri decât la ocazii speciale, îi răspunse. Cum ar fi ziua de azi.

Kremlin Busang zâmbi.

- Ziua ta ?

- Da, îi răspunse ea. Dă-mi voie să-ți fac cinste, îi cumpără o bere, iar el se mută pe scaunul de lângă ea. Ea constată că el e la fel de arătos ca în fotografie şi se îmbracă cu bun-gust. Îşi băură berile împreună, apoi ea îi mai comandă una. El începu să-i povestească despre munca lui.

- Sortez diamante, zise el. Ştii, nu-i uşor deloc. Ai nevoie de ochi buni.

- Îmi plac diamantele, replică ea. Foarte mult.

- Suntem norocoşi să avem atât de multe diamante în țara noastră. Serios! Şi încă ce diamante !

Îşi mută piciorul uşurel şi-l atinse pe al lui. El îi observă mişcarea, îl văzu uitându-se în jos, dar nu-şi trase piciorul înapoi.

- Eşti însurat? îl întrebă ea cu glas scăzut. El răspunse fără să stea pe gânduri:

- Nu, n-am fost însurat niciodată. E mai bine să fii celibatar în vremurile astea. Să fii liber.

- Şi mie-mi place să fiu liberă, îl aprobă ea. Pot să decid cum îmi petrec timpul liber fără să dau socoteală nimănui.

- Exact, replică el. Că bine zici. Ea îşi goli paharul.

- Trebuie să plec, îl anunță ea, apoi, după o scurtă pauză: N-ai vrea să vii la mine să bem un pahar? Am nişte bere acasă.

El zâmbi.

- Ba da. E-o idee bună. Nici eu n-am alt program.

O urmă cu maşina lui, intrară împreună în casă şi puseră nişte muzică. Îi turnă un pahar de bere, iar el bău jumătate dintr-o înghițitură. Apoi o cuprinse după mijloc şi-i spuse că-i plac femeile zdravene. Toată fandoseala asta cu femeile slabe e total nepotrivită pentru Africa.

- De fapt, bărbații îşi doresc femei babane ca tine, afirmă el.

Ea chicoti. Era încântător, trebuia să recunoască, dar era în timpul serviciului şi trebuia să se comporte ca atare. Trebuie să țină minte că are nevoie de dovezi, iar asta putea fi ceva mai greu de obținut.

- Vino şi aşază-te lângă mine, îl invită. Trebuie să fii obosit după o zi întreagă de sortat diamante.

Avea scuzele pregătite din timp, iar el i le acceptă fără crâcnire. A doua zi trebuia să meargă devreme la slujbă, iar el nu putea să mai rămână. Ar fi însă păcat să încheie aşa o seară deosebită fără O mică amintire.

- Aş vrea să ne fotografiem împreună. Să mă uit la poză şi să-mi amintesc de seara asta minunată.

Ii zâmbi şi o ciupi uşurel.

- Bună idee.

Ea pregăti aparatul de fotografiat cu temporizator şi se aşeză lângă el, pe canapea. O ciupi din nou, o luă în brațe şi o sărută pasional chiar când se auzi declicul.

- Am putea s-o dăm la ziar, dacă vrei, propuse el. Domnul Arătos şi prietena lui, Domnişoara Grăsunica.

Ea râse.

- Eşti un crai, Kremlin. Eşti cu-adevărat un crai. Am ştiut asta din prima clipă când te-am văzut.

- Păi, cineva trebuie să aibă grijă şi de femei, replică el.

Alice Busang trecu pe la agenție vineri şi o găsi pe Mma Ramotswe, care o aştepta.

- Mi-e teamă că am veşti proaste. Soțul dumneavoastră vă este infidel. Am dovada.

Alice închise ochii. Se aşteptase la asta, dar tot îi era greu. O să-l omor, îşi zise în sinea ei; nu, încă îl iubesc. Îl urăsc. Ba nu, îl iubesc. Mma Ramotswe îi dădu fotografia.

- Iată dovada, îi zise.

Alice Busang se holbă la fotografie. Nu se poate! Ba da, ea e! Detectiva!

- Tu... se bâlbâi ea. Tu ai fost cu soțul meu?

- El a fost cu mine, preciza Mma Ramotswe. Ați vrut o dovadă, nu? V-am obținut cea mai bună dovadă.

Alice Busang scăpă fotografia.

- Dar tu... ai fost cu soțul meu. Tu... Mma Ramotswe se încruntă.

- Dumneavoastră m-ați rugat să-i întind o capcană, nu-i aşa?

Ochii lui Alice Busang se îngustară.

- Curvo! strigă ea. Curvă grăsană ce eşti! Mi l-ai luat pe Kremlin! Târfo! Hoațo!

Mma Ramotswe se uită dezamăgită la clienta ei. Iată un caz în care îşi putea lua adio de la plată.

Capitolul cincisprezece - Descoperirea domnului J.L.B. Matekoni

Alice Busang continua să înjure în gura mare când fu dată afară din agenție.

- Curvă grăsană! Te dai mare detectivă! Nu eşti decât o târfă, ca toate pipițele alea stricate! Nu vă lăsați păcăliți! Femeia asta nu-i detectivă. Agenția nr. 1 de Hoațe de Soți, aşa ar trebui să i se zică!

Când scandalul luă sfârşit, Mma Ramotswe şi Mma Makutsi se uitară una la cealaltă. Ce altceva poți să faci într-o astfel de situație decât să râzi ? Femeia aia ştiuse tot timpul ce fel de om e bărbatul ei, şi totuşi, dorise o dovadă. Iar atunci când a primit-o, a dat vina pe mesager.

- Ai grijă de birou, mă duc până la atelierul auto, zise Mma Ramotswe. Trebuie să-i povestesc domnului J.L.B. Matekoni ce-am pățit.

Îl găsi în birouaşul cu pereții de sticlă, tocmai îşi făcea de lucru cu capacul unui distribuitor.

- Nisipul ăsta intră peste tot, spuse el. Uită-te la asta.

Scoase un fragment de nisip topit din țeava metalică şi i-l arătă triumfător.

- Bucățica asta a-mpiedicat ditamai camionul să mai pornească, îi povesti el. Un firicel de nisip.

- Buturuga mică răstoarnă carul mare, replică Mma Ramotswe, amintindu-şi o după-amia-ză de demult de la Şcoala Guvernamentală din Mochudi, când profesoara i-a învățat o poezioară. Din cauza unui cui s-a pierdut potcoava. Din cauza unei potcoave...

Se opri. Nu-şi mai amintea urmarea.

- Calul a căzut, continuă domnul J.L.B. Matekoni.

- Şi pe noi ne-au învățat asta.

El puse capacul distribuitorului pe masă şi se duse să umple fierbătorul. Era o după-amiază caniculară, o cană de ceai avea să-i facă să se simtă mai bine.

Ea îi povesti despre Alice Busang şi despre reacția pe care i-a provocat-o fotografia-dovadă a ocupațiilor neortodoxe ale lui Kremlin.

- Să-l fi văzut, spuse ea. Ce mai crai! Părul dat cu briantină, ochelari cu lentile fumurii, pantofi moderni. Habar n-avea cât de caraghios arată. Eu, una, prefer bărbații cu pantofi obişnuiți şi pantaloni de om cinstit.

Domnul J.L.B. Matekoni aruncă o privire neliniştită spre pantofii săi - spre bocancii lui scâlciați din piele întoarsă, murdari, plini de unsoare, şi spre pantaloni. Oare erau cinstiți?

- Şi nici n-am putut să-i pretind onorariul, continuă Mma Ramotswe. Nu după toate câte s-au întâmplat.

Domnul J.L.B. Matekoni dădu din cap. Părea preocupat de ceva. Nu mai lucra la

capacul distribuitorului, ci se uita pe fereastră. - Ai ceva pe suflet?

Se întreba dacă nu cumva faptul că i-a refuzat cererea în căsătorie l-a afectat mai mult decât crezuse. Nu era genul de om care să poarte pică, dar oare rămăsese supărat pe ea? Nu voia să-i piardă prietenia - era, într-un fel, cel mai bun prieten al ei din oraş, iar viața ei, fără prezența lui liniştitoare, ar fi în mod clar mai săracă. Oare de ce iubirea - şi sexul - complică viața atât de mult? Ar fi mult mai simplu dacă n-ar trebui să ne batem capul cu ele. Sexul nu o mai interesa şi nu-i părea deloc rău. Nu mai trebuia să fie îngrijorată de felul cum arată; de ceea ce crede lumea despre ea. Ce groaznic e să fii bărbat şi să te gândeşti întruna la sex, aşa cum se presupune că fac bărbații. Citise într-una din revistele ei că un bărbat obişnuit se gândeşte la sex de peste şaizeci de ori pe zi! Nu prea avea încredere în această cifră, dar se pare că aşa reieşise din sondaje. Unui bărbat obişnuit, care se ocupă de treburile lui zilnice, îi umblă prin minte gânduri de felul acesta; gânduri despre pipăit şi ciupit, în timp ce, de fapt, face cu totul altceva! Oare doctorii se gândesc la aşa ceva în timp ce-ți iau pulsul? Dar avocații, când stau la biroul lor şi pun la cale diverse mişmaşuri? Dar piloții, când zboară cu avionul? îi venea greu să creadă aşa ceva.

Dar domnul J.L.B. Matekoni, cu expresia lui inocentă şi fața lui sinceră, se gândeşte la sex în timp ce curăță capace de distribuitor şi

extrage baterii din motoare ? Se uită la el; oare cum să-ți dai seama? Un bărbat care se gândeşte la sex începe să saliveze dintr-odată sau deschide gura şi-şi arată limba roz, sau... Nu. Imposibil!

- La ce te gândeşti, domnule J.L.B. Matekoni ? îi scăpă ei întrebarea şi-apoi o regretă imediat.

Era ca şi cum l-ar fi încolțit să mărturisească că se gândeşte la sex.

El se ridică şi închise uşa, care rămăsese întredeschisă. Nu era nimeni care să tragă cu urechea. Cei doi ucenici mecanici erau în capătul celălalt al atelierului, unde îşi beau ceaiul şi se gândeau la sex, presupuse Mma Ramotswe.

- Dacă nu-mi făceai tu vizita asta, treceam eu pe la tine, îi mărturisi domnul J.L.B. Matekoni. Vezi tu, am găsit ceva.

Răsuflă uşurată; nu era supărat că l-a refuzat. Se uită la el întrebătoare.

- A fost un accident, începu domnul J.L.B. Matekoni. Nimic grav, nimeni nu a fost rănit. Speriați zdravăn, da, dar nu răniți. S-a întâmplat la intersecția aia veche. Un camion care venea dinspre rotondă n-a oprit. A lovit o maşină care venea din Village. Maşina a fost împinsă în şanț şi a fost şifonată rău. Camionul s-a ales cu un far Bpart şi cu radiatorul uşor buşit. Asta a fost tot.

- Şi?

Domnul J.L.B. Matekoni se aşeză si se uită la mâinile sale.

- Am fost chemat să scot maşina din şanț. M-am dus cu camioneta şi am scos-o. Apoi am tractat-o până aici şi am lăsat-o în spate. O să ți-o arăt mai târziu.

Făcu o pauză înainte să reia istorisirea. Nu era o poveste nemaipomenită, dar se pare că-i venea greu s-o relateze.

- M-am uitat la ea. Avea caroseria îndoită şi nu mi-ar fi. fost greu s-o repar. Dar mai întâi trebuia să mă ocup de alte două-trei chestii. Pentru început, trebuia să verific instalația electrică. Maşinile astea noi au atâtea dispozitive electronice încât o lovitură în locul nepotrivit poate să facă praf toată instalația. Dacă firele sunt paradite, nu poți să încui uşile. Sau se poate defecta sistemul antifurt şi blochează totul. E foarte complicat. Băieții ăia care stau acolo şi o lungesc cu ceaiul de-abia învață meserie. Mă rog, a trebuit să ajung la panoul electric care e sub tabloul de bord şi, în timp ce lucram, am deschis din greşeală torpedoul. M-am uitat înăuntru -habar n-am de ce - parcă m-a împins cineva de la spate. Şi am găsit ceva. Un săculeț.

În mintea lui Mma Ramotsvsre se învălmăşiră tot felul de gânduri. Dăduse peste diamante de contrabandă. Era sigură de asta.

- Diamante ?

- Nu, răspunse domnul J.L.B Matekoni. Mai rău.

Se uită la săculețul pe care îl scosese el din seif şi-l pusese pe masă. Era din pielea unui animal şi era asemănător cu săculeții pe care

negrii basarwa le ornamentează cu fragmente de scoici şi le folosesc pentru depozitarea ierburilor de leac şi a podoabelor de pe săgețile lor.

- O să-l deschid eu, spuse el. Nu vreau să-l atingi tu.

Îl urmări cum desface şnurul care ținea închisă gura săculețului. Făcuse o mutră dezgustată de parcă punea mâna pe ceva care emana un miros fetid.

Şi, când scoase din săculeț trei obiecte micuțe, I în aer chiar se răspândi un miros uscat, de mucegai. Acum înțelegea. Nu trebuia să-i mai spună nimic. Înțelegea de ce-i aşa de îngrijorat şi stânjenit. Domnul J.L.B Matekoni dăduse peste muti. Găsise leacuri din acelea preparate de vraci.

Nu spuse nimic când văzu obiectele întinse pe masă. Ce să mai zici când vezi nişte rămăşițe demne de milă, un oscior, o bucată de piele, o sticluță de lemn cu dop şi conținutul ei îngrozitor ?

Domnul J.L.B Matekoni nu vru să atingă obiectele, ci împinse osciorul cu un creion.

- Vezi, spuse el simplu, iată ce am găsit. Mma Ramotswe se ridică şi se îndreptă spre uşă. I se făcuse greață, aşa cum pățeşte cineva pe care-l păleşte o duhoare scârboasă, ca aceea a unui măgar mort lăsat într-un şanț, duhoarea pătrunzătoare a unui stârv.

Îşi reveni, însă, şi se întoarse.

- O să iau osul acela şi o să-l verific, anunță ea. Ne-am putea înşela, ar putea fi al unui animal. Al unei antilope sau al unui iepure.

Domnul J.L.B Matekoni clătină din cap.

- Nu-i os de animal, zise el. Ştiu ce-or să-ți spună.

- Chiar şi aşa, replică Mma Ramotswe, pune-mi-l într-un plic şi o să-l iau cu mine.

Domnul J.L.B Matekoni deschise gura să spună ceva, dar se răzgândi. Voia s-o prevină, să-i spună că-i periculos să se amestece în chestiuni din astea, dar asta ar însemna că el crede în puterea lor, or el nu credea. Oare? Ea puse plicul în buzunar şi-i zâmbi. - Acum nu mi se mai poate întâmpla nimic, glumi ea. Sunt protejată.

Domnul J.L.B Matekoni încercă să râdă de gluma ei, dar nu izbuti. Era o blasfemie să glumeşti pe tema asta şi spera ca ea să nu regrete vreodată aceste cuvinte.

- Mai vreau să ştiu ceva, se interesă Mma Ramotswe când dădu să plece. Maşina - a cui e?

Domnul J.L.B Matekoni aruncă o privire spre cei doi ucenici. Erau amândoi departe, dar îşi coborî glasul oricum:

- Charlie Gotso, răspunse. Chiar a lui. Mma Ramotswe căscă ochii de uimire.

- Gotso? Acel Gotso?

Domnul J.L.B Matekoni încuviință din cap. Toată lumea îl ştia pe Charlie Gotso. Era unul dintre cei mai influenți oameni din țară. Era bine văzut... ei, da, era bine văzut de toți

ştabii. Nu exista în țara asta uşă care să-i fie închisă, nimeni nu i-ar fi refuzat o rugăminte sau o favoare. Dacă Charlie Gotso te ruga să-i rezolvi ceva, păi, chiar îi rezolvai. Dacă nu, constatai că, dintr-odată, viața ta s-a complicat. Totul se întâmpla într-un mod foarte subtil - cererea ta de autorizare a unei afaceri ar putea întâmpina întârzieri neaş-teptate ; sau ai putea constata că pe drumul spre serviciu sunt întotdeauna instalate radare; sau oamenii din subordinea ta devin neliniştiți şi-şi găsesc alt loc de muncă. Niciodată nu era nimic spre care să poți îndrepta un deget acuzator - nu se obişnuia aşa ceva în Botswana, totuşi, consecințele erau cât se poate de reale.

- Vai de mine, făcu Mma Ramotswe.

- Chiar aşa, replică domnul J.L.B Matekoni. Vai de mine.

Capitolul şaisprezece - Degete tăiate şi şerpi

La început, ceea ce pentru Gaborone înseamnă acum treizeci de ani, erau puține fabrici. De fapt, când prințesa Marina a asistat la coborârea drapelului Union Jack[13] pe stadion, în noaptea aceea vântoasă din 1966, iar Protectoratul Bechuanaland şi-a încetat existența, nu era încă nici una. Mma Ramotswe avea pe atunci opt ani şi era elevă la Şcoala Guvernamentală din Mochudi. Avea doar o vagă idee că se întâmpla ceva minunat şi că sosise o chestie pe care oamenii mari o numeau libertate. Totuşi, ea nu se simțise altfel a doua zi şi se întrebase ce vrea să-nsemne libertatea asta. Acum ştia, fireşte, şi inima i se umplea de mândrie când se gândea la toate lucrurile pe care le dobândiseră în numai treizeci de ani. Bucata aceea de pământ cu care britanicii n-au ştiut ce să facă prosperase şi devenise, de departe, cel mai bine condus stat din Africa. Cu câtă mândrie strigau ei: Puia! Puia! Ploaie ! Ploaie!

Gaborone se extinsese şi se schimbase de nu-l mai recunoşteai. Când fusese prima oară aici în copilărie, erau doar câteva rânduri de case în jurul mall-ului şi câteva clădiri guvernamentale -era mai mare decât Mochudi, bineînțeles, şi mult mai impresionant cu

[13] Drapelul Marii Britanii

clădirile acelea guvernamentale şi casa lui Seretse Khama. Dar era micuț în comparație cu Johannesburg-ul sau chiar cu Bulawayo. Şi nu avea fabrici. Nici măcar una.

Apoi, încetul cu încetul, lucrurile s-au schimbat. Cineva şi-a deschis un atelier de tâmplărie care făcea scaune solide pentru sufragerii. Apoi, cineva s-a decis să pună pe roate o făbricuță de cărămizi pentru construcția de locuințe. Urmară şi alții şi, în curând, pe Lobatse Road se ridică ceea ce oamenii numeau Platforma Industrială. Asta a stârnit un val de mândrie; vasăzică asta le adusese libertatea, îşi ziceau ei. Evident, mai erau şi Adunarea Generală şi Casa Şefilor, unde oamenii se puteau exprima liber - şi chiar o făceau -, dar libertatea însemna şi înființarea făbricuțelor şi locurile de muncă pe care le ofereau acestea. Acum exista până şi o fabrică de Camioane pe Francistown Road, care asambla zece camioane pe lună şi le exporta până hăt în Congo; şi toate astea au pornit din nimic!

Mma Ramotswe cunoştea câțiva directori de fabrică şi un patron. Patronul, un motswana care Venise din Africa de Sud să se bucure de libertatea care i se refuza acolo, înființase o fabrică de bolțuri cu un capital minim, câteva utilaje cumpărate la mâna a doua de la o fabrică falimentară din Bulawayo şi mâna de lucru constând în cumnatul său, el însuşi şi un handicapat mintal pe care-l găsiseră stând la umbra unui copac şi care se dovedise a fi

foarte capabil la sortatul bolțurilor. Afacerea prosperase mai ales fiindcă ideea care a stat la baza ei era atât de simplă. Făbricuța nu producea decât un singur fel de bolț, care era folosit la fixarea acoperişurilor din tablă galvanizată pe scheletul metalic al acoperişului. Era un proces de fabricație simplu, care necesita un singur fel de maşină - de soiul acelora care păreau să nu se mai strice şi aveau rareori nevoie de reparații.

Fabrica lui Hector Lepodise se extinsese rapid şi, la vremea când Mma Ramotswe făcuse cunoştință cu el, avea deja treizeci de angajați şi producea bolțuri cerute până hăt departe, la nord, în Malawi. La început, toți angajații îi fuseseră rude, cu excepția băiatului handicapat mintal care, între timp, fusese promovat în funcția de servitor. Totuşi, odată cu extinderea afacerii, rezerva de rude deveni neîndestulătoare şi Hector începu să angajeze şi străini. Şi-a păstrat, însă, obiceiurile bune de altădată - zile libere pentru înmormântări, concediu plătit integral celor bolnavi, aşa că muncitorii îi erau foarte loiali. Totuşi, cu un personal de treizeci de oameni, din care numai doisprezece îi erau rude, era imposibil să nu existe cineva care să profite de bunătatea lui - şi aici a intrat în scenă Mma Ramotswe.

- Nu pot să-mi explic de ce, începu Hector, în timp ce-şi bea cafeaua împreună cu Mma Ramotswe pe terasa Hotelului President, dar n-am avut niciodată încredere în omul ăsta. A

venit să lucreze pentru mine acum şase luni, iar acum m-am pricopsit cu povestea asta.

- Unde a lucrat înainte? se interesă Mma Ramotswe. Ce-au spus de el cei dinainte?

Hector dădu din umeri.

- Avea referințe de la o fabrică de peste graniță. Le-am scris, dar nu s-au obosit să-mi răspundă. Unii nu ne iau în serios, ştii. Ne tratează de parcă am fi nişte nenorociți din bantustanele lor. Ştii cum sunt.

Mma Ramotswe dădu din cap. Ştia. Nu erau toți răi, bine'nțeles. Dar mulți dintre ei erau îngrozitori, iar asta punea în umbră calitățile celor de treabă. E trist.

- Deci a venit la mine acum şase luni, continuă Hector. E un mecanic foarte bun, aşa că l-am pus să lucreze la maşina cea nouă pe care am cumpărat-o de la olandezul ăla. Muncea bine, aşa că i-am mărit salariul la cincizeci de puia pe lună. Apoi, dintr-odată, a plecat şi cam asta a fost tot.

- Fără nici o explicație ? îl întrebă Mma Ramotswe.

Hector se încruntă.

- N-am înțeles nimic. Şi-a luat salariul într-o vineri şi pur şi simplu n-a mai apărut. Asta a fost acum două luni. Prima veste pe care am primit-o despre el a fost de la un avocat din Mahalapye. Mi-a scris o scrisoare în care-mi spunea că domnul Solomon Moretsi, clientul său, mă dă în judecată pentru suma de patru mii de puia, pentru pierderea unui deget, din

cauza unui accident de muncă petrecut în fabrica mea.

Mma Ramotswe reumplu ceştile amândurora cu cafea, cântărind, între timp, această nouă turnură.

- Şi chiar a fost un accident ?

- Avem la fabrică un registru pentru astfel de incidente, răspunse Hector. Dacă cineva se accidentează, faptul trebuie consemnat în registru. M-am uitat la data pe care a menționat-o avocatul şi am văzut că în registru era trecut ceva. Moretsi relatase că s-a rănit la un deget de la mâna dreaptă. A mai scris şi că se bandajase şi că totul părea în regulă. Am făcut nişte investigații şi unul dintre muncitori mi-a zis că le spusese cum că s-ar fi tăiat la deget şi că va lipsi puțin de la maşină ca să şi-l bandajeze. Au crezut că nu-i o rană adâncă şi nimeni n-a făcut valuri în legătură cu asta.

- Apoi a plecat?

- Da, răspuse Hector. Asta s-a întâmplat cu câteva zile înainte să plece.

Mma Ramotswe se uită la prietenul ei. Era un om cinstit, ştia. asta, şi un angajator cumsecade. Dacă cineva ar fi fost rănit, era sigură că el ar fi făcut tot ce-ar fi putut pentru respectivul om.

Hector sorbi din cafea.

- N-am încredere în omul ăsta, mărturisi el. Nu cred c-am avut vreodată. Pur şi simplu, nu cred că şi-a pierdut un deget în fabrica mea.

Şi-o fi pierdut un deget în altă parte, dar asta n-are nici o legătură cu mine.

Mma Ramotswe zâmbi.

- Şi vrei ca eu să-ți găsesc degetul acesta I lipsă? De-aia m-ai invitat la Hotelul President?

Hector pufni în râs.

- Da. Şi te-am mai invitat fiindcă îmi face plăcere compania ta şi aş vrea să te rog să te măriți cu mine. Dar ştiu că răspunsul va fi întotdeauna acelaşi.

Mma Ramotswe se întinse şi-l bătu uşurel pe braț.

- Căsătoria sună bine, spuse ea. Dar munca Ia Agenția de detective nr. 1 din țară nu-i lucru uşor. N-aş putea sta acasă să-ți gătesc, ştii bine.

Hector clătină din cap.

- Ți-am promis că-ți angajez bucătar, doi bucătari, dacă doreşti. Ai putea continua să lucrezi ca detectiv.

- Nu, îl refuză ea. Poți să mă ceri de nevastă până la sfântul aşteaptă, Hector Lepodise, dar răspunsul meu va fi nu. Îmi placi ca prieten, dar nu vreau un soț. Am terminat-o cu soții definitiv.

Mma Ramotswe examina documentele Ia fabrică, în biroul lui Hector. Era o încăpere încinsă şi lipsită de confort, neprotejată de zgomotul din fabrică, unde de-abia aveai loc să te mişti printre cele două fişete şi cele două birouri care o mobilau. Pe fiecare birou zăceau împrăştiate tot felul de hârtii: avize de însoțire a mărfii, facturi, cataloage tehnice.

- Ce n-aş da să am o soție, se plânse Hector. Atunci, biroul ăsta n-ar mai arăta ca o cocină. Ai avea loc să stai jos şi aş avea o vază cu flori pe birou. S-ar vedea imediat mâna unei femei.

Mma Ramotswe zâmbi la această remarcă, dar nu-i dădu nici un răspuns. Luă registrul terfelit pe care i-l dăduse el şi începu să-l răsfoiască. Era registrul de accidente şi, fără nici o îndoială, aici era şi mențiunea despre rana lui Moretsi, scrisă cu litere de tipar, de cineva care de-abia ştia să scrie.

MORETSI S-A TĂIAT LA DEGET. DEGETUL NR. 2 DE LA DEGETUL MARE. DE VINĂ A FOST MAŞINA. MÂNA DREAPTĂ. BANDAJAT DE SUBSEMNATUL: SOLOMON MORETSI. MARTOR: IISUS HRISTOS.

Reciti consemnarea evenimentului şi apoi se uită la scrisoarea avocatului. Datele corespundeau. „Clientul afirmă că accidentul a avut loc pe data de 10 mai anul trecut. In ziua următoare, s-a dus la Spitalul Princess Marina. Rana i-a fost bandajată, dar s-a instalat osteomielita. In săptămâna următoare, degetul rănit a fost amputat de la cea mai apropiată falangă (vezi certificatul medical anexat). Clientul susține că acest accident se datorează exclusiv neglijenței dumneavoastră, deoarece nu ați asigurat îngrădirea corespunzătoare a maşinilor-unelte folosite în fabrica dumneavoastră şi mi-a cerut să deschid, în numele lui, acțiunea judecătorească pentru plata de daune. Ar fi în interesul ambelor părți dacă această acțiune

ar fi rezolvată pe cale amiabilă şi clientul ar primi suma de patru mii de puia, fără să mai fie nevoie să apelăm la instanțele de judecată."

Mma Ramotswe citi şi restul scrisorii, care, din punctul ei de vedere, nu era altceva decât jargon avocățesc fără cap şi fără coadă, pe care avocatul l-a deprins la Facultatea de Drept. Oamenii ăştia sunt de-a dreptul nu ştiu cum. Audiază câțiva ani nişte cursuri la Universitatea Botswana, apoi se dau drept experți pricepuți la toate. Ce ştiu ei despre viață? Tot ce sunt în stare să facă este să repete ca papagalii fraze învățate pe de rost şi să persevereze până când cineva, undeva, scoate banii din buzunar. În cele mai multe cazuri, câştigă prin epuizarea nervoasă a pârâților, dar ei pun asta pe seama priceperii lor. Puțini dintre ei ar reuşi într-o profesie ca a ei, care necesită tact şi perspicacitate.

Se uită la copia certificatului medical. Era scurt şi la obiect şi nu spunea nimic în plus față de scrisoarea avocatului. Data era corectă; antetul părea autentic; iar semnătura doctorului din josul paginii era lizibilă. Era un nume pe care îl cunoştea.

Mma Ramotswe îşi ridică capul şi întâlni privirea plină de speranță a lui Hector.

- Nu încape nici o îndoială, spuse ea. S-a tăiat la deget şi s-a infectat. Ce spun cei de la asigurări ?

Hector oftă.

- Zic să plătesc. Spun c-or să-mi acopere cheltuielile şi că s-ar putea dovedi mai ieftin

pe termen lung. De îndată ce intră pe fir avocații, cheltuielile pot depăşi suma cerută ca despăgubire. Se pare că le convine să plătească daune de până la zece mii de puia decât să meargă la tribunal, dar m-au rugat să nu mai spun asta nimănui. Nu vor ca oamenii să creadă că-s o pradă uşoară.

- Şi de ce nu le asculți sfatul ? vru să ştie Mma Ramotswe.

I se părea că n-are nici un rost să nege că accidentul ar fi. avut loc. Omul acesta şi-a pierdut, clar, un deget şi merita o compensație; oare de ce făcea Hector din țânțar armăsar, când nici măcar nu trebuia să plătească el?

Hector ghici ce-i în mintea ei.

- Nu, declară el ferm. Refuz să plătesc. Categoric. De ce să-i dau bani cuiva despre care sunt convins că vrea să mă tragă pe sfoară? Dacă-l plătesc, o să se ducă să escrocheze pe altcineva. Mai curând dau cele patru mii de puia cuiva care-i merită.

Făcu semn spre uşa care dădea din birou spre hală.

- Am o angajată acolo, povesti el, care are zece copii. Da, zece. Şi este o femeie muncitoare. Gândeşte-te numai câte ar putea să facă cu patru mii de puia.

- Dar şi-a pierdut un deget, îl întrerupse Mma Ramotswe. Ar putea avea nevoie de banii ăia dacă nu mai poate lucra la fel de bine.

- Bleah! Bleah! Omul ăla e un escroc. N-am putut să-i fac vânt fiindcă n-aveam nimic să-i

reproşez. Dar am ştiut tot timpul că nu-i un om de treabă. Şi nici ceilalți nu-l plăceau. Băiatul cu ceaiurile, cel cu gaura în creier, nu se înşală niciodată. Refuza să-i ducă ceai. Zicea că omul ăla-i un câine, iar câinii nu beau ceai. Vezi, ştia el ceva. Oamenii ca el simt anumite lucruri.

- Dar e o diferență mare între a suspecta pe cineva şi a-i dovedi vinovăția, replică Mma Ramotswe. Nu poți să te ridici în picioare în tribunalul din Lobatse şi să afirmi că bărbatul ăsta are ceva ce nu-ți place. Judecătorul ți-ar râde-n nas. Asta fac judecătorii când aud aşa ceva. Iți râd în nas.

Hector nu răspunse nimic.

- Rezolvă situația pe cale amiabilă, îl sfătui Mma Ramotswe. Fă ce-ți spun cei de la asigurări. Altfel o să te trezeşti cu o notă de plată mult mai mare decât cele patru mii de puia.

Hector scutură din cap.

- N-o să plătesc pentru ceva ce n-am făcut, şuieră el printre dinți. Vreau să afli pentru mine ce pune la cale omul ăsta. Iar dacă vii la mine peste o săptămână şi-mi spui că m-am înşelat, atunci o să plătesc fără crâcnire. Ce zici de asta?

Mma Ramotswe dădu din cap a aprobare, înțelegea de ce are rețineri să plătească ce nu datorează, iar nota ei de plată pentru o săptămână de lucru nu va fi mare. E un bărbat cu cheag, are dreptul să-şi cheltuiască banii ca să-şi păstreze principiile intacte; iar dacă

Moretsi minte, atunci un escroc va fi dat pe mâna justiției. Aşa că fu de acord să se ocupe de acest caz. In timp ce pleca în dubita ei albă, se întrebă cum va putea dovedi că degetul lipsă n-are nici o legătură cu fabrica lui Hector. Când îşi parcă dubita în fața biroului şi păşi în răcoarea din camera de aşteptare, îşi dădu seama că habar n-are cum să procedeze. Părea să aibă de-a face cu un caz disperat.

În noaptea aceea, pe când stătea întinsă în dormitorul casei sale din Zebra Drive, Mma Ramotswe descoperi că somnul o ocoleşte. Se sculă, îşi puse papucii roz pe care-i purta de când fusese înțepată de un scorpion în timp ce mergea noaptea prin casă, şi se duse la bucătărie să-şi fiarbă un ibric de ceai de rooibos.

Casa părea alta în timpul nopții. Fireşte, totul era la locul lui, dar mobila parcă era mai ascuțită, iar tablourile de pe perete mai unidimensionale, îşi aminti că cineva spusese odată că noaptea toți suntem străini, chiar şi nouă înşine; acum era încredințată de adevărul acestei zicale. Toate obiectele familiare din viața de zi cu zi arătau de parcă aparțineau unei alte persoane, cuiva care se numeşte Mma Eamotswe şi care nu este totuna cu persoana care merge prin casă în papuci roz. Până şi fotografia tăticului ei, în costumul lui albastru, de ocazie, părea diferită. Acela era un bărbat numit tăticul Ramotswe, bineînțeles, dar nu tăticul pe care-l cunoscuse, tăticul care sacrificase totul de

dragul ei şi a cărui ultimă dorinţă fusese s-o vadă fericita patroană a unei afaceri. Cât de mândru ar fi fost să o vadă acum, patroana Agenţiei de detective nr. 1, cunoscută tuturor membrilor marcanţi din oraş, până şi secretarilor de stat şi miniştrilor din guvern. Şi cum i-ar mai fi crescut inima dacă ar fi văzut-o chiar în dimineaţa aceea când era cât pe ce să-l dărâme pe înaltul comisar din Malawi la ieşirea din Hotelul President şi l-ar fi auzit pe comisar spunând: „Bună dimineaţa, Mma Ramotswe, cât pe. ce să mă dărâmi, dar nu e nimeni pe lumea asta de care m-aş lăsa dărâmat CU mai mare plăcere decât de tine, slavă Domnului!" Să te ştie un înalt comisar! Să ţi se spună pe nume de către persoane ca el! Nu că ar fi fost impresionată de ei, fireşte, fie şi de nişte înalţi comisari; dar tăticul ei ar fi fost, şi regreta că nu mai trăia să vadă cum s-au împlinit toate visele lui în ceea ce o priveşte.

Îşi făcu ceaiul şi se aşeză să-l bea pe scaunul cel mai confortabil. Era o noapte zăpuşitoare, iar câinii din tot oraşul urlau în întuneric, întără-tându-se unul pe altul. Lătratul lor nici nu te mai deranjează, îşi zise ea. Sunt întotdeauna acolo, lătrăii ăştia, gata să-şi păzească curtea împotriva umbrelor şi adierilor de tot felul. Tâmpite creaturi!

Se gândi la Hector. Era vestit pentru încăpăţânarea lui, dar ea mai curând îl respecta pentru asta. De ce să plătească? Care fusese răspunsul lui ? Dacă plătesc de data

asta, atunci o să încerce să escrocheze şi pe altcineva. Se gândi un moment, apoi puse cana de ceai pe masă. Brusc, îi venise o idee. Aşa îi veneau toate ideile bune -fără veste. Poate că Hector este deja acel altcineva. Poate că ceruse deja despăgubiri şi din altă parte. Poate că Hector nu-i primul!

Îi fu uşor să adoarmă după aceea şi se trezi în dimineața următoare încrezătoare că nişte investigații şi, probabil, o călătorie până la Mahalapye vor fi de-ajuns ca să demaşte planurile necinstite ale lui Moretsi. Luă un mic dejun frugal, apoi se duse direct la birou. Era spre sfârşitul iernii, ceea ce înseamnă că temperatura aerului era numai bună, iar cerul era strălucitor, albastru-deschis şi senin. Şi totuşi, în atmosferă plutea un miros abia perceptibil de lemn ars, miros ce-i făcu inima să tresalte, pentru că îi amintise de diminețile din jurul focului din Mochudi. O să se mute înapoi acolo, îşi propuse ea, când o să iasă la pensie. O să cumpere o casă sau o să construiască una, şi o s-o roage pe una dintre verişoarele ei să vină să locuiască la ea. Vor cultiva pepeni şi, probabil, chiar vor cumpăra un mic magazin în sat; iar în fiecare dimineață va putea sta în fața casei, să tragă în piept aerul cu aromă de lemn ars şi va aştepta cu nerăbdare să-şi petreacă ziua discutând cu prietenele ei. Cât de rău îi părea de oamenii albi, care nu se pot bucura de nici unul dintre lucrurile astea şi care se agită toată ziua îngrijorați din cauza lucrurilor care se vor

întâmpla în mod inevitabil. Ce folos să ai un purcoi de bani dacă nu poți să stai liniştit să te uiți cum pasc vacile? După părerea ei, nici unul şi, totuşi, ei habar n-au de treaba asta. Uneori mai întâlneşti câte un alb care înțelege, care pricepe cum stau lucrurile; dar astfel de oameni sunt puțini la număr, iar ceilalți albi îi privesc cu suspiciune.

Femeia de serviciu era deja acolo când ajunse la birou. O întrebă ce-i mai face familia, iar femeia îi dădu detalii despre ai ei. Avea un fiu gardian la închisoare şi un altul bucătar-stagiar la Hotelul Sun. Amândoi se descurcau bine, iar Mma Ramotswe era întotdeauna dornică să audă despre realizările lor. În dimineața aceea, însă, o întrerupse pe femeie cât putu de politicos şi se apucă de treabă.

Camera de Comerț îi dăduse toate informațiile de care avea nevoie. Existau zece companii de asigurări în Gaborone; patru dintre acestea erau mici şi, probabil, specializate; de celelalte şase auzise şi chiar colaborase cu patru dintre ele. Făcu o listă cu ele, notă numerele lor de telefon şi-i dădu bătaie.

Sună pentru început la Compania Vulturul Botswanez. Erau dornici s-o ajute, dar nu aveau nici o informație pentru ea. Nici la Compania Mutual Life Africa de Sud sau la Compania Steaua Sudului nu avu mai mult noroc. La a patra, însă. Accidente şi Despăgubiri Kalahari, care-i ceru un răgaz de

o oră ca să caute în arhivă, află tot ceea ce dorea să ştie.

- Am găsit o revendicare pe numele acesta, o anunță femeia de la capătul firului. Acum doi ani am avut o revendicare de la un atelier auto din oraş. Unul dintre muncitorii de la pompa de benzină a pretins că s-a rănit la deget în timp ce înlocuia distribuitorul pompei de benzină. Şi-a pierdut degetul, iar firma a cerut despăgubiri în numele angajatului.

Mma Ramotswe simți că inima stă să-i sară din piept.

- Patru mii de puia ? întrebă ea.

- Pe-aproape, răspunse funcționara. Ne-am înțeles pentru trei mii opt sute.

- Mâna dreaptă? insistă Mma Ramotswe. Al doilea deget de la degetul mare?

Funcționara răsfoi nişte pagini.

- Da, răspunse ea. Avem o copie după certificatul medical. Zice ceva de... Nu ştiu sigur cum se pronunță... osteo...

- Mielită, sugeră Mma Ramotswe. A fost nevoie să-i amputeze degetul rănit de la cea mai apropiată falangă?

- Da, răspunse funcționara. Exact.

Mai trebuia să obțină două-trei detalii, iar Mma Ramotswe le obținu până să-şi încheie convorbirea telefonică. Stătu câteva momente nemişcată, savurând plăcerea de a fi descoperit frauda atât de repede. Dar mai erau încă o serie de mărunțişuri de pus la punct, iar pentru asta va trebui să se ducă la Mahalapye. Tare mai voia să dea peste Moretsi

şi de-abia aştepta să discute cu avocatul lui. Asta, îşi zise în sinea ei, va fi o plăcere care va compensa întru câtva drumul obositor, de două ore, pe Francistown Road.

Avocatul se arătă dornic s-o întâlnească în după-amiaza aceea. Presupunea că a fost împuternicită de Hector să plătească dauna şi îşi închipui că-i va fi foarte uşor s-o intimideze şi s-o facă să accepte toate condițiile lui. De fapt, ar putea chiar încerca să obțină ceva mai mult de patru mii; ar putea s-o anunțe că au apărut factori noi de evaluare a pagubei, care i-au determinat să ceară mai mult. O să folosească cuvântul cuantum, care venea din latină, cel puțin aşa credea el, şi chiar s-ar putea referi la o decizie recentă a Curții de Apel sau, mai mult decât atât, la Divizia de Apel de la Bloemfontein. Asta ar intimida pe oricine, mai ales o femeie! Şi, da, era sigur că domul Moretsi va putea fi prezent la discuție. E un om ocupat, fireşte; nu, de fapt, nu e, nu mai poate munci, bietul om, ca urmare a vătămării sale, dar se va asigura că va fi de față.

Mma Ramotswe chicoti în timp ce punea receptorul în furcă. Avocatul ăla o să meargă să-şi caute clientul prin vreun bar, îşi imagină ea, unde : probabil individul sărbătoreşte deja în chip ; prematur premiul de patru mii ăe puia. Ei bine, o să aibă parte de o surpriză neplăcută, iar ea, Mma Ramotswe, va fi trimisa lui Nemesis.

Lăsă biroul în grija secretarei şi porni spre Mahalapye cu dubita ei albă. Se încălzise foarte tare, iar acum, la prânz, era arşiță de-a binelea. Peste câteva luni, căldura după-amiezii va fi insuportabilă şi n-o să-i placă deloc să fie nevoită să conducă pe zăpuşeală, fie şi pe distanțe scurte. Conducea cu ferestrele deschise, iar curentul de aer mai răcori întru câtva dubita. Trecu de Stația de Cercetare a Solurilor Secetoase şi de intersecția cu drumul care ducea spre Mochudi. Trecu şi de dealurile situate la est de Mochudi şi intră în valea largă de dincolo de ele. În jurul ei nu era nimic în afară de savana nesfârşită care se aşter-nea până la granița cu Kalahari de-o parte şi până la câmpiile Limpopo-ului de cealaltă parte. Savană pustie, fără nimic, doar câteva vite ici-colo şi, din loc în loc, mori de vânt care, cu un scârțâit, aduceau la suprafață un firicel firav de apă pentru animalele însetate; nimic, şi iar nimic, iată în ce-i bogată țara ei - în pustiu.

Mai avea o jumătate de oră până la Mahalapye când şarpele țâşni dând să traverseze drumul. Când dădu cu ochii de el, cam o jumătate din el era pe carosabil, o săgeată verde pe smoala şoselei; apoi trecu pe deasupra lui, iar şarpele ajunse sub dubită. Îşi ținu răsuflarea şi reduse viteza, privind în oglinda retrovizoare. Unde era şarpele ? Avusese oare timp să traverseze drumul la timp? Nu, era imposibil, îl văzuse cum a

dispărut sub dubită şi era sigură că a auzit un zgomot înfundat, ca o bufnitură.

Opri la marginea şoselei şi se uită din nou în oglinda retrovizoare. Nici urmă de şarpe. Se uită la volan şi bătu darabana pe el. Poate fusese prea rapid ca să-l vadă; şerpii ăştia se mişcă cu o viteză ameţitoare. Dar se uitase în urmă aproape imediat şi era un şarpe prea mare ca să dispară aşa, pur şi simplu. Nu, şarpele e undeva în dubită, în zona motorului sau, poate, sub scaunul ei. Auzise, la viaţa ei, astfel de întâmplări. Şoferii se aleg cu şerpi pe post de pasageri şi nu prind de veste decât atunci când şarpele îi muşcă. Auzise de oameni care mor la volan în timp ce conduc, muşcaţi de şerpi care au fost prinşi între ţevile şi bielele de sub maşină.

Mma Ramotswe simţi o dorinţă irezistibilă să iasă din dubită. Deschise portiera, la început şovăitoare, apoi o împinse cât colo şi sări în picioare, gâfâind, lângă vehicul. Există un şarpe sub dubita albă, acum era sigură de asta; dar cum să-l scoată de-acolo? Şi de care o fi? Dacă-i verde, cum îşi aminteşte ea, înseamnă că, măcar, nu poate fi un şarpe mamba. Evident, unii oameni pomenesc de şerpi mamba verzi, există, desigur, dar Mma Ramotswe ştia că nu au o arie foarte mare de răspândire şi, evident, nu trăiesc în Botswana. În marea lor majoritate sunt şerpi de copaci şi nu le plac arbuştii spinoşi rari. Mai mult ca sigur, e vorba de o cobră, îşi zise ea, deoarece

era destul de mare şi nu-şi amintea nici un alt şarpe verde de dimensiunea aceea.

Mma Ramotswe rămase nemişcată. Nu era total exclus ca şarpele să-i urmărească mişcările şi să sară la ea dacă se apropie prea tare; sau să-şi fi croit drum în cabina dubitei şi să se fi cuibărit deja sub scaunul ei. Se aplecă şi încercă să privească sub dubită, dar nu putea să se aplece îndeajuns fără să se lase în mâini şi în genunchi. Se temea că dacă o să procedeze astfel şi şarpele o să se hotărască să atace chiar atunci, n-o să se poată feri destul de repede. Se îndreptă de mijloc şi gândul îi zbură la Hector. Uite, la asta sunt buni bărbații. Dacă i-ar fi acceptat propunerea în urmă cu mulți ani, acum n-ar mai fi condus singură pe drumul spre Mahalapye. Ar fi avut un bărbat alături şi el ar fi fost acela care s-ar fi băgat sub dubită să gonească şarpele din ascunziş.

Drumul era pustiu, dar din când în când mai trecea câte o maşină sau un camion, iar acum auzea o maşină care se apropia dinspre Mahalapye. Maşina încetini în dreptul ei, apoi opri. La volan era un bărbat, iar pe scaunul pasagerului era un băiat.

- Aveți vreo problemă, Mma? o întrebă el politicos. Ați rămas în pană?

Mma Ramotswe traversă şoseaua şi vorbi cu el pe fereastra deschisă. Ii povesti despre şarpe, iar el opri motorul şi ieşi din maşină, sfătuindu-l pe băiat să rămână pe loc.

- Se bagă pe dedesubt, spuse el. Poate fi periculos. Ați făcut bine că ați oprit.

Omul se apropie de dubită cu prudență. Apoi, aplecându-se pe uşa deschisă a cabinei, apucă maneta de deblocare a capotei şi trase de ea cu putere. Mulțumit că reuşise, se deplasă încetişor spre partea din față a dubitei şi începu să deschidă, precaut, capota. Mma Ramotswe se luă după el, aruncând o privire peste umărul lui, gata s-o şteargă de-ndată ce ar fi zărit şarpele. Dintr-odată, bărbatul îngheță.

- Să nu faceți nici o mişcare bruscă, o sfătui el cu glasul coborât. Iată-l. Priviți.

Mma Ramotswe aruncă o privire în lăcaşul motorului. Timp de câteva momente nu distinse nimic anormal, dar apoi şarpele făcu o mişcare şi-l văzu. Avusese dreptate, în jurul motorului era încolăcită o cobră care-şi legăna capul ba la stânga, ba la dreapta, de parcă bâjbâia după ceva.

Bărbatul rămăsese stană de piatră. După câteva clipe o atinse pe Mma Ramotswe pe antebraț.

- Mergeți cu atenție spre portieră, îi spuse. Intrați în cabină şi porniți motorul. OK?

Mma Ramotswe încuviință din cap. Apoi, mişcându-se cât de încet putu, se strecură pe scaunul şoferului şi întinse mâna spre cheia de contact.

Motorul porni imediat, ca de obicei. Dubita albă nu-i făcuse probleme niciodată.

- Apăsați pedala de accelerație, țipă bărbatul. Ambalați motorul.

Mma Ramotswe se conformă, iar motorul for-năi gutural. Din față veni un zgomot, o bufnitură, apoi bărbatul îi făcu semn să-l oprească. Mma Ramotswe făcu întocmai şi aşteptă să i se spună dacă poate coborî.

- Puteți să vă dați jos, o chemă el. S-a zis cu cobra.

Mma Ramotswe coborî din cabină şi se duse în fața dubitei. Se uită la motor şi văzu cobra tăiată-n două, zăcând nemişcată.

- Se încolăcise pe paletele ventilatorului, explică bărbatul cu o mutră dezgustată. Neplăcut mod de a muri, chiar şi pentru un şarpe. Şi totuşi, s-ar fi putut strecura în cabină şi v-ar fi muşcat. Ei, asta a fost. Sunteți vie şi nevătămată.

Mma Ramotswe îi mulțumi şi plecă, lăsând cobra la marginea drumului. Se dovedise a fî o călătorie plină de evenimente chiar dacă nu se mai întâmpla nimic în următoarea jumătate de oră. Şi nu s-a întâmplat.

- Ei bine, spuse domnul Jameson Mopotswane, •avocatul din Mahalapye, lăsându-se pe spate în biroul lui deloc impresionant, de lângă măcelărie. Bietul meu client o să întârzie puțintel. N-am putut să-i transmit mesajul decât cu puțin timp în urmă. Dar noi doi putem discuta detaliile înțelegerii până la sosirea lui.

Mma Ramotswe savura clipa. Se lăsă pe spate în fotoliu şi se uită în jur la cămăruța sărăcăcios mobilată.

- Deci afacerile nu merg prea bine în vremurile astea, remarcă ea, adăugând: Cel puțin pe-aici, în nord.

Jameson Mopotswane se zbârli.

- Dar nu-i rău deloc, replică el. De fapt, sunt foarte ocupat. Ajung la birou la şapte şi sunt ocupat până la şase seara.

- În fiecare zi ? întrebă Mma Ramotswe plină de candoare.

Jameson Mopotswane o săgeta cu privirea.

- Da, răspunse el. În fiecare zi, inclusiv sâmbetele. Câteodată şi duminicile.

- Trebuie că aveți multe chestiuni de rezolvat, zise Mma Ramotswe.

Avocatul interpretă asta drept un pas reconciliator şi zâmbi, dar Mma Ramotswe continuă:

- Da, multe de rezolvat, de sortat minciunile clienților dumitale de rarele... rarele adevăruri.

Jameson Mopotswane îşi puse stiloul pe birou şi se uită încruntat la ea. Cine era băgăreața asta şi cu ce drept vorbea aşa despre clienții lui ? Dacă aşa voia ea să-şi joace cărțile, atunci el va fi mai mult decât fericit să nu ajungă la nici o înțelegere amiabilă. Se poate descurca cu onorariile, chiar dacă despăgubirea clientului va fi mult întârziată dacă se ajunge la tribunal.

- Clienții mei nu mint, spuse el cu voce joasă. Nu mai mult ca alții, oricum. Şi, dacă-

mi permiteți, n-aveți nici un drept să insinuați că ar fi mincinoşi.

Mma Ramotswe încreți o sprânceană.

- Nu? îl provocă ea. Ei bine, hai să-l luăm, de exemplu, pe acest domn Moretsi. Câte degete are?

Jameson Mopotswane se uită la ea disprețuitor.

- Nu-i frumos să râdeți de cei neajutorați, zise el ironic. Ştiți foarte bine că are doar nouă, sau nouă şi jumătate dacă vreți să despicați firul în patru.

- Foarte interesant, replică Mma Ramotswe. Şi dacă lucrurile stau aşa, cum a fost cu putință să depună o revendicare încununată de succes la Kalahari Accidente şi Despăgubiri, acum vreo trei ani, pentru pierderea unui deget într-un accident petrecut la o pompă de benzină? îmi puteți explica asta?

Avocatul înlemni.

- Acum trei ani? întrebă el cu voce stinsă. Un deget?

- Da, răspunse Mma Ramotswe. A cerut patru mii - o coincidență, îmi închipui - şi s-au înțeles pentru trei mii opt sute. Compania de asigurări mi-a furnizat numărul de înregistrare al cererii de despăgubire, în caz că vreți să verificați. Sunt foarte săritori când vine vorba de depistarea fraudelor de asigurări. Foarte săritori.

Jameson Mopotswane tăcu mâlc şi, dintr-odată, lui Mma Ramotswe i se făcu milă de el.

Nu-i plăceau avocații, încercau şi ei să-şi câştige existența, ca toată lumea. Probabil fusese prea dură cu el. Cine ştie, poate avea şi el de întreținut nişte părinți în vârstă.

- Arătați-mi certificatul medical, îi ceru aproape cu blândețe. Aş vrea să-l văd.

Avocatul căută un dosar pe birou şi scoase certificatul.

- Iată-l, spuse. Pare autentic.

Mma Ramotswe se uită la bucata de hârtie cu antet, apoi dădu din cap.

- Iată, exclamă ea. Exact cum mi-am închipuit. Uitați-vă la data de aici. A fost ştearsă cu fluid corector, apoi a fost adăugată o altă dată. Prietenului nostru i s-a amputat un deget odată. Nu-i total exclus să fi fost în urma unui accident de muncă. Dar, mai apoi, tot ceea ce a făcut a fost să ia o sticluță de fluid corector, să schimbe data şi pur şi simplu să aranjeze un nou accident.

Avocatul luă bucata de hârtie şi o ținu la lumină. Nici măcar nu era nevoie să facă asta. Fluidul corector se vedea de la o poştă.

- Mă mir că n-ați observat, zise Mma Ramotswe. Nu-i nevoie de-o expertiză judiciară să constați falsul.

Chiar atunci, spre ruşinea avocatului, sosi şi Moretsi. Intră în birou şi se îndreptă spre Mma Ramotswe să-i strângă mâna. Ea se uită la mâna lui şi-i văzu ciotul. Refuză să dea mâna cu el.

- Ia loc, îl invită Jameson Mopotswane cu răceală.

Moretsi păru surprins, dar se execută.

- Deci dumneavoastră sunteți doamna care mi-a adus banii.

Avocatul i-o tăie scurt:

- N-a adus nici un ban. Doamna aceasta a venit tocmai de la Gaborone să te întrebe de ce tot ceri despăgubiri pentru degete amputate.

În timp ce avocatul vorbea, Mma Ramotswe urmări expresia lui Moretsi. Chiar dacă n-ar fi avut dovada certificatului medical falsificat, expresia lui decepționată ar fi convins-o. Oamenii cedează întotdeauna când sunt confruntați cu adevărul; puțini, foarte puțini au tupeul să-şi mențină afirmațiile mincinoase.

- Tot cer despăgubiri...? îngăimă el.

- Da, întări Mma Ramotswe. Din câte ştiu eu, ai cerut despăgubiri pentru trei degete amputate. Şi totuşi, azi, dacă mă uit la mâna ta văd că două au crescut la loc în mod miraculos! Ce minunat! Probabil ai descoperit un nou medicament care le permite degetelor să crească la loc după ce au fost tăiate.

- Trei? întrebă, nedumerit, avocatul. Mma Ramotswe se uită la Moretsi.

- Păi, enumera ea, a fost Kalahari Accidente. Apoi, a fost... Vrei să-mi reîmprospătezi memoria? Mi-am notat pe undeva.

Moretsi se uită disperat la avocat, cerşindu-i din ochi ajutorul, dar nu avu parte decât de mânia lui.

- Asigurări Star, mărturisi el cu voce stinsă.

- Aha! exclamă Mma Ramotswe. Mersi. Avocatul ridică certificatul medical şi-l flutură pe sub nasul clientului.

- Şi te-ai aşteptat să mă păcăleşti cu... cu falsul ăsta grosolan? Credeai c-o să-ți meargă?

Moretsi amuți, la fel şi Mma Ramotswe. Nu era surprinsă, bineînțeles; bărbații ăştia erau teribil de alunecoşi, chiar dacă aveau şi-o diplomă de avocați.

- Oricum, zise Jameson Mopotswane, s-a zis cu şmecheriile tale. O să fii acuzat de fraudă, sper că ştii, şi va trebui să-ți găseşti pe altcineva să te apere. N-o să ai parte de serviciile mele, prietene, Moretsi se întoarse spre Mma Ramotswe, care-i înfruntă privirea.

- De ce ai făcut treaba asta ? se interesă ea. Spune-mi, cum de-ai crezut că o să-ți meargă?

Moretsi scoase o batistă din buzunar şi-şi suflă nasul.

- Îi am în grijă pe părinți, se scuză el. Şi am o soră bolnavă de o boală care-i omoară pe mulți în zilele noastre. Ştiți la ce mă refer. Are copii, trebuie să am grijă de ei.

Mma Ramotswe se uită în ochii lui. Nu o dată se bazase pe intuiția ei care-o avertiza dacă o persoană e sinceră sau nu. Ştia că Moretsi spune adevărul. Făcu un calcul rapid. N-avea nici un sens să-l trimită la închisoare. Ce-ar fi rezolvat cu asta? Nimic, doar ar fi adâncit suferința altora - a părinților şi a bietei surori. Pricepea la ce se referă şi avea toată înțelegerea pentru el.

- Foarte bine, spuse ea. N-o să mă adresez poliției. Nici eu, nici clientul meu. În schimb, va trebui să-mi promiți că nu vor mai exista alte degete amputate. Înțelegi?

Moretsi încuviință dând rapid din cap.

- Sunteți o creştină adevărată, spuse el. Dumnezeu o să vă primească la dreapta Lui în Rai.

- Sper, spuse Mma Ramotswe. Dar, la nevoie, pot fi şi o femeie foarte dură. Şi, dacă mai încerci vreo fraudă cu companiile de asigurări, atunci o să simți pe pielea ta cât de dură pot fi.

- Desigur, spuse repede Moretsi. Desigur.

- Vezi tu, spuse Mma Ramotswe aruncând o privire spre avocatul care era numai ochi şi urechi, sunt unii oameni în țara asta, unii bărbați care cred că femeile sunt slabe şi că pot fi manipulate cum vor ei. Ei bine, eu nu sunt aşa. Dacă vrei să ştii, în după-amiaza asta, venind încoace, am ucis o cobră, una mare.

- Ooo ?! exclamă Jameson Mopotswane.

Cum?

- Am tăiat-o în două, răspunse Mma Ramotswe. În două bucăți.

Capitolul şaptesprezece - Al treilea metacarp

Ultimul caz fusese pură distracție. Era o binecuvântare să rezolvi un caz ca acela atât de repede şi spre deplina mulțumire a clientului, dar nu era în stare să uite că în sertar o aşteaptă un pliculeț maro cu un conținut ce nu poate fi ignorat.

Îl scoase cu grijă, fiindcă nu voia să-l vadă Mma Makutsi. Putea avea încredere în ea, dar treaba asta era mai confidențială decât oricare dintre cazurile cu care se confruntaseră până atunci. Era o treabă periculoasă.

Plecă de la birou spunându-i lui Mma Makutsi că se duce la bancă. Sosiseră câteva cecuri care trebuiau depuse. Dar nu se duse la bancă sau cel puțin nu imediat. Merse, în schimb, la Spitalul Princess Marina şi urmări săgețile pe care scria PATOLOGIE.

O soră medicală o opri.

- Ați venit să identificați un cadavru, Mma ?

Mma Ramotswe clătină din cap.

- Îl caut pe doctorul Gulubane. Nu mă aşteaptă, dar o să accepte să discute cu mine. Sunt vecina dumnealui.

Sora o privi bănuitoare, dar îi spuse să aştepte până îl cheamă pe doctor. Se întoarse peste câteva minute şi o anunță că doctorul o să vină imediat.

- N-ar trebui să-i deranjați pe doctori în spital, bombăni ea dezaprobator. Sunt foarte ocupați.

Mma Ramotswe se uită la soră. Ce vârstă o fi având? Nouăsprezece, douăzeci? Pe vremea tatălui ei, o fată de nouăsprezece ani nu s-ar fi adresat unei femei de treizeci şi cinci de ani în felul acela - vorbindu-i ca unui copil cu pretenții absurde. Dar vremurile s-au schimbat. Tinerii din ziua de azi nu arată nici un pic de respect persoanelor mai în vârstă şi superioare lor. Oare să-i spună că-i detectiv particular? Nu, n-are nici un sens să încurajeze o discuție cu cineva ca ea. Mai bine să nu-i dea atenție.

Sosi doctorul Gulubane. Purta un şorț verde -Dumnezeu ştie ce sarcină sinistră îndeplinise. Părea fericit să aibă un moment de respire.

- Să mergem în biroul meu, o invită. Putem sta de vorbă acolo.

Mma Ramotswe îl urmă pe un coridor, spre o încăpere micuță, mobilată cu o masă goală, un telefon şi un fişet gri hodorogit. Arăta ca biroul unui funcționăraş oarecare şi numai cărțile de specialitate de pe un raft îi dezvăluiau scopul real.

- După cum ştiți, începu ea, sunt detectiv particular.

Doctorul Gulubane îi aruncă un zâmbet larg. E remarcabil de vesel, constată ea, dată fiind meseria lui.

- N-o să reuşiţi să mă faceţi să scot o vorbă despre pacienţii mei, o anunţă el. Chiar dacă sunt morţi cu toţii.

Îi gustă gluma.

- Nu asta vreau, îi spuse. Tot ce vă cer este să identificaţi ceva. Ceva ce se află la mine.

Scoase plicul şi-i deşerta conţinutul pe birou. Imediat, zâmbetul doctorului Gulubane pieri. Apucă osul şi-şi potrivi ochelarii pe nas.

- Al treilea metacarp, mormăi el. De copil. Ca de opt-nouă ani. Ceva de genul ăsta.

Mma Ramotswe respiră adânc.

- De om ?

- Bine'nţeles, confirmă doctorul Gulubane. Cum spuneam, e al unui copil. Osul unui adult ar fi mai mare. Îţi dai seama imediat. Trebuie să fie al unui copil de opt-nouă ani. Poate un pic mai mare.

Doctorul puse osul pe masă şi se uită la Mma Ramotswe.

- De unde-l aveţi?

Mma Ramotswe ridică din umeri.

- Mi l-a arătat cineva. Şi nici eu n-am să scot o vorbă despre clienţii mei.

Doctorul Gulubane se strâmbă de silă.

- Astfel de lucruri n-ar trebui să circule aşa, pur şi simplu, zise el. Fără pic de respect.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviinţare.

- Îmi mai puteţi da câteva amănunte ? Puteţi să-mi spuneţi când... când a murit copilul?

Doctorul Gulubane deschise un sertar şi scoase o lupă cu care examina osul, întorcându-l pe toate părţile.

- Nu de mult, răspunse el. Mai are o bucată de țesut aici, la un capăt. Nu pare mumificat în totalitate. Poate acum câteva luni sau de mai puțină vreme. Nu se poate şti cu siguranță.

Mma Ramotswe se cutremură. Una e să porți asupra ta un os, dar să umbli cu țesut uman e altă mâncare de peşte.

- A, şi încă ceva, zise doctorul Gulubane. De unde ştiți că-i mort copilul? Credeam că dumneavoastră sunteți detectivul - cu siguranță ar fi trebuit să vă gândiți: asta-i o extremitate, oamenii care-şi pierd extremitățile pot supraviețui fără ele. V-ați gândit la asta, doamnă detectiv? Pun pariu că nu!

Îi dădu vestea domnului J.L.B. Matekoni la ea acasă, în timpul cinei. Îi acceptase bucuros invitația, iar ea pregătise o oală mare cu tocană şi o combinație de orez şi pepene galben. Pe la jumătatea mesei îi povesti despre vizita făcută doctorului Gulubane. Domnul J.L.B. Matekoni se opri din mâncat.

- Un copil? exclamă el îngrozit.

- Aşa mi-a spus doctorul Gulubane. Nu era sigur de vârstă, dar mi-a spus că trebuie să fi avut opt-nouă ani.

Domnul J.L.B. Matekoni tresări. Ar fi fost mai bine să nu găsească niciodată săculețul. Lucrurile astea se tot întâmplă - o ştie toată lumea - dar nimeni nu vrea să fie amestecat în aşa ceva. Nu aduc decât nenorociri, mai ales dacă-i implicat Charlie Gotso.

- Ge-i de făcut? întrebă Mma Ramotswe. Domnul J.L.B. Matekoni închise ochii şi înghiţi cu greutate.

- Am putea merge la poliţie, răspunse el. Dar, dacă facem asta, Charlie Gotso o să afle c-am găsit săculeţul. Şi atunci am băgat-o pe mânecă.

Mma Ramotsvsre fu de acord. Poliţia nu prea era interesată de rezolvarea infracţiunilor, iar anumite infracţiuni nu-i interesau deloc. Şi, în mod sigur, implicarea în vrăjitorie a celor mai puternici oameni din ţară făcea parte din a doua categorie.

- Nu cred că-i o idee bună, spuse ea.

- Şi pur şi simplu o lăsăm baltă ? Domnul J.L.B. Matekoni îi aruncă lui Mma Ramotswe o privire şocată.

- Nu, nu putem face asta, răspunse ea. Oamenii au ignorat problema aceasta destul, nu-i aşa? Noi suntem altfel.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi coborî privirea. Îi trecuse pofta de mâncare, iar tocana i se sleia în farfurie.

- Primul lucru pe care o să-l facem, continuă ea, va fi să spargem parbrizul maşinii lui Charlie Gotso. Apoi îl suni şi-i spui că hoţii i-au spart maşina în atelierul tău auto. Îi spui că nu pare să fi fost ceva furat şi că o să-i înlocuieşti parbrizul spart pe cheltuiala ta. Apoi aştepţi şi vezi ce se-ntâmplă.

- Ce să aştept?

- Să vezi dacă vine şi-ţi spune că lipseşte ceva. Dacă vine, îi spui că vei avea grijă

personal să i se înapoieze bunurile, despre orice-ar fi vorba. O să-l anunți că ai pe cineva, o doamnă detectiv particular foarte pricepută la recuperarea bunurilor furate. Eu sunt aceea, fireşte. Domnului J.L.B. Matekoni îi căzu falca. Nu era chiar atât de simplu să ajungi până la Charlie Gotso. Trebuia să tragi nişte sfori ca să-l întâlneşti personal.

- Şi-apoi?

- Apoi îi duc săculețul înapoi şi restul mă priveşte. O să-i cer numele vraciului, după care... ei bine, mai vedem.

Planul prezentat de ea părea atât de simplu încât începu şi el să creadă c-o să meargă. Asta era partea bună a încrederii în sine - era molipsitoare.

Domnului J.L.B. Matekoni îi reveni pofta de mâncare. Termină tocana şi mai ceru o porție, după care bău o cană mare de ceai înainte ca Mma Ramotswe să-l conducă la maşină şi să-i ureze noapte bună.

Rămase pe alee şi urmări cum dispar în noapte farurile maşinii lui. In întuneric se vedeau luminile din casa doctorului Gulubane. Perdelele de la sufragerie erau trase la o parte, iar doctorul stătea la fereastra deschisă şi privea undeva în beznă. N-avea cum s-o vadă, căci ea stătea în întuneric, iar el în lumină, dar aproape avu senzația că el îi urmăreşte mişcările.

Capitolul optsprezece - O grămadă de minciuni

Unul dintre ucenici îl bătu pe umăr, lăsându-i o amprentă unsuroasă. Tânărul avea acest obicei prost, care-l enerva teribil pe domnul J.L.B. Matekoni.

- Dacă vrei să-mi atragi atenția, îi spusese el nu o dată, vorbește-mi. Am un nume. Sunt domnul J.L.B. Matekoni și răspund la numele ăsta. Nu-i nevoie să vii și să-ți pui degetele jegoase pe mine.

Tânărul se scuzase, dar îl bătuse pe umăr chiar în ziua următoare și domnul J.L.B. Matekoni își dădu seama că a pierdut bătălia.

- A venit cineva să vă vadă, Rra, îl anunță mecanicul. Așteaptă în birou.

Domnul J.L.B. Matekoni puse jos cheia franceză și-și șterse mâinile cu o bucată de pânză. Fusese întrerupt dintr-o operațiune delicată - reglarea motorului doamnei Grace Mapondwe, care era bine-cunoscută pentru felul ei impetuos de a șofa. Pentru domnul J.L.B. Matekoni era un motiv de mândrie faptul că toată lumea știe că lui i se datorează vuietul asurzitor pe care-l scoate motorul mașinii doamnei Mapondwe; era, într-un fel, ca o reclamă gratuită. Din nefericire, clienta lui își distrusese mașina și lui îi era din ce în ce mai greu să readucă la viață motorul acela din ce în ce mai lent.

Vizitatorul şedea în birou, pe scaunul domnului J.L.B. Matekoni. Luase o broşură despre cauciucuri şi o răsfoia când domnul J.L.B. Matekoni intră în cameră. O aruncă pe birou cu indiferență şi se ridică în picioare.

Domnul J.L.B. Matekoni îşi făcu imediat o idee despre vizitator. Era îmbrăcat în kaki, ca soldații, şi avea o curea scumpă, din piele de şarpe. Mai avea un ceas elegant, cu cadrane multiple şi un secundar proeminent. Genul de ceas preferat de cei care cred că secundele au şi ele importanță, îşi spuse domnul J.L.B. Matekoni.

- Vin din partea domnului Gotso, se prezentă el. I-ai telefonat azi-dimineață.

Domnul J.L.B. Matekoni dădu din cap a încuviințare, îi fusese uşor să spargă parbrizul şi să împrăştie bucățile de sticlă prin maşină. Îi fusese uşor să sune la domnul Gotso acasă, să anunțe că i-a fost spartă maşina; totuşi, partea asta era mai dificilă - urma să mintă pe cineva în față. E numai vina lui Mma Ramotswe, reflectă el. Nu sunt decât un biet mecanic. N-am vrut niciodată să mă bag în jocurile astea detectiviste caraghioase. Sunt mult prea slab pentru aşa ceva.

Şi, chiar era, când venea vorba de Mma Ramotswe. Putea să-i ceară orice, iar el i-ar fi făcut pe plac. Domnul J.L.B. Matekoni chiar avea o fantezie nemărturisită, pe care o savura cu un sentiment de vinovăție, în care el îi venea în ajutor lui Mma Ramotswe. Se făcea că sunt împreună în Kalahari şi Mma

Ramotswe e amenințată de un leu. El începe să strige, atrăgând atenția leului asupra lui, iar animalul se întoarce şi-şi arată colții mârâind. Asta îi dă ei şansa să scape în timp ce el trimite pe lumea cealaltă leul cu un cuțit de vânătoare; o fantezie inocentă, am putea considera, cu o singură excepție: Mma Ramotswe era dezbrăcată.

I-ar fi plăcut la nebunie s-o salveze, dezbrăcată sau nu, din ghearele unui leu, dar asta-i cu totul altceva. Fusese nevoit să semneze o declarație falsă la poliție, ceea ce îl băgase în sperieți, chiar dacă ei nici măcar nu s-au deranjat să vină să facă o constatare la fața locului. Acum mai e şi infractor, presupunea el, şi toate astea din cauză că-i slab. Ar fi trebuit s-o refuze. Ar fi trebuit să-i spună lui Mma Ramotswe că nu-i treaba ei să pornească o cruciadă.

- Domnul Gotso e foarte supărat, spuse vizitatorul. Maşina e la tine de zece zile. Iar acum ne suni şi ne anunți că a fost spartă? De ce n-ai sistem de alarmă? Asta vrea să ştie domnul Gotso: de ce n-ai sistem de alarmă?

Domnul J.L.B. Matekoni simți prelingân-du-i-se o picătură de sudoare pe spinare. Îngrozitor !

- Îmi pare teribil de rău, Rra. Îndreptatul caroseriei ia mult timp. În plus, a trebuit să comand o piesă de schimb. Maşinile astea scumpe... nu poți să bagi în ele orice...

Omul domnului Gotso se uită la ceas.

- Bine, bine. Ştiu cât de mocăiți sunteți voi, mecanicii. Arată-mi maşina.

Domnul J.L.B. Matekoni îl conduse afară din birou. Bărbatul părea mai puțin amenințător acum; oare-i chiar atât de uşor să potoleşti mânia cuiva?

Stăteau în fața maşinii. Deja îi schimbase parbrizul, dar proptise ceea ce mai rămăsese din cel spart de un perete din apropiere. De asemenea, avusese prezența de spirit să lase câteva cioburi pe scaunul şoferului.

Musafirul deschise portiera din față şi se uită înăuntru.

- Am înlocuit parbrizul pe cheltuiala mea, îl anunță domnul J.L.B. Matekoni. O să fac şi o reducere importantă la factura finală.

Celălalt nu spuse nimic. Se aplecă şi deschise torpedoul. Domnul J.L.B. Matekoni îl privea tăcut.

Individul ieşi din maşină şi-şi şterse mâinile de pantaloni, se tăiase într-un ciob.

- Lipseşte ceva din torpedo. Ştii ceva despre asta?

Domnul J.L.B. Matekoni scutură din cap de trei ori. Individul îşi duse mâna la gură şi îşi supse rana de la deget.

- Domnul Gotso a uitat că a lăsat ceva acolo. Şi-a amintit doar când a aflat că maşina i-a fost spartă. N-o să fie deloc fericit când va auzi că obiectul s-a pierdut.

Domnul J.L.B. Matekoni îi dădu omului o bucată de pânză.

- Îmi pare rău că v-ați tăiat. Sticla se-mprăștie peste tot când se sparge parbrizul. Peste tot.

Tipul pufni.

- Lasă asta. Problema e că cineva a furat ceva ce-i aparține domnului Gotso.

Domnul J.L.B. Matekoni se scarpină în cap.

- Cu poliția nu ajungi nicăieri. Nici măcar nu s-au ostenit să vină până aici. Dar știu pe cineva care ar putea face niște investigații.

- Serios ? Pe cine ?

- O doamnă detectiv particular. Are biroul lângă Kgale Hill. L-ai văzut?

- Poate că da, poate că nu. Domnul J.L.B. Matekoni zâmbi.

- E o femeie formidabilă! Știe tot ce se-ntâmplă în jur. Dacă o rog eu, o să afle cine a dat spargerea. Ar putea chiar să găsească obiectul respectiv. Apropo, despre ce-i vorba?

- Un obiect. Un lucrușor care-i aparține domnului Charlie Gotso.

- Înțeleg.

Individul își luă bucata de pânză de pe rană și o aruncă pe jos.

- Atunci, vorbești cu doamna aia? îi propuse el în silă. Roag-o să-i înapoieze obiectul domnului Gotso.

- Așa voi face, îi promise domnul J.L.B. Matekoni. O să stau de vorbă cu ea în seara asta. Sunt sigur că o să-i dea de capăt. Intre timp, spuneți-i domnului Gotso că mașina e gata și că poate s-o ridice oricând. O să îndepărtez și ultimele bucățele de geam spart.

- Foarte bine, aprobă individul. Domnului Gotso nu-i place să se taie la mână.

Domnului Gotso nu-i place să se taie Ia mână! Ce puțoi, îşi zise în sinea lui domnul J.L.B.

Matekoni. Nu eşti decât un puțoi recalcitrant. Ştiu eu ce-ți poate pielea! îmi amintesc de băieții de teapa ta din curtea Şcolii Guvernamentale Mochudi - cum îi terorizau pe ceilalți copii, spărgând tot ce le cădea în mână, dându-se rotunzi. Chiar şi când profesorul îl bătea pe vreunul dintre ei, respectivul făcea pe viteazul şi nu vărsa o lacrimă.

Şi acest domn Charlie Gotso, cu maşina lui scumpă şi metodele lui sinistre - nici el nu-i altceva decât un puțoi. Un puțoi oarecare.

Era hotărât să n-o lase pe Mma Ramotswe să scape aşa uşor. Ce crede ea, că el execută chiar tot ce-i cere ea, fără să-l întrebe dacă-i de acord să intre în combinațiile ei? Bine'nțeles, fusese mult prea docil în relația cu ea. Asta-i problema, într-adevăr, crede că-i merge cu el, fiindcă n-o înfruntă niciodată. Ei bine, de data asta şi-a găsit naşul. O să pună el capăt acestor aiureli detec-tiviste.

Plecă de la atelier, încă opărit, repetând în sinea lui ce o să-i spună când o să ajungă la biroul ei:

„Mma Ramotswe, m-ai făcut să mint. M-ai atras într-o situație ridicolă şi periculoasă, care nu-l priveşte pe nici unul din noi. Eu sunt mecanic auto. Repar maşini - nu viețile

oamenilor". Ultima frază îl uimi prin profunzimea ei. Da, asta-i diferența dintre ei. Ea are grijă de viețile oamenilor - aşa cum au mai toate femeile - în timp ce el are grijă de maşini. O să-i spună asta, iar ea va trebui să se plece în fața evidenței. Nu voia să strice prietenia lor, dar nici nu putea să încurajeze situația şi farsa asta. N-a mințit niciodată - absolut niciodată - nici măcar în cele mai ispititoare situații, iar acum e prins în plasa unor neadevăruri în care-i implicată poliția şi unul dintre cei mai puternici oameni din Botswana. Ea îl întâmpină în uşa Agenției de detective nr. 1. Tocmai arunca în curte frunzele de pe fundul ceainicului când apăru el în duba lui de la atelier.

- Ei bine ? se interesă ea. A mers totul cum am plănuit?

- Mma Ramotswe, cred...

- A venit personal sau şi-a trimis unul dintre oameni?

- A trimis pe cineva. Dar, uite ce e, tu ai grijă de viețile oamenilor, eu nu sunt decât...

- Şi i-ai spus că pot să-i recuperez obiectul furat? A muşcat momeala?

- Eu repar maşini. Nu pot... Înțelegi, n-am mințit niciodată. N-am mințit în viața mea, nici măcar când eram mic. Mi se împleticea limba-n gură şi nu puteam să mint.

Mma Ramotswe răsturnă ceainicul pentru ultima dată.

- Te-ai descurcat bine de data asta. Nu-i păcat să minți pentru o cauză bună. Şi găsirea

ucigaşului unui copil este o cauză bună. Este minciuna un păcat mai grav decât omorul, domnule J.L.B. Matekoni? Chiar crezi asta?

- E mai grav să ucizi. Dar...

- Vezi? Nu te-ai gândit la asta, nu-i aşa? Dar acum ştii cum stau lucrurile.

Se uită la el şi-i zâmbi, iar el reflectă: Sunt norocos. Îmi zâmbeşte. Nimeni pe lumea asta nu mă iubeşte. Iată, totuşi, o persoană care mă place şi-mi zâmbeşte. Şi are dreptate în legătură cu omorul. E un păcat mult mai grav decât minciuna.

- Intră să bem un ceai, îl invită Mma Ramotsvsre. Mma Makutsi a pus fierbătorul şi o să hotărâm ce-i de făcut în timp ce bem un ceai.

Capitolul nouăsprezece - Domnul Charlie Gotso, licenţiat

Domnul Charlie Gotso o privi pe Mma Ramotswe. Respecta femeile grăsane şi chiar se însurase cu una în urmă cu cinci ani. S-a dovedit a fi o femeie cicălitoare şi certăreață şi, în cele din urmă, a trimis-o să stea la o fermă de lângă Lobatse, fără telefon şi cu un drum impracticabil în anotimpul ploios. Se tot plânsese de amantele lui, arțăgoasă, gălăgioasă, dar, la urma urmei, la ce se aştep-tase ? Chiar credea că el, domnul Charlie Gotso, o să se limiteze doar la o femeie, ca un funcțio-năraş oarecare de la guvern? El, care avea atâția bani şi atâta influență? Şi o diplomă de licență, pe deasupra. Asta-i beleaua când te însori cu o femeie fără carte, care habar n-are de cercurile în care se învârte el. Fusese la Nairobi şi Lusaka. Ştia cum gândesc oamenii din aceste locuri. O femeie inteligentă, o femeie cu facultate, l-ar fi înțeles; totuşi, îşi aminti, femeia aia solidă, din Lobatse, îi născuse deja cinci copii şi trebuia să țină cont şi de asta. Numai de nu l-ar fi şicanat atâta cu femeile celelalte.

- Eşti femeia trimisă de Matekoni?

Nu-i plăcu vocea lui. Era ca şmirghelul şi pronunța ultima silabă a cuvintelor leneş, de parcă, la valoarea lui, nu se deranja să vorbească clar. E disprețuitor, simți ea. Dacă eşti chiar atât de puternic, de ce să te mai

ostenești să comunici cum se cuvine cu inferiorii? Atâta timp cât înțeleg ce vrei de la ei - asta-i important.

- Domnul J.L.B. Matekoni m-a rugat să-l ajut, Rra. Sunt detectiv particular.

Domnul Gotso o privi lung şi pe buze îi miji un zâmbet.

- Ți-am văzut sediul. Am văzut firma de la volanul maşinii. O agenție de detectivi particulari pentru femei sau ceva de genul ăsta.

- Nu-i doar pentru femei, Rra, preciza Mma Ramotswe. Suntem femei detectiv, dar lucrăm şi pentru bărbați. Domnul Patel, de exemplu, ne-a solicitat într-o chestiune.

Zâmbetul se lărgi.

- Şi crezi că le puteți spune bărbaților ce au de făcut?

- Câteodată, da. Depinde, răspunse Mma Ramotswe calmă. Câteodată bărbații sunt prea mândri ca să ne asculte. Poți să-i spui câte în lună şi-n stele unui astfel de bărbat, că-i degeaba.

Ochii se-ngustară. Remarca era ambiguă. Ar fi putut insinua că el e un tip mândru sau se putea referi la alți bărbați. Există astfel de bărbați, fireşte...

- In fine, reveni domnul Gotso la problemă. Ştii că am pierdut ceva din maşină. Matekoni spune că ai putea să afli cine m-a jefuit şi să-mi recuperezi obiectul, aşa-i?

Mma Ramotswe înclină capul a încuviințare.

- Deja am aflat, răspunse ea. Am aflat cine v-a spart maşina. Nişte băieți. Doar nişte simpli băieți.

Domnul Gotso ridică din sprânceană.

- Şi care-s numele lor ? Spune-mi cine sunt.

- Nu pot face asta, refuză Mma Ramotswe.

- Vreau să-i ciufulesc puțin. O să-mi spui cine sunt.

Mma Ramotswe se uită în ochii domnului Gotso. O clipă nici unul nu spuse nimic. Apoi vorbi ea:

- Le-am promis că nu le dezvălui numele dacă-mi dau ce-au furat. Am făcut un târg cu ei.

In timp ce vorbea privi de jur împrejur în biroul domnului Gotso. Era situat chiar în spatele mall-ului, pe o străduță lăturalnică, şi avea o firmă albastră, mare, pe care scria: CONCERNUL GOTSO. În interior, camera era mobilată simplu şi, dacă n-ar fi fost fotografiile de pe pereți, cu greu ți-ai fi putut da seama că te afli în biroul unui om influent. Dar fotografiile spuneau totul: Domnul Gotso cu Moeshoeshoe, regele ținutului Basotho; Domnul Gotso cu Hastings Banda; Domnul Gotso cu Sobhuza al Il-lea. Iată un bărbat a cărui putere se extindea dincolo de granițele țării.

- Ai făcut o promisiune în numele meu?

- Da, am făcut! A fost singura modalitate de a recupera obiectul.

Domnul Gotso păru să reflecteze o clipă; Mma Ramotswe se uită la una dintre fotografii

mai de-aproape. Domnul Gotso înmâna un cec pentru o cauză bună şi toată lumea era zâmbitoare; „Cec gras oferit în scopuri caritabile", spunea subtitlul decupat dintr-un ziar.

- Foarte bine, se hotărî el. Presupun că nu puteai acționa altfel. Şi-acum, unde-mi e obiectul ?

Mma Ramotswe se căută în geantă şi scoase săculețul din piele.

- Asta mi-au dat.

II puse pe masă, iar el se întinse şi-l luă.

- Fireşte, nu este al meu. Obiectul aparține unuia dintre oamenii mei. L-am recuperat pentru el. Habar n-am ce-i în săculeț.

- Muți, Rra. Leacuri făcute de vraci. Privirea domnului Gotso o împunse asemeni unui pumnal.

- Ei, na ? Vreo prostioară de amuletă pentru superstițioşi ?

Mma Ramotswe scutură din cap.

- Nu, n-aş crede. Cred că-i vorba de o chestie puternică de tot. Şi mai cred că a costat o groază de bani.

- Puternică, zici?

Când vorbi capul îi rămase nemişcat. Doar buzele i se mişcară când din gură i se prelinseră cuvintele neterminate.

- Da. Nu-i rău deloc. Ce n-aş da să am şi eu aşa ceva. Dar nu ştiu de unde să fac rost.

Domnul Gotso făcu o mişcare imperceptibilă, iar ochii îi alunecară pe chipul lui Mma Ramotswe.

- Poate te ajut eu, Mma.

Ea îşi făcu un calcul mintal rapid, apoi răspunse :

- Aş vrea să mă ajutați. În schimb, poate vă pot ajuta şi eu cumva.

El luă o țigară dintr-o casetă de pe birou şi tocmai dădea s-o aprindă. Din nou, capul îi rămase nemişcat.

- Cum mă poți ajuta tu, Mma ? Crezi că sunt un bărbat însingurat?

- Nu sunteți însingurat. Am auzit că aveți multe prietene. N-aveți nevoie de încă una.

- În mod sigur, eu sunt cel care poate aprecia asta cel mai bine.

- Nu, cred că sunteți genul de bărbat căruia îi place să ştie tot ce mişcă. Aveți nevoie de informații ca să fiți puternic. Şi dumneavoastră aveți nevoie de muți, nu-i aşa?

Scoase țigara din gură şi o depuse într-o scrumieră mare de sticlă:

- Ar trebui să fii atentă cu afirmațiile de genul ăsta, o preveni el. De data asta cuvintele fură clar articulate; putea să vorbească limpede atunci când voia. Cei care-i acuză pe alții de vrăjitorie se poate întâmpla să regrete aceste acuzații. Să le regrete cu adevărat.

- Dar eu, una, nu vă acuz de nimic. Doar V-am spus că nici mie nu mi-ar prinde rău aşa teva, nu? Ceea ce voiam să zic este că sunteți un bărbat care ar trebui să ştie ce se-ntâmplă în oraşul ăsta. Pot să-ți scape anumite lucruri dacă ai urechile înfundate cu ceară.

El îşi luă din nou țigara şi trase din ea.

- Şi tu poți să-mi furnizezi informații ? Mma Ramotswe încuviință dând din cap.

- În meseria mea auzi tot felul de lucruri interesante. De exemplu, v-aş putea spune câte ceva despre bărbatul acela care vrea să-şi deschidă un magazin chiar lângă magazinul dumneavoastră din mall. II cunoaşteți? N-ați vrea să aflați cu ce s-a ocupat înainte de-a se muta în Gaborone? îmi închipui că n-ar vrea să se afle aşa ceva despre el.

Domnul Gotso deschise gura şi culese o bucățică de tutun dintre dinți.

- Eşti o femeie foarte interesantă, Mma Ramotswe. Cred că înțeleg unde bați. Dacă tu îmi dezvălui ce mă interesează, eu îți dau numele vraciului. Ce zici?

Mma Ramotswe plescăi din limbă aprobator.

- Foarte bine. O să aflu de la omul ăsta ceva ce mă va ajuta să obțin informații şi mai prețioase. Şi, dacă mai aud ceva, ei bine, o să vă anunț bucuroasă.

- Eşti o femeie foarte de treabă, spuse domnul Gotso luând o bucată de hârtie. O să-ți fac o schiță. Vraciul ăsta locuieşte în plină savană, nu departe de Molepolole. E complicat să ajungi acolo, dar o să-ți explic pe unde s-o iei. Apropo, te previn că nu-i deloc ieftin. Dar, dacă-i spui că eşti o cunoştință de-a domnului Charlie Gotso, o să-ți facă o reducere de douăzeci la sută. Ceea ce nu-i deloc rău, nu-i aşa?

Capitolul douăzeci - Chestiuni medicale

Făcuse rost de informația dorită. Avea harta care o ducea la ucigaş şi avea să-l găsească. Dar, între timp, avea de condus o agenție de detective şi cazuri pe care trebuia să le rezolve - inclusiv cazul în care erau implicați un alt fel de doctor şi un spital.

Mma Ramotswe nu se dădea în vânt după spitale; detesta mirosul lor; se cutremura la vederea pacienților aşezați pe bănci la soare, tăcuți în suferința lor; pijamalele de zi pe care le purtau cei bolnavi de TBC o deprimau în modul cel mai sincer. Spitalele erau pentru ea un memento mori din cărămizi şi mortar; o aluzie morbidă la sfârşitul inevitabil care ne paşte pe toți, dar pe care-l ignorăm, preocupați fiind de treburile zilnice.

Doctorii erau, însă, cu totul altceva, au impre-Bionat-o dintotdeauna. Le admira, în primul rând, discreția. Era reconfortant să ştii că le poți spune orice şi, asemenea preoților, ei vor lua cu Bine secretul în mormânt. Aşa ceva nu întâlneşti la avocați, care sunt cu toții lăudăroşi din fire, gata oricând să râdă pe seama unui client şi, dacă stă să se gândească bine, nici contabilii nu erau mai discreți şi băteau toba în legătură cu cine câştigă cât. În ceea ce-i priveşte, însă, pe doctori, poți încerca până la sfântul aşteaptă să scoți ceva de la ei, căci ei, inevitabil, îşi pun lacăt la gură.

Şi aşa şi trebuie să fie, îşi spunea Mma Ramotswe. Nu mi-ar plăcea să afle cineva despre... Dar, de fapt, ce are de ascuns? îşi stoarse creierii. Greutatea ei în nici un caz nu putea fi considerată o chestiune confidențială şi, oricum, era mândră că-i o africană trupeşă, aşa cum o cere tradiția, şi nu una dintre creaturile alea oribile, slabe țâr, din reclame. Apoi, mai sunt bătăturile... ei bine, pe astea le vede toată lumea, mai mult sau mai puțin, când poartă sandale. Sincer, n-are nimic de ascuns.

Totuşi, constipația e o cu totul altă mâncare de peşte. Ar fi absolut groaznic dacă ar afla toată lumea că are astfel de probleme. Tare rău îi pare de oamenii care suferă de constipație şi ştia că sunt mulți. Probabil sunt îndeajuns de mulți pentru a forma un partid politic - cu şanse reale de a ajunge la guvernare - dar ce ar face un astfel de partid dacă ar fi la putere? Nimic, îşi răspunse tot ea. Poate că ar încerca să scoată constipația în afara legii, însă ar eşua.

Se opri din visare şi reveni la cazul de față. Vechiul ei prieten, doctorul Maketsi, o sunase de la spital şi o întrebase dacă poate să treacă pe la biroul ei diseară, în drum spre casă. Acceptă bucuroasă; erau amândoi de fel din Mochudi şi, deşi el era cu zece ani mai în vârstă, se simțea extrem de apropiată de el. În concluzie, îşi contramanda programarea la coafor, rămase la birou şi îşi făcu de lucru cu nişte hârțoage plictisitoare până când auzi

vocea familiară a doctorului Maketsi strigând „Cioc! Cioc!", urmată de intrarea lui în birou.

Pentru început, făcură un schimb de noutăți despre familiile lor, la o cană de ceai de rooibos, reflectând asupra transformărilor suferite de Mochudi față de cum arăta în copilăria lor. Întrebă de mătuşa doctorului Maketsi, o profesoară la pensie, pe care încă o mai căuta jumătate de sat pentru tot felul de sfaturi. E încă în putere, îi povesti el, şi i s-a propus să candideze pentru un loc în parlament, propunere pe care ea o cântărea cu toată seriozitatea.

- Avem nevoie de mai multe femei în viața politică, spuse doctorul Maketsi. Spre deosebire de bărbați, femeile sunt foarte practice.

Mma Ramotswe îl aprobă din toată inima.

- Dacă ar fi mai multe femei la putere, n-ar mai fi atâtea războaie, comentă ea. Femeile nu suportă bătăliile astea. Noi ştim ce înseamnă războiul - trupuri schilodite şi mame îndoliate.

Doctorul Maketsi rămase gânditor. Îşi amintise de doamna Ghandi, care a purtat un război, şi de doamna Golda Meir, care a dus şi ea un război, şi mai era...

- Cel mai adesea, recunoscu el. Femeile sunt cel mai adesea delicate, dar pot fi şi dure la nevoie.

Doctorul Maketsi dorea să schimbe subiectul acum, fiindcă îi era teamă că Mma Ramotswe ar putea să-l întrebe dacă ştie să gătească şi nu-şi dorea o reeditare a conversației pe care o

avusese cu o tânără care tocmai se întorsese în țară după un an de şedere în Statele Unite. Ii spusese sfidătoare, de parcă diferența de vârstă dintre ei nu avea nici o importanță: „Dacă mănânci, trebuie să şi găteşti. Scurt pe doi!" Ideile astea vin din America şi, probabil, teoretic, sunt bune. Dar sunt, oare, americanii mai fericiți ? Gândirea asta progresistă trebuie să aibă, desigur, o limită. Auzise recent că există bărbați pe care soțiile îi obligă să schimbe scutecele copiilor Se cutremură la acest gând. Africa nu e pregătită pentru aşa ceva, cugetă el. Unele dintre vechile obiceiuri africane sunt cât se poate de potrivite şi comode... dacă eşti bărbat. Şi, bineînțeles, doctorul Maketsi era bărbat.

- Ei, dar astea-s chestiuni majore, spuse el jovial. Dacă vorbim despre dovleci, asta nu-i face să crească.

Asta era o vorbă de-a soacră-sii şi, deşi nu era mai niciodată de acord cu spusele ei, se trezea citând-o adesea.

Mma RamotsMre râse.

- De ce-ai venit să mă vezi ? întrebă ea. Vrei să-ți găsesc o nouă nevastă?

Doctorul Maketsi plescăi dezaprobator.

- Am venit pentru o problemă gravă, spuse el. Nu pentru un fleac de sfat legat de neveste.

Mma Ramotswe îl ascultă cum îi explică cât e de delicată problema lui, iar ea-l asigură că, aidoma lui, crede în confidențialitate.

- Nici măcar secretara mea n-o să afle ce-ai să-mi spui, îl linişti ea.

- Foarte bine, aprobă doctorul Maketsi. Deoarece, dacă mă înşel în privința asta şi dacă ajunge la urechile cuiva, o să fiu pus într-o mare încurcătură - ca, de altfel, tot spitalul. Nu vreau să intru în vizorul ministrului.

- Înțeleg, zise Mma Ramotsvse.

Ii stârnise interesul şi era nerăbdătoare să audă ce anume îl tulbura pe prietenul ei. Avusese parte de câteva cazuri plicticoase în ultimul timp, inclusiv de unul de-a dreptul degradant, în care trebuise să găsească câinele pierdut al unui bogătaş. Un câine! Singura femeie detectiv din țară n-ar trebui să se înjosească până într-atât, iar Mma Ramotswe n-ar fi acceptat acest caz dacă n-ar fi avut nevoie de bani. Motorul dubitei albe avea un zgomot ciudat şi domnul J.L.B. Matekoni, chemat de urgență să constate care-i problema, îi dăduse vestea, cât putuse el de amabil, că o s-o coste mult. Şi ce javră împuțită se dovedise a fi; când, în cele din urmă, îi dăduse de urmă în timp ce era târât, legat cu sfoară, de gaşca de prichindei care-l furase, câinele îşi răsplătise elibe-ratoarea muşcând-o de gleznă.

- Mă îngrijorează unul dintre tinerii noştri doctori, începu doctorul Maketsi. Este vorba despre doctorul Komoti. E nigerian.

- Înțeleg.

- Ştiu că sunt unii care-i privesc cu neîncredere pe nigerieni, zise doctorul Maketsi.

- Cred că există şi din aceştia, replică Mma Ramotswe, surprinzând privirea doctorului şi lăsă rapid ochii în pământ, aproape vinovată.

Doctorul Maketsi bău şi ultima înghițitură din ceaiul de rooibos şi puse cana pe masă.

- Hai să-ți povestesc despre doctorul Komoti, reluă el. Să începem cu ziua când s-a prezentat la interviu. Eu am fost cel desemnat să i-l ia, de fapt, trebuie să recunosc că a fost o simplă formalitate. Duceam lipsă de personal pe-atunci şi aveam nevoie de cineva care să ne dea o mână de ajutor la urgențe. Ştii, nu prea aveam de unde alege. Oricum, avea un CV rezonabil şi mai adusese cu el şi nişte referințe. Lucrase câțiva ani la Nairobi, am sunat la spitalul acela şi oamenii mi-au confirmat că au fost mulțumiți de el, aşa că l-am angajat. A început să lucreze acum şase luni. La urgență a avut de lucru, nu glumă. Probabil ştii cum e. Accidente de maşină, bătăi, chestiile obişnuite din fiecare seară de vineri. Bineînțeles, cel mai adesea ne confruntăm doar cu răni uşoare, hemoragii ce se cer oprite, din când în când câte o resuscitare - chestii de-astea. Totul părea să meargă bine, dar, la trei săptămâni după ce l-am angajat, medicul specialist a venit să stea de vorbă cu mine. Mi-a zis că are impresia că noul doctor e cam neîndemânatic şi unele dintre operațiile pe care le face sunt de mântuială. De exemplu, a cusut câteva răni foarte urât şi suturile au trebuit refăcute. În alte situații, însă, a fost chiar foarte bun. De

exemplu, acum câteva săptămâni s-a internat o femeie cu pneumotorax. Asta-i o chestie destul de gravă. În spaţiul pleural pătrunde aer, iar plămânul se zdrenţuieşte, ajunge ca un balon spart. Dacă se întâmplă aşa ceva, trebuie să scoţi de urgenţă aerul afară, pentru ca plămânul să se poată dilata. Asta-i o operaţiune destul de delicată pentru un doctor neexperimentat. Trebuie să ştii exact unde să montezi tubul de dren. Dacă greşeşti, poţi să perforezi inima sau se-ntâmplâ cine ştie ce altceva. Dacă nu reacţionezi imediat, pacientul îşi poate pierde viaţa. Acum câţiva ani era să pierd eu însumi un pacient din cauza asta. Chiar am prins frică de treaba asta. Doctorul Komoti, însă, s-a dovedit a fi foarte priceput la asta şi, fără nici o îndoială, a salvat viaţa femeii. Medicul specialist a apărut spre sfârşitul operaţiunii şi l-a lăsat să termine singur. Mi-a povestit că a fost impresionat de prestaţia lui. În acelaşi timp, însă, e vorba de acelaşi doctor care, cu o zi înainte, n-a diagnosticat corect un caz evident de splină mărită.

- E inconsecvent ?

- Exact, replică doctorul Maketsi. O zi este excepţional, iar în ziua următoare poate să ucidă un pacient ghinionist.

Mma Ramotswe cântări situaţia un moment şi îşi aminti de un articol din The Star.

- Am citit zilele trecute despre un chirurg impostor din Johannesburg, îi povesti ea. A practicat medicina aproape zece ani şi nimeni

n-a ştiut că n-are nici o calificare. Apoi, cineva a dat 'din întâmplare peste o informație şi l-au demascat.

- Fenomenal, exclamă doctorul Maketsi. Din când în când mai ies Ia iveală astfel de cazuri. Adesea, indivizii ăştia scapă fără să fie prinşi, câteodată, ani la rând.

- I-ai verificat diplomele ? se interesă Mma Ramotswe. E uşor să falsifici documente în ziua de azi, cu fotocopiatoarele şi imprimantele laser -oricine poate s-o facă. Poate că nici nu-i doctor.

Poate a fost portar la spital sau ceva de genul ăsta.

Doctorul Maketsi scutură din cap.

- Am făcut cercetări, îi răspunse. L-am verificat la Facultatea de Medicină din Nigeria - am dat lupte grele, te asigur - şi am luat legătura cu Consiliul Medicilor din Marea Britanie, unde a lucrat ca rezident doi ani. Am obținut până şi o fotografie de-a lui de la Nairobi şi este vorba de aceeaşi persoană. Deci sunt destul de sigur că-i exact cine susține c-ar fi.

- Şi nu poți să-l supui unui test? întrebă Mma Ramotswe. Nu poți să afli cât de multe ştie despre medicină, pur şi simplu, punându-i câteva întrebări încuietoare?

Doctorul Maketsi zâmbi.

- Am făcut deja asta. Am profitat de câteva cazuri mai dificile şi i-am cerut părerea. Prima oară s-a descurcat bine, mi-a dat un răspuns destul de bun. Evident, ştia despre ce

vorbeşte. Dar, într-o altă situaţie, mi s-a părut nesigur. Mi-a spus că vrea să se mai gândească. Asta m-a iritat şi i-am amintit despre cazul pe care-l discutaserăm mai devreme. L-am luat pe nepregătite şi doar a mormăit ceva neinteligibil, de parcă ar fi uitat ce mi-a spus în urmă cu doar trei zile.

Mma Ramotswe se uită în tavan. Ştia ce în-seamnă să uiţi. Bietul ei tătic devenise uituc spre sfârşit şi, uneori, nu-şi mai amintea nici de ea. Asta era de înţeles la un om bătrân, dar nu şi la un doctor tânăr. Doar dacă nu era bolnav, fireşte, caz în care boala i-ar fi afectat memoria.

- Nu-i nimic în neregulă cu el din punct de vedere mintal, afirmă doctorul Maketsi, de parcă i-ar fi ghicit gândurile. Cel puţin, din câte-mi dau eu seama. Nu-i un caz de demenţă presenilă sau ceva de genul ăsta. Mie mi-e teamă de droguri. Cred că-i posibil să fie dependent de droguri şi, în jumătate din timpul în care tratează pacienţi, el, de fapt, nu-i acolo.

Doctorul Maketsi făcu o pauză. Aruncase bomba şi acum se lăsase pe spate, de parcă ar fi fost redus la tăcere de implicaţiile afirmaţiei pe care tocmai o făcuse. Asta era la fel de grav ca şi cum i-ar fi permis unui doctor să profeseze fără a avea calificarea necesară. Dacă ministrul ar afla că un doctor tratează pacienţi în spital în timp ce-i drogat, l-ar lua la întrebări pe cel care l-a angajat.

Chiar îşi imagina interogatoriul:

- Cum aşa, doctore Maketsi, nu ți-ai dat seama din comportamentul lui că omul ăsta-i drogat? Cu siguranță, voi, medicii, ar trebui să fiți în stare să dibuiți astfel de cazuri. Dacă eu văd cu ochiul liber când mă plimb pe stradă că cineva a fumat dagga[14], atunci, fără îndoială, un doctor ar trebui să-şi dea seama imediat cum stă treaba. Sau doar eu am falsa impresie că voi, medicii, aveți un spirit de observație mai dezvoltat decât în realitate?...

- Înțeleg de ce eşti îngrijorat, spuse Mma Ramotswe. Dar nu văd cu ce te-aş putea ajuta. Nu prea am avut de-a face cu lumea traficanților. De fapt, asta-i treaba poliției.

Doctorul Maketsi dădu din mână a lehamite.

- Nu-mi vorbi mie de poliție, exclamă el. Nu-s în stare să-şi țină gura închisă. Dacă mă duc la ei cu problema asta, ar trata-o ca pe un caz clar de consum de droguri. S-ar năpusti să-i percheziționeze casa şi cineva s-ar apuca să trăncănească. In scurt timp ar afla tot oraşul că-i dependent de droguri.

Făcu o pauză, să se asigure că Mma Ramotswe pricepe şi ea subtilitatea dilemei lui, apoi continuă:

- Şi dacă nu-i dependent? Şi dacă n-am dreptate ? Atunci i-aş distruge reputația fără motiv. O fi. el incompetent din când în când, dar ăsta nu-i un motiv să-l desființez.

[14] Haşiş în limba setswana

- Dar dacă descoperim că ia droguri? întrebă Mma Ramotswe. Nu ştiu cum am putea face asta, dar ce faci pe urmă? îl concediezi?

Doctorul scutură din cap hotărât.

- Noi nu aşa percepem chestiunea drogurilor. Nu-i o chestiune de bine şi rău. Aş trata-o ca pe o problemă medicală şi aş încerca să-l ajut. Aş încerca să rezolv problema cumva.

- Dar nu poți să „rezolvi" ceva cu oamenii ăştia, îl contrazise Mma Ramotswe. Să fumezi dagga e una, dar să iei pastile sau te miri ce e cu totul altceva. Arată-mi tu mie un dependent de droguri care a fost readus pe calea cea bună. Măcar unul. Mă rog, poate există, dar eu n-am văzut vreunul.

Doctorul Maketsi ridică din umeri.

- Ştiu că sunt nişte indivizi vicleni, recunoscu el. Dar unii chiar se lasă. Aş putea să-ți arăt nişte statistici.

- Ei, poate da, poate nu, făcu Mma Ramotswe sceptică. Întrebarea este: cu ce te pot ajuta?

- Află una-alta despre el, răspunse doctorul Maketsi. Urmăreşte-l câteva zile. Află dacă are legături cu mafia drogurilor. Dacă da, află dacă se ocupă şi de comercializarea lor. Fiindcă asta ar fi o cu totul altă problemă. Controlăm la sânge distribuirea medicamentelor din spital, dar câteodată unele se mai pierd. Ultimul lucru de care am avea nevoie e un doctor care să le vândă

drogaților medicamentele spitalului. Nu putem să tolerăm aşa ceva.

- Şi-atunci, l-ai pune pe liber? îl provocă Mma Ramotswe. N-ai mai încerca să-l ajuți?

Doctorul Maketsi râse.

- L-am da afară pentru totdeauna.

- Foarte bine, îl aprobă Mma Ramotswe. Acum să discutăm despre onorariul meu.

Doctorului Maketsi îi căzu fața.

- De-asta mă temeam. E o chestiune atât de delicată, n-aş putea pune spitalul să plătească.

Mma Ramotswe dădu din cap a încuviințare.

- Te-ai gândit că, în calitate de vechi prieten...

- Da, şopti doctorul Maketsi. Am crezut că, în calitate de veche prietenă, o să-ți aminteşti că atunci când tatăl tău era în faza terminală...

Mma Ramotswe îşi aminti. Doctorul Maketsi venise seară de seară, fără nici o excepție, vreme de trei săptămâni şi în final aranjase ca tăticul ei să fie internat într-o rezervă de la spital, pe gratis.

- Îmi amintesc foarte bine, îl întrerupse ea. Am pomenit de onorariu doar ca să-ți spun că nici nu poate fi vorba de-aşa ceva.

Avea toate informațiile necesare pentru a începe investigațiile în cazul doctorului Komoti. Avea adresa lui din Kaunda Way; avea o fotografie de la doctorul Maketsi; şi avea numărul de înmatriculare al break-ului verde pe care-l conducea. I se dăduse şi numărul lui

de telefon şi numărul căsuței poştale, deşi nu-şi putea imagina la ce i-ar folosi. Tot ce trebuia să facă era să înceapă supravegherea doctorului Komoti şi să afle cât de multe putea în cel mai scurt timp.

Îndatoritor, doctorul Maketsi îi oferise şi o copie după programarea gărzilor lui la urgențe pe următoarele patru luni. Asta însemna că Mma Ramotswe avea să ştie exact când ar trebui el să plece de la spital ca să se întoarcă acasă şi, de asemenea, când o să fie în tura de noapte. Asta o va scuti de multă pierdere de timp şi chin, cu statul şi aşteptatul în stradă în dubita ei albă. Se apucă de treabă după două zile. Era la post când doctorul Komoti ieşi din parcarea personalului medical în după-amiaza aceea şi-l urmări discret prin oraş, parcând la câteva maşini mai departe de el şi aşteptând câteva minute bune până să iasă din dubită. El îşi făcu cumpărăturile din două-trei magazine, luă un ziar de la Casa Cărții. Apoi se întoarse la maşină, se duse direct acasă şi rămase acolo - nevinovat, presupuse ea -până când luminile se stinseră în jurul orei zece. Era o treabă plicticoasă să stea în dubita albă, dar Mma Ramotswe era obişnuită; în plus, de îndată ce accepta un caz, nu mai era loc de-ntors. Ar fi stat în dubită şi o lună, ba chiar mai mult, dacă doctorul Maketsi i-ar fi cerut asta; măcar cu atâta să-l răsplătească pentru tot ce făcuse pentru tăticul ei.

În seara aceea nu se întâmplă nimic; în seara următoare, la fel. Mma Ramotswe începuse să se întrebe dacă o să apară vreo schimbare în programul zilnic al doctorului Komoti când, brusc, lucrurile chiar se schimbară. Era vineri după-amia-ză şi Mma Ramotswe era pregătită să-l urmărească până acasă. Doctorul plecă din spital cu o mică întârziere, dar, în cele din urmă, ieşi pe uşa de la urgențe cu stetoscopul vârât în buzunarul halatului alb şi urcă în maşină.

Mma Ramotswe îl urmări ieşind din curtea spitalului, bucuroasă că nu-i remarcase prezența. Presupunea că se duce la Casa Cărții pentru ziar, dar, de data asta, în loc s-o cetească spre oraş, o apucă în direcția opusă. Mma Ramotswe era satisfăcută că, în sfârşit, e posibil să se întâmple ceva şi se concentra să nu-l piardă în trafic. Şoselele erau mai aglomerate decât de obicei, fiindcă era vineri după-amiază şi sfârşit de lună, iar asta însemna zi de salariu. În seara aceea vor fi mai multe accidente de maşină decât în mod obişnuit, iar persoana care-i luase locul doctorului Komoti la urgențe va fi ocupată până peste cap cu cusutul bețivanilor şi cu extrasul bucățelelor de parbriz din răniții din accidente rutiere.

Mma Ramotswe constată cu surprindere că doctorul Komoti o ia pe drumul spre Lobatse. Interesant. Dacă are vreo legătură cu lumea drogurilor, Lobatse nu-i o idee rea ca bază de operațiuni. Era destul de aproape de graniță şi

putea să introducă clandestin anumite lucruri în Africa de Sud sau să facă contrabandă cu lucruri de-acolo. Orice-ar fi fost, devenise dintr-odată un bărbat mai interesant de urmărit.

Înaintau spre sud, dubita albă chinuindu-se să se țină după maşina mult mai puternică a doctorului Komoti. Mma Ramotswe nu-şi făcea griji că va fi reperată; drumul e aglomerat şi doctorul Komoti n-ar avea nici un motiv să remarce în mod special dubita albă. De îndată ce ajung la Lobatse, fireşte, va trebui să fie mai prudentă, pentru că ar putea-o observa în traficul mai redus de acolo.

Dar el nu opri în Lobatse, iar Mma Ramotswe începu să fie îngrijorată. Dacă are de gând să meargă dincolo de Lobatse, e posibil să viziteze un sătuc de partea cealaltă a oraşului. Totuşi, asta-i o supoziție neîntemeiată, fiindcă nu-i mare lucru de partea cealaltă a Lobatse-ului - sau, cel puțin, nu pentru o persoană ca doctorul Komoti. Altă posibilitate ar fi granița, câțiva kilometri mai jos. Da! Doctorul Komoti va trece granița, e sigură de asta. Se duce la Mafikeng.

Când îşi dădu seama că destinația doctorului Komoti e în afara țării, Mma Ramotswe se minună ea însăşi de prostia ei. Nu avea paşaportul la ea; doctorul Komoti va trece granița, iar ea va trebui să rămână în Botswana. De îndată ce el va fi de partea cealaltă, o să poată să facă tot ce doreşte - şi,

fără îndoială, aşa va face - iar ea nu va afla nimic.

II văzu cum opreşte la punctul de control al frontierei, apoi se întoarse ca un vânător care şi-a urmărit prada până la capătul puterilor şi e nevoit să renunțe. El o să fie plecat tot weekendul şi ea o să ştie tot atât de multe despre cum şi-a petrecut el timpul cât ştie despre mersul bursei. Săptămâna următoare va trebui să se întoarcă la sarcina plictisitoare de supraveghere nocturnă a casei lui, frustrată şi conştientă că treaba necurată s-a petrecut în timpul weekendului. Şi, în timp ce-l urmăreşte pe el, va trebui să amâne alte cazuri, cazuri care i-ar aduce onorarii cu care şi-ar putea plăti facturile.

Când se întoarse la Gaborone, Mma Ramotswe era supărată de-a binelea. Se culcă devreme, dar proasta dispoziție o urmări şi a doua zi dimineața, când se duse la mall. Bău o ceaşcă de cafea pe veranda Hotelului President şi stătu de vorbă cu prietena ei Grace Gakatsla, cum făcea, de regulă, în mai toate diminețile de sâmbătă. Grace, care avea un magazin de modă în Broadhurst, o înveselea întotdeauna cu poveşti despre ciudățeniile clientelor ei. Una dintre ele, soția unui ministru din guvern, cumpărase nu demult o rochie într-o vineri şi o înapoiase lunea următoare, spunându-i că nu-i vine bine. Totuşi, Grace fusese la o nuntă în duminica respectivă şi o văzuse pe madam

ministru purtând rochia, care-i venea ca turnată.

- Bine'nțeles că nu i-am putut spune în față că-i o mincinoasă şi că nu se află într-un magazin de închiriat rochii, povesti Grace. Aşa că am întrebat-o cum s-a distrat la nuntă. Mi-a zâmbit şi mi-a răspuns că s-a simțit foarte bine. La care eu i-am zis că şi eu m-am simțit foarte bine. Evident, nu mă văzuse printre invitați. Zâmbetul i s-a şters de pe față şi mi-a spus c-o să-i mai dea o şansă rochiei.

- Femeia aia-i ca un porc spinos, spuse Mma Ramotswe.

- o hienă, îi ținu isonul Grace. Mai bine zis, un furnicar cu nasul ăla lung al ei.

Râsetele se stinseră şi Grace plecă, lăsând-o pe Mma Ramotswe pradă supărării. Se părea că aşa o să se simtă tot restul weekendului; de fapt, era îngrijorată că proasta dispoziție o va urmări până ce-o să soluționeze cazul Komoti - dacă o să-l soluționeze vreodată.

Achită nota de plată şi plecă. Chiar atunci, tocmai când cobora pe scara principală a hotelului, îl zări pe doctorul Komoti în mall.

O clipă Mma Ramotswe înlemni. Doctoral Komoti trecuse granița cu o seară înainte, chiar înainte de ora şapte. Punctul de control închide la opt, ceea ce înseamnă că nu avusese timp să străbată drumul dus-întors până la Mafikeng, care era la o distanță de încă patruzeci de minute, şi să se întoarcă la timp înainte de închiderea graniței. Prin

urmare, petrecuse acolo o singură seară şi se întorsese în dimineața aceea la prima oră.

Îşi reveni din şoc şi îşi dădu seama că ar trebui să profite de ocazie şi să-l urmărească, să vadă ce face. Acum era la magazinul de feronerie şi Mma Ramotswe îşi făcu de lucru în fața lui, uitându-se la articolele din vitrină până ce îl văzu ieşind. Apoi, el se îndreptă hotărât spre maşina din parcare şi-l văzu urcând în ea.

Doctorul Komoti rămase în casă restul zilei. La şase seara se duse la Hotelul Sun unde bău un pahar cu alți doi bărbați, doi nigerieni pe care Mma Ramotswe îi recunoscu. Ştia că unul din ei lucrează la o firmă de contabilitate, iar cel de-al doilea parcă era învățător la o şcoală. Nu era nimic dubios în întâlnirea asta. Chiar în acel moment mai erau şi alte grupuri de oameni adunați laolaltă în intimitatea artificială a vieții de expatriat, discutând despre țara lor de baştină. Rămase o oră în compania prietenilor, apoi plecă şi asta fu toată viața socială a doctorului Komoti în weekendul acela. Duminică, spre seară, Mma Ramotswe se hotărî să-i raporteze doctorului Maketsi la sfârşitul săptămânii viitoare că, din nefericire, nu are nici o dovadă cum că ar avea vreo legătură cu cercurile toxicomanilor şi, mai mult decât atât, că omul pare un model de sobrietate şi respectabilitate. Nici măcar nu apăruse la orizont vreo femeie, doar dacă nu se ascundea în casă şi nu ieşea niciodată. Nimeni nu intrase şi nu ieşise din casă, în tot

acest timp, cu excepția doctorului Komoti. Era pur şi simplu plictisitor să-l urmăreşti.

Rămânea, totuşi, problema escapadei de vineri, la Mafikeng. Dacă s-ar fi dus până acolo să facă târguieli la bazarurile OK - aşa cum procedează o mulțime de oameni -, atunci ar fi trebuit să rămână acolo cel puțin o parte a dimineții de sâmbătă, ceea ce, evident, nu se întâmplase. Rezolvase, deci, vineri seară ce avea de rezolvat. Oare-i vorba de-o femeie - una dintre sud-africanele alea stridente după care se pare I că se dau în vânt, fără nici un motiv, toți bărbații? Asta ar putea fi o explicație plauzibilă.

Dar atunci de ce s-ar fi grăbit să se-ntoarcă sâmbătă dimineață? De ce să nu fi rămas acolo, s-o scoată la prânz la Hotelul Mmbabatho ? Ceva-i în neregulă şi Mma Ramotswe se hotărî să-l urmărească la Mafikeng weekendul următor, dacă avea să mai plece, să vadă care-i situația. Dacă nu-i nimic de văzut, atunci va putea să-şi facă nişte cumpărături şi să se întoarcă acasă sâmbătă după-amiază. Oricum avea de gând să se ducă până acolo, aşa că avea să împuşte doi iepuri dintr-un foc.

Doctorul Komoti fu îndatoritor. Vinerea următoare plecă de la spital la timp şi porni spre Lobatse, urmat la o oarecare distanță de Mma Ramotswe în dubita ei albă. Trecerea frontierei se dovedi a fi problematică, deoarece Mma Ramotswe trebuia să aibă grijă să nu se apropie prea tare de el la punctul de frontieră

şi, în acelaşi timp, nici să nu-l piardă din ochi dacă se îndepărta prea tare. Câteva momente chiar crezu că va fi întârziată de un polițist de frontieră mocăit, care-i răsfoi cu atenție paşaportul, uitându-se la vizele care arătau că fusese la Johannesburg şi Mafikeng.

- Zice aici, la ocupație, că sunteți detectiv, remarcă el pe un ton ursuz. Cum poate fi o femeie detectiv ?

Mma Ramotswe îi aruncă o privire cruntă. Dacă discuția asta se prelungeşte, ar putea să-l piardă pe doctorul Komoti, căruia tocmai i se punea viza pe paşaport. In câteva minute va trece de punctul de control, iar dubita albă nu va mai avea nici o şansă să-l prindă din urmă.

- Sunt multe femei detectiv, răspunse Mma Ramotswe cu demnitate. N-ați citit-o pe Agatha Christie ?

Vameşul se uită la ea şi se zbârli tot.

- Vreți să spuneți că nu sunt un om şcolit? mârâi el. Asta vreți să spuneți? Că n-am citit-o pe această doamnă Christie?

- În nici un caz, replică Mma Ramotswe. Dumneavoastră, cei de la frontieră, sunteți foarte şcoliți şi eficienți. Mai ieri mă aflam în casa ministrului dumneavoastră şi i-am spus că sunt de părere că subalternii săi sunt foarte politicos! şi eficienți. Am discutat pe tema asta cât a ținut cina.

Polițistul îngheță. Ezită un moment, dar apoi apucă ştampila şi-i aplică viza pe paşaport.

- Mulțumesc, Mma, spuse el. Puteți pleca. Lui Mma Ramotswe nu-i plăcea să mintă, dar uneori era necesar, mai ales în fața unor oameni care erau promovați fără să se țină cont de aptitudinile lor. Jumătăți de adevăruri de felul acesta - îl cunoştea pe ministru, chiar dacă nu erau apropiați - îi băgau în viteză, câteodată, pe funcționarii publici şi adesea asta era spre binele lor. Probabil că polițaiul ăsta o să se gândească de două ori înainte să mai terorizeze o femeie fără absolut nici un motiv.

Se urcă în dubită şi i se făcu semn să treacă pe lângă barieră. Doctorul Komoti, ia-l de unde nu-i, aşa că fu nevoită să apese pe accelerație ca să-l ajungă din urmă. Nu mergea foarte repede, aşa că încetini şi ea şi îl urmări dincolo de rămăşițele capitalei lui Mangope şi ale republi-cii-fantomă Bophuthatswana[15] Aici era stadionul pe care preşedintele fusese luat prizonier de propriii soldați, în timpul revoltei militare; iată şi birourile guvernamentale care administrau statul fragmentat în mod absurd, în numele stăpânilor de la Pretoria. Ce pierdere, reflectă ea, ce prostie monumentală şi, când i-a sunat ceasul, a dispărut ca un miraj, aşa cum şi fusese în tot acest timp. Toate erau

[15] Lucas Mangope (n. 1923), preşedinte al autoprocla-matei Republici Bophuthatswana între 1977 şi 1994, când a fost înlăturat de la conducere printr-o lovitură de stat. Din 1994, Bophuthatswana a fost inclusă din nou în graniţele statului Africa de Sud

reminiscențe ale glumei numite apartheid şi ale visului monstruos al lui Verwoerd; câtă durere, câtă suferință prelungită -adăugată istoriei greu încercate a Africii.

Dintr-odată, doctorul Komoti făcu la dreapta. Ajunseseră la periferia Mafîkeng-ului, într-o suburbie cu străzi îngrijite, armonios dispuse, şi case cu grădini întinse, cu garduri frumoase. El intră pe aleea uneia dintre aceste case, obligând-o pe Mma Ramotswe să meargă înainte pentru a nu bate la ochi. Numără casele pe lângă care trecea - şapte la număr - şi parcă dubita sub un copac.

Era acolo şi ceea ce se numea o alee colectoare, care se întindea în spatele caselor. Mma Ramotswe lăsă dubita şi merse pe jos spre capătul aleii. Casa în care intrase doctorul Komoti era cu opt case mai încolo, socotind că, pe lângă cele şapte numărate de ea mai fusese una amplasată pe colț, pe lângă care trecuse ca să intre pe alee.

Rămase pe această alee, în spatele celei de-a opta case, şi mătură curtea cu privirea. Odată, demult, cineva avusese grijă de ea, dar asta trebuie să fî fost cu ani în urmă. Acum nu era nimic altceva decât o încrengătură de vegetație -duzi, tufişuri de bougainvillea scăpate de sub control, care crescuseră enorm şi care-şi înălțau florile purpurii spre cer, arbuşti de papaya cu fructele putrezite pe ramuri. Trebuie să fie raiul şerpilor, îi trecu ei prin minte, s-ar putea să colcăie şerpii mamba prin iarba netăiată şi şerpii de arbore încolăciți de

crăcile copacilor, toți aşteptând pe cineva ca ea, îndeajuns de idiot ca să le calce tărâmul.

Împinse cu grijă poarta. Era limpede că nu fusese folosită de mult timp şi balamalele scâr-țâiră înfiorător. Dar asta nu conta prea tare, fiindcă vegetația luxuriantă care ascundea casa aflată la aproximativ 100 de metri de gardul din spate înăbuşea orice sunet. De fapt, era practic imposibil să vezi casa prin verziş, ceea ce o făcu pe Mma Ramotswe să se simtă în siguranță, cel puțin față de cei din casă, dacă nu şi față de şerpi.

Mma Ramotswe înainta cu grijă, punând uşurel flecare picior înaintea celuilalt şi aşteptân-du-se dintr-o clipă într-alta să audă sâsâitul unui şarpe iritat. Dar nu se mişcă nimic şi în curând se ghemui sub un dud, cât de aproape îndrăzni ea să se apropie de casă. Din umbra copacului avea în raza privirii uşa din spate şi fereastra deschisă a bucătăriei; totuşi, nu putea să privească în casă, care era construită în vechiul stil colonial, cu streşini largi ce păstrau interiorul răcoros şi întunecos. Era mult mai uşor să spionezi oamenii care locuiau în case moderne, deoa-rece arhitecții din ziua de azi uitaseră de soare şi-i puneau pe oameni să locuiască în acvarii în care toată lumea putea să se uite pe ferestrele largi, neacoperite, dacă aşa voia.

Şi-acum ce să facă? Ar putea sta acolo unde e, în speranța că cineva ar putea ieşi în curte pe uşa din spate; dar de ce-ar ieşi ? Şi, dacă ar ieşi, ea ce-ar face?

Dintr-odată, fereastra din spatele casei se deschise şi un bărbat se aplecă în afară. Era doctorul Komoti.

- Tu! Hei, tu! Da, tu, grăsano! Ce cauți sub dudul nostru?

Pe Mma Ramotswe o încercă nevoia bruscă şi absurdă să se uite peste umăr, ca si cum ar fi fost altcineva, şi nu ea, sub copac. Se simți ca o şcolăriță prinsă la furat de fructe sau făcând cine ştie ce alt lucru interzis. Nu avea cale de-ntors, trebuia să-şi recunoască vina.

Se ridică şi ieşi la lumină.

- E zăpuşeală, strigă ea. Puteți să-mi dați o gură de apă?

Fereastra se închise şi câteva clipe mai târziu se deschise uşa bucătăriei. Doctorul Komoti stătea în prag îmbrăcat, remarcă ea, cu totul altfel decât atunci când plecase din Gaborone. Avea o cană cu apă pe care i-o oferi. Mma Ramotswe se întinse şi bău apa plină de recunoştință. De fapt, chiar îi era sete, iar apa fu bine-venită, deşi cana era murdară.

- Ce cauți în grădina noastră ? o întrebă doctorul Komoti deloc neînțelegător. Eşti hoață?

Mma Ramotswe mimă că se simte jignită în amorul propriu.

- Nu, răspunse ea.

Doctorul Komoti se uită la ea cu răceală.

- Ei bine, dacă nu eşti hoață, atunci ce vrei ? Cauți de lucru? Dacă-i aşa, avem deja o femeie care găteşte pentru noi. Nu mai avem nevoie de altcineva.

Mma Ramotswe era cât pe ce să-i dea un răspuns când cineva apăru în spatele doctorului Komoti şi se uită peste umărul acestuia. Era doctorul Komoti.

- Care-i treaba ? se interesă al doilea doctor Komoti. Ce vrea femeia asta?

- Am văzut-o în grădină, răspunse primul doctor Komoti. Zice că nu-i hoaţă.

- Şi chiar nu sunt, replică ea indignată. Mă uitam la casă.

Cei doi bărbaţi erau nedumeriţi.

- De ce ? întrebă unul din ei. De ce să te uiţi la casă? N-are nimic deosebit şi, oricum, nu-i de vânzare.

Mma Ramotswe îşi dădu capul pe spate şi începu să râdă.

- N-am venit s-o cumpăr, răspunse ea. Am locuit aici când eram micuţă. Aici stătea o familie de buri pe atunci, un domn Van der Heever şi soţia lui. Ştiţi, mama mea era bucătăreasa lor şi noi locuiam în aripa servitorilor, acolo, în spate, la capătul grădinii. Tata avea grijă de grădină…

Se întrerupse şi se uită la cei doi bărbaţi cu reproş.

- Era bine întreţinută pe atunci, le povesti ea. Grădina era foarte bine îngrijită.

- A, sunt sigur că aşa era, replică unul din ei. Am vrea s-o punem la punct într-o bună zi. Doar că noi suntem foarte ocupaţi. Suntem amândoi doctori, înţelegeţi, şi ne petrecem mai tot timpul la spital.

- Aha! exclamă Mma Ramotswe mimând un ton respectuos. Sunteți amândoi doctori la spitalul de aici?

- Nu, răspunse primul doctor Komoti. Eu am un cabinet mai jos, lângă gară, iar fratele meu...

- Eu lucrez în partea aia, îl întrerupse celălalt doctor Komoti, arătând vag spre nord. Oricum, puteți să vă uitați la grădină cât doriți. O să vă fac un ceai.

- Vai, făcu Mma Ramotswe, sunteți foarte amabil. Mulțumesc.

Era o uşurare să plece din grădina aceea lăsată în paragină. Se prefăcu câteva minute că se uită la copaci şi arbuşti, apoi le mulțumi gazdelor pentru ceai şi plecă. Mintea ei febrilă întorcea pe toate fețele informațiile ciudate pe care le obținuse. Deci sunt doi doctori Komoti, ceea ce nu-i neapărat anormal; totuşi, simți că aici se află esența întregii afaceri. Fireşte, nu există nici un motiv pentru care doi gemeni să nu urmeze facultatea de medicină - adesea gemenii au vieți asemănătoare şi câteodată chiar merg într-atât de departe încât se căsătoresc cu surori. Şi totuşi, aici se-ntâmplă ceva semnificativ şi Mma Ramotswe era sigură că se-ntâmplă chiar sub nasul ei, numai de-ar putea înțelege ce anume. Se întoarse la dubita albă şi se porni înapoi spre centru. Unul din doctorii Komoti spusese că are un cabinet în oraş, lângă gară, şi ea se hotărî să arunce o privire acolo, deşi, probabil, plăcuța de alamă, în caz că are una, nu i-ar dezvălui prea multe.

Avea o idee vagă cum arată gara. Era un loc pe care îi plăcea să-l viziteze, pentru că-i amintea de Africa de odinioară, de zilele petrecute în • trenurile aglomerate, de călătoriile lente pe câmpiile nesfârşite, de trestia de zahăr pe care o ronțăiai ca să-ți omori timpul şi de seva trestiei pe care o scuipai pe fereastra deschisă. Aici gara păstra încă atmosfera asta într-o oarecare măsură - aici, unde trenurile care soseau de la Cape treceau lin pe lângă peron în drumul lor prin Botswana, spre Bulawayo; aici, unde magazinele indiene situate printre clădirile gării încă vindeau pături ieftine şi pălării bărbăteşti cu o pană strident colorată vârâtă în panglică.

Mma Ramotswe nu voia ca Africa să se schimbe. Nu dorea ca africanii să devină precum ceilalți, neomenoşi, egoişti, să uite ce înseamnă să fii african sau, şi mai rău, să le fie ruşine că sunt africani. Ea n-o să fie nimic altceva decât o africană şi, chiar dacă ar veni cineva la ea şi i-ar spune „Uite o pilulă, ultimul răcnet. Ia-o şi-o să te transformi în americancă", ea ar refuza oferta. Nu, mulțumesc. Nu-mi trebuie. Niciodată.

Opri dubita albă în fața gării şi coborî. Era lume multă în jur; femei care vindeau porumb copt şi băuturi dulci; bărbați care discutau zgomotos cu prietenii lor; o familie care plecase într-o călătorie cu nişte geamantane de carton presat şi diverse alte lucruri înfăşurate într-o pătură. Un copil care

împingea o maşinuță confecționată din sârmă se ciocni de Mma Ramotswe şi o şterse fără să-şi ceară scuze, de teamă să nu fie luat în tărbacă.

Se apropie de una din vânzătoare şi-i vorbi în setswana.

- Cum vă simțiți azi, Mma ? se interesă politicoasă.

- Bine, şi dumneavoastră la fel, Mma?

- Da, bine, şi am dormit foarte bine.

- Asta-i o treabă bună.

Odată terminate saluturile, o întrebă:

- Am auzit că e un doctor pe-aici care-i foarte bun. II cheamă Komoti. Ştiți cumva unde-i cabinetul lui?

Femeia dădu din cap a încuviințare.

- Merge multă lume la doctorul acesta. Are cabinetul acolo, vedeți, unde şi-a parcat albul ăla camionul. Acolo.

Mma Ramotswe îi mulțumi şi cumpără un ştiulete de porumb copt. Apoi, ronțăind porumbul, traversă piața prăfuită, spre clădirea cam dărăpănată, cu acoperiş de tablă, unde-şi avea doctorul Komoti cabinetul.

Spre marea ei surpriză, uşa nu era încuiată şi, când o deschise, se trezi în fața unei femei.

- Îmi pare rău, Mma, doctorul nu-i aici, o anunță femeia pe un ton uşor irascibil. Eu sunt asistenta medicală. Îl găsiți pe doctor luni după-amiază.

- Aha! făcu Mma Ramotswe. Ce neplăcut trebuie să fie să faci ordine într-o vineri seară,

când toți ceilalți se pregătesc să iasă în oraș, la distracție.

Asistenta ridică din umeri.

- Prietenul meu vine să mă ia mai târziu, îmi place să pregătesc totul pentru luni, înainte de a pleca în weekend. E mai bine așa.

- Mult mai bine, aprobă Mma Ramotswe, făcându-și rapid un plan de bătaie. De fapt, nu aveam nevoie de doctor, cel puțin nu ca pacientă. Știți, am lucrat pentru el pe vremea când era la Nairobi. Am fost asistentă în pavilionul lui. Voiam doar să-l salut.

Comportamentul surorii medicale deveni, în mod vizibil, mai prietenos.

- O sâ-ți fac niște ceai, Mma, se oferi ea. E încă vipie afară.

Mma Ramotswe se așeză și așteptă să se întoarcă sora cu ceainicul.

- Îl cunoști pe celălalt doctor Komoti ? întrebă ea. Pe fratele lui?

- A, da, răspunse asistenta. Vine des pe aici să dea o mână de ajutor. Cam de două-trei ori pe săptămână.

Mma Ramotswe coborî ușor ceașca de la gură. Inima îi bătea de stătea să-i sară din piept; înțelese că se află în miezul problemei, c-a găsit soluția pe care o căuta. Dar va trebui să fie calmă, să sune normal.

- Ei, da, făceau asta și când erau la Nairobi, afirmă ea, dând din mână, de parcă spusele ei n-aveau nici o importanță. Unul îl ajuta pe celălalt, iar pacienții nici măcar nu-și dădeau seama că sunt examinați de un alt doctor.

Sora râse.

- Fac chestia asta şi aici, spuse ea. Nu sunt sigură că-i cinstit față de pacienți, dar nimeni n-a băgat de seamă că-s doi. Aşa că toată lumea e mulțumită.

Mma Ramotswe luă ceaşca şi i-o dădu femeii, să i-o umple din nou.

- Dar tu? întrebă ea. Tu poți să-i deosebeşti?

Sora îi dădu lui Mma Ramotswe ceaşca plină.

- Îmi dau seama după un singur lucru, răspunse ea. Unul dintre ei e destul de bun, iar celălalt e un cârpaci. Cârpaciul de-abia ştie câte ceva despre medicină. Dacă vrei să ştii părerea mea, e un miracol că a reuşit să termine facultatea de medicină.

Mma Ramotswe îşi zise în sinea ei, fără să vorbească: „N-a terminat-o".

În noaptea aceea rămase la Mafikeng, la Hotelul Gării, care era zgomotos şi lipsit de confort, dar, cu toate astea, dormi bine, aşa cum i se-ntâm-pla de fiecare dată când termina o anchetă. În dimineața următoare se opri la bazarurile OK şi află, spre marea ei bucurie, că rochiile cu măsură XL se vând la preț redus. Cumpără trei -cu două mai multe decât avea nevoie -, dar, atunci când eşti proprietara Agenției de detective Nr. 1, trebuie să menții un anumit standard.

Ajunse acasă pe la trei după-amiaza şi îl sună pe doctorul Maketsi acasă, invitându-l să vină de îndată la biroul ei ca să-l pună la curent cu rezultatul investigațiilor. El sosi în zece minute şi se aşeză pe scaunul din fața

biroului ei, jucându-se înfrigurat cu manşetele cămăşii.

- În primul rând, începu Mma Ramotswe, nu-i vorba de droguri.

Doctorul Maketsi răsuflă uşurat.

- Mulțumesc lui Dumnezeu pentru asta. De-asta mă temeam cel mai mult.

- Ei bine, spuse Mma Ramotswe neîncrezătoare, nu cred c-o să-ți placă ce-o să afli.

- Nu-i calificat, bâigui doctorul Maketsi. Despre asta-i vorba?

- Unul din ei este, replică Mma Ramotswe. Doctorul Maketsi o privi nedumerit.

- Unul din ei ?

Mma Ramotswe se lăsă în scaun cu aerul cuiva care-i pe cale să dezvăluie un mare mister.

- Au fost odată doi gemeni, începu ea. Unul s-a dus la facultatea de medicină şi s-a făcut doctor. Celălalt, nu. Cel calificat şi-a găsit o slujbă ca doctor, dar a fost lacom şi şi-a spus că e mai bine să aibă două salarii decât unul singur. Aşa că şi-a mai găsit o slujbă şi lucra la fiecare din ele cu jumătate de normă. Când lipsea el, fratele lui, geamănul identic, îi lua locul. Folosea puținele cunoştințe medicale pe care şi le însuşise de la fratele său calificat şi, fără îndoială, primea indicații de la el despre procedurile pe care trebuie să le aplice. Asta-i tot. Asta-i povestea doctorului Komoti din Mafikeng şi a geamănului său.

Doctorul Maketsi rămase mut. În timp ce Mma Ramotswe îşi depăna povestea, îşi cufun-

dase capul în palme şi, o clipă, ea avusese impresia c-o să plângă.
- Vasăzică i-am avut pe amândoi printre noi în spital, spuse el în cele din urmă. Uneori era cel calificat, iar alteori fratele lui geamăn.
- Da, întări Mma Ramotswe. Trei zile pe săptămână, să zicem, l-ai avut pe geamănul calificat, în timp ce geamănul necalificat practica medicina generală într-un cabinet de lângă gara din Mafikeng. Apoi făceau schimb de locuri şi presupun că cel calificat rezolva toate problemele pe care necalificatul le lăsa în urma sa.
- Două slujbe în schimbul unei singure diplome de medic, zise uluit doctorul Maketsi. E cea mai ingenioasă şmecherie pe care am întâlnit-o în viața mea.
- Trebuie să recunosc că şi eu am fost uimită, replică Mma Ramotswe. Am crezut că am întâlnit la viața mea toate soiurile de înşelătorie, dar, evident, din când în când, tot mai dai peste una nemaipomenită.
Doctorul Maketsi îşi frecă bărbia.
- Va trebui să mă adresez poliției în legătură cu treaba asta, zise el. Va trebtii să fie condamnat. Trebuie să protejăm pacienții de astfel de oameni.
- Doar dacă nu... Începu Mma Ramotswe. Doctorul Maketsi se agăță ca înecatul de paiul pe care bănui că vrea ea să i-l întindă.
- Ar mai fi şi o altă variantă? întrebă el. De îndată ce-o să se afle adevărul, oamenii vor prinde frică. Se vor găsi unii care să-i

sfătuiască pe alţii să nu mai meargă la spital. Programele noastre de sănătate publică se bazează pe încredere - ştii cum este.

- Tocmai, replică Mma Ramotswe. Propun să spargem buba în altă parte. Sunt de acord cu tine: pacienţii trebuie să fie protejaţi, iar doctorului Komoti va trebui să i se retragă licenţa. Dar de ce să n-aruncăm pisica moartă în curtea altcuiva ?

- Vrei să spui, la Mafikeng?

- Da, confirmă Mma Ramotswe. La urma urmei, şi acolo se comite o infracţiune şi am putea să-i lăsăm pe sud-africani să-şi bată capul cu ea. Probabil că ziarele din Gaborone nici măcar n-au să preia ştirea. Tot ceea ce vor afla pacienţii de aici va fi că doctorul Komoti şi-a dat demisia fără veste, lucru pe care oamenii îl fac adesea din varii motive.

- Ei bine, spuse doctorul Maketsi, mi-ar plăcea ca ministerul să nu-şi bage nasul în povestea asta. Nu cred că are vreun sens să-i... cum să zic, să-i supărăm.

- Chiar aşa, aprobă Mma Ramotswe. Dacă-mi dai voie, o să-l sun pe prietenul meu Billy Pilani, care-i căpitan de poliţie acolo. O să fie fericit să pună mâna pe un doctor fals. Lui Billy îi plac arestările senzaţionale.

- Aşa să faci, aprobă doctorul Maketsi zâmbind.

Era o soluţie elegantă pentru o problemă ieşită din comun şi era impresionat de felul în care se descurcase Mma Ramotswe.

- Ştii, mărturisi el, nici mătuşa mea din Mochudi nu s-ar fi descurcat mai bine decât tine. Mma Ramotswe îi zâmbi vechiului ei prieten. Treci prin viață şi-ți faci noi prieteni în fiecare an - în fiecare lună, practic - dar nici o prietenie nu-i mai valoroasă decât una din copilărie, care supraviețuieşte până la maturitate. De prietenii aceştia suntem legați cu cercuri de oțel.

Întinse mâna şi îl atinse uşurel pe doctorul Maketsi pe braț, aşa cum fac uneori prietenii foarte buni când nu mai au nimic altceva de spus.

Capitolul douăzeci şi unu - Soţia vraciului

Un drum lăturalnic prăfuit, de-abia folosit, numai bun să-ţi nenoroceşti suspensiile; un deal, un morman de bolovani, exact aşa cum anticipase schiţa desenată de domnul Charlie Gotso; şi deasupra, întinzându-se în lung şi-n lat, cerul pustiu, cântând îri,zăpuşeala amiezii.

Mma Râmotswe conducea cu prudenţă dubita albă, evitând bolovanii care i-ar fi putut smulge rezervorul de sub maşină, întrebându-se de ce nu trece nimeni pe acolo. Era un ţinut pustiu, fără vite, fără capre, doar savană şi arbuşti ţepoşi pipernicţi. Era de-a dreptul inexplicabil motivul pentru care cineva ar fi dorit să locuiască aici, departe de orice sat, departe de contactul uman. Era un ţinut mort.

Dintr-odată, zări casa, ascunsă pe după nişte copaci, aproape la umbra dealului. Era o casă din paiantă, în stilul tradiţional; avea pereţi maro din lut, câteva ferestre fără geam şi un zid scund în jurul curţii. Demult, fostul proprietar desenase pe perete nişte figuri geometrice, dar neglijenţa şi timpul le estompaseră şi rămăsese doar amintirea lor.

Parcă duba şi răsuflă adânc. Până acum înfruntase escroci, le făcuse faţă nevestelor geloase; îl sfidase până şi pe domnul Gotso, dar întâlnirea asta va fi cu totul altceva. Va avea de-a face cu însăşi întruchiparea răului, cu miezul tenebrelor, rădăcina desfrânării. Omul

ăsta, cu toate scamatoriile şi vrăjile lui, era un ucigaş.

Deschise portiera şi coborî din maşină. Soarele era în înaltul cerului şi razele lui îi frigeau pielea. Erau prea la vest aici, prea aproape de Kalahari, şi neliniştea îi spori. Nu era tărâmul familiar pe care crescuse, era ținutul african nemilos şi arid.

Îşi croi drum spre casă şi simți că este urmărită. Nu era nici o mişcare înjur, dar simțea ochii cuiva din casă ațintiți asupra ei. Ajungând la zid, se opri, după obiceiul locului, şi strigă, să-şi anunțe prezența.

- Mi-e foarte cald, strigă ea. Am nevoie de apă.

Din casă nu veni nici un răspuns, auzi doar un foşnet în stânga ei, printre tufişuri. Se întoarse, aproape vinovată, şi se uită cu atenție. Nu era decât un gândac negru, mare, un setotojane[16] cu gâtul cornos, care îşi împingea prada minusculă, o insectă ce, probabil, pierise de sete. Mici Uragedii şi mici victorii; exact ca în lumea noas-(tră, îi trecu ei prin minte; priviți de la distanță, ; nici noi nu suntem decât nişte setotojane.

- Mma?

Se întoarse pe călcâie. În prag stătea o femeie care îşi ştergea mâinile cu o cârpă.

Mma Ramotswe intră pe spațiul liber din zid unde ar fi trebuit să fie poarta.

---

[16] Insectă rapace, imensă, mai mare chiar decât unele păsări

- Dumela, Mma, o salută. Eu sunt Mma Ramotswe.

Femeia dădu din cap a salut:

- Îhî. Eu sunt Mma Notshi.

Mma Ramotswe o măsură din priviri. Era o femeie ca la vreo cincizeci şi ceva de ani, spre şaizeci, îmbrăcată într-o fustă lungă, de felul celor purtate de femeile herero[17]. Totuşi, nu era din tribul herero, se vedea de la o poştă.

- Îl caut pe soțul tău, spuse ea. Trebuie să-l rog ceva.

Femeia ieşi din umbră şi se postă în fața lui Mma Ramotswe, zgâindu-se la chipul ei.

- Ai venit pentru ceva anume? Vrei să cumperi ceva de ia el?

Mma Ramotswe dădu din cap aprobator.

- Am auzit că-i un vraci priceput. Am necazuri cu o femeie. Vrea să pună mâna pe bărbatul meu şi am nevoie de ceva care să-i zădărnicească planurile.

Femeia mai în vârstă zâmbi.

- Te poate ajuta, s-ar putea să aibă ceva pentru asta. Dar e plecat. E dus la Lobatse până sâmbătă. Va trebui să te întorci altă dată.

Mma Ramotswe oftă.

- Am mers mult până aici şi mi-e sete. Ai nişte apă, sora mea?

- Da, am apă. Intră în casă să bei.

---

[17] Populaţie africană din grupul etnic bantu, ce numără în zilele noastre circa 120 000 de suflete

Era o odăiță mobilată cu o masă şi două scaune şubrede. Într-un colț erau un coş de grâne, din acelea tradiționale, şi un cufăr din tablă, hârbuit. Mma Ramotswe se aşeză pe unul din scaune, iar femeia îi aduse o cană albă, de email, plină cu apă şi i-o oferi musafirei. Apa era uşor stătută, dar Mma Ramotswe o bău recunoscătoare, după care puse cana pe masă şi se uită la femeie.

- După cum ştii, am venit până aici pentru ceva anume. Dar am mai venit şi să te previn de ceva.

Femeia se aşeză pe celălalt scaun.

- Să mă previi ?

- Da, răspunse Mma Ramotswe. Sunt dactilografă. Ştii ce-i asta?

Femeia dădu din cap a încuviințare.

- Lucrez pentru poliție, continuă Mma Ramotswe. Şi am bătut la maşină ceva legat de soțul matale. Se ştie că l-a omorât pe băiatul ăla, pe cel din Katsana. Se ştie că el l-a răpit şi l-a ucis pentru muți. Or să-l aresteze în curând şi or să-l spânzure. Am venit să te avertizez c-or să te spânzure şi pe tine, fiindcă ei susțin că şi tu eşti băgată în chestiile astea. Zic că şi tu eşti de vină. Nu cred c-ar trebui să spânzure femei, aşa că am venit să-ți spun că stă-n puterea ta să pui capăt situației ăsteia rapid, dacă vii cu mine la poliție şi le povesteşti tot ce s-a-ntâmplat. Te vor crede şi-ai să ieşi basma curată. Altfel, o să mori în curând. Luna viitoare, cred.

Se opri. Femeia scăpase cârpa pe care o avea în mână şi se holba la ea cu ochii cât cepele. Mma Ramotswe recunoscu mirosul fricii - mirosul acela înțepător, acru, care emană din toți porii unei persoane încolțite, iar acum aerul stătut era încărcat de duhoarea aia.

- Pricepi ce-ți spun? întrebă ea. Nevasta vraciului închise ochii.

- Nu l-am omorât pe băiatul ăla.

- Ştiu, spuse Mma Ramotswe. Nu-i niciodată femeia cea care loveşte. Dar asta n-are nici o importanță pentru poliție. Au probe împotriva ta, iar guvernul vrea să te spânzure şi pe tine. Întâi pe soțul tău, apoi pe tine. Vezi tu, nu le place vrăjitoria. Le e ruşine. Li se pare demodată.

- Dar copilul nu-i mort, izbucni femeia. Bărbatul meu l-a dus la un grajd. Munceşte acolo. Şi e viu bine mersi.

Mma Ramotswe îi dşschise femeii portiera şi-apoi o trânti în urma eî. Pe urmă ocoli maşina, spre portiera cealaltă, o deschise şi se aşeză tacticoasă pe locul şoferului. Se încinsese de tot din cauza soarelui - suficient de tare ca să simtă arsura prin țesătura rochiei -, dar durerea n-avea nici o importanță acum. Singurul lucru care conta era să ajungă la capătul călătoriei, o călătorie care, după spusele femeii, avea să-i ia patru ore. Era ora unu. Vor ajunge chiar înainte de apus şi se vor putea întoarce imediat. Iar dacă vor fi nevoite să facă un popas la noapte din cauza drumului foarte accidentat, ei bine, vor putea

dormi în partea din spate a dubitei. Lucrul cel mai important e să-l găsească pe băiat.

Înaintau în tăcere. Cealaltă femeie încercă să vorbească, dar Mma Ramotswe n-o băgă în seamă. N-avea ce să-i spună femeii ăsteia, nu voia să stea de vorbă cu ea.

- Nu eşti o femeie de treabă, zise într-un târziu nevasta vraciului. Nu vrei să-mi vorbeşti. Eu încerc să stau de vorbă cu tine, dar nu mă bagi în seamă. Îți închipui că eşti mai bună decât mine, nu-i aşa?

Mma Ramotswe se întoarse pe jumătate către ea.

- Singurul motiv pentru care îmi arăți unde-i băiatul este pentru că ți-e frică. N-o faci pentru că-ți doreşti să se întoarcă la părinții lui. Nu-ți pasă de asta, nu-i aşa? Eşti o femeie rea şi te previn, dacă poliția mai aude că tu sau soțul tău vă țineți de vrăjitorii, or să vină după voi şi-o să ajungeți la zdup. Şi, dacă n-or să vină ei, am la Gaborone prieteni care vor duce la bun sfârşit treaba în locul lor. Pricepi ce-ți zic?

Orele trecură una după alta. Fu o călătorie deloc uşoară, prin veld, în câmp deschis, pe cărarea cea mai pustie cu putință, până când văzură, în depărtare, grajdurile şi un pâlc de arbori împrejmuind câteva colibe.

- Acolo-s grajdurile, spuse femeia. Sunt doi basarwa - un bărbat şi o femeie - şi băiatul care munceşte pentru ei.

- Şi cum îl țineți aici? se interesă Mma Ramotswe. De unde ştiți că nu fuge?

- Uită-te înjur, zise femeia. Vezi cât de izolat e locul ăsta? Cei doi basarwa ar pune mâna pe el până să ajungă prea departe.

Pe Mma Ramotswe o fulgeră un gând. Osul - dacă băiatul era încă în viață, de unde provenea osul?

- E un bărbat în Gaborone care a cumpărat un os de la soțul tău, spuse ea. De unde a făcut rost de el?

Femeia se uită la ea cu dispreț.

- Se găsesc de vânzare la Johannesburg. Nu ştiai? Nu-s deloc scumpe.

Cei doi basarwa mâncau un terci de ovăz stând pe două pietre din fața unei colibe. Erau nişte făpturi mărunte, smochinite, cu ochi mari, de vânători, şi se holbară la musafirii nepoftiți. Pe urmă, bărbatul se sculă şi o salută pe nevasta vraciului.

- E totul în regulă cu vitele? îl întrebă ea tăios.

Bărbatul emise un plescăit ciudat cu limba.

- În regula. Sunt vii. Vaca de acolo dă mult lapte.

Cuvintele erau în setswana, dar trebuia să fii foarte atent să le înțelegi. Bărbatul ăsta vorbea cu plescăiturile şi şuierăturile specifice Kalahari-ului.

- Unde-i băiatul? răbufni femeia.

- Acolo, răspunse bărbatul. Uite-l.

Şi l-au văzut pe băiat stând lângă un tufiş, uitându-se la ei cu neîncredere. Un băiețel prăfuit, cu pantaloni ferfeniță şi un băț în mână.

- Vino-ncoace, îl strigă soția vraciului. Hai, vino!

Băiatul veni spre ei cu ochii în pământ. Avea o cicatrice pe antebraț, o umflătură serioasă, şi Mma Ramotswe ştiu imediat de la ce i se trage. E de la şfichiul unui bici, al unui sjambok. Înainta spre el şi-i puse mâna pe umăr.

- Cum te cheamă ? îl întrebă ea cu blândețe. Eşti băiatul învățătorului din satul Katsana?

Băiatul începu să tremure, dar citi compasiunea din ochii ei şi vorbi.

- Da, eu sunt băiatul ăla. Acum muncesc aici. Oamenii ăştia m-au pus să am grijă de vite.

- Bărbatul ăsta te bate ? şopti Mma Ramotswe. Spune-mi.

- Tot timpul, răspunse băiatul. Mi-a spus că dacă fug, o să mă găsească şi-o să mă tragă-n țeapă.

- Acum eşti în siguranță, îl linişti Mma Ramotswe. Vii cu mine. Chiar acum. Mergi în fața mea. O să te protejez.

Băiatul le aruncă o privire celor doi basarwa, apoi se îndreptă spre dubită.

- Du-te, îl încuraja Mma Ramotswe. Vin şi eu.

Îl aşeză pe scaunul pasagerului şi închise portiera. Soția vraciului strigă.

- Aşteaptă câteva minute. Vreau să vorbesc cu oamenii ăştia despre vite, apoi mergem.

Mma Ramotswe ocoli maşina spre locul şoferului şi urcă.

- Aşteaptă-mă, strigă femeia. Nu durează mult.

Mma Ramotswe se aplecă în faţă şi porni motorul. Apoi ambrele, roti volanul şi apăsă pe accelerator. Femeia ţipă şi începu să alerge după dubită, dar, curând, o înghiţi un nor de praf, se împiedică şi căzu.

Mma Ramotswe se întoarse spre băiatul de lângă ea, care părea speriat şi nedumerit.

- Acum o să te duc acasă, îl anunţă ea. Va fi un drum lung şi cred c-o să facem un popas de noapte cât de curând. Dar, mâine dimineaţă, pornim din nou şi nu vom mai avea mult de mers.

Peste o oră, opri dubita lângă albia secată a unui râu. Erau cu desăvârşire singuri, nici măcar lumina focului de la vreun grajd îndepărtat nu străpungea întunericul nopţii. Se vedea numai lumina stelelor, o lumină argintie, difuză, ce înconjura ca o aură silueta băieţelului adormit, înfăşurat într-un sac pe care-l avea în partea din spate a dubitei; avea capul lăsat pe braţul ei, respira regulat şi mâna i se cuibărise delicat în mâna ei. Mma Ramotswe, care-şi ţinea ochii deschişi, privi bolta întunecată până când nemărginirea ei copleşitoare o purtă încetişor în braţele somnului.

A doua zi, ,lii satul Katsana, învăţătorul se uită pe fereastră şi zări o dubită albă oprindu-se în faţa casei. Văzu femeia care coborî din maşină şi se uită la uşa lui şi copilul - ce-o fi

cu copilul ăla ? - o fi o mamă care vine la el cu progenitura ei dintr-un motiv sau altul?

Ieşi afară şi o găsi lângă pârleaz.

- Dumneavoastră sunteți învățătorul, Rra ?

- Da, eu, Mma. Pot să vă ajut cu ceva?

Ea se întoarse spre dubită şi-i făcu semn băiatului dinăuntru. Portiera se deschise şi din maşină coborî băiatul lui. Învățătorul scoase un strigăt de uimire, alergă spre el, apoi se opri şi se uită la Mma Ramotswe, parcă cerându-i voie. Ea dădu din cap a încuviințare, iar el alergă, din nou, aproape împiedicându-se într-un şiret, să-si îmbrățişeze fiul în timp ce-şi striga nestăpânit si incoerent bucuria, s-o audă tot satul şi lumea.

Mma Ramotswe se întoarse la dubită, să nu tulbure momentul intim al regăsirii, piângea si amintindu-şi minuta care o strânsese pe a ei, atât de puțin timp încercând să se agate de o lume stranie, cu repeziciune. Era atâta suferința m Africa, încât îți venea să ridici din umeri Şl sa-ți iei câmpii. Dar nu poți face asa ceva, îşi zise ea. E imposibil.

Capitolul douăzeci şi doi - Domnul J.L.B. Matekoni

Chiar şi pentru un vehicul pe care te puteai baza, aşa cum era dubita albă, care străbătea kilometru după kilometru fără să crâcnească, colbul s-a dovedit a fi prea mult. Fusese docilă pe drumul spre grajduri, dar acum, odată ajunsă în oraş, începuse să tuşească. Era convinsă că prafu-i de vină. Nu voia să-l deranjeze pe domnul J.L.B. Matekoni, aşa că sifnă la Tlokweng Road Speedy Motors, dar centralista era în pauza de masă şi-i răspunse chiar el. Să stea fără grijă, o linişti el. O să treacă să arunce o privire dubitei albe a doua zi, sâmbăta, şi poate o s-o şi repare pe loc, în Zebra Drive.

- Mă îndoiesc, îl contrazise Mma Ramotswe. E o dubită veche. E ca o vacă bătrână şi probabil va trebui s-o vând.

- N-o să ajungem până acolo, o încuraja domnul J.L.B. Matekoni. Totul se poate repara. Totul.

Chiar şi o inimă sfâşiată? îl fulgeră gândul. Oare se poate repara aşa ceva? Ar putea profesorul Barnard de la Cape Town să vindece un om a cărui inimă sângerează, sângerează de singurătate ?

În dimineața aceea Mma Ramotswe ieşi la cumpărături. Diminețile de sâmbătă erau foarte importante pentru ea; se duse la supermarketul din mall şi cumpără de-ale

gurii şi legume de la femeile aşezate pe trotuarul din fața farmaciei. După aceea, se duse la Hotelul President şi bău o cafea cu prietenele; apoi se duse acasă, unde bău jumătate de pahar de bere Lion, în timp ce citea ziarul pe verandă. In calitatea ei de detectiv particular, era important să răsfoiască ziarele şi să fie la curent cu evenimentele. Toate ştirile erau importante, până şi discursurile previzibile ale politicienilor şi anunțurile bisericeşti. Nu poți şti niciodată când îți poate veni în ajutor vreun crâmpei din ştirile locale.

Dacă o rugai pe Mma Ramotswe să-ți spună, de exemplu, numele traficanților de diamante condamnați, ți-i spunea pe de rost: Archie Mofobe, Piks Ngube, Molso Mobole şi George Excellence Tambe. Citise relatările despre procesele lor şi ştia ce pedeapsă primise fiecare: şase ani, şase ani, zece ani, respectiv opt luni. Citise şi arhivase totul.

Şi cine-i proprietarul măcelăriei Promptitudinea din Old Naledi? Ei, Godfrey Potowani, bine'nțeles. Îşi amintea fotografia din ziar, cu Godfrey stând în fața măcelăriei, alături de ministrul agriculturii. Şi de ce fusese prezent ministrul? Pentru că soția lui, Modela, e verişoara uneia dintre femeile din familia Potowani, care a făcut un tam-tam teribil la nunta lui Stokes Lofînale. De-aia! Mma Ramotswe nu-i înțelegea pe oamenii cărora nu le pasă de toate chestiile astea. Cum poate să locuiască cineva într-un oraş ca al lor şi să

nu-şi vâre nasul în oala altuia, chiar dacă n-are un motiv profesional să facă asta?

El sosi la puțin timp după ora patru, cu maşina albastră de la atelierul auto, cu inscripția TLOKWENG ROAD SPEEDY MOTORS pe portiere. Era îmbrăcat într-o salopetă imaculată şi călcată cu grijă. Ea îi arătă dubita albă, parcată lângă casă, şi el scoase un cric din spatele camionetei.

- Îți fac o cană de ceai, spuse ea. Poți s-o bei în timp ce te uiți la maşină.

Îl urmări pe fereastra bucătăriei. Îl văzu cum deschide compartimentul motorului şi ciocăneşte piesele. Îl văd cum se urcă în cabina şoferului şi porneşte motorul care tuşeşte şi bolboroseşte, iar apoi amuțeşte. Îl urmări scoțând ceva din motor - o piesă mare, din care ieşeau fire şi furtunuri. Poate era chiar inima dubitei; inima ei fidelă, care bătuse atât de regulat şi fără greş, dar care, smulsă din lăcaşul ei, părea atât de vulnerabilă.

Domnul J.L.B. Matekoni se mişca de colo-colo între dubită şi camionul lui. Îl servi cu două căni de ceai şi apoi cu o a treia, fiindcă era o după-amiază fierbinte. Apoi, Mma Ramotswe intră în bucătărie şi puse legumele într-o oală şi udă florile de pe pervaz. Se lăsa seara şi cerul era brăzdat de dungi aurii. Era momentul ei preferat, când păsările zburau razant, în picaj, iar insectele nocturne începeau să zumzăie. In lumina blândă a serii, vacile se întorceau acasă şi focurile trosneau

şi străluceau în fața colibelor, gata pentru gătitul cinei.

Se duse să se intereseze dacă domnul J.L.B. Matekoni are nevoie de mai multă lumină. Îl găsi stând lângă dubita albă, ştergându-şi mâinile cu o cârpă.

- Ar trebui să meargă bine acum, o anunță el. Am reglat-o şi motorul toarce molcom. Ca o pisicuță.

Ea bătu din palme de bucurie.

- Am crezut c-o să-mi spui că-i bună de dat Ia fier vechi, spuse ea.

El râse.

- Doar ți-am spus că totul poate fi reparat. Chiar şi o dubită veche.

O urmă înăuntru. Ea îi turnă bere şi merseră împreună la locul ei favorit de pe verandă, lângă florile de bougainvillea. De undeva nu prea de departe, dintr-o casă din vecini, se auzeau ritmurile insistente, tradiționale, ale muzicii citadine.

Soarele scăpată şi se făcu întuneric. Stătea lângă ea într-un întuneric confortabil şi ascultau mulțumiți sunetele Africii care se pregătea de culcare. Undeva lătra un câine; un motor am-breie, apoi se pierdu în depărtare; era o uşoară adiere, un vânticel cald, prăfuit, amintind de arbuştii țepoşi.

Se uită în întuneric la ea, la femeia aceasta care însemna totul pentru el - mamă, Africa, înțelepciune, înțelegere, mâncăruri gustoase.

dovleci, pui, mirosul dulceag al răsuflării vitelor, cerul albastru de deasupra savanei

nesfârşite şi girafa care plângea, dăruindu-şi lacrimile femeilor, să şi le întindă pe coşurile lor; ah, Botswana, țara mea, căminul meu.

Acestea erau gândurile lui. Dar cum ar putea să-i spună ei toate astea? De fiecare dată când încearcă să-i spună ce-i în sufletul său, vorbele care-i ajung pe buze i se par atât de nepotrivite. Un mecanic nu poate fi poet, cugetă el, şi cu asta basta. Aşa că-i spuse simplu:

- Mă bucur că ți-am reparat dubita. Mi-ar fi părut foarte rău dacă altcineva te-ar fi mințit şi ți-ar fi spus că nu merită s-o mai repari. Mai sunt şi astfel de oameni în branşă.

- Ştiu, recunoscu Mma Ramotswe. Dar tu nu eşti genul ăsta.

Rămase tăcut. Sunt momente în viață când pur şi simplu trebuie să mărturiseşti ce ai pe suflet decat să regreți toată viața că ai tăcut ca un prost. Dar, de fiecare dată când încerca să-i spună ce simte, nui reuşea. Deja o rugase să-l ia de bărbat şi încercarea nu se soldase cu un succes. Nu prea avea încredere în sine, cel puțin, nu în fața oamenilor; cu maşinile altfel stăteau lucrurile.

- Sunt atât de fericit să stau cu tine aici... Se întoarse spre el.

- Poftim?

- Am zis, te rog, mărită-te cu mine, Mma Ramotswe. Nu sunt decât domnul J.L.B. Matekoni şi nimic mai mult, dar, te rog, mărită-te cu mine şi fă-mă fericit.

- Bineînțeles c-am să te fac, răspunse Mma Ramotswe.